8447

III

Nazwa i pojęcie psychologii

Psychologia znaczy: nauka o duszy. Jakkol.
wyraz grecki, nie jest on przecież starsz: od wie:
XVI a dawnym Grek. był on zupeł. nieznan: Zjaw.
się po raz pierw. u Rudolfa Gocleniusza, który
w r. 1594 ogłos. dzie: Ψυχολογία h. e. de hominis
perfectione, anima et imprimis ortu. Odtąd wyraz
dostaje: praw obywat: i nawet przez tych pospoli:
jest używ: którzy nie przyzna. duszy samodziel.

Chociaż nazwa psychol: jest w sob. jasna
i zrozumia: istnie. jedn. wiel: różni. zdań, co do
wyznacz. jej przedmio: i do granic, wśród któr. powin.
być ona. Różni. ta zdań pocho. w części stąd, że
niektó. kwest: zwłaszcza obja: życ: w roślin: i zwierzę:
a także o ile znachod. się w organiz. ludzk: dzisiaj przedmio.
za osobn. nau: tak zw. fizyolo: podczas gdy dawn:
za czasów Arystot: stanowi: część psychol.
Powsta: wtedy skłonn. u wielu naturalist. wciąga. całej
psychol: w obręb nauk przyrodni. a odrywa: jej od wszel.
spekula. filozof.
Po części także wspomnia. różni. zdań ma źród. swoje
w sprzecznych system. filoz: którym hołdu. psychologo:
Ci którzy z góry przekon. są, że dusza nie jest samodz.
jestest: różn. od ciał: chcieliby nau: o niej ograni:
do pewn. liczby objaw. zwan. psychiczn: a wszystkie:
z niej jako pozbawio. podsta: naukowej usunąć:
dochodze: pozna: duszy, stosun. jej do ciał i możno.
istnie: po za ciał: nieśmiertelno. i t. d. Przeciw.
metafizycy, uważa. istnie: duszy za rzecz najpewn:
bo dane nam bezpośred. w objaw. myślen. i woli osobist:
zajmu: się główn. i przedewszyst: isto: duszy a z niej
wywodz: różn. jej własn. i czynn. Tak sta. się, że

skraj. materya: mają psycholo: bez duszy ti-
pema [?] same psychiz. objaw. a skraj. metafizy z ignorowan. pierwiast. z którego wypływa
niektór. mają substan: duszy, bez dostateczn. zamy [?] ~~[illegible]~~ psychic. objaw. lub
z zupełn. ~~wiel.~~ zaniedban. tychże.

Aby pogodz. dwa te kierun: i zadość uczyn.
potrzeb: ich wymagan: stara: bo jed. i drug. kierun.
zamy. w sob. część praw. wielu myśli: oddziel: psycho.
empiry. czy doświadczal: od metafizy: czyli czysto
rozum: Począt. tego rodzaju datu. właśnie od
Wolfa który osob. wykład: tak zw: psychologia
empirica i osob. zaowi. to, co uczyn. psychologie
rationalis. W pierw. zajmow. się wiedze. duszy,
o ile objawia się na zewn: a w drug: bada isto.
duszy i niezależ. od doświadcz.

Rozdz: ten psycholo. na dwie oddziel. nau:
ustal. się na dobre, odkąd Kant usiłow. zaprzecz.
zupeł. metafizy: duszy a bardz. jeszcze, gdy uczeń
Herbarta główn. wagę kład: na stron. doświadcz.
psycholo: wprowadz: do gimnaz: wykła: fenome.
psychiz: a dla uniwersyt: zachowyw: część
metafizy. tej nau: Podzia. ten, jak to dla pedagog.
jak to religii. powod. utrzyman. się dot. po szko:
z wiel. szko: przedmio. zaś. Wyżej ~~[illegible]~~ tow. ~~[illegible]~~
młodzież. Austryac. gimnaz: wszę: z nau-filoz:
się nie spotyk: nie usłyszy zat: kwest. najważn: ~~[illegible]~~
którem. nau: ta zajmow. się powin: nie dość się nią ~~[illegible]~~ czysto.
duszy i jej powa. i kon. jej przeznacze. w tym
świe. i w przyszł. Same zaś poznaw. zjawisk.
psychicz: nie może być ani zupeł. ani gruntow:
jeśli: nie zna: isto: która w owych zjawis: dokumen.
swoje natur: Jak zjawis. materyi lub eteru nie
mogą być należy. zrozumia. ani poznan: wszech.
naukow. bez jak: hypote: tłumacz: natu: wewnę:
pierwi. i drugie: tak samo zjawis. psych: bez
jak. znajomo. duszy ciężka, jest w sob: zgoła zrozum.

być nie mogą.

Gdyby zaś kto zarzu: że zjawis. psychi. zaś przedewszy: niczego podpada: pod obserwa: a ta nie powin. zaczyn. od hypot. lecz raczej na niej kończy. odpowiadamy że każ. chnie wien. odziedziczws. pojęć. gotowe już prze: duszy które nie tylk. nie przeszka. obserwacyi psychicz. lecz raczej jest ich nieodbęd. podsta: tak jak do obserwa: nauko. ciał: przynosi. już gotow: jakieś o tem ciele pojęć: Obserw: nauko. może jedno i drug. poję: udoskon: owszem od niejedn. przesadu ale nie może ich zniwecz. bo tak dusza jak ciało są każd. czas bezpośredn. znane, ~~pierw~~ za pomo. samowiedz. intuicyi.

Należy więc nau. psychol: oprzeć na pewn. ogóln. wiadomo. które są nieodbędn. jej podsta. Dusza ludzka, której istotę, władze, objawy żywot. bada psycho: jest połączo: z ciał. w jedn. organi. żywą całość. Ale człow. nie jest jedyn. jestest. żyw. na ziemi, rośliny i zwierz: mają także dusze. Meto: nauko. wyma. przeto, aby zaczyn. od ogóln. pojęcia życia a pot: przej: życi: którem żyje organ. ludzki. Ale człow. nie tylk. jest żyw. jestes. naturaln: wśli. lub zwierzę; jego życ: nie całe mieści się w funkc: organiz: lecz ma osobn. dziedzi: zjawisk, zwan. duchowe: a których nie napotykamy w organiz. niższ. To życ. ducho: będąc: niejako antytezą do życ. ciele: organicz: jest w ściśl. znacze: przedmiot. psycho. Trzeba zat. bad. je od pierw: najniż. objaw: aż do pełni rozwoj. swego w ducha samowied. Poznawszy zaś fenom: ducha ludzk: można je porządz. w nauko. syste. i z nich wyprow. ostatn. wnios: o władz. duszy ludz: jej natu: celu i zadaniu. Otóż tak wielk. rezult. nie można osiąga: bez pewn. meto.

Meto. w psychol. może być trojaka. Albo <u>dedukcyjna</u> albo <u>indukcyjna</u> albo <u>genetyczna</u>. Pierw. z upodob. używa: metafizycy ze szko. Hegla, wyprow. istotę ducha i jego funkc: z wszystk. pojęć ogóln. a priori przyjmow. Ta meto. jest błędn: bo psychol. nie jest nauką w któr. można z prawd. ogóln. wyprowadz. możliw. pojęć szczegół.

Materyał psychol. musi być zbiera. za pomo. doświad:
a wte: zaraz okaże, że zostan: przeinaczo: dowolu:
gdy go ułożyć: wedł: a priori przyjęt: schemat.
Aby uniknąć tej trudności: inni myśliciel: obrali meto.
wyłącz. indukcyi: Chcie: traktow: psycho. w tem
sam sposo. co nau. przyrodni: a że w tych eksperym.
i na nich opar. induk: doprowa. do świet. rezult.
rozumiemy: że to samo da się osiągn: w dziedzi. ducha
ludzk: Ale niebaw. pokaza. się, że psycho. nie
jest nauk. przyrodni: w zwykł. znacze. słowa ani
indukcyi. wystarczy: Dla niej meto. Indukt. bow.
potrzeb: eksperym: a tych nie można: wyprowad. dowol.
w dziedz: psycho. Dopóki chodzi o bada: organiz:
roślin. lub zwierzę: o wrażliw: zmysł: i modyfik:
nerwów, można: eksperym. do woli. Można żab:
uciąć głowę, kazać wyjąć serce mózgu i obserwo:
ich ruchy, ale bólu, które doznaje: w owej chwi:
drugi raz powtó. nie można. ani bliż: analizo:
W daleko więk: stopn. ~~nadaz~~ to mówi: w duszy
ludzk: Jest w naszej mocy bad. mnóstwo: i nerwy
nasze. organiz: i ocenić: w jaki sposó: reagują
na pewn: drażnie: ale nasz: radości lub boleść:
które powst. w nasze. duszy pod wpływem: zewn: wrażeń
tego naprzód: drugi raz wywoł: nie potrafi. Poż. dopie:
pomię: o nasz: pragnie: zamiar: poglad: które
siła. wstrząsnęły nasz. jestes: mniej: pot. aby więcej
nie wrócić. Moż. je wywoć: z pamię: ale jakże
wtedy niewiele są słab: i jakże im dziwi. się, że
niegdyś mogły tak potężn: nami porusza: A jeśli
w nas samych tego nie potrafi. to mniej jeszcze
w inn: Życ: ducha inn. ludzi znamy najczęś: z
opowiad. lub z domys: ale pojedyn. objaw: poddaw.
pod anali. doświad. jest niepodob: bo one niepowtór.
przeciętny. Przyznamy więc, że meto. eksperym. może
być stosowa. w całk. rozległo. do wszyst. objaw.
życia ludzk. jest wielkiem złudzeniem:
Pozost. tedy tylko meto. genetycz. Ona bierze obja:
życ. ducha: i obserw. jak się z dorastają. ułow.

rozwija: się od nieznacz. począt. do pełn: czyn: i regularn: funk: Możn. śledz: rozwój samowied. w dziec: pierw. objaw: jego uczuć, myśli, pragn: i woli a dalej dochodz. do pełn. umiej: o isto: owego tajemn: jestest: którego wład. i natura w ten spos. a nie inny z drzemiąc: możliwo: zamienia. się w czynną rzeczywistość: A gdy w ten spos: opisaliś. rozwój życ. duchowe: w jednost: przekonywa. się, że to dopie: poto. drogą, że poznaliś. naprawd. jak dusza rozwija się, ale nie mniej: jasne, czem jest właściw. Dla tego owa genety: meto: należy nieraz przed: przed metafizy: spekula: oper: na badan: nieb: same: jakie sob. może każd. utwo: dorosły i myślący:

A wyni: tych badań, robio. nie na duchu rozwija. się, lecz na dziejach: naszą: nowe świat. i na owe epok: której ~~rozwój~~ śledzi: za pomo. meto. genetycz: A biorą na pomoc w te: ogól. praw: otrzyma: za pomo: innych nauk, stara. się materyał psychol: już to przez własn. obserw. zebra. już to przez badan: genetycz: dziecka rozwijając: się, już to nareszcie. materyał złożo. w dziej: ludzkości. i pomnik. literat. wszyst. to stara. się układ. w całą syntezy:

Z tego, co się rzekło, wypa. że psychol: właściw. kilka będz. używa. metod, odpowied. różn. częściom jej rozwoju. Część wstęp: gdy mowa o życiu w ogó: o objaw: psychicz: w zwierzę: i o fizyolo: organiz. ludzk: ta część musi posługi. się tą samą, co fizyol: i biologia meto: t. j. indukcyjną. Ta znowu część, która wykła: powsta: i rozwój ducha ludz: w powstaj. i rosnącym organizm. będz. posługiw. się meto. genetyczną, śledzą: zjawis: jak jedno z drugie. a wszyst. z wspóln. wypływ. źródła. Nareszcie: właściw. rozbió. isto: duszy, jej władz i czyn: gdy w pełn. są rozwo: opie: się na osobn: meto. która nie jest ani indukcyj: ani dedukc: lecz intuicyj: gdy jednostka bezpośred: przypatr. się zjawis: swego życ: wewnę.

Meto. zaś dedukt: i matem. tyl. w tych częś: może być dopuszczono: które zapożyczać z metafizyk. lub na niej polega: wyjaśn: substan: duszy, jej niematerjalność, duchowość, osobliw: pojedyńcz. nieśmiertel: Kwest: te oczywiś: że pomo: indukt: rozstrzyga: być nie mogą, lecz przez dedukcyjne rozumowa: dlatego: indukt: i meto. genety. potrzeb. są, aby ~~zebra~~ przygotow: materyj: dla rozumowania metafizy: aby to nie upadało w jak: apriorystyczne urojenia.

Wyłożyw: więc meto. któr. postęp. się w tej częś: swoich psycho: podamy niejako wstęp. całej nauki. Będzie. naprzód zajmow: się życ. i duszą w ziemie: najogól: a szczegól: życ: organiz. ludzkie: Ta część będz. niejako częścią wstępną cz. biologicznej na której, jak na fundam: oprzemy szczegóły psycho: Druga część będz. rozważ: rozwój samowied: w ciałow: i rozw. władz duszy już rozumnej. Będz. tam mowa o powstan. świadomo. o wraże: zmysło i rozw. władz: ośmie, o zasadzie umysłow: i rozw. form: rozumu, o woli, instynkt, afekcyjnie namiętno. Opisaw: te rozw. władz. duszy, przejdź: w trzeciej części szczegól: stany w któr: dusze ludz zagłębi. się, modyfik. którym podle: wpływ rozmaj organizmy i chorobie na które wystawio. Będzie. wtedy zastanowić. się nad stan: jawu i spania, nad snem i somnambulizm: nad przeczuć: wizya: halucyna i t.p. zjawiska: chorobliw: Będzie: rozważ: wpływ: którym dusza podle: już to rozkład: wieku, już to temperam: charakt: płci i narodow wyl. tak zwa: ogólna ludz: i szczegól. ludz: psycholo. i etycz:

Te trzy części niniej więc: odpowiad: temu, co w dzisiej: rozwój psychol: empiry: w następ. częściach będz. zajmo: się duszą, jakową jest w sob. będz: dowodz: że jest niemateryj. pojedyń. nieśmiert ciało: wyłożę: przedstawi. hypo: o jej powsta: stwor do ciała i t.d. stąd: przechodzę: to wszyst: co w podręczn +

+ chcieć: wykład jest jako metafi. duszy Zamie jedn: przystąp. do tak ważn: rozwiązania nau: wyp: zastano: się nad jej rozwoj: i stan. obec: i dać pokrót. opowiedz jej dzieje i podać najważ: literat.

2. Pogląd na historyą psychologii.

Literatura: F. A. Carus. Geschichte der Psychologie. Leipzig 1808

Albert Stöckl, Speculative Lehre vom Menschen und ihre Geschichte. Würzburg 58. 2 Bde.

Franz Brentano: Die Psychologie des Aristoteles, insbesondere seine Lehre vom νοῦς ποιητικός. Mainz 67.

Barthélemy Saint-Hilaire: Psychologie d'Aristote. Paris 46 (Préface pp. I–CXXI)

Friedr. Harms, Die Philosophie in ihrer Geschichte. Bd. I. Psychologie. Berlin 78.

Nie masz filozo. któryb. nie zajmow. się badan. duszy ludz: bo jeśli: każda filoz. jest szukan. prawdy, ta zaś mieści się w umys. ludzk: poznan: umysłu będz. podsta: a zaraz. kluczem: do wszyst. zagad: i tajemn. świa. i Bog. Isto. zaś umysłu pozn. nie może. bez zbada: isto. duszy ludzk. której on jest przedmiot i fundament. właściwy. To też żaden filoz: nie mógł ominąć. kwest. duszy a chociaż nie od razu zdobyła się na komplet. psychol: zbiera. zaw. materya. do niej.
Jak wiele inn. nauk, tak i psychol. twórcą jest Arystot: od niego datuje prawdz. hist. psychol: której dzieje od tej chwili są nierozdziel: od dziej. ogóln. filoz.
Podział histor. filoz: na grecką, średniowie. i nowożyt: podz. dziś powszech. przyję. stosu. się tak. do histo. psych:

<u>Histor. greck. psychol</u>: zaczy: się z wiekopom. dzieł. Arysto: περὶ ψυχῆς (w trzech ks.) Jest to pierw. nauko. psychol: która w starożyt. i w średn. wiek. i w now. cz. oraz. bezustan. komento. i jemu. komentatorów.

Przed Arystot: oczywiś. nie brakow: badań psychol. Od Talesa począw: każd. filoz: po swoje. rozstrzyg. kwest: czem jest dusza i gromadz: spostrzeż: i argum: na korzy. swej: hypote: Dla jońsk. filoz: dusza ludz: jest cząstką materyi ożywio: stanowią: treść wszechświa: bo wszy. wszystk: jakieś mniej lub więc: udoskona: hylozoizm.

Dla Talesa dusza jest woda, dla Diogen. z Apollonii powiet.
dla Heraklita ogn. i t. d. ~~zaw~~ u każd. zmial jest ona chwil: w ogól.
wewo: śnia, i odrobina ogóln. życ. Kosmiczn..

Pitagoreiczy. uważ. świat za harmon: liczb. stosun:
tak. dusza harmon: być sądzą, z czem i stawsz. łączy
się nauka o wędrów. dusz i przejś: zapew: ze wscho: a
utoż. mater. materyalizm. Empedokles, umyst
poety a zarazy. eklektycz. godzi joński hylozoizm
z pitagorej: dogmat. o wędrów. dusz. Eleaci hołdu:
~~bogique~~ umysłow: panteizmo: uważ. dusz: za niewymow. i niezmien.
jedno: boża, w któr. odzwierciedla. się znikom. zjawis:
wydają się być ~~świat~~ wielości stworzeń. Demokryt
ojc. materyaliz. przyjmuj. tyl: materyal. atomy,
tak. duszę z nich złożo. być głos: Nareszcie sofiści
materyaliści. relatywizm sob. podsta: swe: sceptyczn:
poglad. na świa: w którym / nic nie jest pewn: ani
istnie: rzeczy ani ich poznan. Jed. Anaxagoras
z pomiędz: predsokratesow: filoz: stawow: odośc.
ducha od mater: to też stary. postawi. go Aryst.
że on pierw. mówił z greck. filoz: jako trzeźwy.

Wiado: że filoz. grec: rozpoczy. nowa epo.
od wystap. Sokra. Ten wyjątko. w Boga wpisywstejow.
myśli: do fizy: od. ety: i zam. tylko ~~pyt~~ pyt. się, jak. poprzedni:
czem jest dusza? stawia on sob: drugi ~~nowe~~ pyt: na co
jest dusza – „Poznaj sieb. samego:” słowa wypis: w świąty.
delfick. duch: jego zostaną: stają się now. hasł: i
punkt. wyjś: w dziej. filoz. Sokr. pierw. w dziej
filoz. afirmu: stanow. nieśmiert. duszy. Że jego zasłu
nie może być dosyć wysło. cenio: bo nauka mogła
nad. życ. ludzk: inną wartoś. i znacze. inne, niż przed
nim uznawa Grecy. Jedną zasłu Sokr. jest, że rozum
uważ. za istotn. treść duszy. Zapew może się nie zgodz: na
tak. skrajn. twierdz. a now. filoz. chcieli. pomin. je odrzu.
lub należy. zmodyfiko. bo dusza nie tyl. rozu. jest, lecz
wola tak. a niedo. ma ~~wśród~~ uczucie, ale wobec poprzedni.
z któr. żad. nie miał jasn. pojęć o prawdziw. isto. duszy, było
to zasłu. i wielk. wyłącz. że wład. myśle. nie jest funkc.
ciełes. bez niezależ. siła, któr. przetw. organiz. cieles. Było

to przygotowan. wielk. praw. że dusza jest samoistn. nieśmiertel. osob. nieruszą. śmierć. –

W ślad Sokr. poszedł uczeń jego Plat. W wielu dyalog. porusz. kwest. psychol: czas traktuje je w sposób mitol: alegor: czas w form. ścisł. dyalektyk. rozbiór. Fedon, Fedrus, Timeusz pełne są genial. myśl. a mian. i mówi. o pochodz. duszy, jej stosun. do ciała: i przyszł. jej los. Aby lepiej pogodz. ~~[illegible]~~ pojedyn. i nieśmier. ducha pierwiast. z obszar. ogóln. życia w przyr: przyjmu. on w człow. dusz. śmiert. i ducha nieśmier. Dusza śmiert. znow. podziel: jedn. jest żądza, drug: odwaga. Znan: jest obraz woźni: powożące dwu. rumak: z któr. jed. na dół ciągn. człow. do wszystk. niskie. drugi do szlachet. poryw: zapędów. Woźni. nieśmiertel. kon. śmiertel. Ta potrój. dusza, pom. blask. retoryczn. argumen. nie mogła ostać się przed krytyk. Arystot.

Arystot. jest rzeczyw. twór. nauki. psychol. Jego trzy księg. περὶ ψυχῆς pozosta. na zaw. podstaw. pomni. psycholog. spostrzeż. a mianow. jego rozpraw. o czuciu, imag., pamię. i t. d. dziś jeszcz. czytyw. są z pożyt. Arystot. pojm. duszy nada. zupeł. nowe znacze. Gdy u Plat. dusza jest dla nieb. jestest. które do ciała: przeby. w obc. jej ciele jakob. w więzie. uczeń jego wypowie. wiel. zdan: że dusza jest form. ciała: a nazywa ją aktem t. j. urzeczywistn. organizm. ciała: przyczy. jedno: życia w organizm: oddziel. każd. rośl. każd. zwierz. ~~ta~~ tak jak człow. dusza. W Arystot. twor. dusza jest więc: życie ~~organiz~~ rośliny. lub. jak w zwierz ności więc ani w człow. jest ona rozum. i nieśmier. W wszystk. bez wyjąt. organizm. jest ona pierw. życ.

Rozwój przedmiotu psychol. wstrzym. kończ. się na Arysto. które dzieło przeznacz. było stwor. nowe nauk. now: a oddz. podnie. je tak wyso. że przez wiele wiek. nic nie umia. do nich dod. Uczeń jego i następ. w Liceum, Teofrast nie poszu. dal. psychol. Jest. ona mniej. w dzieł. psychol. to nie dla now. stwor: fastow. lecz dla dzieł które pod tyt. χαρακτῆρες doszło do nas w krót. niedojrz. formie. ~~Zaw~~ Zawiera ono 30 krótk. szkic. [illegible] dla wszyst. retor. lub komik. a delikat. te profile stały się wzor. dla nowo. rodz. litera: tak zwa: charakter. ludzkich

Epikur, przeciw. Teofrasta i twór. nowe. szko: acz w przyt.
do demokrytowe. materyali. rob. dusze: ciał. niepodziel.
złożon. z niesk. mał. i delikat. atom. Orzeka nie może
mowy, by taka dusza wytrwać nieśmiert.; jest ona ciał. wyp. się ze zwyk. ciał.
wiadom: Następ. poznamy teor. Epiku. z poemat. Lukrecy: de natura rer.
Stoicy, choć w etyce za zaczęt. przeciwni Epikurejczy.
wyznawa: podob. materya: co do natur. duszy. Ona dla nich
także jest ciał.: wprawdz. nie złożon. z atom. lecz z eteru
płomienisty. ale zawsze duszy przetrw. nie zbyt.
zag. ciał. Nie wiele jedn. przyp. jakob Stoi. byli
nie potrzy zastan. ścisł. w dziedz. psychol. dzie ich,
zwłas: Seneki, Epikteta, Marka Aureli: zwrócen.
w wstęp. traktaty o nieśmiertel. dusz.: pet. za głębo.
spostrze: które do mogłem. duszy wewnętrz. powst. nie
zew. niedocen. materyi:
Nie godzi się także zapomn. o Cyceron. który z naszy. świą.
mię. który do eklektyz: [struck through] acz do utworz.
samodziel. syst. zbyt. w dalekich mówił nie był.
dotknięty Stoik. nauki, z które przecież sympatyzo.
lecz także do wyj. z Plato. i Arysto. co mogą zdaw.
być przedmiot. i zgod. z wynik. sprze. myśle.
Jego Tusculanae Disputationes libb. V przeważ. psychol
treś. należ. do wybor. najpi. ksiąg. w tem pole.

Neoplatończy: zywal. z chrześcijań. a częś. z
nim polemiz. usiłu: pogodz. Plat. z Arystot. a więc
chrześ. objaśni. zaprzeczenie. jakiś nierozw. wschod.
między: Platoń. preexystenc.: dusz. i arystotelo. nau:
że nowa dusza wyn. od Bo. swój począt: zlewa.
oni w teor. emanacyjnej, wedł. któr. jak promie.
słon. in bardz. oddala. się od niego: ten więc. stał.
a w końc. gasną zupeł. tak wypły. Bóstwo. z pierwsze
się [illegible] do ziemskiej sfer, za dawno. iżyc. Dusza: które
jest za ulechet. i [illegible] przyjm. przedtem powo. od
Boski. aby atom w [illegible] za jew. i z atro. swój indywid.
Był to ostat. głos konając. helenizm.

3. Pogląd na histo. psychol.

(Ciąg dalszy)

Średniowiecz. psychol: opie. się w częś. na badan. greck. a w częś. na prawdach objawio. relig. Z powstan. chrześ. zacz. się. ś. tak dla inn. dziedz. filoz. tak. dla psycho. epo. nowa. Wiele było powod. dla któr. chrześ. musie. zajmow. się psycho: Naprzód ważne praktycz: W relig. pogań. losy duszy po śmier. człow. przedstaw. więc. ciekaw. niż żywot. ziem. Żywy. wzajemn. stosun. międz. Bog. a człow. nie istn: był to raczej stosun. zewn. dość powierzcho. co najwię: ~~le~~ legalny, ale nie był to stosun. miłości. Stąd cały zwr: kwest: ~~kt~~ wieczna: świat stworz. Teorya taka, tak głębo. wdzierająca się do tajni duszy, była nieznajom. dla pogan. Oni znali tylk. zewn. natural: wewn: zaś przyczyn. były obce ich sposob. myśle: Zaś jedn. psychol. moment. zależało od względ: przy nauce o Łasce! Zaś znow: proble: do wyjaś. zasadn. dogm. o zmartwychw. ciał. Sama zaś chrystologie czyli ~~teorya~~ nauka o Boga-człowie: wymaga: komplet: teor: psychol: a tak. [illegible] o jak. nie mogło się naw. myśl. stworzyć. Co zaś najważ. ~~to~~ że ~~teorya~~ kwest. woln. woli i tak. zw. liberum arbitrium nie istnie. ani dla świa. stworz. Naw. ci, któr. niełatwo wyz. w chrześ. prawd bezwzgl. ~~wszys~~ wszys., zmusz: są przyj. fakt, że wolność woli, najważ. probl. nawet nie. zacząt się dopie. z chrześ. Przed chrześ. o prawdz. wolno. woli ~~nie~~ mogło być mowy, bo stosun. człow. do Bo. nie opier. się na woln. woli, lecz na przymusi. legalno. Te uwa. wystar. aby w należyt. świet. posta. i człowa ważno. głębo. badań psychol. w ~~pier~~ pierw. pisar. chrześ. Z greck. Ojców Kościo. wymien. tyl. Atanazego, Grzego. z Nyssy, Nemezyusza, Bazyl. W. który wnios. cenne zarodki. przez treści antropologi.

W zachod. Kości. nie mniej żyw. i ter. objaw. się
dla rozwoj. psychol; dość, że wspom: najdawn: Tertuliana,
a po nim razem największ: Augustyn, Św. Wielki
doktor z Hippony pozostaw. mnóst. pism, które wszystk.
wywar. skut: na psycho. średn. następ. Wymien. de
anima et ejus origine, de quantitate animae, de immor-
talitate animae, de libero arbitrio – a przedewszy.
jego Confessiones; że w nich złoży niezrównan. wspaniałe.
psychol. św. dokt. August. św. jest twór. nowej
psychol: tak jak Arystot. starożytn. Jego krytyk.
samowie: głęb: od tej, którą ustan. się Kartezjusz.
i jego teor. woli pozostan. na zaw: wielk. zdoby.
psychol: On pierw. wypo: wielką myśl, że treścią
duszy jest wola. Voluntas ē quippe in omnibus, imo
omnes nihil aliud quam voluntates sunt. Tak. nie
słusz. przypisu. wielkość. spółczes. to odkry. Szopen-
hauerowi.'

Na August. opiera się po wiek. się: psychol. średn.
wiek. aż do w. XIII. Mało tyl. liczb. pisa: z wyodrb.
dzie za Starszydorem. Mistrz: szko: Św. Wiktora
n. p. Hugo a S. Victore, hołdu. teoryom platoń.
Zob. Karl Werner: D. Entwickelungsgang der mittel-
alterl. Psycholo: von Alcuin bis Albertus Magnus. Wien 76 7
Od XIII wie: Arystot. bierze zwo. ~~gorę~~ prawa: w kościelnej.
wyłącz. w psychol. Albert W. Tomasz z Akwin. w koment.
do Księg Arystot. De anima, przez tego w summach
teolog. i w liczn. pism: ~~[illegible]~~ specyal. trakt. psychol.
z przedziw. głęboko. i wszechstronno. S. Bonawent.
tak jak wcześn. jego Alex. z Hales trzyma. w wielkich.
kwest. z Platonizm: Zob. Karl Werner, D. Psychologie
u. Erkenntnisslehre d. Joh. Bonaventura. Wien 76.
Nie należy zapomn. o Duns Skocie, który w komenta.
do dzieł psychol. Arysto: wiele wor. nowe przyn. a
czyś: od niego odstęp., zwłaszcza w tem, że przeciw. niż

nw S. Tom: wolę wyno: nad rozum i jej prymat ogłosi, problem. jak Augu. S.

W później. wiek. uniarło. Tomizm bier. znow górę w psychol. Katol. i panu. aż do nasz. czas: uwzględ. odgłos. nowożyt. postęp. w nauk. przyrodz.

Nowożytn. psychol. zaczy. się od czas: humaniz. i reforma: U protest: po różn. prób. niedan: bierze górę perypatetyzm, powinno ich wieku = do scholasty: a zwłaszcz. przez wpływ Melanchtona staje się dominują: nauk. mniej więc: aż do Leib. i Wolf: gdy przeciw. u Katol. jak wspom. pewny: tomizm, a obok niego Suarez, który w niejedn. punk: zmodyfikow. nau. św. Toma.

Humanizm przeciw. próbu. wskrzes: najprzymat. zyste: starożyt. Jedni, jak Pomponatius usiłu. przyrod: niby wyj. nau. Arysto: i podkopu. wiar. w nieśmier. duszy, inni, jak Marsilius Ficinus i Fran. Patritius hołdu: teory. Plato: nareszc. Telezyasz i Campanella tworzą przyrod. duszę nieśmier. robią ją jedn. dość zmysło: a w teory poznania kompletny: wykładają sensualizm, do któr. Locke mało co dod. nowe. Są też. misty. teozofowie i panteiści, jak Mikołaj z Cuzy, Giordano Bruno, Agryppa z Nettesheim, Paracelsus i t. d. którzy mniej lub więc: hołdu. żydow. Kabale osobliw. duszy utracają w ogóle panteistycznego zlewania się z Bog.

Filozof. z czas: reforma. i humaniz. nie wyda syst. twa: ani nau: psychol. nie wzbogaci: nowe: pomysł: lub stara. sporne zwieść: Była to czas. przejś. od jedn. wiel. epo. do drug. a w tak. czas. nie powsta. ~~twory~~, kto. mogły by żyć długo. Nowa epo: zaczy. się od dwóch przeciw. sob. kierunk: które jak Kol. różn. co do meto. i co do założe. w tem jedn. się zgadza: że probl. psychol. uważa. za najważ. w cał. filoz: i za fundam: na któr. opier. się pozo.: wszyst. badan: metafizy. Na czele pierw. kierun. stoi Kartezyusz, na cze: drugie. Bakon z Verulamskij

Kartezyusz wład. niewątpli. nowe życ. w ówczes. psycho:
logia. owe życie: z epo: przejś. ~~at~~ właś. różni. istotną
międ. duch. a ciał. Ta różni. nie istnie. w syste. panteist.
lub materyalist: a już Karte. mową siła. ją zaafirmo.
jest to wiel. zasłu. On wyprowa. stanow. że mater:
jest subst: rozciąg: a duch subst. myśląc: Żad. więc
pomost nie prowa. od pierw. do drug. Mater. jest
podzielna, duch nie podziel; mater. pozbawio. wszelk.
siły działają: zat. zaw. bierną, duch zaw. czynny, międ.
bierny. Ciało: musi być poruszo: przez drug. ciało,
duch porusza się sam ze sieb. Stąd materya jest bierną:
zat. i każ. cia: jest bierny: duch tylk. ~~jest~~ żyje; rośli.
zaś i zwierz: nie żyją, są to automaty złożo. z mater.
Te twierdz: są fałszy: ale w owe czas: kiedy panteiz. i materyal.
starał. się rozwielmożyć, a wiel: różni. istot. międ.
materyą a duch. poda. tylk. a w wskazów: jaskra: stanow.
odróżn. pierw. od drug: były twierd. te bard. na czas:
i zmusiły umys: do now. badań tak przyrod. mate. jak
przyrod. ducha.

Ale Kartez. jesz. na inn. punkt: podziw. zwróc. psycho:
Międ. różni. ducha i mate: jedn. mniem. upatryw. który
stała się powod. jeśli nie ~~więk~~ wszystk. zupeł. spekula: ~~to~~ przyczyn: przedt. nie znan.
w tak. rozciągłości. Różni. na tem polega: że ducha znamy
bezpośred: a mater: lub ciał: tylk. pośre: Myśl: nasze
bezpośred. pozna. nasze. ducha a też staj. się dla nas najpewn.
rzeczywisto. Wszyst. co zewn. nas jest, o tyle jest pew.
o ile pew: jest exysten. nasze ducha: Cogito ergo
sum, staje się now. hasł: pod któr. psychol: dobija się
pierw. miejs: w szere: nauk filozof. Tak zat. Kartez.
wiel: proble: porusza w psychol: chociaż w grun. ich roz.
niepodoł: rozwiąz. wszelk. znacz. istot. międ. duch. a ciał,
A nie tylk: metafizy. spekula: wprowadz. psych. na nowe
drogi, lecz tak: szczegół: badan. w rozpraw: les passions
de l'âme. Jeżeli Medytacye o filoz. pierw. zawier. ~~za~~ naszą. metafizy.
grunt pod psychol. to rozpra: de passionibus animae

prostą: do niej materyi dowiadował. Także rozpra: De homine (Traité de l'homme) wając. zaw. Kwest. psychol.

Pomij. nie wolno rozwój. lub zwolenn. Kartezya. Który rozwijc. dal: myśli zasadn: między: zmarre. były wraz nowe. hypote: wyjaśn. stosun. się: do ducha i wza. pojmow. siwiz. zew. Jedni z nich. trzyma. się Kartezya. inni jak Geulinx wymyśli. okazyonalizm, udoskonalo. przez Mikoł. Malebranche które. głów. dzie: Recherche de la vérité po czym: tak. problema. psychol. się zajmu. Zwła: dla teor. powstan. pojęć Mal. wiel. i cenny przygot. materyi. A wraz mowa o Kartezy. i wyz. jego, należy tak. wspom. o Spinozy. Który, choć poza. samodz. poprzedn- drogą, ponad. swego filozof. zewn. jedn. wielk. fenomen. ~~filo~~. Rozdz: de origine et natura mentis, i drugi de origine et natura affectuum - znajdu: się w jego Etyce w hist. psychol. koniecz. uwzględ. być musiał. —

Równocześ. z Kartezyanizm: rozwi. się drugi kierun. o któr. wspomnie: Jeśli pierw. myk. nazy. się racyonaliz. to drugi. stan. przystoi. naz. empiryzmu. Inicyowa. przez Bakon rozwi. on się głów. w Angl: aby pózn. na stst. 18. zwan. w Fran: dochodz. do ostatn. jakoś. konsekw: Bakon o tyle ma znacz. dla histo. psychol. o ile wiatow. ~~psychol~~ indukcyj: metd. do niej wprowadz. Na tej podst: Hobbes doszo. do wyst. materyalist. konklu: że dusza jest ciał: Locke, zaś, ~~Hume~~ wrażeń. zmysł. mieni być jedy. źródł. wielk. wiedzy. Sensualizm Lockego w ojczyź. jego wywoł. sceptyc: Hum'a a jako antyt: idealizm Berkeleya, dla które. byt. istn. duchy, w Fran: zaś sensualizm Condillac'a, przechodz. nieprzer. w materyal: Holbach'a, Helwecyusza i Encyklopedyst.

W Niem. empiryzm angiel. znajdu. silnych przeciw. w Leibnitzu i Wolfie, który zrazu psychol. trakto. ze stanowis. metafizy. pot. Wolf ją dzieli na empiry. i racyon.

o czem wspomnia. na począt. tych wykład. Ale
w Brytan: tak: podnosi się opozyc: przeciw skrajnemu
sensualiz. w tak. zw. szkole szkockiej. Któr. główn.
przedstaw: Reid, Steward, Brown, Ferguson, którzy
polemizu. przeciw Lockeowi nie zdoła. jedn: wznieść
się nad empiryzm i zacz. zaję: się opisyw. władz duszy
niż zbadan. jej wewnę. istot: Główn. ich zasa: porówn.
może polski wykład. z pism przytoczł. Jędrz. Śniadec.

Najnow. psycholo: zaczy. się w Niem. od Kan.
Przez swoj. Krytyk. czyst. rozu. ~~wytworzył~~ on, jak w inn.
dziedzin filozo: tak i w ~~filoz~~ psychol: wiel. ruch, który choć
w ostatn: rezult. swoich zaraz: nie wznosi: mimo to
wiel. przyczy: się do wzbogacen: materya. psycholo. a
mianowi: dwojaka droga: raz otworzy: psycho: naukę
przyrodni: drugi raz wskazaw: na wolę praktyc: jako
jedy. źródł. skąd możn. czegoś dowied. się pewn. o istot. duszy.
Jego teor: cza: i przestrze: tak. nie mało przyczy. się
do wyjaśn: badań psychol. Jedn: wyłącz Kan. wiedzę
ze przyrodn: dozwoli: się zaraz: zwraca psycho: uko.
znać na tory metafizy: Było to niestety: bo Kan. jeszcze
nie był nau. kiedy metafizy: wskazał w najlep: choć był
przekona: że on już niemożebn. nie zawrze. Przez wznowien.
zjawi. się Fichte, Schelling, Hegel. –

Fichte nie wie: zrob. dla psychol. Przy jego jaskraw: idealiz.
dla któr. istn. na pewn. tyl: własn: świado. ja, a i tego egzyst.
nie zupeł. pewn: prawdzi: nauko: psychol: jest niemożeb. jeżeli nie była ~~opier. się na~~
badan. jedn. ja, lecz na obserw: wszystk. natur ludz: To też
Fich: choć w ety. i inn: gałęz. filoz: licz. wiel. zwolen.
w psycho: żadn. szko. nie utwo: nie. syn jego wiem:
porad. w tej nau. z zuped. inn. droga.

Niewiele więc ojcze. psychol. Szelling. Dla nie: wie. w
pewn. egzy: jego wywo: ~~dusz~~ jest psycho: więcej historią zamożniały,
rozwijają. się z pocz: ducha. Dla które. dowiad. jest tyl. przypomnie.
tego, co zrob: Samowiad. jest czyn: za pomo: którego duch
ludz: sieb. tworzy i wszyst: co dla nie. i w nim istn: I tak
jednak w pod. zno. metafizy: i gdyb. Szel. ~~tak~~ na tem był się zatrzyma

niezależ. byt: metafizy: psychol. à la Fichte. Ale Szell. zwolowił się: i w tem jest oryginal. jego syste: Psychol. jest histo: samowied. ducha, ale ten duch, zanim zaczął mieć histo. swoj: ich: predhistory: dzieje bez samowied. Ta predhistorya ducha jest przyroda, z któr: duch powoli się wznosi. Ale zanim duch posiadł świad. byta przyro; przeto należ. poza. zanim pozn. swoj. isto. ducha. Tak psychol. stoi. się częś: filozo. przyro: skoro ona była więc. za Grek: a potem. w średn. wiek. i to poznanie wiela przyrodn: który przystaw. ~~się~~ syst. Szell. wznosi. go dal: na pole psycho: Steffens pisze Antropologję 1821, Eschenmayer, Psychologia 1817 – Schubert: Gesch. der Seele 1830 Heinroth, Lehrb. der Anthropolo: 1822. Carus, Vorlesung. über Psychol. 1831 i Psyche, zur Entwickelgsgesch. der Seele 1837 i t. d. Wszys. ci pisa: z któr. ducha spowinowacon. tak. słow. Goerres, aut. o mistyki chrześ. wyłoży. mnóst. fantasty. teor: a bezdr. nauko: zaprzecz. ciąg. spekula. mistycz: mimo to pism. ich zawie: wiele skarb psycholo. spostrzeż: a stoj. mniej lub więc: na grun. chrześ: poried: głębo. znajomo. życ. duchow.

Jedn. ani Fich. ani Szell: nie sprowadz. psycho: jako nau. samodzielnej: ~~[illegible]~~: Dopie: Hegel wyznacz. jej osob. miejs: w swoi. syste. Pierw. jego a zaraz: ~~najlepsze~~ najgenialn. dzieło: „Fenomenologję ducha” jest zarazem: obrazem: psycho: Jest tam rozwój samowie: podany jako rozw. ducha ludzk. w dziej. Wiado. że absolut Heg: w rozwoj. swoim dyalekty: przecho. trzy okresy. Najpierw jest w sob: (Ansichsein), potem: za sobą lub ze sobą (Aussersichsein) nareszcie dla sob. i dla sieb: (An und für sich sein) – W tej dziej. epo. staje się absolut samowie. duch: który na swoj. najniż. stopn. jest duch. subjekt: pot. staje się objekty. nareś. duch. absolut. (czyli bezwzględ.). W pierw. faz. samowied. (jako duch subjekt:) to jest przedmio. psychol. i logi: druga faza rz. Duch objekty: rozw. się w moralno: polity: sztu. religji, wiedzy, nareś. duch absolut. w filozo.

Tym sposo. psychol. u Hegl. przedst. nam pierw. okres (subjekty.) w rozwo. ducha samowied. i głów. przez spekula. metafizy. bedzie być swoj. Na tem stanowis. stoją wszys. psychol. które wyszły ze szko: Heg: = np. Daub, Michelet, Rozenkranz, Erdmann, Schaller i inn.

Syst. Hegl.: przyczy. w psychol.: nie ma dnižej zwolenni.: zasad.
meto. jak zał[ożenie]: syst. obszerź. dalszej. powo. nauko:

W oppozy.: do wymienio. trzech idealist.: usiłow. Szopenhauer przewidzi. trzeci ducha człow. w woli, że jedn.: u niego indywidualn. lecz: za życ.: jest dema wypeł. niezupełn. a po śmierc. natychmiast ustaje, a wedło. gruby materyal.: z wyrażen.: idealiz. u niego znajdo. się w książ.: niezgodn. człow., przeto dzieło jego głów. Die Welt als Wille u. Vorstellung, jakkol. droga w genial. swo.: psycho.: w tej sam.: rzadk. wpływ. nie wywar.:

Osobn. drogą wsło. stan. – Schleiermacher, któr. „Psychologia" z pośmiert.: papier. wyd. George 1862. Usiłow. pójść drogą pośred. międ. materyaliz. i spirytual. rozważ. człow. jako jedno: organiz. w któr. dusza i ciało stano. się w jedn. cało. konkret. Tej zdow. myśli nie zdoła.: jedn.: naukow. przeprowadz.

Osobn. miej. należy wspomni.: pom. licz. myśli. któr. usiłow.: pogodz. ze sob. idealizm i realizm szkół prusk., a zarazę: wedł. wzoru. badan. psychol. oprzeć na przyrodz. nauk. – Młodsz. Fichte (Imm. Herm.) którego „Antropolo." wyszła po raz drug.: w 1860 a „Psycholo.": w r. 1864 i 1870 usiłu. stać na stanowis. teistycz.: Wyż. wszelk. ma dzie.: Ulrici'ego „Gott und der Mensch" 1874 z wyd. jest w któr.: polemi. z materyaliz.: i dow.: zaoddziel. czyst. duszy za wybor. –

Wszyst. te kierun.: po wiek. się: ustał.: wpływ.: w psychol. wyższej. lub mają bardzo mało zwolenn. jak Fichte młod. i Ulrici; większo.: psycholo.: dzieli się na kil. szkół i mają: inn. pochodze.: a takż. meto. odmien. Te szko.: dadzą się sprowadz. do trzech głów.: pomięd. któr. są niektó. myśli: samodziel. których dwie z jedn. lub dru.: szko. w niejed. nowy się zgadza. stara. się jedn.: przeprowadz. samodziel. pogląd:

1. Szko.: Herbarta: Herb. pomi. że był metafizy. wywarł wpły. ogrom. na filoz.: przyrodz. i pedago.: i dot.: twór. krytyczn. szko.: choć w niej swoj. głowo. i założy.: Herb.: ogło. dwa dzie.: Psychologie als

Wissenschaft. Königsb. 1824 a poprzed. Lehrb.
zur Psycholo: Tamże 1816, które to dzie. zosta: i póź.
kilkakroć wyda. Dla nie. dusza jest pojedyn. jestest.
bez sił: bez wiedzy, bez wielo. wszelk. a cała jego
czyn. w tem się objaw. że usiłu. trwać być zachow. się
Musi więc walczyć o egzyst. z inn: jestest: a każd. chwil.
tej wal: zapisu. się w niej jako wyobraż. lub pojęc: Tak
wszyst. stan. nasze. są za to usiłowa: zachowa. się w bytu:
Ze zaś ta wal. odby. się wedle mechaniki: a mechani. nie
da się pojąć bez matema: przeto Herb: musi psychol:
dal podst: zarów. matemat. jak metafizy. Do nasze.
ją wchodzą: barwa: wraże: inne zaraz: nasze jen, jedn.
ogarniać, inn. zachowa: utrzym. się w pewn. równowa:
wedł. pewn. praw matema. Dąż. poję: tw. w równowa.
mamy statykę ducha, gdy za w ruch mechani: Mate
opiera. się na dowod. Herba. głów. postęp. się ruch. matema

Nie mogę na tem miej. wdaw. się w krytyk. syste.
Herbar: Utwor: liczn. szko: któ. dziś jeszcz. zwłas. w pedago:
niejed. wielk. znacze. w Niem. Jed. z najdaw. jego wzna.
szyś. jeszcze prof. Drobisch napis: Erste Grundlehren der
mathemat. Psychologie, w któr. mniej. od mistrz. nie: opie.
się na metafiz: a jedno wyłąc. zastosow. matem. do
oznacz. wzajem. stosun. pomiędz. zjawis. psychicz. W
niej: Drob. powró. do Kan: Fizyk Cornelius, tak:
wo. Herb. ogłos: Theorie des Sehens und räumlichen
Vorstellens Leipzig 1861. Nahlowsky z tej sam.
szko: wyd. „das Gefühlsleben" [illegible] Thilo
i Rob. Zimmermann. pierw: znacz: z prac histor. dzie.
z estetyki: Ogół. zaś obr: szko: nabr. moż. z czasopis:
które przez 15 lat (1860–1875) było jej organ: Zeitschrift
für exacte Philosophie.

Fizjo: Jan Müller i leka: alienista Griesinger
zostawa: pod wpływ. Herbar:

Z szko: Herb: wyszła tak jako odręb: samodziel:
tak zw. psychol. narod: Już Herb. wypowied.: wiel. praw.
że psychol. pozost: niekomplet. dopó. człow. uwa:
jako osobnik, oddziel. od inn: Społecz. wedł. niego jest
cało: żyw. i organicz. zostają. pod wpływ. osobn. praw
psychol. Uważ. nawet statykę i mechani. społec.

a jego ucz: ludzi: Dał. na tej podst. stwory psychol.
narod. Waitz, prof. w Marburg ogłos: Lehrbuch
der Psychologie als Naturwissenschaft Braunschweig
1849 a późn. wyd: 6 tomo. dzie: Anthropologie
der Naturvölker Leipzig 1859-1872, Obszer.
ant. zaw: przygot. fundam. pod filozof. relig: ale
prace przygotow. tak wzros: że z czas: zamien.
się w kompl: histor: ludów dzik.

Waitz nie dokon. dzie: i zas. przygot. ~~psychol.~~
narod: ~~nie~~ dopie: Lazarus i Steinthal przeszli
psychol. narod. stwory. Steinthal więc. jest metafizy.
i ucz... wyraż. zpoleg. prace Takieg Allgeist, który. pra:
ogól. objawia się nie w jednost. lecz w ludzko. cał.
Lazarus w swojem Leben der Seele (2 wyd.
w Berlin 1876-78) więc. jest etyk. niż psychol.
i w zasa: wyp: domaga: wnoś: ... kwes:
mogą: wszk: związ. z estety. i moralno. niż z psycho.
wiedzą. Mimo to obaj ucze: mogą uchodz. za
twór. psycho. narod: a w czasopis: Zeitschrift
für Völkerpsychologie u. Sprachwissenschaft
założ. w 1859 – ~~ogłasz~~ ...z studyj. różne. fachow.

Zanim przejdzie. do dwóch inn. szkół psycholog:
które obo: herbarto. wywar: wielk. wpływ w Niem.
wspom. o dwóch myślic. który. ... rzecz.
stanowis. dość samodziel:

Beneke Edw. (1798-1854) wyrósł pod wpływ. Kanta
Jacobi'ego, Schleiermachera, Schopenhauera a w
końcu Herbarta. Pozn. tak. filoz: angiel. szkockiej
szkole. W 1822 ogłos: Grundlegung zur Physik
der Sitten – w któr: opier: moralno: nie na tryb.
wokarny: jak chciał Ka. lecz na uczuci. Za
tę książ. pozbawio: go docentu: w Berlin. pod
pretext. że wykład. epikureizm, co było nieprawd:
Główn. racją jego wydal. była niechęć Hegla, który
uważ. w nim niebezpiecz. rywa: Rząd sas: powoł.
go na profeso. do Lips: ale minist. prus: Altenstein,
protekt: Hegla położ. swoje wszechpotęż. veto,
rząd sas: ustąp. nominacji: a Bene. schron. się

do Gettyngi. gdz: nie lęka. się gniew. panstw. Hanow. władz. weler. jeszcze do Angl: a to nie dbar: o sły ham: Altensteina. W 1828 wróc. do Berli. a w 1832, po śmier. Heg: zost: profes. nadzwyczaj: Na tem stanowi: wykład. aż do 1. mar. 54, kied. odebr. sob. życ. – Napis. mnós. dzieł o psychol: i pedagog: i etyce wydaw. rodz. czasopis: Archiv für die pragmat. Psycholo. Berlin 1837–53. trzy tomy. Naz tut. głów. obcho: jego Lehrbuch der Psycholo. als Naturwissenschaft. Berlin 1833 – 1. wyd. Trzec. wyd. po śmier. auto. ukaz: się staran. jego uczn. Dresslera – 4a tegoż stan. w 1877. Dzie: to zawie: w streszcz: poniek. wszyst: psycholo. teor. Ben: i wystar: aby o jego syst. mieć dokład. wyobraż: Jakkol. Ben. wyso. cenił Herb: w wiel. jed: kwest: fundament. od nie: odstępu. Z trzech podsta: na któr. Herb. opiera psycho: t. j. metafizy. matematy. i doświad: odrzu. Ben: dwie pierw. a zachow. tyl. trzecią, t. j. doświad. a chce za pomo: doświad. wewn: dojść do tych sam. pewn. rezult: do któr. nauk. przyrodn: dochodz. ze pomo. doświad. zewn.

Różn. się dalej w tem od Herb: że metaf: opie: na psycho: podcz. gdy ten, jak się rzek. oper: psycho: na metaf. Zgadz. się z Herb. w jed: bard. waż. punk: że dusza nie posia: władz, jak dawn. ~~było wyobraża~~ przypuszcza: i wsp. wyobraź: rozum, pamięć i t. d. Zam: nich przypu: on cztery psychische Grundprocesse, które prowadz. do wytworzen: coraz now. władz pierwotn. Urvermögen Pierw: Grundprocess jest tworzen. się wrażeń zmysło: od wpływ: zewn: drażnień (Reize). Aby te wrażen. w sob. wytwor: mus: dusza posiad. już pewn. liczb. pierwotn. władz, które jed: w niczy. nie są podob. do abstrakcyj: władz, bo właściw. każd. wraże: zmysłow. odpowia: jakieś Urvermögen

Drugi proces psychologiczny: jest w tworzen. się now. władz pierwotn:

Trzeci proces psychologi: że władz. wszyst. pierwo. i wszystk. wrażen: dochodz. do równowa: Tutaj będ: dat

się uczni według Herbar.
Urzew. proces psychol. jest w przyciągan. się podob.
tworów psychicz. i łączen. się w stałe związki. Wynik.
ostateczny tego ostatn. proces. jest wyzna.
Myśla zaś zeczadź. jego psycho. jest, że wiedz. lub
siły duszy skończo. składa. się ze śląd. dawniej. wrażeń.
Wpływ Benek. we był mały na pedago. Znać
jego teor. (w Diesterweg'a: w kiern. przeczył tak, Paedagogisch. Jahrbuch
i Hergansa Paedagogische Realencyklopaedie.
Najznakomit. i najwierniej. jego ucz. był (Joh. Gottlieb) Dressler
który upraw. psychol. i pedago. według zasad swe.
nauczy. Tak samo młodszy O. Dressler. Mniéjsz.
pedagog. hołdow. tymże zasad. a Fortlage i Ueberweg
w wielu punkt. tak. do nich zbliża. się.
Nie więcej. stanowczo bo i wszechstronniej. i uczeń jest
Hermann Lotze. Znany upraw. fizyolo. i medyczy. (ostatn.
docent. w Lips. 1839 Pisał liczn. artyk. do Wagnera
Handwörterbuch der Physiologie - wyda. Allgem.
Pathologie und Therapeutik 1842. Allgem. Physiologie
des Körperl. Lebens. 1857. ~~Napisał~~ filozof. ukazał.
się Metafizyka 1841. Logika 1843 (a nowe
wyd. 1874). Medicinische Psychologie 1852.
Póź. wykład. upraw. filozo. a najlep. opracow.
i najsłynniej. jego dzieł. jest Mikrokosmus. Ideen
zur Naturgesch. und Geschichte der Menschheit.
w 3 tom. 1e wyd. 1856-64 - ostatn. 1876-80. +
Po śmierci jego wyda. prelek. o wsz. gałęz. filozo.
Lotze wsław. się w psycho. przez teor. znaków
lokaln. (Localzeichen) którą przyjął Wundt,
choć z pewn. modyfik. a Helmholtz zrobił. krok
naprzód uważ. na polu fizyolo. umysłu. Lotze, pomi.
wielk. uzdolni. fachow. w nauk. przyrodz. obiera. sob.
stanow. metafizy. a broni tego stanowi. z wielk. zasob.
subteln. argumen. i języ. szlachet. i wznioseł. Tego
stanowi. da się określ. ~~jako~~ jako realizm idealn.
lub idealizm realny. Dodajm. że Lotze jest natury religij. i estetycz.

+

Teor: znak. lokaln: ma wytłumac: pierwszy: powstan: percepcyi przestrzeni. Wedł. auto. Każ: drażnie. retyny wywoł. w duszy dwa wraże: jed. koło: drugi poczęci owe: punktu, który zostaje ~~odebr~~ podrażnio. To wraże: kolorowe nie jest w sobie ~~sied~~ nic przestrzenne: nawet nie przedsta. się jako punkt, jest tylko jakościowe. Znak zaś lokaln: składa się z pewn. liczb. poruszeń: bo każd. ekscytacya retyny sprowadza dyslokacyą osi oka, bo punkt, gdzie retyna ~~najlep:~~ najwrażliw. na wraż: koło: tak zwan: ~~punkt~~ plama żółta, zwraca się do owe: punk. który odebr. wraże. świe: Gdy zaś kąt: punkt. rety: jest zawsze różne drażnio. powstan. szereg porusz: w oku a następ: szereg wraż. w duszy. Gdy przez drugą sprawę. dusze poznaj. dobr. topograf. retyny, możebn. jest lokalizacya każd. przedmio. nawet bez porusze. oka. W podobn. sposób tworzy. znak. lokal: innych zmys. dotyku: a na ich podsta: dusza samo. czyn: koordynuje punkt. tworzy przestrz.

Przy poz: przestrze: którego zbadan: ~~powstan~~ tyle poświę. ~~badan~~ prac Lotze, nie można pomin. liczn: fizjol: i fizyk. który ten sam przedmiot traktowa: z punktu widzen. filozofi. bo chociaż nie sprawa: psychol. tu nie mniej wpłynęł. na jej rozw: przez spos: w jaki rozwiąza. poszcz. probl. Można podziel. przyrodni. którzy zajmow. się tą kwest: na natywistów i empirystów — pierwsi jak Joh. Müller, Weber, Czermak, Meissner przyjmu: że dusza nie od wrodze: ma wrodzo: zdolno: do poznawa: przestrzeni, że pewno: pewn: nerwów które ich w przestrzennej formie przekazują wraże: zmysł. zewnę.

Szko: empirycz: przeciw: który tak. genetycz: się nazy: przyjmu: rozwój psychologi: polegaj. na tem, że dziedzic. na podsta: ruchów poszcz: dostar. danych: intuicya i poz. przestrzeni. Wundt, jakkolwie. należą: do obozu empiryst. przyjął: z pewn. modyfikac: ~~teo~~ hypot. Lotzego.

Ale pilno nam wspomn. jesz. o dwóch inn. szko:

psychologii: tak zw. psychofizycznej i drugiej fizyologicznej.

Założyc. i głów. zwoln. szko. psychofizy. jest
prof. lipski Teod. Gust. Fechner. Napis. wiele książ.
o wszystk: mniej więc. ważniej. problem. filoz. lub religii, estety.
lub nauk przyrodn. W 1836 wyd. pierw. książecz.: Das
Büchlein vom Leben nach dem Tode w Lipsku.
Tenże wyd. jego im. dzie: Ueber das höchste Gut 46.
Nanna od. über das Seelenleben der Pflanzen 48.
Zendavesta od. über die Dinge des Himels u. des
Jenseits. 51. Ueber d. physical. u. philosoph.
Atomenlehre 55. Elemente der Psychophysik. 60.
Ueber die Seelenfrage 61. z późniejsz. wymien.
jeszcz. In Sachen der Psychophysik 77. Także ostatn.
praca jest odpowie: na krytyk. wymienio. prac.,
jego przedniej: Elem. d. Psychophysik. z tego
zaś dzie: przedewszyst. uczo. dowiedz.: o now.
metod. i nauk. której inaugur. Fech.

Psychofizy. ma wedł. Fech. być dokład. teor.:
stosun. wzajem. ciała i duszy, czyli co na jed. wycho.: świa.
fizycz. i świa. psychicz. Fech. się wyda.: że tak.
jed. istot, jak. dw.: rozł. jej należy. zbada.
ale że można zwrócić dla nauk. traktuj. o ich
wzajem. stosun. Ta nowa nauk. nie się opier.
wyłącz. na doświad. i wyprowadz.: że dowiod. a
nas. nauk. niedone: teorye kosmogonii. Fech.
nie znajdz. się w Elem. der Psychophysik. Książ.
2 tomowa napisa.: zręcz., z wielk. bogact. obszern.
Głów. zaś inter. obudza. w tej książ.: badan. nad
stosun. wrażeń psychicz. do ich fizycz. czyli drażnień
nerwowych. ~~W tych~~ Te badan. opiera. się, jako na
fundam. na stwor. prawie Webera. Weber odkr.
że najmniej. różni. jak. może jeszcz. dostrzedz między
dwiema linjami praw. równe. wyno: $\frac{1}{50}$ linji krótsz.
a między praw. równ. ciężar.: ta różni. chwiej. się
międ. $\frac{1}{30}$ a $\frac{1}{50}$ mniej. więcej: wedł. siły muskulów
indywiduów. Web. odkr. także że międ. tona. różni.
wysoko. najmniej. różni.: dostrzegał: bard. zaw.: udamk. tymczem.

tonu wir. bez wzgląd. na wyso: ton. Na podsta. tych spostrz:
odkrył ~~utw~~ Web. prawo, że wraże: (Empfindungen) będą
wzrasta: w równ. ilości, gdy drażnien. (Reize)
~~wzrasta~~: w względ. równ. ilości. Gdy n.p. do wagi
3 Kilogr: doda: $\frac{3}{3}$ (=1) kilogr. pot: $\frac{4}{3}$ pot. ~~22~~ $\frac{16}{9}$ i t.d.
to wrażen. będ. się wzmaga: ~~w spós.~~ o równ. ilość. podcz:
gdy drażn: new: wzrast: o wzgląd: równ. ilo. (bo zaw. o
trzec: części poprzedn. wagi.

Opiera: się na praw. Web: poraw: Fech. dalej swoje
badan: aby dojść do mierzen: wraż: a ~~rezult~~ mozoln.
badań było stanow. prawo psychofizy: że wraże rosną
raz. z logarytmem drażnien: O drodz: na jak. Fech:
doszedł do tego pra: i o wartość: tego prawa nie będ
ozn. ponim: tu bo. Do tego pożąda. sposobu: w owej porze: ~~psych teor~~
psycholo: która trakto. o wraże: zupełnie: tak wydaw.
niedmien. że pra: Fech: wywoła. od 20 kil. lat wiele
kryt: prac: i wiele polem: ale new. is, który je
odrzuca: zmuszo. za wyzna: że badan. były geniál: i
że ~~wyp~~ stron: wpły. nowe horyzon. dla psychol:
któr. zostać: gdyb. new: pra: miało kied. okaz. się
fałszy:

Drugą szko: psycho: o któr. wspomnie. jest fizyolog:
Na cze: jej stoi Wundt, prof. w Lips. Gdy Fech: przerzuc
będ. stron: draż: nerwow: do wraż: psychi: on uprzew:
cała dziedzi. psychol: a na zaw: na podsta: fizyolo:
Nikt lep: od niego nie jest do tego przygotow. bo jest
z powołan. fachow. fizyolo: + Z prac tut. odnosi. wymień:
Beiträge zur Theorie der Sinneswahrnehmung
Leipz. 62. Vorlesungen über die Menschen- und
Thierseele 63. Die physikal. Axiome und ihre
Beziehung zum Causalprincip 66. Grundzüge
der physiolog. Psychologie 74. Logik 2 tomy 81-83
Ethik 86. Philosophische Studien 4 tomy i t.d.
Wundt chce ~~fizy~~ psychol. zamien: w nauk. doświadcz.
Robili to przed nim już inni, a zwłaszcz. Herbart i Beneke
ale poprzedn. swoi. zarze. Wun. że praw. wyłącz. polega
na doświad. wewnęt. a pat. że główn. opisywa. zjawis: psycho
zamia- je tłumacz: Nauki przyrod. albo opisu. albo tłumacz:
przedmio. które zajmuj. się. W tym położe. była psychol. doświadcz:

+ Napis: Lehrb. der Physiolo. des Mensch: Erlang.
1868 2gie wyda: i częściej.

one głów. opisywa: Wundt chciał b. aby przedewszyst. rzecz: tłumacz. zjawis. a do tego potrzeba. experym: a do tego pomóc ma fizjolog. aby od zjawis. zewn: wchodz. się do zjawis. i wewn. je zrozum. Do experym. trzeba dod. mierzen: a na pyt. jak mo. zjawis. czysto psychiczn. mierzy. i robić przedmio. experym. odpowie. Wun. że przyrost. źród. zjawis. psychiczn. nie podpa. pod zmysł: ale może eksperymentow. nad sam. zjawis. Nie może bezpośred. mierz: siły która wyda. ~~skut.~~ zjawis. psychiczn. ale może ją mierz. pośred. w jej skutk. Wundt wszystk. zjawis. sprowa. do wraż. zmysłow: a każd. wraż: jest ~~skonklu~~: który premessami są zjawis: poprzedz: fizjolog: każ myśl i każ. fenom. psychiczn. jest świadomą konklu: któr: premis. są nieświado. czyli kryją się w ustroj. nerwo: Wundt jest kompletn. materyali. Z tego punkt. widz. tłuma. on wszyst. uwa: wszyst. objaw. woli, wszyst. zdoln. wyobraźn.

Kończy. na Wun. krót. pogląd. na histor. psychol. Wiele inn: pozosta. pisa: zasługuj. na wzmian: jak Horwitz, Brentano, Helmholtz, jak cała nowa psycho. angiel: ale przy dan. okaz. wraz. wytłuma. poświęci. im kil. uwag krytycz.

Wśród literat. katol: nie brak dobr: książ podręcz: aby z nich nabra: dokład. wyobraż. o tej nau: a przedewszystkiem: pisar. oboz. przeciw. wtem, że oprócz materyal. dowiedzieć: podać wszyst. metafizy. pogląd: a raz: opiera się na praw: teolo: już to od nich pożycza. świat. już to do nich wraca. Z wiel. liczb. kat. wymien:

Hagemann, prof. w Monasterze: Psychologie. Freibg 81 – 4e Aufl.
Jest to 3i tomik jego systemu: Elemente der Philosophie.
Kwest. metafizy. o duszy traktu: w drug. tomi: „Metaphysik. Freibg. 75. 3e Aufl.
Stöckl, Lehrb. der Philosophie Mainz 81 – 5e Aufl. 2 Bde
i ogól: Psychol. doświadcz. w pierw. tom, metafizy. w drug.
Gutberlet, Lehrb. der Philosoph. Trzeci tom, obejmu. Psycholog. wyszed. 1881 w Monasterze.
Łacińsk. podręcz: wielkie mistrzo: Sanseverino, Rosset, Lepidi, Zigliara, Gonzalez, Palmieri, Liberatore, Tongiorgi ‡

‡ Z dawniej: katol. pisa: poleca bardzo przezyda: Balmes'a; Elemente der Philos. w 4 tomik: Przekład niem. Lorinser'a. Augsb. 52.
Gratry: Connaissance de l'homme 2 tomy
Connaissance de l'âme 2 tomy 52
Oba dzieła wyszły w niem. przekła. Pfahler'a w Regensbur. 58: Ueber die Erkenntniß d. Menschen 2 Bde
Ueber d. Erkenntniß d. Seele. 2 Bde. —
Poleca nam. Arystot: Drei Bücher über d. Seele. Uebersetzt u. erläutert von Kirchmann.
Knauer, Grundlinien d. aristotelisch-thomistischen Psychologie Wien 85. —
Nareszcie: S. Thomae Summa advers gentiles Lib. II.

Część pierwsza:

O życiu w ogóle

Dusza ludzka jest org: ~~ludz. natu~~ człow: a ten znowu jest żyw. organiz. Wiedzi filozo. najzgniew: o duszy ludz: wyobraż: ale na to zgadz. się wszy: że jej objaw: ścisł. złącz. są z funkcya: żyjące. organiz. Nale. więc przedewszyst. określ. poję: życ: bo czy dusza w zupełn: zlewa się z życ. organiz. czy oprócz tego posia: jeszcz. osobn. jak: życ. swo: to pewne, że żadn. objaw: życ: cieles: nie może. oddziel. od życ: duszy tak jak na odwrót ~~każde objaw~~ życie duszy; dopóki ono ~~życ. cieles~~: przeby. w cie: dotknię: jest mniej lub więc: wszyst. zmian. życ. cieles: Pierw. więc pytan: które nasuwa się, do isto. życ. odnosi się. Wiedz: co to ~~jest~~ życie? jest to znać isto: nie tyl. isto: duszy, to główn. część jej tajemnic: Ale nie tyl. człow. życie. Dziś nikt nie zech. utrzymy. z Kartezyu. że tyl: człow. żyj: a zwierzę i rośli. są to mechan. machi: Teraz zaś stawia. im życ: przypisuje: nale: ich tak: funkcy: wzięć pod rozwa: ~~uwagę: w racha~~: gdy chodz. o definicyą życ. Zapew. życ. ludz. ma wiele właściw. któr. nie napotyka w królest. roślin lub zwierz. ale ma także cechy wspól: które ~~stanow.~~ wyróżniają pojęć życ: w znacze. najogól. od inn. pokrewn: idei. Pomimo: zaś wszy, potrafi łatwiej oznacz. ~~gatun~~: pojęcie ~~życ~~ ogólne. pod niem się mieści:

§. 1. ~~Rozmaite~~ defini. życia.

Życie: na pierw. spojrzen. ~~wydaje się każde~~ rzeczą najprost. i najzrozumiał. bo każd: je zna z bezpośredn. doświad: Tak jak każd. wie, co to ~~mi~~ głód, zimno, ból, bo sam doświad. tych stan. tak każd. człow. wie, co to znaczy: życie, bo każd. czuje się żyw. jestest.+ Ale jak to zwykle bywa, z ~~faktów~~ ~~pierws~~: wchodz: wielka: nieznajomość egzyst: nie łatwo jest definic. Stąd mnóst. defin. ale żadna nie jest tak dokład. ani tak zupeł. poję: aby wyraz. miała isto. życ. wszechstronnie wszyst. zrozumie. Z wielk. liczb. nowszyt. przyto: najpierw tyl. mniej zrozumie: Jedna z najnow. jest ta, któ. Spencer ułoż: „Kombinacyę określona zmian. różnorodnych tak współczes. jak po sob. następuj." Do tej bardzo jest zastrzeż.

+ Życ. jest fakt. pierwotn: po za któr. jedność życia sięgn. się nie może

i ści. defin. dod. ~~wartep~~ jeno. filoz. angiel. te sło: w związku z współbytami i następstwami zewnętrznemi: Gdy pyta: się przyjaciół Spenc: co chce aby rozumia. przez tę dług. niesmacz. ~~to~~ oracyą, odpowia: n. p. Gazelles, że ~~wedł~~ on uważa życ. za „ciąg. akomodowan. się stosunk. wewnętr. do stosunk. zewnęt." Tak. poję: defin. Spenc: jest zbyt szero: a więc bez żadn. warto: bo mięso goto: się w gar: tak. akomodu. się do stosunk. zewn. skoro jego układ materyaln: się zmien: każd. proc: chemicz. dokonywa. się w jak. ciele nieżyw: pod wpływ. stosun. zewn. może być nazwan. akomodow. się do nich, a tylk. wted. wedł. Spen. życ. Ale w jak. kolw. inn. zens: każ. chcie: tę defin. stosuno: zaw: przypa. do każd. zmian. chemicz: ~~Odrzuca~~: ją przeto, jako bezużyteczną:

Zapyt: raz znajom. naturalis. o defin. życ. odparł bez wahania: „że to osobl. ruch substan." Ani ta defin. na wiele przyd. się nie może bo podaj. wprawd. rodz. ale nie poda. różni. Każd. defin. powin. ~~się odb.~~ wyraz: najbliż. rodz. i różni. specyficz: (definitio fit per genus proximum et per differentiam specificam) Nadto w tej defin. ~~życie~~ poję: subst: nieokreślo. bo jeże. mowa o substan: materyaln: to defin. nie wątpli. fałszy. wie. o substan. ducho: to zbyt nieokreślo: bo myślen. lub akt woli za wnięj tak. rodza. ruchu. –

Bichat słyn. leka. i fizyo. na począt. tego stule: dał defin. taka: „Życ. jest suma funkcyi, które opiera. się śmierć." La vie est l'ensemble des fonctions qui résistent à la mort.

Ta defin. mia: międ. wiel. powodz. w Fran: chociaż: jest tyl. parafra: dawniej. którą czyta: w Encyklopedyi: La vie est le contraire de la mort, Życ. jest przeciwieńst. śmierć. Jakkol. słusz. zrobi uwa: Claude Bernard, że nie moż: poję: życ. oddziel. od śmierć. bo jedn. drug. wyjaśn. to jedn. defin. także czy w ~~starsz~~ czy dzisi. form. jest błęd: bo okreś. jedn. niezna. rzecz przez drug. niezn. Na co komu wtedy defin? Wszak na to, aby poję. nieokreś. określ. przez inn. poję. już określo. Ale kto co nie ma defin. życ: tak. śmierć. defin. nie zna, nie może więc przeciw. wyjaśn. przez dru: +

+ Czuj. zapew: niedostat. defin. Bichat'a, parafrazow. ją doktor Pelletan w ten spos: życ: to opór, stawian. przez mater. organizowaną przyczynom, przemaga: nad jej zniszczeniem: Ale ta defin: jeszcze więk: przedsta: niedostatk: Bo nie wiemy, co to materya organizowana, ani jak. są siły, przemaga. nad jej zniszczen. Wprowadz. niewyjaśnio. poję. do defin: robi ją niejasną a często zupeł. błędn. –

Przyto: jesz. kil. defin:

Béclard: życ. jest organiza: czynnoś (en action)

Dugès: życ. jest czynno. specyal. jestes. organiz. ow.

Dezeimeris: życ. jest ~~sposób~~ rodzaj istnien. ciał organiz. ow.

Lamarck: życ. jest stan. rzeczy, który ~~pozw.~~ ruchu organicz. pod wpły: ekscytując: pobud.

Te defin. mają to wspól. że postaw. się pojęc. organiz: lub ciała organizowan. Zobaczy. później. czy to można a później czy nie da się myśl tą samą wyraz. z większ. ścisłoś.

Zabierze. się ~~ob~~ dłuż. nad defin. Claude Bernard'a. W dzie. swoj. ostatn. Leçons sur les phenomènes de la vie (Tom I. ~~rozd~~ lekcye 1a) ~~podd~~ ruch. defin: z któr. wymieniłeś kilk: poddaw. ostr. krytyc: orzecz. że wszyst. są błęd. bo utworzo. a priori, gdy przeciw. fizyo: opierają. się na doświadcz. powinno a posteriori: tak. defin. trzeb. do niej dojść, wytknąć najpier. wspól. znamio. jestes. żyw. Podaje ich pięć: organizacya, generacya, nutrycyja, ewolucya, śmierć ~~poprzedzo~~: wyrad. się lub chorob. Z charakteryzow. każd. z tych zjawisk, wnosi, że żadn. z nich nie jest objaw. jakiej. pierwiast. nowego: niezależn. od warunk. fizykalno-chemicz. wśród który. żyj. jestest. z drug. zaś: nie chciałb. być materyalist. i przesta: więc na tak: — więc więc: wnosi:

Zjawis. życ. dadz. się podziel. na dwie klasy: organizujące i destrukcyjne. Pierw. mają na cel rozwój i utrzym. organiz: i z tego punk. widz. moż. powied. że życ. jest kreacya. Drug: przeciw. oznacz. nad zniszcze. organiz. a nie może być objaw. życ: bo zawięzuje z pkt. wyj. organiz. W tem znacz. moż. powied: życ. jest śmierć. (I. p. 41) Każd. więc jestest. żyw: objaw: pewn. czynno organizujące a drug. desorganizujące.

Przy tych dwóch klasach zjawisk, powsz. dal. Claude Bernard (I 42 nast.) wszyst. twierdz. zestawi. się zabiega: bez przesąd: wyjaś. samej przyczyny tych zjawisk. Ustanow. te dwa, pozna. dwom szko: witalistycz. i mechanicz. Pierw. ~~życie~~ dwie klas. zjawi.

za ~~[illegible]~~ wyrażeń przez jak. pierw. życ. ciał: drug. przer. mechan. dział. ogól. sił przyr. Claude Bern. sąd. że fizyol. musi zarów. odrzuc. jedn. i drug. hypot. Zapew. jest przyr. jak: która sprz. że rośli. lub zwierz. powsta. rozwija się, utrzyma. przez czas jak. w swojej form. a pod. obumie. i tę przyr. możn. by nazw. dusza fizyolog. lub siłą żywot. Ale nie wol. jej personifiko. ani mnie. że coś istnieją. samod. i działają w organiz. Wtedy zaraz wpadam. w błąd witalist. Z drug. stro. hypot. materyalis. jest tak. fałszy. bo organizm, jakkol. zależ. od warun. fizykalno-chem. struktury jedn. ich. praw. Jest jakiś plan ogól. i uniwers. który się urzeczywist. w każd. organiz. ~~[illegible]~~ ale choć każd. zjawis. tego organiz. zależ. od sił ogóln. natu. to jedn. jest coś specyaln. jakieś quid proprium, co kieru. siła. natu. wedł. planu organiczn. Stąd docho. aut. (I. p. 57) do tak. konklu.: „Dzisiejsz. pokaza. nam plan organiczny w życ. jest. ale nie pokaza. żeby jak. pierw. życ. czyn. występo. w tym plan. Jedy. siłę żywot. którą przyjąść możn. jest rodz. siły prawodaw. ale która nigdy nie jest wykonawczą.“ A jeszcz. jaśni. wyra. stan. fizyol. swój pogląd w tych słow.: Siła żywot. kieru. zjawis. któr. nie wywoła. a czynni. fizykal. wywoła. zjawis. którem. nie kieru.“ (Tom I. str. 57)

Jeżel. słowa te stanow. zadziwia. to jeszcz. więk. naszo zdziwie. gdy czyta. co następu.:

„Siła żywot. nie jest siłą czyn. wykonaw. się nie robi sama z sieb. bo wszystk. obja. życia ~~[illegible]~~ dzieją się przez udział warun. fizykal. i chemicz. zatem rozważań tak. istot. nie może mieć miejs. w fizyolo. doświad. Gdy fizyolog bada obja. powsta. zjawis. życ. wywołuj. je, działa na nie, zmien. je, to nie potrze. zwraca. się do siły żywot. która jest istot. nie dającą się ująć, lecz potrze. zwraca. się do warun. fizykal. i chemicz. które pociąga. za sobą i rozkazu. objaw. życia.“ (Tom I. str. 52)

Rezul. tych wywod. jest, że fizyolog nigdy nie dochod. do życ. sam.: może tyl. poza. zmian. fizykal. i chemicz. które towarzy. życ. Wedł. Claude Bernard'a tyl. warun. materyal. i fizyko-chemicz. są nam przystęp.; wewnę. istot. życ. zosta. na zaw. ukry. Mamy tyl. do czynie. z mater. nigd. z przyczyn. pierwsz. ani z siłą żywo. kierują: która z natu. ukryty. Te przyc. są nieprzystęp.:

Autor nazy. taki pogl. na świa. determinizmem twórcy ciała żyw. ~~wychod. z takie pewni~~ traktu. jak gdyb. w nich nie było siły żywot. bez tyl. same zmia. materyal. Poję. życ. a new. siły fizycl. należ. zostaw. metafizy. które nie poszu. mięsz. się do fizyki. Ta sam. zkusić się o now. defin. życ.: przesta: na dwóch praw.: t

1° w każd. organiz. żyw. warun. materyal. stanow. o zjawis. życ.

2° za prawa z góry ustanow. któr. nad. porząd. i form. tych zjawisk.

Wszel. ~~inna~~ defin. życ. jest illuz. (Tom I. str. 63)

Na powż. zat. wnuk. będz. u Claude Bernard'a jak. defin. życ. mogą. się przyd. w psycholo:

Taki determinizm już w fizyo. jest nietył. ~~zgub.~~ fałszy: ten w najwyżs. stopn. ~~fałszy~~ szkodli: Jest fałszy: bo jak: przyjmow: że może być jak: siła, która kieru: zjawis: a ~~ich~~ nie wytwa. ich? że znow. są czynni fizycz. któr. wytwarza. zjawis. a niem. nie kieru.?

Każ. wid. że to zgo. nie możeb.

Jeżeli spuszcza: kam. do (zwykłej) studn. i po kil. sekund: słyszy ~~plusk~~ ~~kam~~ uderzen. jego o dno studni wody, mogę obliczyć: mniej więc. głębo. stud. bo wie. że kam. wedło prawa attrak: pada z rosnąc. szybko: a to znowu wyrażo. w ~~fizyce~~ formułę matem: Przyjm. determinizm Claude Bern. nie wolno pyt. o siłę, która kieru. zjawis: bo go nie wytwar. ~~Skąd jedn. zjawis. same będą wiązanie~~ Któż ~~więc~~ je wytwa.? Wszak skut. każd. mieć musi przyczy! Jakiż też kierow. (mieć) skut. siłę, jeżeli w nich ich nie wytwa.? W spadan. kamien. mamy trzy chwi: począ: ruchu, ~~przebieg~~ spadan. same, ~~zatrzymanie~~ uderzen. o dno studn. i zatrzyman. się tamże. Każ. z tych chwil ma swoj. specyal. przyczy: pierw: w impuls. naszej ręki ostatn: w oporze dna studni, ~~która~~ czyż druga chwi: nie mia. być żadn. przyczy? Impuls nasz. ręki nie jest przyczy. dostatecz: musi być coś w kamie: i coś w ziemi, co ~~go~~ wytwa. jego spada: To ~~siłę~~ coś nazyw. siłą attrakcyi: ona tak: kieru. spadan. kamien. naszego: pewn. stałe ogólne prawo, wedł. które. musi spad. Widzi. na tym przykła: że siła jak: widocz: w skut: i w kierow. Dziwni może zat. tę siłę z ogól. jakieś porz. Może w dzie. życ. nie jest nam dzie. pozn. same wewnę. istot. tej siły, ale

tedy już nie mało rzeczy, gdy się dowie się, że jest i wedł. jak. przew. dzia.

Podobn. w organiz. żyw. Widzi. tam zmiem: których ~~nigdy~~ kierun. i porząd. nie mogą być przyczyn: siłom materyi a ~~niel~~ ... przynieść. byt. na szczęście: ośmiel: że jest zupeł. siła jak. żywot. która dyryguje: ~~zjawi~~ temi zmian. ale która ich nie wywoła?

Ale jest taki determinizm nam: ukodzi: Wpojo w młod. umysł. obojętn. na to, co się zajmuje. jest w organiz. na siło. życ. Ta obojętn: jest: kto w niej wytrw. potrafi: przenieś: się pot. do siło: kiedy. życ. nam. nowe: i będzie: ~~...~~ rzeczy ~~...~~ wytwor. sob. pojęcia: podwój. zmien: jedno naukę: które nic nie dusz, drug: moral. lub też religia które jako przyczynę Najęc: ta połowiczno. stoję się na długo wiernos. i porząd. albo do komplet. materyali. jak u wszystk. nas. uczniów. Claude Ber. albo do odwrócen. nam: wnel: i nuker: których do wnel: przew. jedyn. w ... relig: Jedno i drug. niestety. jest wysilke: w fizyol: w psycholo: zaś ~~...~~ obumrzeją: Bo psycho. jest nas: filozo: i że jej przyjęcie: musi do kiedy. zjawi. nauk: ostatec. przyczyny: jest. nie chce przenieść się swoje zeda.

Usiłowa. tak. w psycho: wprowad. podob. determi. jak ~~...~~ wspomnie: w przegląd. history. i stworzo. psychol. bez duszy, nam. iście potwor. Dla tego odrzu: meto. Claude Ber. obejmy. się za jakąś defin. nauko. życ. Nie powstrzy. nas od tego zdan. niezgłę. Kartezyja: który gdzieś powiedz: że myśli. metafizycz: a żyje: i działa fizycz: bo w ~~...~~ dobrze zorganizow. głow. pomiesz. metafizy. i fizy. rzecz. być w zgodzie.

§ 2. Arystotelesa defini.

W trzech księ. o duszy (περὶ ψυχῆς) filoz. stawiaj. wyj. nas: wyra: ψυχή, który ma dale: znacz. znacz. niż pojęc. duszy ludzk: bo ona w rośli. i zwier. tak. prawdy: który. wowczas. wszyk. nie przyjęcie. duszy, lecz byt. siłę żywot. lub siłę organiz. Zostanie. w tej chwi na bok. dusz. ludz. a tyl. rośli. i zwie. biorąc pod uwa: powie z Arysto: że dla jestes. żyw. życ. jest ich byt. przyczy. zaś i pierwsze. życ. dusza. (De anima II. 4)

Pierw. poto. zdan. nie potrzeba. wyjaśni, rośli. i zwie. gdy życ presta: tak. więc. nie istnie. Mogą do ona: pozost.

martw. ich sia: ale te przed. lub póź.: wszyst. się na subst. nieorganicz.: o któr. nikt nie pow. że żyją. Na pierw. więc pośw.-zdan. każd. fizjol. nowsz. materyal. zgodz. się musi, ale wiar. nasz się ma z drug. połd.: że dusza jest począt. i pierwiast. życ.: Tu materyali. powied. że osobn. pierw. życ. nie ma, a determiniści, jak Claude Ber. że jeśli jest, to jak gdyb. go nie było, bo nie możn. go pozn. Przyzn.: zgoł. cały do tego się sprowa. czy siły ~~przyro.~~ działając. w martw. t. j. fizyko-chemicz.: potraf. wytłum.: zjawis. życ.: Jeśli potraf.: to „dusza" będz. tyl.: ~~nazwa~~ przenośn.: oznaczają: pew.: ~~rezult.~~ kombina.: owych sił, jeśli zaś nie potraf. to nale.: przyją. pierwiast. jakiś, różn. od nich, który jak mówi Claude Ber. dyryguje: zjawis. życ. (chociaż ich nie stwarza.) Tak więc defin. ~~życ.~~ duszy będz. zaw. zale.: od teor. życ.: ale zanim tę pozna.: rozpat. Arystot.o i jego defin. ~~życ.~~ duszy. Bo że ją nazw.: pierwiast. życ. nie jest ~~pewn.~~ zostatecz. defin.: ~~bo~~ ktora nie ~~mówi~~, określa bliżej, ~~czem~~ jest ~~ona~~ co jest ze związku do życia stworzenia - Claude Ber. tak. mówi o jak. sile żywotn.: choć twierd. że defin. tej siły żywotn. jest nie możeb. bo nie zn.. powied. czem ona.

Arystot. tak duszę określ.: jest ona pierw. rzeczywist. ciała fizycz. które ma w sob. możn. życ. Tak. zaś ciało jest organicz. (de anima II. 1: ψυχή ἐστιν ἐντελέχεια ἡ πρώτη σώματος φυσικοῦ δυνάμει ζωὴν ἔχοντος. τοιοῦτο δὲ ὃ ἂν ᾖ ὀργανικόν.) Uważ. zaś, że defin. ta wokoł. dła. tak ją skraca samże: ἐντελέχεια ἡ πρώτη σώματος φυσικοῦ ὀργανικοῦ. a w tej krótsz. form. używ. tej defin. zwykl. scholast.: Est autē anima actus corporis organici (S. Thom. adv. Gent. II. 57) Tę defin. uważ. z inn. przeciwn. obok Claude Bern. jako nie wystarczaj.: bo utwor. a priori a nie opar. na doświad. (Leçons sur les phénomènes de la vie. Tom I. str. 32) Zobaczm. czy ona zasługu. na tak. lekceważ.

Przypatrz. się naprzód składni.: defin.: Ze słów Actus primus corporis physici organici, vitam habentis potentia, przechodz. pod uwagę: jedyn. actus primus corporis organici, bo ciało zbioro. moral. tyl. w przenośni ~~wszel. nasz.-przy.~~ ~~każ. ciał. jest przyrodz. a każ. organicz. ciało~~ maszyna. może nazyw. się żyw. i organiczn. ponieważ każ. organizm przyrody ma w sob. możn. życ. bo na to, aż stał się organicz.: potrzeba było jużi, aby żył. +

+ Dod. zaś vitā habentis potentiā służ. jedyn. na to, aby wykl. ludz. sztuczn. wyrob. n. p. pozag człow. lub zwierz. które mogą nazyw. się corpora organica t. j. w dostarcz. znaczeni.: ciała obdarzo. organ.: ale że nigdy nie będą żywe, nie można o nich powied, że mają możnoś. życia - czyli że są habentia vitam potentia.

Co jest corpus organicum, dok. powszech. wiado. Dzięki postępo. badań fizyolog: mamy dziś. ścisłych. zrozu. i dokład. poję. odstawiąjąc. się do organizm: Najdrobniej: ziarn. roślin. komór. mikroskopijn: żyją. własn. życ: jest organizm. w międ. niej a mater: nieorg. dok. sam: przepa: jak międ. dzi mater: a doskon. potęgi. zwierzę. Komór. naw. najdrob: spełn: ~~[illegible]~~ istot. funk. żywot: karmi się, przy- swaja: sob. odpowied. cząstecz. materyi, która ją otacz rośn: rozmn: się, według stałe, z góry jej naznaczon. planu i ~~[illegible]~~mnaża się w podob. komór. Ile razy jestes. jak. spełn. te funk: choćby w spos. najprostsz. mówi: że żyje, że ma organizm, t. j. narzęd: potrzeb. do spełnie. tych funk.

Największ. trudno. w defin. pojęć sprawi. wyraz: actus primus. Jest niewątpl. zasłu: Aryst. że do metafi: dwa nowe wprowadz. poję: lub racz: dla dwóch wszyst. znan. fakt. obmyśl. ścisł. określo. poję: Dwa te fakt: są: a) wspólno. i tożsamo: mater: w stworzen:

b) ~~różnice kształt:~~ ~~element~~ drugi, który. spraw. że ta sama mater. raz dok. drugi raz inn. jest stworzon. Pierw. fakt określ. przez wyra: ὕλη, materia, ~~potentia~~, ~~δύναμις~~, drugi przez ~~actus lub forma, ἐνέργεια, ἐντελέχεια, μορφή~~. μορφή czy. forma. Znacze. tych słów bar. jasn. dopó. ~~[illegible]~~ wyjaśn. się w zwykł. codzien. mowie, bard. zaś trud. i ciem. gdy przeniesio. w dziedz: metafi. W życi. codzien. doskonale rozumie. że ta sama mater: n. p. ta śpiż, może powtó: się w wiel. postaci: Rozumie. wted że mater: jest czemś wspól: a zarazem obojęt: to zaś, co sprawi. że jed. postać różni. się od drug: jest jego kształt czy forma. Ale gdy od dzieł ludz. przechodzi. do twor. natu. kwest. staje się więc skomplikowa: W przyr: kształt jest zewn: nada: materyi przez przeciw mechani: czy odlewan. go ~~[illegible]~~ czy rzeźbie. Tak. że artysty. składa- nie czyni. ~~[illegible]~~ dzieło sztu: artys: mają: w głowi. ideę dzieła formę swoj: przez nię: materyę jakaś gotowa, nareszcie wtłacza. tej mater: w przygotow: formę. Ale w rośli. widzi: materyi i kształt. zewn: nie widzi: jedn: artys. ani formy, w któr: została: mater. rośli. uformowa. Któraż jest ta siła, któr. sprawi:, że, jak. z tego same. spiżu: róż. powsta. posta: tak. z tej sam. mate: rośli: różn. kształt. się two. Pierw. Plat: usiłow. ten probl. rozwiąz. ze pomo: idei, które niby artys. niewidzia. układ. mater: ziems. w stworzo. kształt. To rozwiąz. było poetycz. ale ponieważ. bo idee pozosta: w niebie a ~~[illegible]~~ ~~mechanizm~~ jedi. zew. opanowały

niby dusz w mater. porusza. ją li tyl. mechani. sposob.

Arys. zrob. krok dalej, a to jego zasłu. nieśmier. Orzekł że pierwsz. kształt. (forma) jest w rośli. jako dusza, która ~~[illegible]~~ci: ukszta. sob. w pew. kształt. organiz. potrzeb. do. mater. Jest więc dusz. pierwiast. orga. a mater: jako obojęt: na to, czy w tej lub w owe, czy w żadn. nie pojawi. rośli. przedsta. się jako ~~[illegible]~~ bierna. która może być orga. jeśl. dusza, pierwias. energ. orga: wprowa. ją w ruch. Tak pojęt. ~~dusza~~ materya będz. ~~(actus)~~ ~~Ja~~ δύναμις (potentia) a dusza będz. ἐνέργεια. ἐντελέχεια, actus żywe. organizmu. Nazy. się ~~[illegible]~~ ~~ai~~ ἐντελέχεια pewny aby oznacz. że ona nie ma skąd inąd, lecz z sieb. działan. ż żywot. obr. przy jego organi. nie wykłu: że jej zach. porzu: od źród. wielk. ruchu, od Bog. najwyż: ona tyl. pod wzglę. na funk. organiz. uczy. się pierw: nazywa to: org. pierw. ruchem. —

Nie należ: wyobra. sob. że dusz. rośli. ~~[illegible]~~ w niej jakieś. oddziel. isto. jak: otoczo. oraz. materyał: przez które wypeł. funk: karmien. się, wzros: i t.d. Dusza rośliny i zwierz: jest połącz: z ciał. swoj. ~~jako całość~~ w jed. nierozdziel. substr. raz z niem powsta. i ~~[illegible]~~ rozwij. się i gin. Ona bierz. począt. swoj z nasien: a przelew. energ. swoj. żywot. w now. nasio: owoc rośli: u której ona się urzeczywistnia. Tyl. dusza ludz. stano. wyjąt. w tej porząd: bo ona zosta. stworzo. przez Bog: w chwi. pocz: płodu w łon. matki, ona dla tego zdolna. przetrw: istnie: ciała: bo ma wzgl. oprócz funk. organiz. dla ciał: inn. władz: które może manifesto. życi. swoj. samodziel. po śmier. —

A teraz porówn. defin. Arys. z nowoczes.

Jeśli Béclard mówi: życi. jest organiza. w swoj. czynno: (la vie est l'organisation en action) — lub Dugès: życi. jest czynno. specyal. jestest. organizowan. lub Dezeimeris: życi: jest f sposob. ~~bycia~~ istnien. jestest. organizowa. to wypł. te defin. wszystk. wiz. od Arystot; nie dowiaduje. się bow. czy jest pierwiast. jed. życi. czy tyl. suma pew. objaw: które przypadk. się zebrał. w jedn. organiz.

Ale defin. sam. Claude Bernard'a, jakże ona niedostatec. wobec defin. Aryst: Twier. ~~[illegible]~~ że zamiar: dać defin. życi: należ. poprzest: na stwierdzen. dwóch szereg. zjawisk w organiz. jedn. organizujący. drug. dezorganizuj: ~~[illegible]~~ a jedn. i drug: mogą być wyt[...]

przez siły fizyko-chemiczne. ale z drug. strony. jest wszakże: jakiś plan ogólny. jakiś przewodnik niewidzialny. bez którego owe siły nie potrafią by spełnić swe. zadan. Otóż anys. pomiz. nam otwo. że tym przewodnik. niewidzi. ~~[illegible]~~ dzielający wedł. jakieg. planu z góry uznanego. jest dusza w roślin. i zwierz: bydź pierwiast. ruchu. życia dla powstan. i rozwoj. ich organiz. –

§ 3. Życie rośliny.

Teraz defin. Ar. jest prawdz. pomim. prób. swoj. odb. na życ. rośl. a jeżel. teor. materyalis. jest prawdz.: to przedewsz. powin. znaleść potwierdz. swoj. w tej sam. dziedzin. Z fizyolo rośl: wiado. że każd. ~~rośli~~ jednost. w tém królestw. powsta. z jakiś. komór. i z komór jest złożo: że się karmi, wciąga w sieb: substan: ~~[illegible]~~ nieorganiczn. i asymiluj. je sob., rośn. do pewn. wysoko: przybie: pew. ~~[illegible]~~ formę, która ciąg. w rodz.: każ. jest ta sama, wreszc. wyda: owoce czy. komór. z któr. nowe podob. do niej powst. nowa jednost., ~~wreszc.~~ powtarza ~~[illegible]~~ spełniw niejak. zadan. swoj. dorzec. umrz. W wszystk. więc ~~[illegible]~~ grup rozwin. w objaw. tego życ.: organizacyą, karmien. się, rozwijan. w pew. kształt, wydawan. ~~[illegible]~~ nasion i stanie się, ~~[illegible]~~ ~~do~~ kończ. się śmierć. –

Claude Bernard, jakkolw. nie chce należ. do materyalist. a nawet. stojąc ciągle na stanowisku dedukcyjnym wszystkie te funkcye wytłumacz. przy siły mechaniczn. i fizyko-chemi. Nie był by w gruncie wszakże. różni. essencyal. sięgnie nadzm. między światem nieorganicznym a organiczn.: Gdy jedn. przypatr. się kiełkow. nasion, ta różni. jest od razu widoczna: a teor. ścisłe fizyolo: okazu. się niedostat. Bo czego potrze: aby kiełkow. nasien. Przy pierwszym nasuw. zewnętrzn.: a te sprowadz. się do trzech: wody, tlenu, ciepła. Potrzeb. tych trzech warunk. stwierdz. fizyol. bezpo. eksperym. Bez wody moż. ziarn. być przechowyw. dłu. a nie będzie kiełkowa: (pod wodą leżąc. także nie będz. kiełkow. bo ~~[illegible]~~ dzieła. tlenu ~~nie odpowiedn.~~ czy za przed. czy też niedostatek.)+ ; bez tlenu także kiełkow nie będz. (musi być tlen obecn. w należy. mierze); wreszc. potrzeb. odpowied. temperatu. Ale potrzeb. jeszcz. czegoś ~~[illegible]~~ więcej. Claude Bernard nazyw. to zapasem pokarmu[+] w ziem. ziarn. Ten zapas stanow. materyał. chemiczn. które wchod. w skład ziarn. a które są jakoby zapasem, zużywan. przez pierw. manifestac. życia.

Każd. widzi, że jeszcz. czegoś niedosta. i to nawy wyjawia.

[+] la réserve nutritive

Mogą być wszystk. warun. zewn. i zapas wewnę.: a jedn. ziarn. nie
będz. kiełkow.: jeżel. już umar. Powied. na to zwolenn. materyal.:
że ~~te~~ zapas wewnętrz. pokarm. już nie jest taki, jakim być powin. bo zaszła
w nim jak. modyfika.: chemicz. Uczyń. jedn. tej modyfika. ani
pod mikroskop. odkryć nie może. a gdyby nawet była zaszła, to
i tak nie tłuma.: ustąpien. życ. z ziarna. To pewn. że zasób
pokarm. mieszcz. się w ziarn. tłumacz. tylk. dla czego ziarn. może
~~kiełkow.~~ żywić swoją kiełek, gdy wychyl. się na zewn. ale
nie tłumac. zkąd bierz. się on. kieł. i dla czego rozwij. się
w pew. kształt według pewn. stał. praw. Claude Bernard
nam. tłuma. że w ziarn. jest życ. ukryt.: (vie latente)
które może lata cał.: trwać, nie zwiększ. swo. zapas.:
a które, gdy zewn.: warun. się zmien. odrazu zapoczęn. się w życ. otwar.
Wszyst. były. pomiedz.: życ. możeb.: (δύναμις) które
przechodz. w życ. rzeczyw. (ἐνέργεια) Jedn. wraca zawsz.
pytan.: czem jest to życ. ukryt.: wedł. Claude Bern. jest
ono nam zgoła nieprzyst. to tylk. pewn. że gdy są warun.
zewn.: ono rozwij. się wedł. pewn. praw, któr. ~~ma~~ otoczen.
zewn. nie daje, a które stanow. o rozwoj. roślin. jej kształt
itd ~~przyczyn~~ to dług. życ. i t. d. Te prawa, w któr.
organiz.: mieści się względ. stałym. życ. są nam zupełn.
nieprzystęp. one są i stanem poprzednim, atawizmem
który sprawia ~~że~~ w nasien. już nakreślon. kształt. rośli.
matki. Claude Bernard raz. się piękn. frazes: że
nasien. ~~podaje~~ się przechowyw. pamięć organizmu,
z które pochodzi (Tom I. str. 66). Przed nim powiedz.
już inni filoz.: że życ. jest przypomnien.

Wśród jedn. najważn. stron: w ~~życ~~ istnien. rośli.
zupeł. nie tłumaczy. Można bowiem odróżn.: stron. morfolog.
od biolog: Morfolog: idzie: o kształt. rośli. a
biolog. o funkcy: któr. kształt ten rozwija. za pomoc:
asymilowan. ~~materj~~ roślinn. organicz. czerp. ziem. substan. nieorgani.
Jeżel. przedst.: pięć rodzaj: takich. funk.: wymienię: organizacya,
karmien. rozwoj, wydaw.: owoc: nareszc. śmierć, to trzy
środk.: rozwoj. i wydaw. owoc. przedstaw. się jako szczeg.
proces: karmien. a ostatn.: śmierć poprzedz. chorob. przedst.
się jako ciąg. ubywan. karmien.: Można zat. sprowadz.
funk.: roślinn. do dwuch: do organiza.: i do karmien. Organiza.
przedstaw. stron. morfologiczn.: a karmien.: stron.: wyst. biolog.
Otóż pierw.: teor. Claude Bern. wcale nie tłuma.: bo dla
niej. organiz.: jest czemś ~~prost~~ danem. od rośli. jej przeszło.

od dawniej: pokol. jest, jak się niektó: atawizm. lub przypom:
a zaś: tłumacz. się nie da, bo jest powrót: une cause
première, drug. zaś stro. tj. częś. biolog: zależ. się tylko
na assymilowan: roślin: substan: nieorganiczn:

Przypuśćmy: że drug. stro. tj. proces assymilac
da się wytłumacz. przy pom. siły fizyko-chemi: że z
p. substan: nieorganiczn: w kształt. płyn. sposob. mechani
absorbowa: są przy organi. rośli. a pot. pod wpływ. częś.
i stó. zamienia. się w mater. organiczn: to jedn: całe
to działan: niby mechanicz: i chemicz. zależ. jest od natu.
komór. w któr. się odby: Dla czego jedn. komór. napełnia.
się cukr. a drug. krochmal: a trzec: subst. drewniast:
jedyn. od własnowo. komor. zale: a ta dawniej od
organiz. bo już goto. w nasien. z któr. on powst.
Dopó. zaś fizyol. nie dowiedz. że komór. żyw. może
powst: z substan. nieorgan. pod wpły. sił czys. fizyko
chemiczn. będz. zaw. zmusz: przypuszcz. ich jeszcz. pierwiast:
bo widzi. skut. jego w gotow. komór. a pot. w całe
kształt. rośl.

To też przypuszcz. materyal: że był czas, gdzie
pod wpły: częś. stó: z przedhistory: bio: powsta
pierw. komór. W tę bajk: wierz. już Lukrec. wierno.
przy całe środ. nie: a stąd jeszcz. dziś wier. że
z ziemi. może się wylęg. rozmai. robact; że się rodz:
myszy, żaby, węgo: Dzisiej. materyal. bron. tej
baj: bo im potrze: w ich syste. tyl. sięcz. ale
uczo: nie. dziś: genera: samorodn: (generatio
spontanea, heterogenia) za niemożeb. Ostat.
co bron: że nawy. nas: samorodzt. był Pouchet,
ale Pasteur jak przekonywający: eksperymen.
wykaz: niemożebn. tego przypuszcz: że dziś żad. nowo:
nie świątb. przecież być żaden.

Experym: Pasteur odbywa się w trzech roz
kierun: najprzód wykaz. że powietr. jest przepeł. drob:
nasion: i ciałk: organiczn: z któr. mogą powst. wielk.
i rośli: mikroskopijn: Powtóre, że płyn. któr.
się strzeż: od tych nasion. nie produku. żadn. zwiątk.
Potrze: że ile razy wpływ. jaki. wymaga: owe nasio. lub
jeśl: powsta: infuzor: a jeże. się ich nie dopuszcz: nie mogą fermentow: i td.

Stary. więc Virchow mówi: omnis cellula e cellula,
i wśród. starsz. Preyer: omne vivum e vivo. Na pozór. bezpośr. przełoż.
znacz. te fraze: że akt mówi. tyl. pomi. z akt. więd. zmówi.
a że życi. jest akt: mater. zaś: jej siły, wchodz. w skład organi.
ma tyl. może ~~życie~~ wola przeto dawniej. od niet. musi być pierwsz:
życie: który. wytwarz. ~~tam.~~ połącz: nierozdziel. życia. komór.

Po tych odkry. Pasteur'a i Tate. odpow. na recep.
Duboisa aby otrzym. pozag mnemono: ~~zmolony~~ zebrawszy go ona
~~mało~~ proszek. tak gdz. mówi styn. materyali: posypany
być prosz. role, wkrót: wyros. rośli: które go wciąg.
w swoje organiz: z rośl. dost. się prowie. mnemono do zwierza:
z zwierz. do ludzi drogą pokar: a tak było utwor.
organiz. pozw.: mnemono: Aby jedn. te recep. była wykonal.
potrze: gotow. już rośl: a nie powied. nam Dubois: skąd
one się wzię:

Za tera materyalis. zdaje się jedn: pewnem: odkry:
że niektó. subst. organiz. dadzą się robi. w laborat. chemicz.
Dla czego nie możeb. się udać: zrob: komplet. rośl. a wtedy
byłaby tera świet. udowodnio. Aby wyjaśn. tę trudno.
i usun: błędn. konsekwen: jak: ~~rob~~ niektó. wywodzi.
z owe: odkry. należ. przypom. sob. to, czego dawn.
nie wiedzia: że w skła: rośli wchodz. same subst:
nieorganicz: Nie wszyst. wprawdz. znajdz. się elem. chemicz.
w roślin. ale każd. rośli. może rozłoż. na wodór, tlen
azot, węgiel, fosfor, żelazo, siarka. i t. p. Mylili
się więc dawni przyrodn: któr. przypuszcz: różni. zasadni.
międ. substan. organicz. i nieorgan. w ich składni. Dziś:
wie: że te sam. składni. znajdz. się w pierw. i drug.
Jakkolw. może być rośli. rozkład. w jej pierw. chemicz.
nie udawa. się złoż. jej ~~z nowu~~ na powrót. a przyczy: tego upatryw.
Berzelius i Liebig, inni chemi. w braku: siły życiowej
któr: chemik nie rozporząd. w swoj. laborato: Gdy
jedn. Wöhler zdoł: produkow. główn. składn. uryny,
który dotyl. znajd. się w organiz. zwierzę: a Berthelot
na wiel. skalę wyrab. gatun. cukr. eter. alkoho
i t. d. upadł. wszyst. różn: międ. chem: organicz. a
nieorganiczn. a odtąd. się nierozdziel. marzen.

Pominąw. że wedł: same. Claude Bern. te
sztucz. wyrob: n. p. cukier, nie zos. zupeł. tak. same, jak
powsta: w organiz. roślin. może odpow. słow. same Berthelot'a, że co inn. subst. organicz. a co inn. organizowane.

O pierw. które wypełn. komór. twierd. wielki chemik fran: że moż. je produkow. w laborato. ze pomo. substy. nieorganicz. o drug zaś jest przekon: że to niemożli. Dziś żad. chemik nie przypuszcz: że na ziemi lub gorą: może w tygl. stwor. choćb. najmniej. komór. żyw.

Wypa. zat. tak: wyciąg. wnios. z wywod. poprzedn. że ponad. rośli: jej nasien. predeterm: musi ~~pop.~~ dział jak: pierw. decyza = życ. — owa pierw. entelechia organiczn., tak długo aż ta narz: rozwiń organiz. i wykonuj. w pew. zgod. ornamen. kształt, tak. będz. tego pierw. dział. a siły ~~mechani.~~ fizyko-chemi: zaś z mater: bez któr. (zresztą) objaw. się nie mogą, są niejako materyał z któr. pierw. życ. wyt. formę rządzi twor. organiz. rośli.

Tak zapatru. się na życ. rośli: taką będz. określ. co w twierdz. ~~[illegible]~~ Claude Bern. jest fałszyw. a co prawd. ~~Gdy~~ Prawd. mówi, że siła żywot. nie może się produkow. bez warunk. fizyko-chemicz. i że fenom. życ. dopie. wted. się ukazu. gdy obecn. są wszyst. potrzeb. owe warun. Ale myli się, jeże. mnie. że owe ~~f~~ warun: sam. wystar. aby wytłum. powstan. tej lub ow. rośli. Ów zapas potęg: któr. wystaw. na dział. warunk. zewn: rozwij. się w rośli. nie był. wdoł. te uwyd: gdyb: nie była siła jak. nieprzystęp: chemiczn. analiz. ani nie daj. się mierz: lub rozkład. ~~[illegible]~~ mechani. sposob. a któr. nie inacz. manifestu. się sposob. wydział: bo z zapas: mater. organi. pierw. złożon. w nasien: pod wpływ. warunk. zewn: fizyko-chemi. układ. one kształt. rośli. i dają jej moż. funkcyon: przy assymilow. sob. coraz now. części mater. nieorgani. Claud. Bern: tę siłę morfologi: nazy. przypomin: dawn. organiz. lub atomiz. my jej uczy. chcąc, uważ. ją za pierwiast. organ. któr. roślin. stwa. i życi. jej daje —

§ 4. Życ. zwierz.

Jeżel. powstan. organiz. roślin. jego wzr. i roble. produktow.
ze pomo. nasion lub inn. sposob. (n. p. przez ablegery)
now. jest. podob. w. ilu sen. rodz. : jest. to wszyst. nie
da się wytłum. przez same siły fizyko-chemi. Towarz.
stopn. sprowadz. się ta sama potrze. na organiz. zwierz.
Napnód ~~przedstaw~~ się pyta: czy jest essencyal. różni.
pomię. zwierz. a roślin? To pyt. było b. rozumien, gdy
chodz. o zwier. wyż. rodza. Międz. kon. a dęb. jest
różni. ogrom. : a dotąd się ~~w tem~~ głosi, że dąb,
mając przymocow. do ziem. jakol. do ton. grunt ~~sod~~ kamyciel.
żywi się substan. li nieorganiz. nie ma czucia a
skut. tego nie ma autonomicz. (samowol.) porusz.
koń przeciw. żywi się ~~tyt~~ gnanemi substancyami ~~organicz.~~
(roślinn.), czuje i porusz. się, skut. tego, że czuje,
a porusz. się swobod. gdz. mu jak mu się podob.

Jedna. inacz. przedsta. się kwest. gdy schodzi-
my po szczebl. ~~kierunk~~ organiz. zwierz.+ Nasion.
alg n. p. wyda. się obdarzo. ruch. samowol. dla tej.
nazyw. zoospory. Te nasion. pływa. po wodz.
unika. przeszk. zmienia. kierun. Wid. to
w nasion. Oedogonium, które obserwo. Pringsheim.
Ale wyż. (roślin. ~~w organizmów~~) mają podob. ruchy, które zdaj.
się dowodz. czuc. Zapew. wiele z tych ruch. wywoł. za
mechanicz. wpływ. n. p. dotknię. ~~tub~~ świadł. lub ciepł.
ale wiele jakob. wpływ. wewnętrz. Gatun. roślin. Berberis
Dionaea muscipula, Hedysarum gyrans, pot.
gatun. Smithia, Aeschynomene, Robinia, Oxalis
sensitiva a przed inn. wszystkim. Mimosa pudica.
W tej ostatn. rośli. zwykl. ostr. list. w koń. współ.
gałęzi. a każdy z czter. list. pierwszy. Gdy z zewn. działa-
jak. ekscytatyw, współu gałązek się opuszcz. na dół,
a tery szypułki składają się do sieb. a na każd. wyprost-
rzędzie list. pierw. zamyka się szyped. Wszyst.
drażnie. ~~—~~ wywołuj. w organiz. zwierz. jakieś ruch, takie działa-
ją n. p. ostrzykie; wdenie ~~pale~~ gazów substan. kaustycz. ne,
elektrycz. a jak. zwierz. organi. tak i lici. Mimosy
mogą uczynku do pewn. drażnie. które ~~czy~~ częst. się
powta.

\+ Tam często brak ~~szyped.~~ przew. nerw., a czucie takie
stąd że staje się ~~tak~~ niedościgłego ale. Na odwrot
są roślin. które przedstaw. jakiś analogon
czucia i ruchu.

Co więc. mówi. także roślin. uniewrażli. także samo, jak
ludzi i zwierz: Jeżeli wsadzi: ją pod klosz, gdzie znajd.
się gąbk. nasycona ~~napełnio~~ eterem, ~~to~~ po 20 minut. traci
swoją czułość: podobn. jak zwierz: Wtedy liść. zostan. otrzy-
gający nie okaże się, pomimo drażni. zwykłe. Po nie jak-
czas. na świeży. powiet. odzyska. dawn. czuło. Fizyol.
tłuma: działanie anestyczne eter, chloroform. i t.p. przez akcyą
szczegó: którą wywie: na wszyst. komór. i nerwy:
a przedewszyst. na protoplasma, które jest niejako:
podsta: materyi żyw. organizmów. Wniós. zaś wyżej:
fizyolod. taki, że ~~dwa~~ a przymioty organiz. zwierz:
wrażliwość (irritabilité) i poruszalność (motilité)
tak. znajdu: się w organiz. roślin.

Jeżeli dawn: ze przykład. Linneusza uważ. czucie.
za przymi. zwierz: (vegetalia vivunt, animalia sentiunt, moviunt)
dzisiej. fizyol: twierd. że czuło: (sensibilité) jest niewątpl.
objaw. życi: zwierz: ale objaw: bard. skomplikow:
który da się rozłoż. na kil: składni. Czuci: w zwykł.
znacz: jest to wraż: doznaw: uważ: przyjemn.
lub nieprzyjem. a ta wraż. jest natury psychi.
Ale ~~fenom~~ czuc: poleg. na dwóch inn: fakt:
naprzód na drażn. nerwu, pot: na przeniesieniu
tego drażni. ze pomo. nerwu do centrów nerwow.
a specyal. do móz. gdz. ono dosięg. do świado-
mości, materyali. ~~zwyk.~~ mów: ~~gdy~~ że dan (~~oto~~ zamien.
się w percepcya psychicz. co jest niemożeb. bo
ruch mechaniczn: nigd. nie moż. stać. się fakt. psychi.

Otóż fizyolog. twierd: że zostawić: świado.
percep. na boku a biorąc tyl. pod uwagę: zjawis: czyst.
fizyol: możn. wrażliwo. (sensibilité) uważ. za funk.
organiz: któr. punkt. wyjś. jest drażnie: organi. zewn:
a w następ. tegoż jakiś ruch, jak. sekrecya i t.p.
Będz. więc dla fizyol. wrażliw. reakcyą materyal.
na jak. drażnie. Ta reak. objaw. się głów. jako
ruch, gdzie ruch. nie ma, tam mów. nie moż. o wrażliw.
Ten ruch niekonie. dosięg. do świado. jak. wid. w ruch.
odruchow: (reflexes). będz. to wrażliwo. nieświad.
W tem znacz. najczęś: będz. dla fizyolo. wrażliwo.
każd. reak: fizyologo. przeciw modyfik. zewn:

Taka zaś wrażliw. przyp.: wim. roślin. bo ona może więcej rozlegyw. w sysdt. nerwow. lecz w cał. organiz. lub w jedn. z jego org.: nerw. w prost. Komór. Będz. więc wrażliw. świad. tyl. wyższ. stopn. ow. ogólu. wrażliwo. nieświadom. rozlegrzo. w wszyst. orgi. żyw. organiz. nerw. wyższ. Wniós. zaś do Któr. doszło Claude Bernard (Tom I. str. 289) jest nast.: Międ. rośli. a zwier.: nie ma essenzyal. różni. gdy chod. o wrażliwo. jest tyl. w zwie.: mechanizm więc skomplikow. a stąd i wraże. będ. skomplikow.: bo mogą dojść do świadomo. Na spod. zaś wszystk. mechaniz. czy zwier. czy rośli.: jed. jest i ta sama właściwo.: wrażliwo. (l'irritabilité) a ta jest identy.: z ~~czucia~~ wrażeniem (la sensibilité)

Mogą wszyst. wyw. te przyj. a odrzu. Konkluz. lub wytłum. ją w inn. spos.: rzec: że fizyo. franc. odbie. ją cząst. swt.: oświadczyć: że eksperym.: nigd. nie może dosięgn. czucia, lecz tyl. wrażliw.: bo tam ta jest funk. a ta właściwo. a nawet tej drug. właściw. nie dosięga. wszyst. mięsa, lecz tyl. protoplasma, które jest podstawka materyal.: jedn. i drug.

Czyż więc prawd.: że międ. zwier. a rośl.: nie ma essenzyal. różni.? Ona i nadal będz. w ruchu samowol. i w czuc.: bo ~~to~~ że istni.: stworz.: któr. nie możn. na pewno zalicz. ani do rośl. ani do zwier.; że w roślin. niektór. istniej.: możn. poruszan. liści pod wpływem. modyfi. zewn.; i że nerw. w organiz. zwierzę. i ludzk. org.: wydane. są ruch. ~~samowol~~: rozwod. przy działanie. nie dochod. do świad. wszyst. to prawd. przyj. a jedn.: uważ. zwie. za essenzyal. róż. od rośl.: Bo zwie. ma nerw. któr. dot. ruchu. nadar. w roślin. a nie tyl. ma nerw. lecz ku ich ustal. osob. orga.: za pomo.: któr. odbie.: wraże.: świado. i zapisuj. się w jego pamięć: pod wpływ. tych wrażeń może wykonyw. ruch. samowol. Gdy na rośli. świat. zewn.: działa tyl. bezpośred. sposob. mechani.: może on na zwie. działa. także pośred. idealn. za pomo. obraz.: powstaj. w jego pamięci: i daje. mu możn. kombinow. środ. aby obmyśl. pewn. cele. W pewn. rodza. zwier. nie dostrzeż. dot.

nerwo. stoj: one na najniż. stopn. życi. zwierz: ale im
doskonal. jest syst. nerwo. ten bard. zmie. miejs. odzy.
się od przyro: zamowol. w niej siłke środk. życ. i
zostaj: pod jej wpływ. nie tylk. bezpośred. jak zost. teor
tak pośred. czy. idealn. Że zaś zwier: może pozost. pod
takim wpływ. świat. zewn: dla który. zosta. się nieprzyst.
i że moż. zamien. się miejs. w osobn. światek, mają. wo
wod. i punkt ciężko. w sob: zawdzię. to życ. nerwom.
Im doskonal. jest organiza: zwier. ~~syst. nerwo.~~ ~~im po rozwi. nerwo rozwin.~~ tem bogat. jego syst.
nerwo. –

§ 7. Syst. nerwo:

Syst. nerwo. w zwierzęt. wyż. skła. się z trzech różn.
forma: a) komór: nerwo: lub gangliowe (Ganglienzellen)
b, ~~rurk.~~ lub włókn. nerwo; c) subst. pośredn:
(Zwischensubst.) która jest jed. nie ma kształ. czas.
z włók. się skła. Komór. nerwo. znajdu. się obfi.
w wszystk. centr. nerwow: n. p. w móz. w rdzen. kręg.
pacierzo. i t. d. i są koło: zwane: Rurki lub
włókn. nerwo. są koło. białe. i dochodz. aż do orga.
central: jako przedłuż. nerwów ~~[illegible]~~ obwodow. ~~się po całem ciele~~. ~~[illegible]~~
Tając międ. sobą grupy różn.
komór. nerwow. Stąd zwane substan: przetykan:
owe. białe. włókn. Różni się międ. włók. nerwo
a komór. nerwo że pierw. znajdu. się wszędz. w syst
nerwo. a drug. tyl. w pewn. miej. Pierw. i drug:
~~[illegible]~~ siedzą w owe. subst który. nazwali pośredn.
a/ (siedzą w niej, jakby: ~~w~~ oblane cementem jak. Ta subs. pośred
zowa. się tak. neuroglia, otacza wszyst. nerw. na
kształt. pocho. przenosząc. więk. część włók. nerwo
a tak: wszyst. nerw: obwodo: w kształt. mocn. łyke
tkani.

a) Komór. nerwo. bardzo małe, mają: od $\frac{1}{500}$''' do
1/16''' średni. i mają kształt. okrągł. lub kanciast, długi wrzecionow.
zdaje się że nie mają błon. a zat. z samej. proto-
plasma się składa, z mnóst. ziarn. po niem rozsiano.
W organ. środkow: komór. bezpośred tkwią w mas.
~~pośred~~ łączącej i w gangliach otoczo. są sodza. pochwy, włóknist.
i elastycz: Każ. komór. ma rozmai. przedłuże: jedn.
z nich przechod. w włókn. nerwo; inn więda: od komór.
rozchod. się w małą siatkę.

b) rurki lub włókna nerw. mogą także każdem. niektych. rozmiarów: składa się z nitki wytkowatej. czyl. cylind. (axencylinder) który otacz. dwiema pochwami tak zwan.: Markscheide, pochwa szpikowa, i pochwą Schwann'a (Schwannsche Primitivscheide) Jedn. dwie te pochw. nie zaś koniecznie dla istnie. włókna i w wiele nerw tyl. sam rurki wprost wycho. z komór. Rurka jest złożon. z mnóst. włókien lub rurek. pierwot. (Primitivfibrillen lub Primitivfasern) mają średni. ledw. $\frac{1}{100}$''' do $\frac{1}{2000}$'''.

Przejście od komór. do włók. nie zupeł. jeszcze wytłum. Tyle pewn. że owe nitki, w któr. przedłuża. się komór. albo bezpośred. przechodz. w cylindry włókien, albo też pierw. rozszcz. się w siateczkę, do z niej dopie. delikat. wychod. rureczki (cylinderki) które pot. łącz. się w grub. włók. Jest tak. dość prawdopod. hypote. że w pierw. rodz. włókna. odbyw. funk. motoryczn. drug. zaś rodz. włók. funk. sensoryczn. czy. że pierw. służ. wykonyw. ruch. a drug. odbier. wraże. Może tedy być związ. podwój. międ. komór. a włók. Albo niteczk. tworzą. niejak. przedłuż. komór. nie dziel. się a zaraz. przechodz. w jak. włók. albo też dziel. się najpierw w delikat. siateczk. a z tej dopie. bierz. począt. włók. Domyśl. do pochod. jak wspomniał. odpowia. podwój. funkc. włók.

O chemiczn. skład. subst. nerw. mówi. nie będ. bo dotąd nie wszyst. tej subst. składni. zosta. na pewn. oznaczo. a te któr. już zna. są, nie mogą być przedmio. psychol. bo dot. nie wiem. w jak. one zosta. stosun. do objaw. nerw. czy. jaka ich rola fizyolo.

Chcąc wyjaśni. istot. funk. nerw. należ. przypatr. się rozkład. całe. syste. a ten najlep. widocz. jest, gdy przypatruj. się tworze. się organizm. Jak wiado. jest pierw. na niem plam. jak. z syste. nerw. powst. pierw. rdzeń pacierzo. W komór. embryo. po ukaza. się już zaro. powst. dzieci. kuj. działa. komór. na dwie połow. Te kuj. jest przyczyn. rdzen. pacierzo. i przekształ. się w rureczk. w pierw. chwi. rozwoju. Te rurka w górn. części. swoj. rozszerz. się więcej.

mózg. Któr. zrazu z trzech dob. ułoż. się komór. odpowiadaj. później. trzem głów. częś: móz: przednie. środko. i tylne. Że te trzy częś: od począt. są między. nerwów. w rodza. się organiz. nie zdaj. się szczegół. w tem, że one będ. wyjś. nerw: do trzech organ. zmysłu: głów: powonie. widzen. i słyszen.

Trzy owe prakomór. mózg. rozrastaj. się szyb. a pierw i trzec: stwa. sob. drug. mniej. komór. Tak iż niebaw. pięc tak, zdaję się od przod. gło. do końc. pacierzo: w tyczne porząd: przedstaw. się jako:
a) mózg przedni czy. właściw: rozpada. się na dwie połowy lub półkule:
b) wzgórki widzenia, thalami optici, Seehügel;
c) wzgórek czworaczny, Vierhügel;
d) móżdżek, Klein. Gehirn
e) rdzeń przedłuż: verlängertes Rückenmark.
Z mózgu wychod. 12 par nerw. obwodow. (peripherische Nerven), które przedstaw. się przez części: zmysłow. orga: powonie. widzen. słysze. i t. d.
Podobn. z rdzenia pacierzow: wychodz. 31 par (nad. 32) nerw. obwodow. które rozchod. się po szyj. plecach: krzyż. lędźwiach i t. d. —
Obok wiel. syste. nerwo: rozróż. się mózgowo-pacierzo. (Cerebro-spinalsyst.) istniej. jeszcze inn. syste. pomniej. tak zwan: sympaty. syst. lub zwojowe, ganglione.
Zaopatru. one w nich. orga: wnętrzno. i macicy. cia: zwierzęc: i ludzk: a głów. z nich tak zw. nerw sympaty. składaj. się z mnóst. pęków nerwo. połączon. z rdzen. pacierzo. Pod. innej. syste: nerw: brzucha, w serc. przy kiszkach głów. przy oczac. i t. d.
Nerwy są alb. sensory. albo motory. albo hamuj. pierw. są dośrodko: t. j. prowad: drażnie. od powierzch. cia: do organ. central; drug. i trze: są odśrodko. czy. prowa: ruch nerw: od centr: do powierzch. cia.
Wedł. prawa Bell'a każ. włók: nerwo: przewo: drgan. tyl. w jedn. kierun. albo od zewn. ku wnętrzu. albo na odwrót,

W każd. nerw. należ. odróżn. jego dwa koń. jed. obwodo. który rozcho. się w jak. apara. mniej lub więc. złoż. czy niem będ. muskł. lub gruczoł, jak przy nerw. motory. czy też organ recepcyj. jak. zmysł. jak przy nerw. sensory. Drug. zaś koń. jest przyśrodko. a mieś. się wyjąt. komór. w rdzen. pacierzo. lub mózg. Nerw. motory. i sensory. mają koń. swoj. w rdze. pacierzo. pier. w tyle za, drug. ~~z przod~~. ale choć. kryżu. się częs. nigd. nie zlewa. się, lecz ciąg. się dal. odzielnie aż do mózg. i tam koń. się w gangli. (węzłach) mózgow. —

Nerwy czu. (sensoryczne) wycho. z móz. i rdze. pacierzo. a w koń. swoich obwodo. rozchod. się albo wewn. organiz. albo pod powierzchn. ciał. Ich funk. jest w przesyłan. drażn. aż do mózg. Z nich głów. nerw. naz. zmysłowe te, któr. przesyła. drażnie. z zewn. pochod. Opatrz. oczy pięć zmy. zmysł. Nerw wzrokowy (optyczny) koń. swoj. obwod. rozpości. się po retynie (siatkówce). Nerw słucho. rozchod. się po labiryn. (błędnik) ucha i w następ. koń. się w przedsion. i ślimac. Nerw węcho. rozgałęz. się po błoni węcho. Nerwy smaku rozcho. się po błoni języka. po tyl. podnieb. i po dziąsł. Nerwy dotyku rozchod. się po skó. (właściw.) a koń. w brodawk. czucia. dotyku. Po nad skó. właściw. będą. organ. odbiorcz. dla wraż. dotyku temperat. i t. d. leż. nadskórek, któr. jest nieczu. przezroczy. błoną.

Nerwy motoryczne wycho. z móz. i rdze. pacierzo. a koń. w muskuł. Każ. nerw motory. idz. zaw. w par. z nerw. sensory. a podział. ich pra. taki, że gdy zasło. przyśl. drażn. do móz. lub inn. orga. central. motory. powin. muszku. a ruch ten będ. dowol. jeżeli impuls do nie. wycho. z móz, będ. mimowol. jeż. pocho. wprost od ner. sensoryc.

Jak się rzek. wyży. są też nerw. motory. w splotach węzłowych (gangliowych), tak w splocie nerw. sympaty. jak w splot. serco. wym, środbrzuszny i t. d. One przewodn. wzrusz. mimowol. organ. odżywian.

Nerwy hamujące nareś. są odśrodko. podobn. jak ner. motory. ale działa. przeciw. niż one. Gdy są drażnio. nie wywoła. ruchu czy kontrakcyi w muskul. lecz już istniejący wstrzymu. Może tego doświad. przy ruch. serca, oddech. i kiszek. Ne uwa. zasłu. nienow. ner. hamuj. wychod. od nerw błędn. (vagus) do serca. —

§6. Funkcye nerw.

Najprost. objaw. funk. nerw. jest ruch odwrot. (Reflexbewegung), tak. mimowol. zwany. Ma on miej: gdy nerw sensory: drażnio. od razu skutec. pobliz. nerw motory. do skurcza. lub ściągan. muszku. Jedn. tak. ruch: odwrot: zosta. zaw. w pewn. zależno. od organ. central. Owyni: ruch odwrot. powst. w ~~przed~~ najbliż: węzeł. nerwow: ale że ten węzełek połączo. mnej lub więc. pośred. z mózg. lub rdze. pacierz: pierw. lub drug. na ruch ten wpływa. i to zwalniając. Wid. to stąd. że u żab. pozbawio. móz. ruchy odwrot. wpływ. z drażnio. rdze. pacierzo. są szybsze.

Ruch odwrotny jest najprost. wiod objaw. nerw. i powsta. już w najniż: węzłach (gangliach) nerwow. gdz. motor. i sensory: komór: blisk sieb. położo. Najważ: jedn. tego rodz. ruchy mają miej. w rdzen. pacierz: i w rdzen. przedłużo. Rdzeń przedłużo. wyda. się być siedlis. mnóst. ruch. odwrotn. które w życi. organizm. odgryw. wiel. rolę: tyczan. wyraz twarzy, bicie serca, ruch niektór. naczyń. Niektór. z tych objaw. mają miej: nawet gdy przecię. jest związ. nerw. sensory. odnosz. z przedłużon. rdzeń. w dowód. że od imn. jeszcz. wpływ. zależ. cos n.p. oddych. i bicie serca: ale za to tylko ustaje: gdy związ. ~~nerw~~ sensory: przedłużo. rdzeń. z mózgiem: wyjmu. przy tylko zerwa: jest, który zosta: związ. motory.

Z wraż. zmysło: dwa przedewszyst: wrażen. smaku i światł. wywoł. ruchy odwrot. muszkul. Różn. gorzk. lub kwaś. sma: wpływ: mimowol. na objaw: wykrzywić: muszku. twa; wrażen. świa: powod: za sob. dwa ruchy mimowol. zamknięc. powiek. i zwężen. się źrenic: (pupilla) Odwrotn: ruch: pod wpływ. ~~głosu~~ w wrażeń słuch. stuków może. obserw. u zwierz. u człow. ogranicz. się na kontrakcyi bębenk. w uchu który w częśc. powoduje. ruch całej głowy.

Praw. wszyst. ruchy odwrot. mają charak. celowy: (porów: Wundt, Grundzüge d. physiolog. Psychol. I. 189) jeśli drażni: skór. zwierz: to ~~ręka~~ łapa lub noga najbliż: pomor: się z widoczn: zamiar. usunię: tego drażnie. a jeśli drażni: jest silne. a nie może być usunię: tym sposob: zwierz. odskaku: wyt. Tyl. ~~wtedy~~ gdy: drażnie. tak silne ze zupełn. kurcze, nie wid. ruch. celow.

Powsta. zar. pyta: czy ruchy odwrot. są czysto mechani.
objaw: czy też mają charak. psychi.? W drug. razie należ.
by im przypis. pew. stop. świadomo. Tut. możn. odpow.
dzieć że nie są ani mechani. ani świado: Nie są świado.
bo częs. wcale dusza o nich się nie dowie, a gdy się dow. to
w chwil. gdy odbyw. się wbrew jej woli lub przynajmn. bez
jej udzia: Ale mechani. takż. nie są, bo nie mamy praw.
uży. tego wyra: o czynno. nerwo: Mechani. jest reak:
substan: elastycz: gdy po ustan: ściśnię: wra: do
dawn. objęto: ale drażnie. nerw: nie moż. być porówn.
do mechani: akcyi, bo one dziej. wted. się tylko gdy
nerw jest żyw: Doświad: za pomo: elektry: na
trup. nie dowod. wcale na korzy: charakt. mechani:
tych objaw: bo nikt nie zaprzeczy, że możn. mechanicz.
środk.: nad. twarzy trupa pew. wyraz. Tylko. raz wied.
jest, czy nerw. działa. mechanicz. i czy skutk. ruch.
nerwo. są zupeł. identy: z ~~ruch~~ skutk: pomocą
mechanicz: co wyda. się wielc. nieprawdopod.
Od ruchó. odrotn. odróżn. nowsi fizyol. tak zwa. automatyczne,
do któr. impuls wycho. bezpośre: z jakie. organ. central.
Gdy więc drażnie. nerw. nie przychod. z zewną: bez pośre:
w owych centr: mamy drażn. automaty. (Zob. Wundt'a
~~w der~~ physiolog. Psychol. Tom I. str. 190 nast.)
Nie tylk. ruchy muskular. mog. tak powst. lecz równ.
wraże: lub hamowa: istnieją. już ruch. Te drażnie:
automa. i następst. ich nie zew. dają się odróżn. od
zewn. drażn.; ~~ale są zewnętrz~~ najczęś. zaś mają: przyczyn. swoj. w
działa. krwi, która zdaj. się wywoły. drażnie. owych
centr. gdy w niej zacz: zachodz. jakk. zmia: gdy
n. p. ~~obfitoś~~ zacz. się zbyt. przesyca: węglanem lub zbytnie krąży
i t. d. Takie ruchy automat. zdaj. się wychodz. od
rdzenia pacierzow: i działa. wprost na organ. oddychanie,
na ~~czytyw~~ arterye, Inne wycho. z rdzen. przedłużonego
i działa. na ~~Kruchę~~ źren. płuca i serca, w ten sposo: ~~i objaw: czytyw~~
że n. p. hamu. bicie serca: lub zwęża: objęt: naczyń
krwist. i t. d. Sinie. n. p. przez uduszenia: potęgow.
jest z ~~obiegu~~ przyspiesze. ~~ruch.~~ oddychania, zwężen. naczyń krwist: a zwolnie. bieg. serca.

Podob: wrażen. i ruchy automaty: objaw. się podcz. snu
gdy oprócz wraż: odbieran. z zewn: takż. automa. powsta.
wrażen. i ruchy, któr. zaz. z sobą: chodz. jako składn:
do tworz. się obraz. zewnętrzn. Pomi. ruchy muszk:
tak w organ: mówien: jak w cał. ciele, a źród.
ich prawdopodo. w rdzen. przedłużon.

Od ruch. odruch. i automaty: przechodz: do funk.
nerw: mając. swój porząd. w mózgu. Mózg jest główn.
organ. środkow. całe: syste. nerw: a wiele badań
przyczyn: fizyol. Flourens'a, potwierdzon. przez
Longet'a, modyfikow. w niejedn. punk., przez Rudol.
Wagnera, a now. na koniu: francus: fizyol. podję.
i wzbogacon. przez Schiff'a, streszczo. raz. z później.
odkry: przez Wundt'a (Grundzüge d. physiol.
Psycholo: Tom I str. 199 i nast.) dają nam, jeśli
nie zupeł. komple. to w każd. razie dostatec. obraz
aby wyrob. sob. poję: o stosun: móz: do funk:
nerwow: tak sensor: jak motoryczn.

Zaczyna. przegląd ~~tych~~ funk: części mózgu od
tak. zwan: wzgórka poczwórnego (Vierhügel)
któr. zdaj. się pozostaw. w najściśl. związ: z zmysł.
widzen. Dnie jego częś. przedn: służ. prawdopod:
funk: sensoryczn: a dwie tyl: motoryczn: przy
operac: widzen. Można to wnosić choćby stąd, że
zwierzę: z silnie rozwinię: wzrok: n. p. większo. ptak.
i ryb mają takż. bard: rozwinię. wspomnian. wzgór.
poczwór. a zwierzę: pozbaw: wzro: n. p. z ryb
Amblyopsis i Myxine mają ten wzgór. bar. mały,
ledwo rozwinięty.

Gdy się wycinają częś. mózg. leżą. przed wzgórk.
poczwórn. muszka: oka i źren: odbyw. dalej ruchy
odruch. pod wpły: wraż. optyczn: a nawet całe ciało
porusz. się ku stro. świa: Ptak n. p. tak skaleczo:
porusz. głow. zaw. w stro. pala. się świe: Królik,
zmusz: do ucieczk: przy uszczypn. lub inn. drażn.
omija. przeszko. jak. napotyk. w drod. Wol. nie
przypuszcz. że stwor. ten ma wzgór. poczwór. może
odbier: wraże: świa. i porusz: się ku niem. Jest
jedn. wiel. wyjąt. między niem: któr. wyk: przedn. częś. mózgu.

a dak. kto. ma nieuszkod. mózg. U dan tego percepcye
odno. się do wszystk. przedmiot. podpadaj. pod oczy, ~~jest~~ daje
mu wrażen. nader. barw. skomplikow. a nadto jest wiedz.
pamięci. i możn. Kombin. ~~wzr~~ rozmait. wraże. z ster: zachow. w pamię.
U zwierz. zaś z wyjęt. półkul. mózg. zostaje tyl. możn.
wykony. ruch. odruch. za pomo. oczu a stąd stąd: Wundt
nazw. pół. przedn. wzgór. Reflexcentren des Gesichtssinnes.
Dojrzk. stopn. zwie. dak. zosta. pozbaw. wied. wszystkie:
zobaczo. przez. przy mózg. własnie. –

Dla samo. zgięd. rozpozn. należ: o wzgórku wzrokowym,
Sehhügel, thalami optici, które. nie. uspraw. przypisz.
funk: a na to jedn. zgadz. się, że nie stanowi. wrażliw. się
nerw: bo nie ma nic powo. do zgnię. z wszyst. m. Jensen.
Jeśli jed. z dwóch ow. wzgór. przecina. ~~w jego przedn~~
~~się~~: ~~zwie~~: zamiast. biedz naprzód, biega w kółku i robi
dak. zw: mouvement de manège, a ruch ten odbywa się
po stron. uszkodzon. jeśli przecina. ~~Jeśli przecina tylna~~ ~~z dwóch~~ przedn. część jedn. z dwóch
wzgór: wzrokow. jeśli zaś tylną, to po stron. uszkod.
Wielkość dla tych obja. uważ. wzgór. wzroko. za rodz. zbiorn.
wszystk. wraż: za jak. sensorium commune, inni znowu za
motora ośrodk. i przedmiot ruchu.

Podobn. z wied. pomiesz. się zdano. co do tak. zw: Streifenhügel
czy. wzgór. prążkowa: które uszkodz. powoduj. ze sob. rów.
przeciwko. w ruch: n. p. u zwierz: słabn. nogi przedn.
i to przed. u zwierz: z mózg. więc. rozwinięt. n. p. u psa;
cnie: u inn. zwie: n. p. u królik. – U ludzi. następ. zupeł.
paraliż rąk i nóg, któr. w ciąg: czas. wraca. się do pomr.
kadłu. Należ. więc przypuszcz. że to jest centrum motory.
mało lub nic nie zależ. od wielk. móż. a ścisł. połącz. z
małym.

<u>Mózg mały</u> (cerebellum) zdaj. się być głów. organ. motory.
w syst. nerwo: bo po jego wyjś: następ. zupeł. perturba.
ruch. Ruchy zwierz: staj. się niepew. chwiej. chociaż wpływ
woli pozost. na muszku: Drażn: małe. móż. powod. za
sob. kur. w różn. muszk. Jeśli zaś przeci: się przedn. część:
tak. zw. robaka (tj. obu: oba skrzyd. małe. mózg.) wted.
zwie. pada na przedn. nogi a jeśl. bieg. zaw. czą: pochylo.
naprzód, goto. do padan. Gdy przeciw. przeciąć. tyln.
część: ~~ro~~baka, zwie. cofa się w tył. i cofa się zadem
Gdy wyjmu. się część lub całe skrzyd. jedno małe. móż.

nie. pada na stro. przeciw. i wije się gwałtow. na około swoj.
osi, w kto. zaś wyjmow: móżdż. małe. ~~gwałtow~~: konwulsyj.
pocmo. ora: pot. usta. się ustyw. w stro. po któr. nie.
odty. swoj ruch kołowego

Gdy móżdżek człow. dotknięt. chorob. ma chód niepew.
zatacz. się a ruchy głowy, i oczu obicz. czas: tę sam.
niepewno. i nieregular. Że to więc zwykł. porost. ucztknięt.
tem cierpię. i swobo: ruch. w nich jest normal. Nie
wid. tak. osych ruch: kurczow. lub kołowad. jak
wspomnie. u dopie. w zwierzę. Zresz: eksperym. naukow.
nie mogą: rob. na człow: a działan. chorob. jest bar.
powol. Dopi. dyl. jedn. lub obie naw. poło. móżdż. dotkn.
chorob: mogą nie być żadn: z owych symptom: występu.
one zwykł. gdy sam „robak" móżdż: jest chorob: zniszczo.
Gdy zaś zniszczo. są obie połow. móżdż: wtedy od razu
dostrzedz moż: znaczn. zmian. w poruszen. człow. a naw:
w objaw. umysłow. Przy t. jedn. trwają niezmienio. funk.
zmysłowych. nerwów, dopó. chorob. ograniczy. na mały móżdż.
ale stale wydarze. się zawro. głow: któr. towarzy. takż.
chód niepew. i poruszy. inn. częś: ciał: ~~elektryczne~~.

Zawro. głow. ~~mogą~~ być wywoła. w zdrow. ludz. gdy
strum: galwanicz: przeprowa. się przez tył. części głow.
W podo. sposób działa: niektór. trucizn. zwłaszcz: alkohol.
spowodo. wylew krwi w móżdż. Od czas. Gall'a wielu
uczon. przypisyw. móżdż. wpływ znacz: na pewn. funk.
płciow. ~~cięg~~ jedn: nie potwierdzi. nowsz. fizyolo. Skoro
więc przy nadwerężen. móżdż. jak wspomn. zosta: umiej:
wrażliwo: zmysłó. a takż. wpływ. woli przez nerw. motory.
na muszkuł. przeto powie. że móżdż. jest raczej regulato.
wszyst. ow. porusz. ciał: któr. wykonyw. wola nasza pod
wpływ. czy to wraż. zmysło. pochodz. z zewn. czy też pobud. ducho
wem. Wedł. Wundt'a jest więc. zadan. móżdż. stosow.
porusz: ciał: do jego położ. w przestrze. i miarkow. je wedł.
ogóln. praw mechani. Jeśli zaś, pomi. uszkodzon. móżdż. wola
czas. odzyskuj. wpływ. na człon. i ~~do~~ pewn. regular. w nich się
objaw. to i wte. zaw. zosta. jakaś niepewn. a dowodzi to

tyl: że jak w inn. raz. tak i tut. może jeden organ zastąp. funk. drugie: Dopó. więc wiel. mózg jest nietknięt. i nowe odbie: wraż. zmysł: może czas. od bied. zastępow. funk: małe. mózgu, przy tem jedn. pozost. zaw. pewno, choć drob. niepew. i chwiej. jak dobrnej. tego w innej: które potdtw. odpowiedn. prób.

Najważn. rzecz: mózg na dwie wiel. półku. któr. częścio. uszkodz. nie pociąg. za sob. żadn. widocz. zmian w funk. syste. nerwow. Dzie. jedn. wiel. częśc. mózgu, zniszczen. głębo. warstw. się wyjmu. wtedy zmien. głupieje i staj. się dzicz. ociężał. Zwierz: z mózg. nie bard. zniszczoną. mogą po niejak. czas: przyjść znow. do dawn. ist i wtedy. usta. owe fenom. I tak. przekonane się, że gołęb. którego wyjmow. lub jedn. całos półku. lub znacz. część z obu półku. po kil. tygod: znow. prowadzi życie normal. nie bard. różniąc. się od życi. inn. ptak.

Przeciw. ma się rzecz z zwierz. nasz: któr. mózg jest rozwiniętsz. organizm: W nich, po wspomnia. operac. ogłupieć. i ociężał. są widocz. i trwa. na zaw. I tak. pies, któr. wyjęt. znaczn. warstw. z obu półku: jeszcze bard. słysza. i widzia. ale nic nie rozu. Na prośb. bat. go strawy, nie robi dla na niu żadn. wrażen; nie patrzy nawet na żer, chyba że wezmą go w miej. gdzie oddaw. zmuk. go być przyrządzonego. Hałas najzwykł. nie przerażał go; nie strach. gdy woła. jest po imien. nie zważa na dźwięk bytow. nawet: gdy mu pod nos. ... jest podaw. Omija jedn. przeszko: gdy chod: a świat. bard. żywo go razi.

U ludzi lokaln. uszkodz: lub przemia. w mózg. wgł: nie pociąga za sob. żadn. widocz. symptom; dopie. gdy uszkodz. dosięgły do znaczn. wielko. powsta. pewn. nieregular. w poruszen. choroba. inne funk. psychicz. zmian. percep. zmysł. zosta: w stan. niezmienio. Naw. zupełn. zniszcze. jedn. półku. nie sprowad. w atow żadn. perturbac. w umysł: ... zwyk. wtedy następ. gdy wiel. przestr: tak. zwan. zraz. mózg zosta. zniszcz.

Zupeł. wyjęc. obu półkul. znosi tyl. zwierzę z wie... wzajemn. mózg. n. p. wiele ptak lub królik. Po dokon. tej opera: zwie. stoi lub siedzi, a ~~z niej~~ nie rusza się z miej. chyb. pod wpływ. silne. drażn. Nie przyjmu. więc pokar. ale sztucz. karmio. może mieszk. całe poczet. przy życ. nie ~~opuszcza~~ jedn. raz zajęt. miej. Żaba, pozbawio. wielk. mózg. ale zachowu: mały mózdż. nie uszkod. traci zdolno. do jakiejkol. inicyaty. ale pod impuls: zewn. drażnie. porusz. się, n. p. wrzuc. do wody, płynie tak jak. gdy przeciwn. żaba, której grzbiet wiel. mózg. także wyję. mózdż. a pozostaw. tyl. rdzeń pacierzo. od razu spada na dno wody. Przykł. ten dowo. że mózdż. potrzeb. do odbyw. ruch. a wiel. mózg do odbierani. wraż: i objawiani: jak. inicyaty. Wyż. organizo. zwierz: po wyję: wiel. mózg: zaraz ginąć, życie zaś utraci. tyl. znacz. czę: z obu półkul. wted. następu. obniżen. wszyst. funk. życiowe. władza. percep. umysło. a wiel: niezgrabno. i chwiejno. wszyst: ruchu: będąc: wypływ. woli i umysł.

Z tego wszystk. co się dotąd powiedzia: wynika że fizyol. wielk. mózg. tając się ścisł. z objaw. psychicz. a przemaw. za tem i ten fakt, że w zwierz: inteligentniej. i mózg większ. jest i powierzch. jego więk: skutk. liczniej. fałd. i zwoj. Z zwierz. ssących mają ~~owadożerne~~ owadożerne najmniej fałd: roślinożerne. większe. mięsożer. środ. trzyma: Zacho. znacz. ogrom. różn. w zwoj: i fałd: mózgu między: mały. a słoni. a podob. różni. istniej: między jednost. tego samego rodza. Niemożn. jedn. nie zaprzeczyć. zgadz. gdy chod. o przypisyw. więk. lub mniej: zdolno. psychicz. większ. lub mniejsz. mózg. Dot. niemoż: daj wyjaśnie. na pyt: czy więk. lub mniej: zdolno. wszyst. zależą od więk. lub mniej: czy jako. czy ilo. pewn. czę: mózg.

Chociaż wprawd. frenologia w pewn. czę: mózg. stale umieszcz. pewn. zmys. wewnę: aby się bliż. oznaczy. ruchu.

w czasie odpowiedn. wypukło. Jednak. nie istnie. żad. paralel.
międ: zewnętrz: wypukło. czasz. a powierzch. massy mózgowej,
a lokalizow. władz psychicz. w pewn. określo. części mózgu,
tak iżby w jedn. miej. przebyw. zmysł kształtu: w drug. zmysł
położenia. w trzeci. zmysł geometr. jest niedorzeczn. bl[...].
Ta niedorzecz. panowa. wszelak. długo w Fran. i Niem.
zwłaszcza w szkoł. lekars. Pierw. i stanow. reak. przeciw
niej wyszła ~~od~~ w Fran. od słynn. fizyol. Flourens'a,
który za pomo. licz. eksperym. dowiódł, że każd. część
tak z jedn. jak drug. ~~połkul~~ mózgu większ. wyjęt. być
może, bez żadn. dla władz umysłow. szkod. Wnosił stąd,
że obie ~~f~~ psychicz. nie są lokalizow. w pewn. określo.
częś. mózgu większ. lecz wszystk. razem w całym móz. większ. przebyw.
Teor. ta potwierdzo. przez badan. francus. leka. Longet'a
zosta: późn. zmodyfikow. przez sław. Broca, tak.
Francuza, jakob. władz mówien. przywiązan. być do
trzeci: zwoju lewej połku. więk. mózgu. Następ. wykaza.
now. bada. Fritscha i Hitzinga a tak. Munka,
że w ~~pewn.~~ częśc. mózg. lokalizo. są ~~pewn.~~ różn. władz. ~~przypomn~~
doznawa. pewn. wraż. zmysł: Oddzielnie. rozmaitych sfery, czy obrazy,
jedn. widzen. drug. słyszen. trzec. rozumien. i t. d. a jeżeli
nie lokalizow. całej inteligencji: to przynajm. elementar. jej
czynno: i składnik. Ale przeciw tym teor. wystą. Goltz,
który w części powró. znow. do poglad. Flourensa a zerwał
w najśw.: na bard. ogól. lokalizow. pewn. funk. psychicz.
Zdaje się niewątpli. że zniszczen. pewn. częś. mózg. może
pociąg. za sob. utratę: pewn. epok pamię: lub zdolno:
przypomin. sob. niektórych. wyrazów. i t. p. Gdy jedn.
z jedn. stron. zważy. chwiejn: przytoczon. teor. zwła.
w szczegół. z drug: niewątpl. fakt. że ludzie nieraz
wiel: [44] częś: mózg. utraci. bez żadn. perturbac: władz
umysłow. a znow. mózgi niektór. wariat. nie przedstaw.
żadn: dostrzegal. zmian: należy wyzn. że zadanie
kwest. jest. zupeł. jest niedojrza. Przy pamięci i
kilk. inn. okazyac. powrócim. do niej raz jeszcze.

§ 7. O czuciu

Skończyw. ~~prz~~przegląd ogólnych. mechaniz. nerwów i tych organ. central. z któr. on. biorą i porząd. i ich działan. należy jeszcze wspomn. choć po krót. o czuciu, które przedewszy. znamionu. funk. nerwo. w zwierzę. W istocie każ. może dowol. zwierzę. jest obdarz. jakiem. czuc. a w odwro. może może ten stan się przedmiot. czy przyjmuje. now. czuc. Nie może sob. wyobraź. wyobraz. żad. funk. nerwo. bez jak. czuc. któreby jej nie towarzy. Powsta. wtedy pyta: czemże to jest? Ten obj. najpierwot. życia: to znam. najcharakt. różniące zwie. od rośl.?

Czuc. nie da się definio. w ścisł. znacze. bo jest najpierwotn. stan. duszy, poprzedzając. wszelkie rozum. lub sądy. Ponieważ nad czuc. nie mamy bardz. ogóln. stan. nie może czucia podciąg. pod żad. wyż. poję. a tem sam. nie może go definiować. Owszem tak pierwo. i nag. czuc. w naszej świadomo. nie istnie. bo my zaw. coś myślę: i o tem wszys. poję. jest zat. każ. czuc. nasz. czemś złożo. z ogóln. pierwot. czuc. i specyal. czuc. odnosząc. się do jak. przedmio. Pomi. to należ. świado. nasz. rozkład. na czuc. pierwot. ponieważ bez tak. czuc. nasza świadomo. nie byłob. w nas.

Ale zacho. pyt. czy są wraże. lub czuc. zupeł. nieświado.? czyli inacz. sło. czy wolno ~~się~~ w analiz. psycholo. sięg. po za świado. czuc. i szuk. ich najpierwotn. składni. w stan. duszy nieświado.? Pytan. nietylk. waż. zwłasz. że filozo. niektó. w nasz. czas. n. p. Hartmann, pragn. wszyst. świado. objaw. nasz. życ. duchow. tłum. przez pośredn. jak. stany nieświado. Wedł. nich świado. istnie. już w jak. sposo. zanim stała się świadomą. co jest paradok. bo prawdziw. świadomo. nie mog. nigd. być nieświado.

Jeżel. więc chce. sięg. po za granic. świado. aby tam odnal. się jakichś pierwotn. jej składni. nie bierzmy nieświado. w znacze. jak. mu nada. Hartm. Chce. tyl. powied. że składni. najpotyk. w nasz. świado.

życia ducha: często jest istnie i zaciem dowolnym do peln. świadomo. a gdy z niej ustępu. czę: nie przesta. istn.

Jest. przykład. mojej. myśl naw. wyjaśn. Naraz. jakiś którego przypomn. sob. nie mog. wogl. nam się nie przypomi. Gdz. tedy było w duszy. kied. go szukaliś.? Albo znow długi: zaję: jak. praca uczyło. rzuca. ją niechęt. bo jakoś nie pospie. się wyjaś. nie klei, nie idzie - jak ją doprowad. do koń. Rzuca. ją i spać idzie: Na zajut. te same rzeczy, wcz. tak zawiłe i trud: wyd. się łatwo. i jasn. i niej. sama się układ: w należ. porząd. i do koń. spiesz. Radza przeto Niemcy, żeby trud. z któr. do końc. traf. nie mog. naprzód przespać, beschlafen, t. j. przesn. prac: i przespać się, a pot. przystąpić do niej na nowo. Często i sen nie potrz. Wystar. żeby pracę, która nie idz. na przód, rzuci: i przez kil. godz. zajmować się pracą innej. Wtedy wraca. do pracy poprzed: ~~wyd~~ znajd. już czę: jakoby goto: w głow. nasz.; mamy dla niej zasób now. myśl. i wszy. argum. now.: któr. jakob. bez nasz. wied. i przyczyn. powsta. w głow. nasz. kiedy zaję. byliś. czemś inn. Była to prac. nieświado.–

Podobn. ma się rzecz z wrażeń. zmysłow. Widzi. n. p. powierzchn. przedmiot. każd: jako obraz ciąg. nieprzerwa. a jedn: jest na siatkow. plamka ślep. przez któr. nic absolut. nie widzi. Bezwied. tatamy niej. obraz na punk. gdz. pozn. się wydaw. przedzi[…] Widzi. właściw. każ. obraz podwoj. ale nic o tem nie wie: bo przez dług. od dzieciń. wprawn. doszliś. do tego, że każd. rzecz widzi. pojedyn. choć dwa obr. powsta. na naszej siatkow. Istnie. drugi obraz, ale nie dla nasz. świadomo. Widzi. dal: każ. przedmio. na jedn. miej: choć oba oczy gdzie. go na dwóch wid. miej. i bezwiedn. znow. rektyfiku. jego położe. w przestrz. A sam. przestrz. ~~widzi~~ i rzeczy w niej widzi. w trzech rozmia: widzi dal. rzecz każ. w pewn. odległo. i w pewn. położe. a wszy. to wszyst. bezwiedn: gdzy przecież w ~~młod~~ dzieciń. potrze. było do tego długo, mozol. wprawy:

Przechodz od zmysł. do umys.: przekonamy się, że zbyt.

rzecz. przechow. w pamię. Konklus. który. przesłanki (premissy) wypad. nam z pamię. Stwierdz. rzecz. twierdz. który dowod. między. były nam jasn. a teraz przypomn. sob. nie mogę. Zdarz. się tak, że który zmysło. fakt. oprowa: pod. zm. w nie uwier. a nerzecz. staje się dla nie. jakob. nowa niezrozumiało. wedł. który. postępu. Mogę. coś postano: i zaraz zapomn. o tem, późn. bezwiedz. mechanicz. wykonuj. to postano: choć o niem nie pamięt. Komuż nie zdarzy. się, że wyszedł. z pokoj. jeszcze raz się wróc. a nie wiedz. zrazu po co, w tem przypomn. sob. że przed godz. napis. list, który miał teraz zabr. Widocz. to wracać do pokoju: było bezwiedn. wob. i pod wpływ. dawniej. postano: A gdz. przebywa. to postanow. które zdołał bezwiedn. kierow. nasz. kroku?

Gdy częst. powtarz. jest jakiś ruch, staje się jakob. drug. nasz. natur. Toż. jest też wykonyw. mechan. bezwiedn. n. p. żegna: się bez żad. powo: chwyt. za wąsy, które dawno zgoliliś. i t. p. Podob. czyny bezwiedn. towarzy. nam przez całe życ. Mocn. dorobkiem. pom. po sob. niepamięt. ruch. lub wszystkie, któ. nie przyj. uświad. pragn. Herod. opowia. (Lib. IV. roz. 3 i 4) zabaw. histo. o Scytach, że raz dług. bawią. na woj. zastał. że powro. niewolni. swoich zbuntow. i w ondzołośdo. z ich żona. i córka. Zniewolni. dali zob. tętwo rady, ale gdy dzie. nieprzew. Toże podnos. mając w sob. po kordzie. dawno krwi. ulacheta. zrobiło się z nich plem. hardo i bitn. które dawniej panom strasz. dowało się we znaki. Nie zdołan. ich poskrom. raz podczas bitw. panowie rzucili zupeł. nie myśl. aby z biczów klask. na zbuntow. potomst. dawn. niewolni. I o dziwy, porzuciw. broń przyrodzą. się pokorn. do stóp swoich daw. panów i dali się wziąć w pęta, tak silny był atawizm owe. przyrzuc. by lękać się zem. głosu bicza. Odziedziczy. to wszystk. po ojcach.

Nierzadko się wypad. w życ. każd. przew. ostrożn. gdy duszę nasza: równocześ. za ~~myśli~~ spełniała, a jedn. był: prawdz. jest świadoma. Pomyśl: codzienn. wypad: że kobieć: przy szyciu pióro swe: lub malarz: podczas malow: szyman. komu nie zdarzy. się opuści. coś, co trzym. w ręku, a nie spostrz: tego, gdyż uwa. jego było zajęt. czemś inn. Zabieramy się: rzeczy niepotrze: lub codz. nie słyszy. się: bicie zegar. Fechner, rano często, gdy już był obudzo: ale pozostaw. jeszcz. w łóżku, przy zamku. oczach widyw. jakb. białos rurę od pieca, a gdy zastanaw: się nad tem niezwykł. zjawisk. przekon. się, że ~~[illegible]~~ rzeczywiś. gdy budz. się rano, wzrok jego ~~spostrz~~ styk. się mimow. z czarnej rura od pieca, na którą wprzód. nie był zwró. uwa. Teraz w wyobraź: widyw: jej negatyw. obraz biały, który był skutk. bezwied. ~~dział~~ [wrażeń]: optycz: ~~[illegible]~~ [bezwiedn.] odgranicz. od czarn. rury. Zdarza się także, że czeg. coś zjawi ~~bez~~ bezwiednej. uwa. i nie pamięt. tego, lub że się mocno udarzy: a dale. później doznaj. bolu lub w ciąg. żyw. rozmo. z jedn. osob. nie słysz. odrazu co drug. osob. do nas mówi, później jedn: słowa one stawa: nam w pamięć: i odpowiad. narazie. wydamy coś i nie myśl: o tem, nawet nie zdoła: zapamięt. a w kilk. lat późn. fakt przeczyta. wraca. na pamięć i t. d. Wszyst. te przykła: wyjaśn: że dusza nasza obok jedn: świad. czynno: częs. druga lub kilk. na raz speł. nieświado. sposob. =

Sen także jest jedn. niemałej. przykład. życia nieświad: w któr. pogrą. się dusza nasza. Oczywiś. tylko. za stopn. i wśród: tej senn. nieświadomo. Naprze: zwracz. międ. snem a pośrednic. stan: na jawie w tem się obiaw. że wypad. przeżyt. lub doznan. na jaw: prz. we śnie się przypomin: choć cokolw. inacz: Rzeczy n. p. któr. na jaw. wydaw. się trud. nawet. niemożeb. ~~stoj~~ przedstaw. się we śnie jako łatw. i bar. możeb. lub na odwrot, rzeczy najłatwiej. w życ. codzien. wydaw. się we śnie bardz. zawikłan. Jedn. dusza w stan. senn. nie był. opan. wspomnien. przend. układ. je po swoje; one ~~stoją~~ [przyjmu-] ~~tak~~ wraże. snu. senny. choć niezgr.

i bezwiedn. i moż. powied. że wrażen. międ. niej a ~~[illegible]~~ świat.
zewn. wząd. nie jest zupeł. przerwa: Oddech cięż. lub
lekki, wygoda. lub położ. ciał. lub tempera. szczegól.
oddziały: na zewn. widzie d. a ~~[illegible]~~ śpiącemu wydaje się w przemó ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~
wie, że jest przyczyn.: wielk. cięż.; dla drug. że lat.
po powiet.! oddycha: i przeciwbiegu. może wypowied. we śnie
nim że się stoi w wodz: lub że się chodzi w negliż.
po bard. ożywio. ulicy. Susz.: negl. wniesio. do poko-
noś. podszen. śpiące. wyobr. poże. i t. d.

Tak: budzen. się domo: nieświad. dział.: motyw.:
zewn. ~~[illegible]~~ przed zaśnię. działa: świad. a tak. podcz.
snu nieświado. Budz. się ktoś o tej wciąż. godz.: o której
postanow.: budzić się. Matka: śpi przy silnym hała.: a
lekki szelest obroc. śpiące. dzieci: ją budz. Skąpy
starzec obudz. się nag. gdy ma (lekkie) zmniej. w ręk. pienią-
chwi.: wypuszcz.: prób.: dale: silni. okaza. się bezskutecz.
Ofic.: maszyn. przyzwycz. śpi przy największ. hała.
obudz. się, gdy po cichu ktoś wymów.: „sygnał". Przypom.
sob. swój obowiąz. i przebudz. się. Na inn. śpiąc. też
wyra. nie rob. żadn. wraże. W ofic.: wystarcz. aby wywod.
długi szereg inn. wraż.: które mu. połączyw. się
sprawi siłą swoj. że przebudz. się. Tłumacz. te wypad.
„nieświadom. czynno. mózgu", jak rob. Carpenter
i Stuart Mill, jest niedorzecz. bo nie wolno zgoł.
mówi. o „nieświado." „czynno." mózgu. Nie wie. bowiem,
czy mózg coś sobie uświadom. ten mnie. zatem o jego
nieświado. mów. można.

Świadomo. niewątpli. potarzo. jest z funkcyi
syste. nerwo. Najpierwotn. jej przedmio.: będz. jakiekol.
oznak. czyli prost. wrażen. Tak. jedn. wraże. jest
rzeczy: ziemi już barg. złożon. n. p. wraże.: światła
~~lub koło~~ czerwon.: na które składa. się i ziem. świat.
i inne: koło. czerwon. Chcąc więc odkry. ziem. isto.
wraż.: wszystkich: należa. b. ~~oddziel.~~ ~~[illegible]~~ ~~wszyst. to~~ porównywa. je międ. sobą a wydzielaw. z nich to,
co wszyst. jest wspólne. a zachow. ~~[illegible]~~ to, ~~[illegible]~~ jako
prawdz. isto.: wraże.: Tak postępu. odwrócn. w każd.

wraże. ucprod jego jakości n. p. świat. ciemno. różn. się od niebie. tw. jako; pod. jego intensywność czy. siłę n. p. ~~świat~~ świat. ciemn. może być silniej. lub słab. Potrzeć: pewne wraż: subiektyw. ~~[illegible]~~ towarzyszą. wrażeń: które może albo przyjem. być, albo nieprzyj. jeśli zaś wraż: są obojęt: dla nas, dowod. to, że mają był: pew. wielki stop. intensywno. Po owraż: przy niektór. wrażeń. t. j. dotyken. i widzen: mamy poczu. pewn. miejscowości, że jedn. to porzu. nie wszyst. wraż. wspóln. jest, mogą je pomin.

Tak. się powszech. przyjmio. wrażeń, gdy zaś pyta: o nasbliż. i bezpośred. przyczy. ich powsta. odpowie. że nią zaw. jest drażnie: lub pobudzen. (Erregung, Reiz) jakie: nerwu zmysłowego, warunk. zaś, by dal. pobudz. miało miej. może być albo zejście jak. zewn. organiz. albo też jak: modyfikac. wewnę. organiz. Wewnęt. pobudzen. nerwów w normaln. stan. organiz. nie idzie: nie docho. do naszej świadomo. a tyl. w nienormaln. stan. organiz. n. p. gdy przyśpieszon. jest obieg krwi i t. p. nabiera. one pewn. siły i dochod. do świadomo. jako przykr. lub przyjem. ucz. Wszyst. te wrażen. powstają. przez wewnę. modyfikac: organiz. mogą. objąć. wspóln. nazwę. czucia lub zmysłu ogóln. sensus communis. ze pomo. które. daje. istnie. nasze. cia. i jaki. mniej lub więc. ~~[illegible]~~ regular. ustrój jego funk. żywotn. Tak. wrażen. wewnę. pochod. albo od funk. wegetacyj: n. p. ucz. głodu lub pragnie. albo ucz. ruchu w muszku. nasz. albo ucz. że nasz. ~~[illegible]~~ zmysł. funkcyonu. n. p. że widzi. słyszy. i t. d. Te ostat. wrażen. są właściw. wywołan. w organ. ~~[illegible]~~ central. a pot. przeniesio. do końców organ. nerw. które obsług. jak. organ. zmysłu.

Pobudzen. zewn: są zew. jak. ruchem (n. p. powietr. eteru i t. p.) a działa. na przyrząd. narzęd. zmysł. Nie każd. jedn. ruch zewn: zdoln. jest tak pobudz. zmys. nerw. aby z niej. powsta. wraże. zmysło. Nadt. pewn. gatun. ruchu był. pewn. przyrząd. zmysł. pobudz. mogą. Nale.

przeto odróż. pobudz. ogóln. od pobudz. szczegół: czyli specyf. Ogóln. pobudz. dają się podzie. na cztery klasy: 1) ciśnie. lub uderzen. mechani; 2) elektryczno; 3) zmian. temperatu. 4) wpływ: i działa. chemicz. Każd. z tych cztery gatun. rodz. musi mieć pew. intensywno. i pew. szybko. jeś. ma być w stan. pobudz. naw. zmysł. nerwowe, a pobudz. to zdaj. się odbyw. w ten spos: że bezpośr. w nitka. i wiązkach nerwo. wywoła. mechani. drgan.

Pobudzen. specyfi: działa. tyl. na pew. przyrod. zmysło; tony n.p. na zmysł słu; świat. na zmysł widze. Na inny ów. zmysł. działa. te same pobudz. które wyłączni. wśród ogóln. Potrze: jedn: i na to bard. delikatn. przyrząd. Takie są błonica nosowa i błona oczu. lub brodaw. nerw. rozsian. pod skór. Ale pobudz. tak. ogóln. wywoł. w organ. zmysło. pew. specyal. wraż: n.p. uderz. lub ciśnie. mechan. wywoł. w oku wrażen. świat; elektry. w oku wraże. świat. na języ. wraże. smak. w uchu usłyszeni. tony. Nie przeszkad. to wcale że specyaln. organ. zmysło. przypisu. pew. specyal. wraże. Że jedn. skóra, obdarz. nerwem. całe ciało okry: a nerw. skóry jest zaraz. specyalnie. wraż. w ów. zmysł. przeto zowią zmysł dotyk: naczyn. zmysł. ogóln. a cztery inn. zmysł. specyal. Już Arysto. zrob. uwag: omnes alios sensus per tactum sentire (Metaph. Lib. I. c. 1). a podobn. wyra. się ś. Tom: omnes alii sensus fundantur supra tactum. (Pars I. qu. 76. a. 5. corp.)

Część druga

O duszy ludzkiej i jej władzach.

Dla bra: ora: zamknął: część pierw. choć wypada: odda-
wać: o funkcji: zmysłów, a gdyby się dusz. być komplet:
należ: wiele inn: kwestij: jeśli nie wyczerp. to choć porusz.
Wolimy jedn: ważniej. z nich, przy dan. okaz: w drug. części:
traktow: części: zał. nie razy: tej drug. części. Do któr.
pierw. bydź był. wstęp. Z tą drug. częś: rozpoczyna: psychol.
właściw. to j. nauk. o dusz: ludz: ~~samowied~~ [świadomości] wzgl.
i odrębno: wol. woli. –

Życ. duszy głów. nieustający w myślen. a to byłob.
niemożeb: bez świadomo: Należ. więc zacząć: o tej
główn. władz. duszy, jeśli raz. nie trzeb. jej uważać:
sama ona: duszy, bo świad. jest [więcej niż] władz: jest przytomno.
całej duszy samej sob: Powiem. więc naprzód: jak rozwij.
się ~~samowie~~ [świadomość]: i jak objaw. się w dzieci. i dorosł.

§8. O świadomości.

Dusza ludz: nie od raz. występ: świado: Stworzyw. sob.
ciało organicz: a w tem ciele żyje: przedziw. nieraz z któr.
ona jak najściśl. połączon. nie wie o tem, że ~~ma~~ jest
lub że ma ciało: lub że inn. ciał: zewn. mają istni: Do
tych świadomo: dochodzi: daleko później: a gdy doszła może.
że [ma] ~~jest~~ świad: ~~tego~~ [o tem], że jest, że ma ciało: że jest świat
zewn.

<u>Co to świadomo?</u> Jest to stan duszy, w któr. ona wie,
że jest czując: myśląc: [pragnąc:] i działając: ja.[+] Jedn: nie zaw:
dusza jest świado: sieb: ani tego co ~~czuje~~ robi; n.
p. gdy śpi, a w ~~wiek. dzieci.~~ niemowlęc: w pierw: chwil.
życia: nie posiada: świadomo. i dopie. po woli, mozoln:
do niej dochod. A nawet na jaw. ludz. dorosł: nie zaw.
za świad. tego, co w nich lub koło nich się dziej: Powsta:
zat. pyta: <u>Czego potrze: do świadomo?</u> Odpowiedz. że dostrz.
żeny: wraż: i uwag: Wrażen. muszą mieć pewn: siłę
jeśl. mają się dost: do nasz. świadomo: ale tego nie dos.

+ Niem: odróż: świadomo: od samowied: Ta dystynk.
dawn: filoz: nie zna: wprawd. jest nie potrze: a
wyraz samowiedza na pomo. które odda: Selbstbe-
wusstsein. jest barbaryzm: i źle utworzo:

podług: tak: uwag: ze stro: duszy. Gdy wtedy wy-
zajś: można jako pra: nie wyj. co koło nie: się
dzieje. dowiedzieć. styczn. niewątpl. gdyb. był innej
zajś. – Jedn: możn: świado: jest więk. w pewn: grani:
to zna: że wraże: są ograniczo. i one: jest ograniczo:
Należy więc o dwóch tych wyma: świadomo: natury
i grani. bliż. określ:

Naprzód o grani: świadomo: Mówi się niemow: jenn.
podobno. jest świado: na odwro: zmysły: najzwiś.
stopni: na wnieb. królest. zwierz: przypisu: pewn:
świadomo: gdy widzi: że rzeczy ich są odpow: pewn:
wrażen. przychodz. z zewn: Gdz. więc zacz. się możn:
odbiera: wraże: w świa. zwierz.? Odpow. że tam, gdzi
jest zdolno: odbiera: pewn: wrażen: i łączen. ich ze zas.
z sob: gdy n. p. zwierz: wiele: pewn wrażeń: które
już zna i przed któr. już niem: wielkie: przyjem:
ma świado: zmysły, bo percepcyą wrażeń: łączy
ono z dawniej. percep: przez podobn: obrazy. dawn
doznanej. Gdz. więc w zwierzę: dostrzega: pewn: łączen.
ich: wraże: możemy się zgodz. nie tylk. one: ale
tak: owa tegoż świadomo. Wszakże: one: są
nerwy a wszakże świadomo: jest pewn: syst. central.
nerwo. umożebn: łącze. ich: wraże: zmysł: i wykonywan. ruchów.
U wyż. zwierz: i u ludzi: takt. wydziel. organ. tak: jest mózg.
po wyjęc: mózgu ustaje. świado: ustaje: Czy w zwierz:
niż: np. żab. po wyjęc: mózgu w drzewku który
pozosta: wyrab. się nowe jak: dalej: niż: świadomo:
jest. wyj: się przypomn. Wundt, jest pytan: na
które dla tego trud. odpowie: że podobn. wys. zjawisk. wyjaśn:
nie możn. rob. dokład. przedstaw: a potem ruchy, wykonyw.
przez żab. bez mózg. i głowy: dają się wytłum: jako
ruchy odruch: Dla psychol: ludzi wystar: fakt, że
obok mózg: nie istnie: żad. niż. świadomo: ani w
rdzeniu kości pacierzo: ani w splotach gangliowych wsz. syst.
a tak. same drgania należą o zwierz: wyżs:

Możno. odbieran. now. wraż. i powrażen. ~~je~~ z silniej. gdy wrażen. świado. bywa w ważn. chwil. życia. i w tej sam. jednost. a w każd. wdze. zwierz. jest odmien. siły i natu. Gdy jedn. miejsce. wrażen. łączy się z inn. wrażen. bardz. jasne. lub gdy nastąp. jedno wrażen. przypomin. sob. silniej, od innej wyraź. od inn. można. twierd. że w owej chwi. świado. nasza (przyczyn. co do tego jedn. wraże. była silniejsza.

To samo twierd. można o zwierz. które można użyć: że one nie mają świadomo. jakie. wraże. gdy póź. żadn. po niem nie nastąp. reakcja, odczuwan. zwierz. gdy widzi. iż zwierz. żadne tego wraże. sob. nie przypomni. Że wiele. bez można. nie mają pamięć. nie wolno zwierz. pozbawion. mówić, przypisywać. wrażeń. świado.

<u>Drug. czyn. potrzeb. do świado. jest uwaga.</u> Każd. przyjmow. wraż. przez duch. jest bard. podob. do aktu widzen. Jak przy widzen. fizycz. nie moż. naraz dokład. oglad. wiel. przedmiot. lecz zwyk. po kolej. je oglad. jed. po drug. tak i przy widzen. duchow. jed. przedm. lub jed. część przedmio. bywa od drug. spostrzega. w pamięć zapisuj. Można wtedy powied. że co do tego przedmio. lub co do jego części uwa. nasza była silniej. i zwracan. więc. ku do inn.

Uwa. niewątpli. ważnej. jest czynni. od sam. wraże. bo bez niej owo albo wca. nie dochod. do świado. albo w pamięć nie utrwa. się. Tak bar ~~[illegible]~~ silne wraże. ; ~~[illegible]~~ wiele nie docho. do świado. gdy brak uwa. a bardzo. bard. słab. z peł. świado. są percypow. gdy uległy. uwa. i ku niem zwróco. Gdy w towarzyst. rozmaw. z kimś można przyjaz. nie słyszy. głośno mówiąc. ale nam obojętn. osób.

Podobn. przykła. można b. przytocz. niezliczo. mnós. Między: twar. śpi, dopó. uczy. pracy: gdy się zatrzyma a turkot. ustał. zaraz się budz. Mat. nie budzi się przy wiel. hałas. a lekki chrząkan. śpiące. w koleb. dzieci. ją budzi. Ust. budzenia się w pewn. godz. jest tak.

pnyktic. ne tę prow. Przypomin. zob. niew. iągo wrażen. lub ~~mżj~~ pom. wrażą. na które pozbł. nie zarasz: Ile bra: należy ... chwi nieustępli. ... do nowej ... skoro wpoinge w pamięć. Przy silu. ... wrażeń. jak: troska lub ~~bolen~~ ... nie może: bolu fizy. ... nie ... jego nie ... gdy ... wraże byte ... Objaw. się przeto ... jako silu. ... ż silu. ... by je zapamięt.

Czemże tedy uwa.? Herbert twierdzi. że uwa jest wzmocnion. wrażę. Fechner że jest wzmocnie. wrażeń przez dział. duszy. ~~Ulrici. Hagemann~~ Jedni jedna wraż. jak wrażen. ... może samo się wzmocn. a jeśli ... jak dusza może wzmocn. wrażen. ... Powiem. ~~...~~ raczej z Ulrici'm i Hagemannem, że uwa: jest akt. woli, za pomo: której dusza silą. oddziel. jedn. wraż. od inn. Wskut. tego oddziel. odróżnien. jest możn. zapamiętan. Że uwaga tak. zwracą. wraża, nie ... z własn. dziesięć. Jedn. nerom uważnej się przypatr. niż inn. jedn. lepiej zapamięt. od drug.

Świadomo. może być jasna, może być ciemna. Jasno. świadomo. ... Wystarcz. porówn. z sobą: ... i ... : ... lub zasypiając. W jedn. i drug. z tych stanó. świado. jest bez. ... a ... pozw. żadn. Ciemnota ... świado. w tem się objaw. że nie mogę ... dwóch wraż. ... przez dwie ... przyjmow: ~~...~~ równoczes. Tak ... Bessel ... nie mógł równocz. ... obok ... się ... w zeg.: ... była mała jak ... Tak samo nie może: w tej sam. chwi: ... ~~...~~ uderz: pulsu. A ... nie mogę jedn. i tem sam. wraż: przyjmow. równocz. dwóch wraż. Wprawd. zdaje nam się, że widzi. dobrze w tej sam. chwi. okoli. przed nami, ale to illuzya niewątpli.

Pamiętać-bow. że punkt na siatkówc. w którym. najlepsz.
widzi: tak zwa. żółt. plama, ma ledwo $\frac{1}{3}$ milimetra
średnicy, zat. na ten tył. miej. dobrze widzi. Jun. zaś obraz:
które obok plamy upada: widzi: tył. dobr.: gdy ob. nieb. trzeba
zwraca: oczy, zat. po kolei, i tak przebiegł. mimowol.
szybk. ruch. oczu cały krajobr.: zdaje nam się, że cały
dobrze widzi: odrazu ale w istocie: porzeliśmy. cz. jego succesive
potem dopie. powst.: jed. obraz komple. Stąd stwierdz.
obserwa. Webera, że nie moży. równocze: słyszeć
dobrze: dwoch zegarów. tykania: bo między zastrzegam.
chodzen. jedn. i drug.: zaw. czas jakiś minimal. upły.

To samo powie. o myślen.: Nam się zda. że wiele
myśli naraz jest w nas. świadomo: ale niewątpli. wszystk.
do niej po kolei, jedna po drug. a pot. tworz. dopiero raz
chocia nie wszyst. w tej sam. sile. Im więc. zaś myśli
będz. raz. w pamię. lub świadomo: tem mniej będą jasn.
nad odrębn., im mniejsza liczb. tem wyżs. wyraź. Z
oglądan. myśli w nas. jednocześ. ma się rzecz tak samo
jak z oglad. obra: I dalej kolej. przebiegą. się:
aby obrazu ogóln. wrażen. rob. upnytomn.

Ciasnota zaś świadomo. stąd pocho. że chcąc
aby móc pozn. wrażen. jak. musi je odróżn. od inn:
wielk. bow. poznaw. jest odróżnian. Wyni: stąd że
dwie wraż: nastęd. równocześ: chcemy zrozu: ani
jedn. nas. odbier. nie moży. Im więc: zaś nastąpi.
wraż: od drug, tem trudniej: przez odróżnie: tem
łatwiej: i ogół. rozstrzygnie. Im mniej wraż: przez równoczes: zmysł. i wchod.
tem lepiej je pozna: W życiu codzi.: gdy chce: zastanaw.
się wielu. nad przedmio: zamyka oczy, aby nie zgrana.
inn. wraż. przez oczy wszystkie!: Tak samo Anglia:
wiele osób przystań. się mocy. przy zamknięt. oczach
lub w ciemnyst jasn. poko: Demokr. podob: dobrowol.
się oślep: aby mógł głęb. zastanaw. się nad zagadka.
świat. Największ. z wieszczów greck. Tiresjasz był
ślepy a najgłęb. też, najdal. przenik. przyszłość.

Po niejak. czas. ocen. wrażen. ustępu. a widzen. chwy,
aby były zachow. w pamię. Owyżsi. najlepiej i najdłuż.
te zachowu. się, które były najsilniej. i najżyw. Później
będzie. mówi. obszern. o pamię: Tut. niech. wystar.
uwa: że były. to przechod. do pamię. co było w świad.
a przechod. tem lepiej i zapisu. się tem głęb. i dłuż.
i siln. było w świadz.

§ 9 Rozwój duchowy dziecka
do trzeciego roku

Litera: Preyer, Die Seele des Kindes. Leipz. 86. 2e Aufl.
Kussmaul, Untersuchungen über d. Seelenleben
d. neugeborenen Menschen. Leipzig 59.
Sigismund, Kind und Welt. Braunschweig 56.
Bern. Perez, Les trois premières années de
l'enfant. Paris 86. 3e édit.

Dziecko żyje już w łon. mat. Tajemni. życ.
odbier. pierw. głuch. wrażen. w ostat. miesią. Wted.
już płód otrzy. wrażen. zimn. lub dotyku. ale zaw.
po przez organiz. matczyna. a zbyt śmiał. wyda. mi się
przypuszcz. Kussmaul'a, że wted. już wzrok się
wzruj. Skoro nawet szlachetniej. zmysł. za zamkn.
ani żad. nie odbier. wraż.; skoro płód w łon. mat.
ani styka. ani wch.; trud. przypuszcz. żeby już w jego
dziedzinie nierozwin. a miękk. mózg. jak. wszystk.
obraz. mia. miejs. Ruchy, któr. płód odby. będą po
więk. częś. odruch. wył. mimowol. a jeżel. niektór.
są wynik. wrażeń. to wszyst. te wraż. odnos. się do
zmysł. dotyku. więc. nie ma tu dziel. jak. percep.
wszystkich.

W ost. czas. płod. redukt. się do wraż. przyjem.
lub nieprzyjem. któr. powsta. albo w wnętrzu. jego, albo
w delikatn. wszystk., nareszcie. pewn. wrażen. zim. lub
ciepł. dochodz. go przez organi. mat. może. niekto.
wraż. smaku powstaj. w potrzeb. Ale żadn. nie ma
wraż. słuch. lub wzro. by z tej mat. liczb. niewyraź.
wraż. w stan. ~~przy~~ ciągł. ~~stanu~~ senności, w któr. płód przeby.
powsta. pewn. wyobrażen. wszystk. o tem. czego pojęć. nie
mamy. Tymczasem. całe to życ. wrażen. za nadkomplet.
niewiadomo.

Dzie. już w łon. mat. poznaw. co to ból. gdy wycho. się

na świat bożą, otoczo. jest w pierw. chwil. jedn. wiel.
bolem. Ledw. głów. jego ukaz. się na świe: już zacz.
pomietr. do płuc nie umiejąc. funkcyonow. wyraz: dzieć.
kicha, kotłuje się, krzyczy boleś:

Przychodz. na świat nago, cierpi więc od zimn:
bo nowa temperat. do któr. wchodz. dale. niż. od dawniej.
która otoczo. było w łon. mat. To też zaraz wszyst.
nowi: młod: drobniut. starann. ogrzewa: i ostatn.
czapd. i wszyst. wystęg. gniazd. Ocz.: najbard. na
to mieć w gniazd: Wszystk. młod. przychodz. na świat
bard. źle opatrz.: ale praw. wszyst. młod. w pierw.
chwil. potrzeb. czegoś w rodzi. ptak. i zwierz.
ssący.

Skóra nowonarodz. dzieć. jest nader delikatn.
cierpi więc niezmiern. od każd. dotknięc. a nawet najostroż.
i najlżej: dotyk. jest dla niej. nieustaj. źródł. bole.
Wszyst. więc składa się aby dzieć: swob. pierw. chwil.
życ. bardzo przykre: pominąw. najczul. opie. Stuczn.
też Lukrecyusz (de natura rerum V. 223.
i nast.) porówn. nowonarodz. dzieć. do morsk. rozbit.
który przez fale rozgniewan. wyrzuc. na ląd, leży
na ziemi: nagi, bez mowy, bez środ. życ. wydaj. na tym
wielk. boleś. Każd. młod. rodzi się pesymistą.

Zmęcz: marszcz.: łoziny: przyszł. na świat
i pierwsz. prób. oddych: tak: szybciej krąż.
krew, które pod wpływ. oddych. zaped. się płucem,
nie pozwala dzieć. zaraz dozn. ucz. głodu. Zresztą
jego żołąd. w pierw. chwil. nie ped. rozmiesz. płyn.
Pogrąż. się dzieć. na powrót we śnie bezsenn.
a dzieć. po kil. godzin. budzi się z niej pod pierw.
ucz. ~~bolu~~ głod. i pragnie. Wtedy znow. krzycz. a gdy
po raz pierw. karmion. jest i z wielk. pożądliw. ssie,
maln. się na jego twarz. pierw. zadowol. Roztwier. oczy
zrazu: w tych. odt. stały oznac. radości.

~~Dziecko nakarmion. znow zasyp.: ale było raz. z uczu.~~
zadowol. — po ... któr dnia ... ~~podob.~~ rozn. od pierw.: Odtąd

Psychol.
36.

W każd. nakarmie. rozp. na nowo, jak gdyb. jakiś mu
był powróc. do stan. bezwzgl. w któr. dziec. był. miesz.
w łon. mat. Ale ten powrót do bezwzględ. coraz krót.
bo głód i inn. potrzeb. wyrywa. go z bezwzgl. uśpien.

~~Ile~~ razy jedn. budzi się

Tu następ: ustęp nakreślo: pod Lit. A –
str. 8

Po nakarmieniu i t. d.

Potem: § 10 Rozwój zmysłu widzenia i kolorów (złożony z następuj. ustęp:)

~~Potem~~ ustęp B na str. 9

„ „ C na str. 9–10

„ „ D na str. 10–11

„ „ E na str. 11–12

„ „ F na str. 12

„ „ G na str. 13–14

„ „ H na str. 14–15

„ „ I na str. 15

„ „ K na str. 15–16

„ „ L na str. 16–17

„ „ M na str. 17

„ „ N na str. 17–18

„ „ O na str. 18–19

§ 11 Rozwój słuchu w niemowlętach

(złożony z następ. ~~ustęp~~ ustęp:)

Ustęp. a) na str. 19–20
" b) na str. 20–21
" c) na str. 21–22
" d) na str. 22–23
" e) na str. 23–24

§ 12 Poczucie własnego ja

i pierwsze pojęcia w niemowlętach

(złożony z ustęp. następ.)

Ustęp α na str. 24
" β na str. 25
" γ na str. 25–26
" δ na str. 26–27
" ε na str. 27–28
" ζ na str. 28–29.

§13 ~~Wrażenia~~ optycz: ludzi ślepo ~~od~~ narodz. ~~ślepych~~, po dokona. operacji.

Teraz w przeszł. wie. bawi. się filozo. w przypuszcz. (n. p. Condillac) jak wydaw. by się świat ~~[illegible]~~: ślepo narodzo. gdyb. nagl. przejrz: Filoz: ci widocz. nie znali okazania: któr. już w przeszł. wie: nb. leka. ang. Cheselden nad 14 letn. chłopc. któr. od urodzę: miał katarakty. Choro. ta nie odejmu: możno. odróżnia: ciemno: od jasno. a przy siln. świec: może chor: odróż. trzy kolo: czarn. biały i szkarła; nie mógł jedn. [illegible] rozróżn. przedmio.
Po opera: jedn. wydawa. się trzy te kolo: chłop: całkol. odmien. Tak ci naucz. nie widzą. ich nazwy, któr[illegible] w stan. ślepo: ~~i które~~ ~~[illegible]~~ oznacz: swoje niedokład. optycz. wraż. niezwyk. do ~~tych~~ kolor: (się od [illegible]) które widz: po odzyskan. wzro.

Gdy po raz pierw. przejrz: po na jedn. oko, nie umia. oznacz. odległo. przedmio; mniem. że dotyka. się jego oczu a skoria: nie mógł z pocza. odróżn. jedn. przedm. od drug: twierd. jed: że gład. i regula: najprzyjem. mu robi. wraż., [illegible] widz. jedn. dla czego. Gdy mu powied. że przedmio. który widz., jest. ten sam, który znał w stan. ślepo. z dotyku: uważ. przypatrz. się, ale że ze wiel. niezm. na raz musia. poznaw: zap. się myli. Nie umia. zaraz odróżn. kota od psa, choć znał je zmysł. z dotyk: dopier. gdy je wziął do ręki i uważ. im się przypatrzy. pot: nazwy. się rozpoznać: je za pomo. wzro. Dziw. się, że osob. i rzeczy, któ. w stan. ślepo. najlep. mu się podob: wydaw. zupeł. inacz. widzia. niż się spodzie: Mniem. że osob. któ. najbar. lubi. tak. dla wzro: będ. najprzyjem. Tak sam. trzym. o rzecz: smaczn. Obra: wydaw. się jemu zrazu ~~[illegible]~~ pstro. pomalow: płaszcz: ale nie mógł ~~[illegible]~~ ich przedstaw: dopie: dwa mies. po oper: odkry. że przedstaw: kształt: rzeczywis: wypukłości od sieb. oddalo: wtedy mo. dziwo. się, że dla dotyk. przedsta. się jako gład. płaszczy. a nie jako ciała o 3 wymia: Tyle się oczy kiedy. ich też dotyk:, O wielko: przedmi: widzian: miał tak. niezgrabnych. wyobraż. Wszystk. wydaw. się jemu bard. wiel. n. p. pokój tak wiel. jak cały dom —

miniaturkę gdy wydaw. się jemu tak wiel. jak twarz
naszej: i dziwo. się, że mog: mieć się (na nad. przestrz.
jaka była dno zegar. kieszonkow: W ogól. widzić. my.
rzeczy dale. większ. niż one się wydaw: przedt. w stan.
ślepo. gdy znać. były jedyn. przez dotykan. Z tym
fakt. który się czag. powtarz: w podobn. wdrza: operacy.
należ. porówn. to, co opowiad: ślep: uzdrowio. przez Chryst.
Pana (Mar. rozd. VIII): Widzę ludzi, jako drzewa
chodzące. Potem drugi raz Chrys. włoż. ręce na oczy
jego a doda. ewang: że „widział ~~wszy~~stko jasno."+

+W rok po ~~pierw.~~ pierwsz: pierw. oka zobaczy. po raz
pierw. wiel. dolin. nadzwy: się uciesz. i zaw: nadzwy. cen.
wzrok ~~od~~zyska: po któr. z razu nie obeszy. żeb nadzwyc.
konią. Chod. bow: w stan. ślepo. wybor: po domu i
po ogrod.
Gdy następ: też. drug. oko operowa: nie wydaw.
się przedmio. tem okiem widzi. tak wiel: jak wyda.
widzi. przez pierw. ale zaw. więk. niż one były
a widzi: zaś. przez oba oczy wydaw: się przew.
dwa razy więk. niż przedt. gdy był. jedn. ok. widz.
~~Należy dod.~~ że po opera. drug. oka nie widz. wraz przedm.
podwój: jak to nie miej. przy dziec. nad.

Operacya dok. Cheseldena należ. do najsław.
wypadk: nie pola przygol: i przychodo. zaczyt. ale ~~nie~~ badanie
zosta: przeciw. niekończ. i z należy. ścisło. przeprowad.
Drugi. przyby: kil. now. wypad: których dokład: ~~obserwa.~~ nie
nie pozostaw. do życzen. W r. 1800 doktor ~~operator~~ Ware
w Londy: operow: chłop. 7letnie: któr. utra. był
wzrok w pierw. zaś. miesią. po narodz. On tak.
zrazu nie umie: przedmio. odróżn. od siebie. ze pomo.
odzyskan. wzro: Widz. n. p. z dala: rękę lekarza,
nie umie. poznać. ani wiel. palców, ani jed. odróżn.
od drug. Zoczyw. sieb. pierw. raz w lustrze, nie mogł
rozpoz: rysów twa. widz. tyl. ogół: kontury głowy
i inny podniesio. ręki: Mów. że widz. jakob. cień
głow. swoj. i ręki. Nazaj: przyprowadzo. znowu przed
lustro, zaś: rozpoznaw: oczy, nos, usta. (~~Drugiego~~ Operacya drugiego
oka nie udała się, i wszyst. dotąd. były rob: za
pomo. jedn. oka.

Do wspomnienia wypad. przyb: jeszcze kil: dokład.
opisan. Sam Ware jeszcze drugi opis: pod. w 1806
Everard Home dwa wypad. podob. do publ. wiadomo.
podał, Wardrop swoj. obserwa: ogłos. w 1826 a
doktor Franz z Lips. w 1841. Oprócz tych niedaw
wypad: w streszczen: podan. u Preyer'a, die Seele
des Kindes p. 387–404 znamy jeszcze kil. inn: które
w szczegół. nie zaw. do sieb. podob: w główn. zaś wypad.
się zgadza: Dla ~~krótk~~ streszcz. poda: jeszcze kil. fakt.
z obserwa: dokt. Franza którego pacyent miał lat
18 i po długi. bolesn. opera: na jedn. oko wzrok dobry odzysk.

Gdy 3 dni po opera: pacyen: otwor. oko, widz. tylk. czerw:
pole świat. na Któr. nic nie mógł rozezn. bo wszyst. zdawa.
się mętn. pomięsza. i w ruchu. Ból: sprawió i świat. zmus:
Dwa dni późn. znow. otworzył powie. Wtedy widz: mnóst. nieprzeważ.
jakob. wódnis: Kół, Któr. porusza. się raz. z okiem a gdy
oko było w spocz. tak. były spokoj: a wszy: zachodz: jedno
na drug. Dwa dni pot. znow. otwor. oko i miał to
samo zjawi. z tą jedn. odmia. że Koła były krótk. przejrzys:
ruchy ich spokojniej. i bard. niż przedtem zachodz. jedno na
drug. Zdawa. się jemu, że wtedy po raz pierw. po operowaniu
Koła przejrz. i dostrz: jakiejś różni w przedmiot. na które
patrza. Ale oko nie mogło zost. dłu. otwar. dla bolesn.
wrażeń. świat. Zjawis. kół zmniej: się z każd. dniem,
stawa. się coraz przezroczyst. ~~mogł.~~ ~~pacyen~~: po prze nie
widz. nic nie jedn: po 2 tygodn. znikł. zupeł. Gdy oko
było zamkn: widzia. czyst: ciemno: rozmai. Koło: ciemno-
nieb. fiolet. i czerwon. Te koło: zamien. się nast[ępnie]
w pomarańcz. żółt. i zielon. nareś. pozosta. tylk. żółt.
i ziel. a te takż. znikn. po 5 tygodn.

Wtedy dopie. dr. Franz zacz: regul: obserwa:
z któr. wymien. waży. Posadził pacyen. plecami do obr:
jasn: (wszyst. inn. były zasłon.) oczy zaś miał zamkn:
Wodległo. 3 stop. umieszcz. przed nim na wysok. linii
ocz. Kostkę i kulę, mają. każda 4 cale średn. Kazał
mu Franz oko otwor. Uważn. przypatrzy. się obu przedmiot.
powied. że pierw. jest kwadr. druga kręg ~~(~~ okrąg. Kaza. mu
oko zamkn. a zamia. kostki postawió. obok kuli równ.
wiel. kartonik ~~kręg~~ okrąg. Odpowie: że nie widz. żadn. różni. między
nią a kulą. Ustawió. pot. kost. w pochylon. postaw.
a obok niej kartonik ~~kwadr~~: nasladuj: kostkę pochyl. tej sam.
wielki. Obie brał za płas. kwadra. Pyrami. zwróc.
do niego. jed. bok: brał za płas. trójk. Tę sam. piram.
~~tak. aby~~ zwróció. do niego kraw. tak iż 2 przyległ.
boki mógły w niej: być przez niego widzie: ~~Na to odpow~~ Zauważył,
że to figu. zadziwiaj. bo nie jest ani trójk. ani czworob.
ani kołem. Nie umia. jej zgoła opis. Gdy mu włoż. podo.
do ręki kostkę, kulę, i pirami. zdziwi. się, że ich nie pozn.
wzrok. bo przez dotyk: znał je dobrze. Te eksperym. dowiod.
że oko widzi zrazu przedmiot: jako płaszczyzn. a dopie. za pomo:
pomoc: nauk. i dotyk. wyrab. sob. wyobraż. trzeciej dym:

stereoskopiczne widzen. jest zat. owoc. długi. wpraw. To samo tyczy się odległ. przedmiot. Franz postaw. przed pacyen. zwier. wody z wodą, na któr. dnie leżą kula kryształo: na powierzch. wody pływa. okrągł. kawał. papie: tego sam. kształt. wielko. koło: co owa kula. Pacyent nie widz. żadn. różni. w odległ. obu przedmio. Sądz. że kula leżą tak. na powierzch. wody. Dokt: kazał mu ją wziąć do ręki, sięga. do powierzch. wody i ztąd dopie. przekon. się, że leży pod wodą Kaz. mu dotkn. następ: krążk. dotkn. się kuli, ale musia. kilkakrot. próbo. zanim w nią traf. Przypomi. że pacyent widz. był. jedn. oki. Gdy widz. przedmio. odbij. w lustr. mnie: że mają ob: zwykł. uprzytom. że lustr. przymoc. do ścia: inacz. twierdz. by, że przedmio. są wewnątrz tak. dale: za lust. jak się wyda.

Niemoż. widzen: trzeciej dymens: lub oznacze. ścisł. oddalen. przedmiot. stwarz. tej opera: jak wszyst. poprzed. Zpoczątk. pacyent Dr. Franza widz. nie odleg. nawet tak blis. że lęk. się o nie uderza. Wydaw. się jemu dale: więk: niż przypuszcz: po dawniej. znajomo. za pomo. zwys. dotyku. Ludz. i zwierz: poruszaja. się do koła niego, wydaw. się jemu ~~[illegible]~~ niezmier. wiel. Zeza: nie poruszaj. się z miej. dość oznacz. odleg: przedmio. od nieg. lub jedn. przedmio. od drug. przypatrzyw. się ~~przedmio~~ im z różn. stron, obraca. głow. raz. to w prawo to w lewo. Perspekty: na obraz. wydaw. się jemu rzeczą niezrozumia: zdało mu się, że wszys. na płaszcz. obraza być więk: od góry lub dołu w głębi. Wszyst. przedmiot. wydaw. się jemu płas: Wiedz: przez dotykan. że nos wyst: z twarz. a oczy leżą głębiej, pomimo to widz. twar. ludz. jak komplet. płaszczyz. Pamięć miał dobr. i zrez. dawniej. ale nie starcz. mu do nowy widzia: osób widzian. nie mógł poznaw: dopó. nie usłysz. ich głos. dopt. że je widz. był często. Nowo widzian. rzecz: rzecz jakaś, nie mógł sob. jasno wyobra: jej widziała. przyjemn. gdy nie była obecn. Przed opera: gdy mu się śniły róż. osob. nigdy ich nie widz. był. słysz. ich głos: i poznaw. przez dotyka. ~~[illegible]~~ popoper. także we śnie zacz. je widzyw. Z wszyst. przedmio. najbard. podoba. mu się twarz ludz. a na niej znowu najbard. oczy, zwłaszcza gdy były w ruchu, nos wydaw. mu się brzydki: dla kształ. i sterczenia, usta ~~podczas~~ doln. zwłaszcz. przy jedzen. niezgrabne. brzydki. Chociaż widz. wyraźnie mu +

+ dużo przyjem: wszys. co mógł. wziąć i zmierzał, że że wiel. widz. rzeczy owe. któr. poznał nie mógł. A gdy nowe. dobr. widz. rzeczy bli. i dale. ciąg. w pierw. czas. brał na pomoc dotyku.

Te spostrze: nad ślepo narodzo. nie tyl: tłumaczy. że
percepcy. trzeciej dymens. i odległo: przedmiot. i ich
kolor: nie jest od razu gotow. lecz bard. powo: i po wiel.
prób. nieudan. wyrab. się; ale rozw. tak: wiel. zmiał
na rozwój postęp: zmysłu ~~wzroku~~ wzrokow. w niemowlęt: Dość:
ludzi: któr. już mieli rozwin. inn. zmys. zwłaszcz. zmys. dotyk
tak. trud. było po operacji: oryentow. się na polu nowy. wraż:
i nauczy. się używ. now. zmysłu, cóż: niemowlę: trudn.
jeszcze to przycho: Z drug. stron. nale. jedn. wziąć pod rozwa:
że w niemowlę. wszyst. zmys: rozwij. się równocześ. i normal.
i powoli, podcz. gdy nagł. przejścia w ślepo ~~nowo~~narodzo: zam.
innośt. wraż. niezwykł. sprowad. perturba: a nabyt. już
za pomo. inn. zmysł. wyobraż. o przedmiot. i na ich oprac:
rozumowan: wpływa. tak: z począt: niekorzystn: na rozwinięcie ~~na rozwój~~
percep. optycz.

U zwier. przeciw. tych zwłaszcz. któr. rodz. się z otwart. ocz: eduka: wzro: nad. szyb. się odby: a nawet: zmysł ~~wzrok~~
od pierw. chwil. jest dobr. używ: tak iż prawie żadn.
nie widz. różni. w tym wzglę. międz. w dnie. narodzo. zwier.
a star. Zalepian. n. p. pisklę: oczy zar. po wykłu: z jaja,
i trzyma. jedn. przez dzień, inne przez trzy dni w tym stan.
Gdy odsłon. im oczy, pisklę. umia. rów. dobr. jak sta.
Kury schwy: dzióbem ziarn. lub robacz: Dość. przedm. był
nieco oddalo: zbliż. się do nie: i dziób. weń uderza: a praw.
nigd. nie chybi. Trudniej jedn. przychodzi. im połkn: razy
podnieśc. bowi. musi: 5-6 razów próbow. ale to przytraf.
się tak. kurom star. Czasami. razem i przy dziobani: wyda.
się ~~star.~~ mniejsz: pomyłd: ale Preyer zauważ: że one
tak. u starych kur zdarza. się, najmniej: zaś pisklę. od pierw.
chwil: trafia. dziób. w przedmio. bard. dobr. Kaczątko
n. p. w pierw. dniu swoj. egzyst: schwyci. dziób. przelatuj.
muchę.

Ciekaw: są obserwa: Spalding'a. Zauważ. że nowonarodzo.
prosię. od pierw. chwi. nie tyl. głow. lecz i całe ciało zwraca
ku rzuconym. przedmio. Dwum nowonarodz. prosiętom Spal.
zawiąz. oczy. Pierw. posadził przy macio. i odraz. znalaz. sutek
i poczę. ssać. Drug. trzym. w odosobnie. przez trzy godzin,

pót. wiedz. od miejsc. poradził – Choi. miało oczy zawiąz
zrobił. był. kilka krok. niepewn. a po półminut. znalaz.
miejsc; po drug. półminut. znalaz. dok. wyjnio. Wobec
oczy. kierow. się prosto: wechem, dotyk: czucie i słuch.
chorża. Spal. nie zanotow. oczy miejsc: jakieś głos. wydaw.
w ow. chwi. Na razie. jedn. z chwil prosz. który był
zestaw. oczu, ale drug. ją nie. Gdy następ. mu ją
zdjęt. stawia. kil. krok. niepewn. ale po 10 minut.
nie rożni. się w niczem od inn. normaln. prosi.
Poradzo. na kres: zmienny. kraju oczami wysok:
potem przy Ułek: w przedz. nóżki. i zeskoczy. Poradzo.
20 krok. od ulew. (gdz. był z miejsc) w niezupeł. pięciu minut do nie.
doszło. Jan. zwierz: które nie skaje: w po świnki morsk.
umieszcz. na kres: a zmienny. oczkami wysok:
rzuca się naprzód. tak samo, jak sob. stare. Przyzw
chorz: te obz. stanc. ~~[illegible]~~ przez odziedziczone:
nawykn: któreb. jedn: same nie zdoła: zwierz: popchn.
do działan. gdyb. im. nie towarzy: władz. ocenia.
owa vis aestimativa scholasty. za pomo. któr. zwie.
w poszczegól. raz: miarkuje ~~skut.~~ i siłę, kierun.
i wysiłek: swoich muszku: i ostroż: do skut.
mają: być osiągnię. Może być w prosięt. odziedzi.
po przodk: nawykn: przyklękiwa: przed zeskoczen:
z wysoko: ale że wogó. zwierz: przykle: i mierzy
wysoko: okien, jest objaw. jego indywidual. vis
aestimativa, która oczywiś. nie jest rozum. ale
też nie jest bezwzgl. mechaniczn. ruch: bez pewn.
rozumow: umysłow: różni. od rozumow. duchowe ~~umysłow~~:
a jedn: zaw: pewn: kombinac: umysłow: byleb.
pamięt. zaw. że umysłowo zwierz: zawsze. jest
do poszczegól: fakt: a nie do ogóln. pojęć, jak
to bywa z ludźkoś. –

§. 14 Kilka uwag o funkcyi widzenia

Porówn.: Wundt, Lehrb. der Physiologie des Menschen. Erlangen 1868 – 2e Aufl. str. 517 i nast.
Wundt, Grundzüge der physiolog. Psychologie 3e Aufl. Leipzig 1887. Bd. II. str. 84 i nast.

Przypomnieć: z anatom. oka jako rzecz zna: jego budo: a zwracać: tylk. uwa: na te rzecz: tego niesłychan. skomplikow. i złożon. orga. który pierwsz. odgryw. rolę przy akcie widzen., ~~Jest to~~ a mianow. na kul: substan: przezroczyst: który dla kształt-nie: i różn. gęsto: w rozmai. spos. łami. prom: wpadają. świe: a) wypukło. błon: przezroczy: zwane rogówką przezroczys: (cornea pellucida), aby jej odróżn. od rogówki biał: (sclerotica, cornea albuginea) która jest nieprzezroczyst: barw. mocn. i całe oko obejmu: z wyjąt. przodu, gdzie właśnie umieszczo. owa rogów. przezroczy. Za tą rogów: znajdu. się ciecz wodnista (humor aqueus) przedziel.: przez tęczę, na dwie ~~połow~~ jakoby komórki, które komunik. przez otwór w tęczy owce, tak zwa: źrenicy (pupilla). Za źreni: i cieczą wodnis. następ. soczewka (lens crystallina) z tyłu więcej: wypukł. niż z przod: za soczew: ciało szklist: (corpus vitreum), które wypeł. wszyst. resz: gałki ocznej. Ciało szkli: otoczo. jest siatkówka (retina), która z przodu ~~przez~~ wieńcem rzęskowy dochodzi do soczew. Siatków. ~~jest~~ jest to właściw. delikatn. rozszerzen. nerwu wzroku: nervus opticus. Siatków. choć tak niezmier. cien. składa się z wiel. warstw, z któr. najważ.: stanowią ~~[illegible]~~ drob: cylindr. gruczołki, bezprz. małe, szerok. na 0,0018 milimetra długich na 0,063 milimetr. Oko całe byłoby nieruchom: gdyby nie było przymocow. do czaszki mięśni: umożliw. jego ruchu w górę i w dół, na prawo i lewo. – Z tego krótk. opisu widać: że wszyst: promie: przychodz: od rzecz. przedmio: muszą się łamać w rogów. przezroczy: i cieczy za nią będą:

przedm. pod. przez żrenic: które może zwęż. się i rozszerz:
stosow. do siły (wiek lub mniej) światł. narażo. Tem się dwa razy przy
~~wchodzie~~ przechodze: przez ~~ir~~ soczewk. Tem na ~~wno~~
w ciele szklist: aż nareszc: utworzą się w obraz na siatkow.
i wywoła. wraż. w nerw. optycz. Tem mający swoje
delikat. końcy a ~~Bor tego~~ —
Ażeby sob. wyob. jasn. wyobraż. o łaman. promie. w oku,
należ. pamięt: że każd. prom: przecho. przez trzy wypukł.
płaszczy: rogów: przednią powierzch: soczew: i tylną:
któr: środ: leżący w jedn. osi. Siła łaman. prom:
w rogów. cieczy wodnis: i ciel. szklis: nie jest wiele
większ: od wody a w wszyst. trzech substan: mniej więc:
ta sama. ~~Silniejsza~~ Większa jest siła łaman. w soczew. która
różna jest w różn. jej warstw. a najsilniej w sam. jądrze
tem sposob: siła łaman. soczew. znaczn. większ: jest,
niż gdyby była jedna i ta sama w wszyst. jej warstw.
Promień z dala: wpada: do oka, tak ~~jest~~ się
załamu. przez rogów. że gdyby nie natrafi: na żadn.
przeszko: dopiero 10 milimet. za siatkow: zetknął by
się w jedn. punkt. ale przecho: przez soczew: na nowo
się załamu. i więc: skupia: tak iż zbiera się na
sam. siatkow. Musielib. przeto brać w rachu: różne
ogniska i ~~in~~ punkta zborne, tworzyłoby: trzy
różn. krzywizny, rogów. i soczew: z których każ.
wokoło. oddzielnie jest skrzywio: Tymczas. jedn.
dla psycholo: także fizykal. subtelno: nie przedstaw.
bliż. interes: mogą. oko sob. wyobraż. jako powierzch.
kuli, skrzywio. na 5,1248 milim: pod który znajd.
się powietr. a wewn. który. woda. Tak oko naprzy.
się zredukow: i jest wielk. ułatwien. dla badań
psycholog. bo dozwala nader ~~z wiel.~~ łatwo oznacz. i miej:
i wielko. obrazu Potrzeba bow: tyl. promień. wpada:
przedłuż: w tym sam. kierun. po przez punkt zborczy
dopóki nie wpadną na siatkow. aby oznacz. ich
miej: i wielko: obrazu —
Tyl: promień. od bardzo odległych punkt: przychodz.
do oka normaln., zbiera. się na siatkow; od blisk. przedmio.

nie zdołałb. się zebr. na siatków. gdyż oko nie posiad. władzy akomodow. się do więk. lub mniej. odległo. widzian. przedmiot. a prosto: układan. się stosow. do więk: lub mniej. siły światła spadają: promien. Zależy więc akt widzen. od współdziałan. trzech czynni.: od wrażliwo: siatków. dosięg. nań kolorow: powierzch. przedmio.; od porusz: muskulam: oka, dosięgn: i jasn. obraz przedmio: i bystrowzroczności jego czy. przestrzenn. w trzech rozmiar. i odległo: od nas i położ. w przestrz: względ. nas i obu inn: Nareszcie trzeci czynni. jest opera. duszy, która z tamt. układa: obraz, mniej lub więc. podob. do przedmio. Tak rozgatunkowan. działan. psychol. i fizyol. oka, odpowiedz: na pyt. wstępn.

§ 15 Jak widzimy ciała w przestrze.

Porówn: Taine: De l'intelligence (Tom II. p. 96–122 Paris 1878 3e édit.

Gdy ~~[illegible]~~ dotykam się ręką wody ~~[illegible]~~, wydaje nam się, że to jest coś zewn. nas, ustępuj. pod nasz. ciśnie: wymyka się z dłoni, płyn. jednolit. przerwany. zimna i t.d. W tej samej chwi. gdy widzi. wod. i dotyk. się jej ręką, twierdzi. że jest i że jest obecn. Będz. to wrażeni. obra. ~~[illegible]~~ jakiś, stworzo. przez wyobra: na podstaw. pewn. danych. Może się o tem Taine przekon. bo każd. chwi: może rob. podobn. obraz wszystkim. Międ. pierw. obra: który. przedmio. jest obecn: a drug: wywołan. w nieobecno. przedmio. nie masz żadn. psychol. różni, bo jest w obu razach utwor. władz duchow: posługu. się pewn: wrażen. zmysł. Nie robi to żadn. istotn. różni: że w pierw. raz. jest przedmio. obecn: a w drug. nieobecn.

Przykł. tego dostarcz. nam sen, gdz. wraże. zmysłow. wywołu. w ~~[illegible]~~ duszy obrazy, choć jemu żadn. nie odpowiad. rzeczywis. Gdy n. p. ręka wyjmuję za kołdr. zanurzy. może nam się śnić, że ręka dotyk. się wody a ta woda może nam się wydaw. i wszy. rzeczywis. jak nie

jaw. Gdy zaś przebudz. się, mniej. wodę widzia. we śnie równiez dobrz. przypomin. sob. jak wod. widzia. Kied. na jaw. międz. jed. a drug. obraz. zapisan. w pamięc. nie będz. żadn. istot. różni.

Na pyt. zat. co to woda? mniej na raz odpow. że to obra. uczu. imagina: (fantazmat), utworzo. na podstaw. pewn. liczb. wraz. zmysło: jako to widze. dotyka: smaku i t. d. a następ: zachowan. w pamięc. nasz. jako mniej lub więc. wiern. Kopia pierw. obraz. Gdy tę kopią ktoś tak żyw. wywo. z pamięc. że jemu się zdaj. n. p. że widzi przed sob. wod. a jej tam rzeczyw. nie ma, wted. mówim. że ma ~~hallucynacye~~ ale ta illuzy. nie różni się przeko. od obraz. które odpowi. rzeczyw. przedmio. Dla tego możn. by, że każd. rzecz widzia: pod pewn. wzgl. jest illuzyą, jeżeli przez illuz. rozumie. obraz uczu. ducha, nie pytaj. się o jego pochodz. i czy odpowia. mu na zaz. coś rzeczywist.

Utwierdz. nas w tem przekon. że czyś: coś widzi. lub styszy. lub dotyka się, choć z góry wie. że to illuz: czy. że nie może zewn. nas rzeczywis. przyczy: od któr. mogłib. odnieść to, co widzi: styszy i t. d. Mogą. tego rodz. illuz: podziel. na subjek. i objekty: Przy pierw. moż. łatwo przekon. się, że za illuzy: a wted. przestaj. istn: Przy drug: nawet przekon: nasz: że niewłaściwie. uczyc. lub widzi. bynajmn. iluzy. nie znosi.

Jako przykł: iluz: objekty. może postuż. kulecz. wsadzo. międ. drugi i trzec. pal: tak aby pierw. dotykać się z wewn. a drug: z zewn. Wted. zdaj. nam się, że ~~dwie~~ kulecz. ~~się~~ trzyma. międ. palce. Pochodz. ona stąd, że zwykl. albo dotk. ~~wewn.~~ powierzch. palców albo gdzie. się dotyk: a powtór. drugi jest, dotyk. się poto: kuli pale: aby ~~wyobraz.~~ dopełni. drug.

polow. Poniew. w tym raz. każd. pół: zosob. zdaj. się przyt. duszy wraż: półkuli; ona każd. wraże: osob. kompletn. a tak dwa wraż: od jedn: pochodz. objek. do dwóch ujęcia ciał odno:

Przykł. iluzyi optycz. jest stereos: gdz. zam. dwóch obraz: umieszczon: przed instrum: widzi tyl. jed. i widzi: wygłębio: jakob. w trzech rozmia. Lub możn. przed oczeme równoległ. rurke: umieść. dwa zapet. do sieb. podob. mone: wtcd. tyl. jed. widzi. Naresz. obraz w lustr: lub raz. jego miej: za lustr. jest tak. iluzy. W wszystk. tych raz. to co widzi: nie jest czemś rzeczyw: Przedm: u p. który. widzi: w tyl. za lustr: tam z pewno. nie znajdu. się i należ. powiedz. że w wszyst. tych raz. obraz wewn. wyobra. wyrazdża. zewn. sieb. w miej. gdz. jemu żadn. nie odpow. rzeczyw.

W obu raz. w isto. jest ten sam skut. a zat. i ta sama być musi przyczy. Jeżel. fantasmat iluzyjny: które żadn. nie odpow: rzeczyw. jest utwor. naszeg. duch: musi nim być tak. fantas. rzeczyw: Trzy warun. bow. są w obu raz. te same: a) wraże: zmysło. czy sensacyę, b) obraz przechowyw. w pamię; c) możn. odróżnia. tego obra: od rzeczywisto. lub niemożno. Gdy możę go odróż. mówi. że jest oprócz niego. ciała rzeczywis. jeżel. nie może. mówi. że ~~jest~~ nie mamy tyl. ciał: którob. jemu ~~w nasz. wyobr.~~ odpowiad. Wtedy oczywiś. powst: pytan: czemże ciało, będą. dla nas rękojm. i pewnoś. rzeczywisto?

§ 16. ~~Co rozumiemy przez poję. ciała?~~ ~~rozumiemy~~ Czemże są ciała w stosun. do nasz. zmysłów?

~~Najpierw~~ odpow. która nasz. same się nasu: jest ta, że ciało jest czemś, co w moim oku lub dotykam. wywoła. pew. określo. obraz. A że w tym obra: właściw. niczeg. się nie mieści, wiem w sam. sobie. powinni. zatem. powró. do obra: czy. do percepcyi zmysłow. i przez jej analiz. wyjaśn. sob. pojęc: ciała.

Obraz każd. rzecz. przedstaw. się jako złożo. z pewn. liczb. cech czy. przymiot. Najogóln. przymiot. ten jest, że afirmuj. miejs. istnien. rzeczy widzian. lub której się dotykamy. Gdy n. p. mówimy, że widzi. drzewo, twierdzi. tem sam. że zewn. nas rzeczyw. drzew. jest. A tak fantazm. każd. ukazu. nam coś zewn. nas. Ten sam. twierd. t. j. dowodzi, że zewn. nas rzeczyw. coś jest.

Ale fantaz. nie tyl. nam ukazuj. że rzecz jest, lecz tak. jakoz jest, t. j. obdarzo. liczn. przymiot. Chca. więc zrozum. jaka rzecz jest, wystar. analizow. fantaz: bo w nim wszyst. to być musi, co w rzecz. jest. Fantazm. wody skła. się z przymiot.: płynny, chłod. przezroczys. i t. d. Oczywiś. suma tych przymiot. będ. tak. sumą wszyst. własności. któr. w wodz. przebyw. Gdyby. chcie. poprzest. na tej analiz. moglib. powie. że każd. rzecz jest wiązanka pewn. stał. przymiot. które się zaw. raz. znajdu. połączo.

Czy nic. więcej? Sensualis. wszys. twierdz. że w istoc. nic. więcej. Naw. Taine (Tom II. p. 76) tak mówi: „Odejmcie wszyst. przymiot. jej po kolei. nie zostawiaj. ani jedn. jako to: rozciągło. opór, ciężko. twardo. gładko. dźwięk, kształt i także najogóln. z wszyst. przymiot.: nagą egzyst.: a wtedy ujrzycie. że nic nie pozostan. z substan. Ona jest całem, któr.: części. stanowią owe przymiot.; ona jest sumą, któr.: składnik. są owe przymiot.: odejm. wszyst. części. a nic nie pozostan. z całe. odejm. składni.: a nic nie pozostan. z sumy."

Jednak. niesłuszn. Taine wnosi (tamże p. 77) że subst. nic więc. nie wyra. jak to jedn. że jej przymiot. są i istnieją raz." Bo gdy mówi.

„Pojmow. i afirmow. subst. znacz. pojmow. i afirmow. grup. przymiot. jako trwały i stałe,

te słowa te sprzeciw. się temu, co powiedz. wyż. Suma bowi. złożo. jest z równogatunk. lub równorzędn. jednost.: któr. gdy rozłoży. suma ustaj. Gdy z ~~towarz.~~ zbiorn. z dziesięć. ludzi, odejmuj. wszyst. po jedn. ostatn. w końc. nic nie zostan. Gdy zaś mówi. o ~~rzeczy~~ rzeczy jakiej, że jest ~~używa. wyraz~~ substan.: nie tylko rozumie: że to zaw. w sobie dziesięć. przymio.: lecz także że one tkwią razem. Musi zat. tkwić w czemś a to coś zostan. gdy uważ. odłączy. od niego wszyst. po kolei przymio. To coś nazywa. substan.

W isto.: wymienia. przymiot.: jak. rzeczy, zaw. zaw. w sobie (po niem lub pod niemi przyjmuj. Zapew. nie moż. wyobraz. sob. rzeczy, która b. żadn. nie mie. przymio. bo takiej rzeczy nie mog. b. postrzeg. przez zmys: a tem sam. nie mogła b. być przedmio. w dopie. wspom. analizy, ale gdy odejmie. od rzeczy wszyst. jej przymio. zostan. zaw. jak sam. Taki słusz. robi. uwag: szczegól. przymio. istnie. Wyraz zaś istnien. ma dwa wielce różn.: znacze: skoro mów. istniej. przymio. inacz. zrozu. to coś, w ~~któr.~~ czem tkwią przymio. a które do nich ma się, jak przyczy. do swoich skutk. Każd. widzi: że międz. jedn. istnie. a drug. jest nader wiel. różni. a jedn. i drug. istnie. poznaj.: bezpośred. przez zmysł: Gdyb. bow.: nie poznaw.: zar. z przymiot. tak. rzeczy sam. czy. substan. to byś. jej nie poznaw. wcal.: jak wyłoż. obszernie w moich ~~Krytyc~~ odczyt. o Logice i Krytyc. W defin. zaś określamy substan.: jako coś, co ma pewn. trwa. przymio.: któr. wstęp. wyliczamy, i żad. ostatn. przy pełn. zwyczaj. nic inn. nie rozu. przy czem. dwie rzeczy są oczywis.:

1° że owe coś tajemni.: do któr. należ. przymio. jest ~~więc~~ jądr. substan.: a zat. jej głów.: treścią;

2° że ~~przymio.~~ powin. z tem jądrem, za przymio. uważ. drugorzęd.; w stosun. zaś do nasz. poznan.: uważ. pierwszorzęd.: skoro przez nie dochodzi. do jądr. substan. i ~~o niem~~ dop. przez nie o niem ~~rob~~ nabiera. pojęć. Chociaż subst. nie rozważ. się w zewn. przymio. to jedn.

bez nich nie potrafił. bysm. porządz. ziem one jest ani dziedz. się, że one istn. Tak jak n. p. te był. gwiazd. dla nas istn. których prom. do nas docho: lub które, jeśli są niewidz. dla nas, przyczyn. wywier. jakiś wpływ, dają się oblicz. na inn. widział. gwiazd.

Gdy taka jest rola, tak. znacz. wraż. przymiot. powst. pytan. czemże są one? Odpow. jest łatwa i znana: Każ. przymio. substan. jest właściw. wrażen. nasz. zmysł. Biało. śnie. jest wraż. oka; słody. cukr. wraż. nerwu smaku; woń róży wraż. nerwu powonien.; ton struny jest wraż. nerwu słuchu. Gdy zat. mówi. że ciał. ma przymio. twierdz. że ciało jest czemś, co ma władz. wywoływ. w nasz. przyrząd. zmysłow. pewn. stałe wrażen. Każ. zaś wrażen. nerwo. sprowa. się jako do swoj. ostatecz. formy, do pewn. drażnie. które wywoł. bywa przez jakiś ruch zewn. nas, czy to będz. ruch powietrz. jak przy słuchu, czy ruch eteru, jak przy funkc. wzrok. Pytaj. się zat. o znacze. objektyw. przymio. jak. ciała, będą one władz. ciała, wywoływ. pewn. stad. wibrac. w powiet. lub eterze, pewn. zmian chemiczn. na język. lub w błonie węchow. które znow. wywoław. w nerw. odpowied. wibrac. inne dochodz. nareszc. do świadomo. duszy, jako wrażen. psychologiczn.

Może niejedn. wydaw. się, że zmysł dotykan. stano. wyjąt. z tej ogól. teoryi, poniew. jemu wyłącz. przypisyw. naczel. porząd. a zapatryw. w nim najwięk. gwaran. że przedmio. jakiś rzeczyw. ze wnątrz. nas istn. Jednakż. jak do inn. zmysł. ów: tak i do zmysł. dotyk. zost. ciało w stosun. czysto względn. Gdy n. p. rzecz dotknie się ręki, doznaj. wraż. ciepł. lub zimn. nie w kamien. przeby. ciepło lub zimno, lecz jakaś przyczy. jakaś władz. której w nas odpow. psycholog. stan ciep. lub zimn. a że

ten stan jest zupełn. subjekty. wodać choć stąd, że ta sama ~~kąp~~ woda może jedn. wydaw. się letnią, drugie. gorą.: ~~tej~~ Intensywno. tych wraż. zmien. się, wedł. organiz. osób. Nie mam. ma się nic z reszt. przymiot. przedm. pod zmysł dotykan. Twardo; miękko; gładko; wilgotno; opór któr. przypisuj. jakie. ciału, są to drażnie. nerwów a wstęp: są to odpowiedn. wrażen. psycholo.

Natomiast zaś przymio. ciał. podpad. pod zmysł dotyk.; ~~było~~ jego przestrzenno; jego kształt stereometryczny. jego ruch i położ. w przestrz. dadzą się sprowadz. do szeregu: ~~do~~ wrażeń, któr. przez zmysł dotyk. do duszy wchodz. Gdy ślep. pozn. palce swoj. po powierzchn. jakie. ciał: aby sob. wyrob. pojęc. o jego kształt: doty. się po kolei szereg. punktó: któr. ze pomo. wyobraź. wiąż. w jed. cało. ale ta cało. ~~jest~~ da się rozłoż. na mnóst. szczegół. dotykań. Gdy przedmiot przesuw. się nam przez rękę odbier. mnóst. wraż.: które ~~następuj. po sob.~~ powstaj. w różn. miej.: na dłoni, dają nam wyobraż. ruchu. To samo powie. o ciężko. ciała i t. d. (Zob. o tem Taine: de l'intelligence. Tom II. p. 82–90)

Dotychczaso. uwag nasz. taki będz. rezult. że mniej. ciał. uważ. za subst. t. j. za coś trwałe. co posia. pewn. liczb. sił, mogąc. sposob. stałym i regularn. dział. na zmysł. nasze, ile razy są obec. Słuszn. jesteś. przekon.: że śnieg, widzia. na uli. tem pozost.: gdy wesz. do domu i że potrzeb. tylk. zbliż. się do okna, aby go zobacz. na nowo i że jutro byleb. temperatu. pozost. ta same, będz. tak. samo leżał, taki biały, miękk. zimn. jak dziś i że te wraż. będ. sob. nie tylk. ^na^ mnie, lecz na każd. inn. przechodn.

Oczywiś. każd. człow. wyobr. sob. że przymio:

które są nasz. psycholog: stana; właściw. przebyw. w subst; że ona jest biał; twarda zimna lub ciepła i t. p. i że taka była lub będz: naw. gdyb. nie było rodz. ludzk. na zie. Ale to jest illuz: podob. do tej, że słońce porusz. się do koła ziemi. Filozo-wie, że kolor, ciep. zimno i t. d. są wyrob. psychol, a w rzeczywisto: istn: tyl. mojno. lub raczej siła, ze pomo. któr. substan. wywoła. także, nie inne, wraż. Ile razy obec. jest isto: z podob. do nasz. wszyst. Zat. świat cały razem w stosun. do nas i każ. isto. będz. syste. sił, któr. w różn. warun. wywoła. w nas różn. wrażen. Oto czem jest cały w stosun. do nas i w stosun. do wszyst. jestest. obdarzon. podob. zmysł. —

§. 17. Czem że są ciała w stosun. do inn. ciał?

Badaliś. dot. pojęc. ciał jedyn. przez wzgląd na zmysł. nasz. ale możn. także rozważ. ciała niezależ. od zmysł. nasz: w stosun. do inn. ciał. Wiedz. że każ. ciało podle: szybsz. lub powolniejsz. zmian. Śnieg topn. pod promien. słoń. Drzewo, Kamień, od tychże prom. rozgrzew. się; póź. znowu stygną Zawsze więc zmie. Któr. albo pozba. ciał: pew. przymio. lub dod. im now: lub zaprod. je inne. Widzim. że każ. tak. zmie: ostatecz. jest zmian. w nasz. wraż. zmysł. bo gdy kam. przedt. zim. póź. staj. się ciep: znacz. to, że ubrz. wtedy wywoływ. w nas wraż. zimna a zaś więc później wtedy ~~wywoł~~ robi na nasz wraż. ciepł. Gdy stoi wino skwaśnieć: zach. w niem niezaprzecz. zmian: ale tej zmian. nie znamy. trudno inacz. jak przez zmian. w nasz. wraż. Przedt. robi. na ~~język~~ język nasz. wraż. słody. teraz kwasu.

Skoro zaś każ. zmian. w ciel. jak. jest zaraz.

zmia. w nasz. wraże.. możneb. powiedz. że rozwój zmian, jakim podle. jak. ciało zewn. nas, jest właściw. rozwój. zmian, któr. zachod. w nasz. wrażen. Lat. który nazw twerd. jest i zimn. pot. ocieplon się staj. i mięk: naresz. gorąc. i płyn. jest owem, co nasz. w nas wywoław. wraż. twardo. i zimn. pot. ciepł. i miękko; naresz. gorą. i płyn, a tyl. koło. ozn. ten zew rost. Przez to nam. jedn. illuz: przez któr. ciało przymio. przypisuj. ciału n. p. koło: nie było się wzal. o jego stro. przychol: tak. ciało zmie: przenosi. do ciał. nie baw: że ta zmie: prawdziw dokony. się tak. w obręb. nasz. wraż.

Oczywiś. pod owa illuz: kryj. się dawo praw. bo jak cia: ~~gdy nas nie ma~~ choć nie jest w obecno. nasz. zachow: właść. wyrobyw. pewn: prawd: w jest. ową: któr. się krystalizu. w kształt. przymio; tak samo cia: w nieobecno. nasz: może. podleg. swoj. zmian. któr. b: niewątpliw. przedstaw. b. się przymio: gdyb. ony. sto. patrz. na te zmie. z tego punktu widzen: będz. ciał. w stosun. do nas zaw. suma właść lub sił, wywoływ. w nas pewn. stał. wraż. ale w sob. będz. pewn. suma właść dozn. pewn. zmian. W pierw. raz. bierzy. cia. jako coś działaj. na nas, w drug. raz. jako coś bierw. co przyjm. w sob. zmia:

28. 2. 88. 46

Psychol.

1) Czemu jest ocz: w stosun. do drugie. ocz?

Większ. ocz, a nawet wszystk. podleg. ciągł. zmian.

Często się zmien: = widz: jedn. lub kil. właściwo. ~~zmian~~ wygląd.

w nast. mom: pew. wraże. – napoj stąd: mob. się kwasi- woda zmarz: lub stopnie:

2) Te zmia. ocz. są w gran. zmian. nasz. wraż: – dan. ~~wraż~~ wraż. nie odbier. zamiast niż odbier. wraż – mów. b. powied: że histor. zmian jak: ocz: zas. nas jest właśc. histor. zmian nas. wraż: zmysł. Ale gdy mówi. że ocz: się zmien: (w naszem. znacz.) nie myśli. o zmian. nas. wraż: lecz wyobr. sob. że w niem się coś nieznaj. zasło.

3) To wyobraż: zapew. stanę. Jak ~~przekła~~ człowiek gdy nas nie ma, zachow: może się. właś: wygląd: pew: stał. ~~stał~~ które b. zaraz objaw. się wrażeń. gdyb. stworzo- ocz: stanę: jak: isto. wraż: tak zam. ocz: nas. gdy nas nie: zacho: właś: podlegan: może zmian. Będ. więc ocz: w stosu. do nas pew. zm. właś (zat) wygląd. w nas pew: stał. wraż: – w sob. zaś będ. ocz: pew: zmia właśc. dozna: pew. zmian W pierw. raz. ocz: jest przyp: dział: na nas, w drug. zaz:

przyczy: bierz: odbier: w sob. zmien.

4) Ale moż: rz: uwzi. Dak: w stosu. do inn. rz:
Owe zmien: ktor. powst: w rz: ją wywoły. uczyn:
przez inn. rz: a gdy powst: wywoł: znow. zmia:
w inn. rzad: Znow: Kaz. rz: jest w stosun. do inn:
rz: alb. bierz. przycz. albo czyn: albo od nich dozna.
zmien, alb. w nich wywoł. je. —
W pierw. raz. będz. miel. przyczyn: wszystk: rzecz:
wzgled. nas — w drug: jego przyczyn. wewnęt: bez wzgle.
na nas, w trze: pewn: przyczyn: wzgled. inn: rzecz.

5) Ale każd. dokt. przycz: jest zaw. fakt. zdarz: Wraże.
Ktor. rz: wywoł: w nas, są fakta: przydob. w nas — zmia:
Ktorych rz: dozn: w sob: niezależ. od nas, są takż.
fakt: naresz: zmian: ktor: rz: wywoł. w inn. rz:
są owoc... dok: fakt: — a wszyst. te fakt. dają się
sprowadz. do fakt. nas: w szyzer: zewn:

6) Jak: są przyczyn: pierw. zasadni: czy te ktor: ich:
wzgled. do nas. wszyst? czy w sob.? czy wzgled. inn. rzat.
Ta sprawa: że przyczyn: wzgled. do nas liczeb. zajmu.
naj więcej miejs: w inn: kolor-woń, i t. d. ich. zapew.
dla mnie: indyw: ale nemi. te mnie: wobec niezmy.
jedność: owszem: przyczyn: istotniej: wzgled: do inn. rzat, są
dale: liczn:

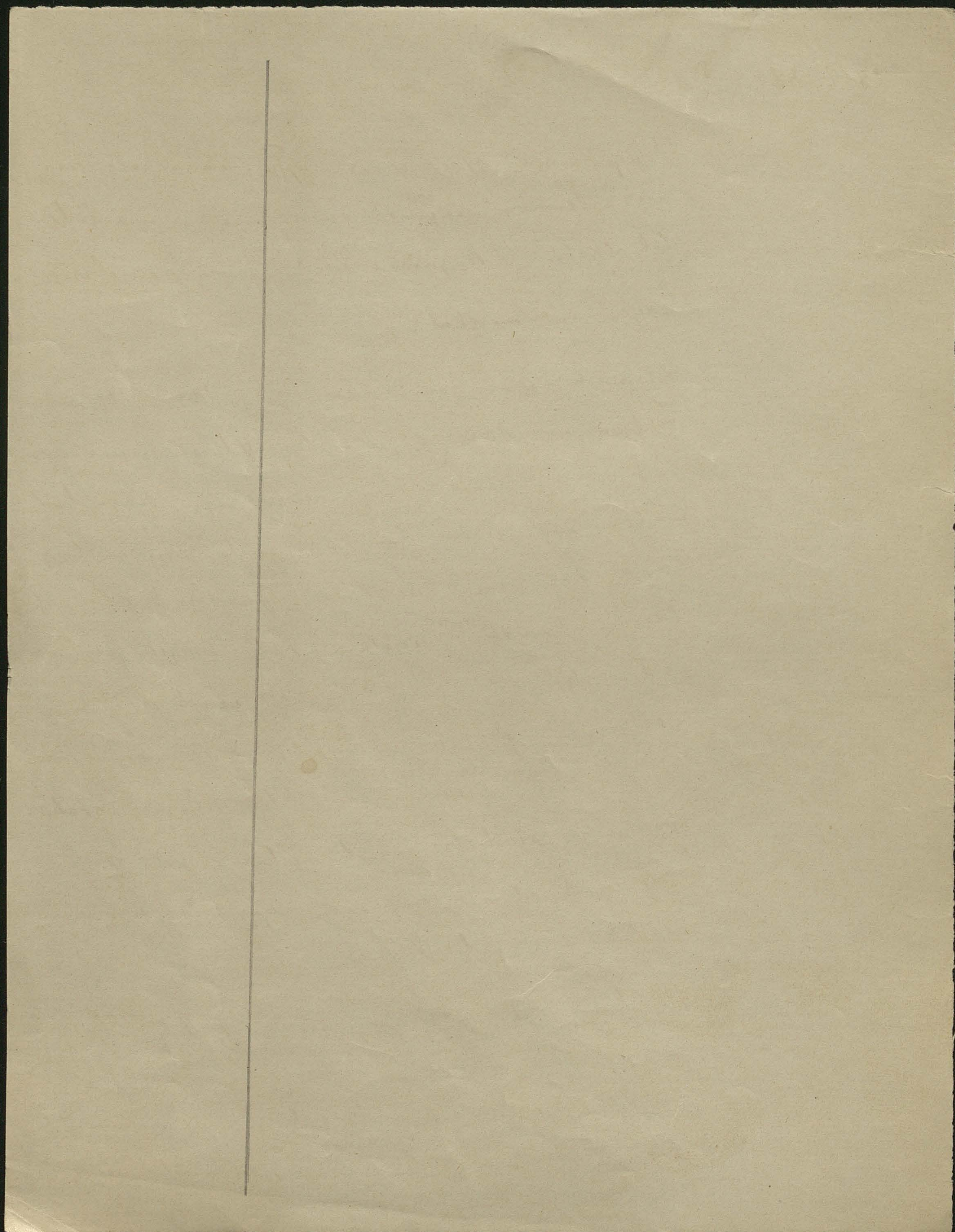
28.2.88.

Psycho.

7/ n.p. wraż: zimn. w nas – względ. ciep. nie isz: rzecz. nas – termom: za jego pomo: oznacz: zmię: w żyw. środ. lub alkoho: i te zmian: które: zamię: najczęst wraż: wagi = i te muskul:

8) ruch – w nas sam: wraż: muskul: – szybko. ruch, z którą się odczu: o jak: isz: lub isz: o nas – między. ruch rzecz: zmian: ich: nas: wraż: ich. charakt. ruchu w ind: ciel. ~~Nar. wrażl.~~ nie tak drog. przekony. się, że kaz. wrażen: isz: moż: sprowadz. do jak: ruchu. twarde: – przestrz: może ciepło, i t. d. Wszyst. przymio: isz wzgląd. nas, w ich. względ. wszyst. isz da się sprowadz. do (zmian) do jakich: a te moż. do ruchu teor: mechani. świata. – a ruch mechani – ostatecz: do wraż: psychol: – ruch mechani. isz zawsze nas jest tylk: ekwiwalen: nas: wraż: (w który. mieś. się tak. ruch ruch wdzięs.)

9) Wracać myśl. czy wśród przymio. rzecz lub zach. ruchu, za pomo. który wyobraż. nasze wraż: – czy wśród tych przymio. jest jed. który. należ. do rzecz czy też wszyst. istn. względ. do nas. Czy isz: są tylk: rzeczyw: przyczy:

28 – 2. 88.

Psycho.

nam: wraż: o któr. nie wszc: poprzed. nie mów: czy ter
za jemn. ciemn. wszc: Tak utrzym: Berke: Stu. Mill,
Bain – wedł. nich czł: kaz. jest illuz: któr. duch lud.
zamie: w subst: gdy przeciw. w inne. za rzecz. wraż:
zmysłu i w duszę: a trwa: możno: być wraż: zew.

10) Jeżeli gran. zew. nas jest być: można: wyprowadz. wraż.
w jest. oczyw: oczyw: gran. według: dopó. nie być. jest.
uwag: Było. jak. x, jakaś potęga: któr. zew.: być
granic: gdy wyst. się z pierw. uzmi. ludz:
Stuart: Tain: że prod. zjawisk: oraz: ze zjaw: ani
nie istn: wśród: wedł. Bai. Mill – tak. mus.
było mniem. Leopard.

11) Czyż mamy prz: wnos. w gran. coś, co ob. ten było
zupeł. niezal. od nas. Rob: to Berk. Mill Bai:
gdy dusz. to o jest. oczy: Wedł. nich jest. oczyw.
nie być. jest możno. wyprowadz. pewn. wraż. w nas, bez
udzi. w ob. tak: wraż. jak. [illegible]. Czyż mówi. coś
[illegible]. twierd. o granic.?

12) Punkt. wyjś. jest nam. wśród. [illegible]: Ono tak. mogłoby
być nawet: prawdop. pewn. wraż: bo czy może [illegible]
[illegible] czy obecn. zew: nam wraż. [illegible]. –

12 6) Ale podobn.: istn.: kamien. granit. który drzyc. ~~to~~
w rzecz.: mogę go razy z rzecz. przenos.: - mogę go
nawet - zdruzgotać: ale nie [illegible]. mocy ni mogę
rzecz. zgnieść, skaleczyć: - który ten [illegible] - te
znieść. istn.: nawet wtedy gdy ich nie doglądam.
gdy ich nie ma: n. p. we śnie - bezpośr. jak pozn. 1

13) Może stąd mniem. że rzeczywis.: kamień nie
jest inna od rzeczywistości moj. ręki - a jakkolw. drugi
autorzy: przypisu: rzecz: rzeczyw.: wszystk. im.
i przez analogią z góry. i przez indukc. a przekon.
dat. mogą kamien. przypisyw. rzecz. wszel. rzeczyw. co
moj. ręce - abstrakc. [illegible]: który. [illegible]: dosk.
dusz w rzecz. wiecz. - Sprowadz. więc do mini-
mum i odrzuc. go od wszel. [illegible]: zostaw. [illegible]
[illegible] wszel. rzeczywis.

Lokalizacya i przestrzeń

1) Nie doznaj: żadn. wraż: zmys: których w przestrz:— których nie mię: jak: miejs: zewn. nas lub wewn. Ból — ~~dotyk~~ kan: smak — i t. d.

2) Lokaliz: jest dodat: nasz: duch: Zapewn: można było dow. jak: w wrażę: które każą je lokaliz: ale że je umieszcza: na tem lub inn: miejs: czy nazewn: czy przestrz. zewn. nas, to dzieł: nasz. ducha. Umys: w rzecz jest właściw. w mózg: —

3) Dowód: w lokalizow: wyjś. się czas: — atakże pozyt. dowod. że rząd jak: —
Czas: zdaj. nam się, że wraż: pochod. z jak: miejs: i od jak: nz: chor: na tem miejs. zeiał. nz: nie nasz — głosy słyszą: —
Jeśli w drug: razy: lokaliz: jest narz. dzied. to, w pierw: — stereoskop:

4) Müll: w Fizyol: — po amput: kale: czują w ręku: amputow. — Ks. Marg: wedł. słynn: fizyol. tego nie był: aż do sędziw. się zacz, lecz przez całe życie. Po amputa: bolesn. największ: drog:

Kończ. nerw. przecięt: i kikut ~~nie zagoj:~~ się w stan: zapale: wted. wszystk. bole. i zdaj. się chor: że te bole są w częś. członk: utrac: Po wygojen. kiele: zdaj. się że nie czuje nic. i doznaje w nim dok. zm. uczuć jak. one: były. z zdrow. członk: Nie jest to one: więc wyjątk. powie: Müller bez. uwagi: ani. w 0. wszystk. prawie u nogi lub u ręki amputow: — Kiele: które odcz: cała noga, jeszcze po 12 lat. ruch swoj: stopy: i wiel. pal:

5) Przykład: Inny bez ramien: od 13 lat ruch zewn. swoj. pal: gdy kikut. dotyk. się jak przedtem: Gdy Müll: ściskał. kończ: nerw: tego kikut. kikut. zdaw. się kiele. że czuł. rzeczy. wszys. w 1b pal. —

Drugi: który w bitw. utrac: ramię: przez. jeszcze po 20 lat. ruch w nim bol. reumaty: ile razy zachodzi: zmian: powie.

6.) W nodze (Teine) iłow: amput. jeszcze silnego mnie miewa: aby przekon. się, że członek: utracon. już nie ma. Wśród po 8 mies: jeszcze: w noc: mówi: a w dzień patrz: na nią: gdy. było jego

50

Lokaliz: przestrz.

nam. tew. aby przekon. się, że nerwy. go już nie posia:

Rezult: Wraż. zmys: nie jest wrażen. tam odbier. gdz. nam się zdaje być – lecz w warun. normal: jest być: drgan: nerwo: a w warun: nienormal. nerw. tego tam nie mają

7. Stąd tłumacz. się wypad:

a) uderzen. w łok: – ów zb 4 i 5 pal.

b) podraż. ampułk: wyjaśnk. boleś. w stopie

c) utrata. nogi –

d) dotyk. się włos. i zęb:

e) drugiej: krzyżuj. w pal: i dotyk. się przed: ciej: i miej: gdz. drugim: i miej: gdz. dotyk przedmiot: – zat. 2 wraż: jeże kon. w pal: nierówn: a drug. kon: miało: wtedy pierw. przeciw: ~~jej~~ w zat: drug: – tłum. Taine: gdyż od dzieci: i t. d. – 134

7): Paul Bert = wytwor. przez Wulp: Taine II. 134 – o nosie.

8, Podobn. lokaliz. ma miejs. gdy ~~pobudz.~~ lub drażn. nerwu poch. od ręcy zewn. nie będz. gdy z drażniącej uczuciowości oczu. jako takie jej odległ.

Nerw wzroko. i ner. słuch.: mają ~~książ.~~ uczuc. pierw. pod wpływ. drażn. w komór. — jednak nigdy nam nie wyda. się — lecz — styczn. — widzi tem w przestrz.:

9) Przy kolo. zapom. nam. zupeł. że to wraż. subjekt. — zdaje nam się, że kolo. są przedmiot. — Stumpf - Web.: że nie znamy najmniej. śladu o stosunkow. oczn. poza eter otocz. nas i wzaj. w tej stw. nasze. wraż.

W tem więc się wraż. optycz. od inn. tem że zdaj. się przeby. w rzecz. te zaś w narząd. ciel. wtem.

10) Aby się o tem przekon. dosyć jest porówn. nerw opty. a zew. postr. obraz i kolo:

a) Już zapatrz. się w przedmio. jasno oświetl. (Helmholtz - Physiol. Optik) postrz. noz obraz Nebenbild — image consécutive — jest to wraż. optycz. które trwa, choć przedm. który je wywoł. już nie istnieje. Ten obraz posiada figu. przedmiotu: że jego ... części odpow. ... a

Lokaliza. i przestr.

jasn: znowu jasn: lub odwrot: w drug. razi. Kolo: uzupełn: czerw = nieb-zielo; żółt. = nieb; zielo: = czerw: lub odwrot:

b) W wyjątk: wypad: excytac. nerw. optyc. pocho. od jak: ucz: oczé: ale wraż. Kolor. i inn. moż. być wywoł: bez przedmio: bez świat: zew: dział: przy ślepoci: Oko ślepe: - patrz: widzi jasn. światła: Koła

c) uciśn. punkt: lub płaszcz: przed ocz: zapale: ócz z błyskami: iskra: narkotyk: -

d) halucynacje —

II) Rezult: Gdy dan. jest wraż. optyc: zaw: wyrażą: ję zewn. rzecz, która nie odpow. jemu żad. przed: a wyrażą: ję tam, gdzi. b. - w normal. warun. mał. b. że ów przedm.

Wnosi. stąd, że tak zew. postęp. nerw. w warun. normal. gdy przedm. jest obecn:

Taine: Wraż. wzrok: wyda: nam się tam przebyw: gdz. wszystkie. wzrokow. jego przyczyn. t. j. w miej: gdz. wzrok dotyk. może przesuw. lub odmieni: przyczy. rozpozna: -

12) Pyt. Dla czego lokaliz: umieszcz. pewn: wraże: lub razem źródł. tylko po za nasz: ciał.?

Odpow: na to dają nam dalsz: uwag: o rozwoj: funk. zmysłów w niemowl. i ślepo urodz: po odbyt. wagit. opera.

Głów: ~~potrzeb.~~ źródł. do tworz: sob: poj: o przestrz: zewn: nasz, jest oko, a głów. pomocn: zmysł. dotyk. i połącz. z nim wład: lokomocyj.

Dwie lampy równo kolor: - jedn. bliż. druga dal. zrazu obraz tuż przy ocz: - ale uczen: - pot. pomoc: ich - lokomocyj: oko

Każd. wraż: ~~[illegible]~~ wzrok: łącz się z wraż: muskul: który doznaj: oczu: jego miej. i odległ.

13) Ucho daje mniej dokład: wyobraż. o przestrz: zewn: - zwłasz. o miej. gdz. znajd. się przedm. brzmiąc: bo ucho pozbawio. -

gdyb. b. ruchliw.

mog. więc być jako dotk. oznacz: kierun: - względ. zaś wedł. siły lub stał. głos: - ale to będ. niedokład:

14) zmysł: ślepo urodz: mają wyobraż. o przestrz: ale -

Lokaliza. i przestrz.

15) Inn: wszy: jenn. wiej dotu: dzios wyobra: o przestrz: i jej wzruie: i miej. powonie: – wrażi. oczy:

w tych wszyst: braku. wam nie: muskul:

16) Rezult: lokalizo: wsz. wraż: i przyj: od którą. potrz: jest akt. wam: wraż: jest wsk. zada – odczu. się w dziwe: nie: tak prąd. i bezpośr. że wam: sła. dotrzed. nie moż. wyobr. prz: któr. potrz. było aby doj. do jak: tak: pewno:

17- Lokalizowa: jest orzeczo. duch. i skła. się z dwóch róż. – opera:

a) obraz optycz.

Ten wyrabia. sob: za pomo: ogląd: jeśli to oczy. nasze. cia: jeśli to przedmio. zewn. nas dotknię. on do świat: że za pomo: muskuł. przyzwyczajone: i pomo: wzrok: oczy: i nerwowe: miej. jego w przestrz: wielko. położen. części do sieb. i t. d. – mowol: opera: jak. przekon. się wyż.

18) Ale jest drugi elem:

b) obraz dotyk:

Ślepi od urodz: mają też obr. przestrz:
poznali jak niedokład. są ich poję. o przestrz.
Ale ociemn. widzą: ma także podob: obraz,
utworzo: tylko ze pomoc. dotyku: ale tych oczy:
ocz: który nie widz. Oczywi: ten obr. dobi.
mniej dokład: niż obr. optycz: i długie: stoi
nie dokład. gdy go tworz. z obr. optycz.

19) Result. Jest więc organ: lokalizow:
dodaw: przez obraz: czy optycz: czy dotyk:
czy i muskuler: czy jedn. i drug. ab uważ:
U człow: te obr: już coś wrodzo: - stąd
od pierw. chwil: mają ~~mogą~~ traf. lokaliz:
u ludz. potrze. długi. wpraw: itd.

Weber: Wolk. przypuszcz. że pierw: przez
czys. sensacy. nic nie wie. o miej. gdy wrażen
zostan: rozdrażnio. (wywołano. z zewnąt) Pierw.
Każ. sensac: jest prost. stan. czysta: wszelkiej
przystaj: a każd. z nich może się róż. co do
jakoś. i intensywno: ale nie dostar: wprost żadn.
żadn. poję: miejsca (przestrze.) Dostarcza co

<u>Lokaliz. i przestrz.</u>

dyt. pośred. przez wzbudz. ~~[illegible]~~ wyobr... drug. że przez któr. wyobraż. sob. nar. zmysł: jako związek w jedn. cało. i obdarow. stosun. wzajem."

20) stwr. Taż że do zmysł: doty: jest pra. dal; gdy dotar. się zmys. obraz. mięśnl. któ. przez swo. trwani daj. mia. odległ. pot. doty. zmys. obr. dotykal. i mięśnl. które oznacz. *układ. fizyo. wielko. orga. do które odno. się zmysł. wzro. zmys. obraz. optycz. któ. oznacz. też orga. wśród inn. organ. i wśród inn. przedmio. o przestr. dyn. zam. zmys. Wszys. to dziel. doświad. a doświad. dal. wnios. może do zmys. doty. wszystkie wyobr.

21) Lokaliza. za pom. dotyk. jest względ. łatw. do naw. zrozum: bo nar. ciał. jest przestrz. a wszyst. jego org. zam. są ruchli. Dotyk. się za pomo. ręki porusz. jak. ciał. odbiera. pewn. licz. wraż. dotykaln. a z drug. stron. pewn. liczb. odpowie. wraż. mięśnial. bo. Ile razy więc w przypadk. odbier. wraż. dotykal. tyl. razy z nim łącz. odpowied. wraż. mięśnial. które zacho

swoj. zaw. jest w przestrz.

22) Ale wraż. optycz. sam. z sieb. daj. nam tylk. kolo: jeie: one tak: zdol. są dać nam pojęc. lokaliz. pocho: do stąd, że one tak. : zost. w związk: z pewn. ruch. a tem sam. wraż. dotyk. i muskul. Ktoś. towarzy: każd. wraż: optycz. nam. gdy o nich nie myśli.

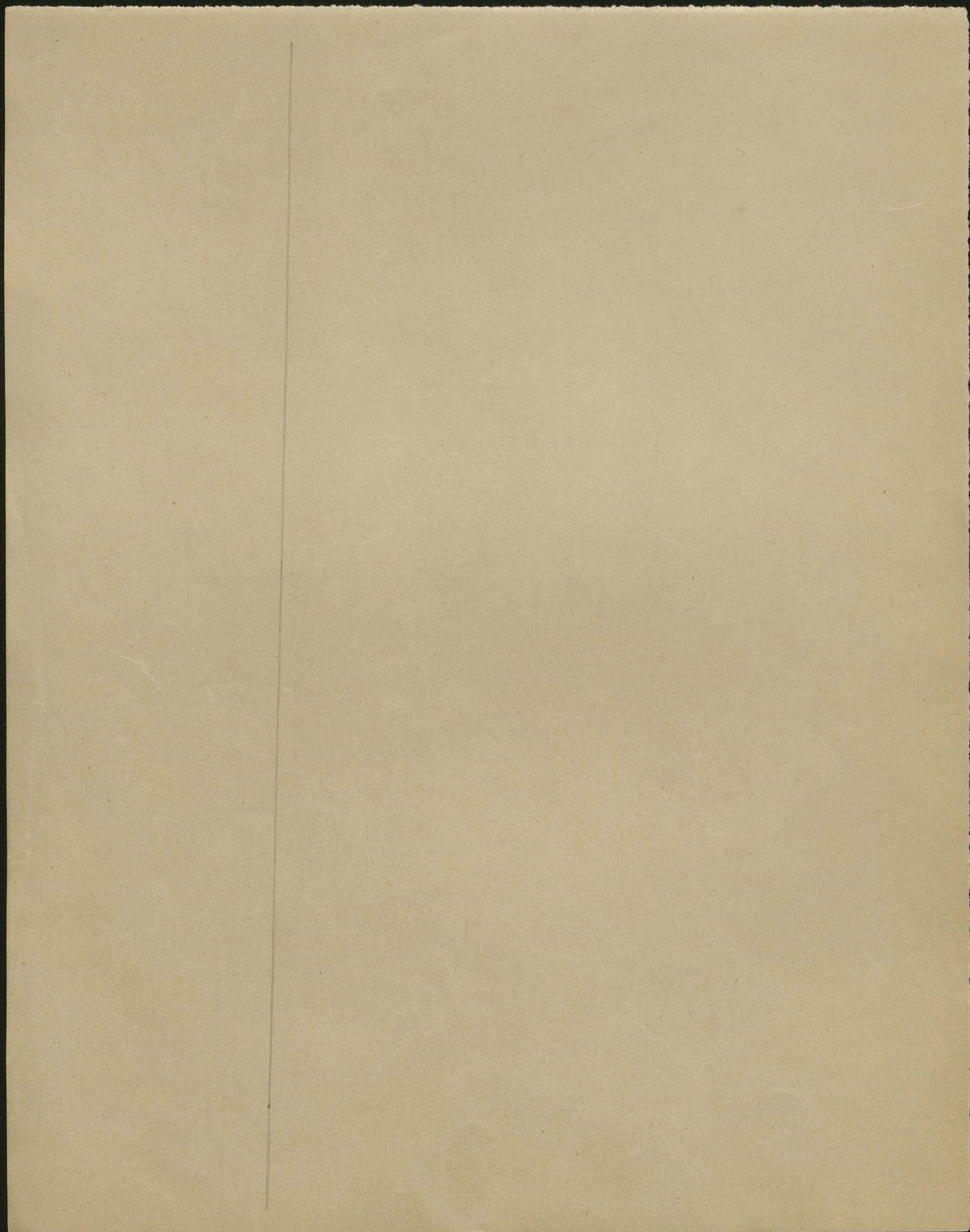
23) Widziel. przy niemowl: i operow. ślepo narodz. że zaraz: wraże: siatków. jest tylk: wraże. świat. ciemno. a nast. jedn. lub kilk. kolor. Dopie. w dalsz. rozwo: właśc. widze: wraż: optyc: ubiera: w lokal: przymio: uczucz. już więc. i odleg. w przestrz. kształt. i rozmia:

24) Ślepo narodz: po szczęśl: operac: widzi zra: wzgl. przedmio. tuż przy okn, ważąc się dotyk. jego ~~[illegible]~~, formy okrągło. jeszc. nie rozróż — dopie: przy pomo. dotykan: poprzew. rzeczy, które zraż dawa: podrażn. wzroku ślepo. —

25) wszut: wraż. optycz. nam. są tylk. znaka: (Tain) a dopie: doświadcz: dodaj. do tych znak: odpowie wraż dotykal. i muskul. i robi je przestrz. — Zob. Tain. II 63.

26) Wted. przycho. w pom. muszki. oka – ~~ale~~ o którą była mowa wyż. – akomodij. oka. tak iż obraz jego pada
wyraź. stocz. na sietk. pot. spatrz. ob. oczu. zbliża je dziecko i znow. wraż. muszki. – obraz. tak. ocz w gór. na dół i t.d.
a te niezliczone powtórzenia muszki dając nam dyl. wraż. i zapisu. się w nas. pamięć. Równoczesne tworz. się niezliczone powtórz. nas. rąk. nóg. całe. ciał. aby przedmio. dotknąć się, zbliż. się do nie. i oddal. się od nie. i t.d. tak iż wraż. optycz. zrast. się z odpowied. ruch. muszki oczu. i muszki: rą. nogi i t.d.

27) pacyent. Wald. (II. 164) po trzech tygod. poznaw. garnek jako piękn. ciało płaskie: ale nie wiedz. jeszcze gdzie on właściwie jest, bo nie dochodzi do nie. Człow. który pierwsz. nauczy się widz. od dzieciń. nie jak mówi Bain – że ustanie: ocz w kierun. równoleg. i jasne ogląd. przedmio. tworzy się z ideą drug. porów. ocz i wiel. odległo.

§. Jak. poznaj. ducha? -

1) Ciało nasz. i zmian. jego są zjaw. naszego. życ. zewn: cielesn. odbyw. się w przestrz: -

ale jest życ. drug: dla któr. przestrz: i własn. ciało. nasze przedstaw. się jako coś zewn: - jest życ. wewn:

2) To życ. wewn: przedst: nam się jako szereg: się zjaw:

wyobr: a) uczu: niewyraź: przyjem. lub nieprzyj:

b) ~~percepcyj~~ percepcyj przedmio. zewn: któr. zapisu. się mniej lub więc. wyraź. w pamięc:

c) myśli które powsta: w nas, mniej lub więc. oderwane od świa. zewn:

d) wyobr: osobis:

3) ~~Wszystkie~~ te wspomnie: bo ostatecz: wszyst. jest wspom: nazyw- wszyst. Tają się w mniej. lub, więk. grupy: w dłuż. lub krót. szereg: a wszyst: międ. sob: są powiąz. jedn. wspóln: wątkiem, na które wszyst. są jakob: nawleczone: tą nić: jest świad. własn. ja. Każd. z nas przekon: że to jego ja, to zjaw. zagadko. istot. któr. definio. nie umie: a która bez rozrzut. w przestrz: nie więcej - rozrzut. w czas: jest jedn. i ta sama osob: która

zaw. była obec. owym wypad.: która nie była wiedzia. o nich,

bez nas. dzisiej.: a w dzien.: stoi (same) nie zorozu.: wszystk. z tła.

pomieś. w sob. Czemże to ja niepodziel. ten punkt nieprzest.

który ciąg. trwa, gdy wszys. przemij. dokoła. nie.: to zmieście.

w który. ciągł nowe odbija. się obra.: a który. na pozór nigd.

się nie zmien.: niezmien. substan. przy ciąg. zmieniaj. się przypadk.

4) Co wyraż. przez ja?

a) coś połączon.: z nasz. ciał.: z jedn.: stron.: to coś

które. czuje: przedsta. się nam jako nierozerw. całoś.:

która –

z drug. stron.: odróżn. to coś od ciał.: w ten spos.: że modyf.

ciał.: zejść. w nim, wskutek.: nie wyda.: się zmien.: ani

zmniejsz.: stojąc. ciało.: które trwa wobec zmien. ciał.: i wskut.

niezmien. niezmien.

5) Mogę. więc po krótk. rozwa. powied.:

że ja jest czemś, co nie o sob.:

a) że jest ciąg.

b) że ma ciał.:

c) że może na ciał.: a ze ... nie. działa

d) że dozna.: wraż. działa. tego. zewn. na ciał.: ... i zmien

56

§ Jak poznaj: ducha?

6) Analizuj: te cztery zdan:
Zostaw: a) że jest ciąg.
Bierz pod rozwa: no. b) że mam ciało:
To znaczy, że odbic: pewn: wraż: ste: które zaz:
rozciąd. się w przestr. na to, co nazy. moj. ciał.
przykła: ręka – głowa – wra. zdrow: niezdrop: i.t.d.

7) Rezult: mieć ciała: znacz: mieć zam. wraż: (obraz:)
któ: zaw: w tej sam. posst. się form: w tym sam. rozk.
stosun: – przestrzen: na zewn: na pewn. pewn. wra: manterial.
i nazwo:

8) Trze: zdan: c) Mogę na ciaz. i za pomo. nie. dział!
pierw. potw. tego zdan: że mam wraż:
przykła: podw: ręk: chodz. leżę –
drug: potw: mogę przez ciał: dział:
znowu wraż:
piszę, jem, pływam –

9) Rezult: Trze: zdan: opie: zawsz, że mam stał. wraż:
bezpośred. lub pośred: – te drug. tak. do mnie wraca:

8)

10) Ćwicz. [illegible]: że doznc: wraż: z dzieć: rzecz. zew. nie moż. ciąż: i wszyst. w niem zmie:

to za odzywn. zwow. wraż:

Remet: Zat: tny ode: zdan: = odbic: wraż:

lub = świad. fakt:

Zerè: ciąż: wszyst: jak my je rob: wyobraż: za fakta:

psychol: to objaw. nor: ja za wszyj: stopi jasn.

fakt: fakta:

11) Zost. pierw. a) zdan:

jest. ciąg:

Analiz. to zdan: wszyst. że były ciąg: dla nas je jest wiem: domow: wraż: mieć wra:

przykł: dziś. – wczor: – przedwczor: –

to znaczy: dziś. – wczor. przedwcz:

nie mówię nigd. nar. je ciąg: od pewn. wraż:

12) Tut. zazwycz: nieberz: że nasze je takt. jak całej rzecz. zew: wzwiąz: się w szer: wraż: obraz:

Rzeczyw: stało się to w pewn: okko: któ. wład. dwory i funk: tych wład. chyc. 6 wystan: prze. –

§. Illuz: now. ja:

1) Moga wchodz. do pojęc. ja zaped. nienorm. składn. n.-p. we śnie — o wspomn. sem. zlewa. się

2) we jaw. utwo. now. wyobr. oraz za tak żyw. że —
Balzac — p. Girardin — bład. kom. (Sandeau —

3) Przypomnie. rob. we śnie:
Taine II. 220 o fotogr.
Staszew. — Pamięt. I. 117.
Maury

4) Warjaci —
Virginie Silly — T. II. 221.
w tych wypad: chor. na umyś: ~~świ. now.~~ doda. nowy zew. fakt. do swe. ja —

5) Wizje:
W im. razi: odejm. swoj. ja pewn: fakt. psychol. i przypis. je jakiejś drug. isto. Któr. ~~w~~ nazywa. nie isto:
Postęp: jak przy halucyna. optyc.
Takie halucy: dusho: gdy chory widzi się, że wyma.

z których drug: — Taine cyt:

6) Poeta Blake wywoł: stars. umarł: — a wtedy rozpraw. z nimi od duszy do duszy — lub jak sąsiad: poufnie. i wreszcie: (T

Blake i Ryszard III — II. 223

Warjat który grz: z pref: poli: w parny. ziejący. zwraca zaw. ozc ozyzyw: bo —

pod. przegryw. się:

7) Waryj. Taki jest jakoby poe: który kompozn. zgłob. bezwied. a nie wie o tem, wted. zdaj. mu się jemu że który drug. nonzgrś. b ale: mówi

Wted. tę drug. osob. widzona: wystaw. zaw. ciel. jak przy nadz. lub styczn. —

8) Rozmo: Torq. Tas: z swoi. geniu:

Sokrat. odkę: przesłą. odzwier. demon:

Halucy. a w czem różni. się od swoji świat.

9) Niektór. chorzy przeskr. na tem, że ich. zaw. mówi. za podwoj:

Chory: jest we mnie jakoby drug. ja, który dozow. wszystk. moi. czynno. i słowa, jak echo, powta. zwy. Inny chor: mniem. że stoi. z dwoch indyw. z któr. jedz. był w łóż: drug. przechodz. po pokoj. Jedat więc.

wewn. gdy nie był głód: bo mówi. drz ów. kom. jak mówi.

ξ. Ilu. naw. ja

10) Moi. Jak.: ja sapet. zamiec. się w obie ja charto. To się dziej. przy hypnozy.
Gdy podrzn. uśpien. magnety. podsuw. niemiś. suggestye – będ. odpowiz. dow. że –
gdy mu się powie, że Król. będ. o tem przekon.
i wyraż. to odpowied. ruchy.

11) Gdy ten stan zamie. się w stan ciąg – mamy kompl. wariac:
W dom: zdow: Boży Ojc. Mesyas.
oraz: Król. raz: Napol: Delavigne, Picard
Bern. de S. Pierre

12) W 1541 w Padw. ostow. myśl. że zamien. w wilka – bieg. po pol. i napad. ludzi
Gdy go schwyc.: mówi. jak. by pod sekr. że nie jest wilk. ale że skóra jego z sierścią zwr. na wewn. – rozkrwawi. wiemnęś. aby

13) Gdy w tem stan. wer: dojuc: pam. dziew. wszyst. wszystk.
może o wiel. swoj. sob. sob. zdziwic. pozy:
Jedn. Kob: że z nieba - i bała się -
Druga, że była [illegible], jak [illegible] przeni.
Trzec. że umar.
Dwie się przekona. że ich [illegible] z swo. miejsc, z dzie.
i [illegible] posty[illegible]:

14) Żołn. Lambert ranny pod Austerl.
Charme się imie, że był adjut. Henr. IV
Drugi raz że był Wolt.
Dokt. Marnish, że był stup. kamien. a wszystk.
[illegible] się dzie. [illegible] -

15) Rezult: nasze ja, jest [illegible] (nie [illegible] - dnes
To zwod: będz: prawd: jej. wszyst: zapamię: [illegible]
odpowiad. [illegible]: a wszyst. może: w przyszło:
zostaj. w [illegible] propor: do [illegible]:

16) Gwaran. że to są prawdz. [illegible] się nie pamię:
Prawdomów. nie potrzeb: dowodu. -
ani nie może być dowiedzion.
Co to znaczy: pam. jest prawdomówna? -

§ **O pamięci**

1) Pam. jest to władz. duszy, która wprowad. w nas pow. ~~obraz~~ (nen obr. (fantaz.) przed. wraż. Ten pow. może być mimowol. może być umyśl. W pierw. raz. mam. zwyk. pam. – wted. nie uwzg. – same bez uwzg. przypominają się przypom. się nam, w drug.: ~~przez~~ akt woli przypomin. sob. Pierw. pam. mają także zwierz.: drugą mają tylk. ludz.

2) Aryst.: pierw.: mała rozpraw.: περὶ μνήμης καὶ ἀναμνήσεως – de memoria e reminis. – w 2 rozd. Odróż. pam. od przypomn.: mów. że 2 te władz. nie zawsz. są zaw. w tylk sam. osob. w tej sam. sile – Umyśl. powol. mają zw. pamięć: ~~a przypomi~~ przypomn. wol. z trudn.; umyśl. żywe. i pojęt. łatw. wsz. przypom.

3) Pam. nie odno. się ani do nas. przysz. ani do teraź.: przysz. zgadu. lub spodziew. się, teraź. oczyt.: Ale gdy przedm. nie jest obec.: a ~~pamięta~~ wiem. żeś kied. miał czy jego percep. czy poz.: wted. spraw. to pam.

4) Tak więc pam.: nie jest ani wraż. zmysł. ani poz. bez modyf. jedn. lub drug. pow. z odn.: czasu przeszł. ~~Tak~~ mogą więc tylk. te zwierz. mieć pam. które mają poczu. ~~pojęt.~~ czasu a mają je przez tę sam. władz. która im służy do odbier. wraż. zmysł. dziś. przez ciało

5) W ostat. tak pam. nale. do wiedz. zmysłow., owe: to chociż pam. zachow. poz. abstrak.: któr. za ~~przedmio. wiem~~

wiedzim rozum. a nie ~~...~~ zmysło. to przecież i tak poz. zew. myśl się ze pomo. jak. obra: (νοεῖν οὐκ ἔστιν ἄνευ φαντάσματος), więc dowód. na przykład. meten.

6) Wnosi: że pam. nawet myśla: (νοητά) choć pozo. odno. się do umys: (νοούμενον) ale w sob. i bezpośred. do wiedz. zmysłd. (αἰσθητικόν). Otóż Ar. ale: pam. przysługu-im. zwierz. a nie jest wyłącz. przywil. ludzi. Gdyby pam. była wiedz. umysłow: (νοητικόν τι μορίων) nie przysługiw. by ~~...~~ zwierz., a może by nawet nie była udzie. żad. isto. śmiert.

2- ~~) W ogóln. porząd. rzeczy pam. nie przystaje przyst. zwierz.: bo te ~~...~~ mają. któr. nie mają poz. ocen.~~

8) Tu pyt: Jakim sposob. się dzieje, że mój. ma pam. przedm. to, co nie jest obec. któr. obec. jest tyl.: modyfik. ducha a nie jest obec. przedm.? Mówi. b. przypuśc. że wraż.: któr. przy nim: wywoł. jest w duszy, wraż.: ...., któr. ~~...~~ doznaw. coś. podob. do rodz.: malowid. i że percep. tego wraż.: stano. właś. pam. Ruch nerwo.: zostaw. b. wtedy w duszy ~~...~~ ~~...~~ jak: podobieńs. owe. wraż. i podob. do

§. O pamięci.

7, pieczę: ~~któr.~~ na wosk. wyciś. Tym sposob. może b. wystaw. Dla czyj. jedn. wraż. głęb. drug. słab. nie mal. nie wyciskają się na duszy i t. d.

w różn. wiek. i rożn. temp.

8, Ale to stwierdz. nie wystar. bo wted. now. pyt.: czy pamięć ów ślad wymalow. lub czyn. w duszy, czy też przedm.: któr. to sprow.? Jeśli pamięć tyl. wraż.: (ślad), nie pamięt. b. nczy nieobecn. a jeśli pamięt. zaw. przedm. to jak. sposob. dziej. się, że czuj. wraż. pamięt. zaraz. przedm. nie obecn. któr. nie czuje.

9, Arzyst. Stwm: obraz zwierz. malow. przedst.: się w dwojak. spos.: raz jako zwierz. drug. raz, jako kopia. tak samo wraż. lub obr. w duszy może być rozważ. w dwoja. spos.: raz jest modyfik. duszy i o tym jest ... obecn. raz jest ~~obraz~~ kopią czeg. nieobec. i o tym jest wspomnie.

10) To stwierdza: dla czyj. czasy tak. poję: zwiedz. now. bierzy. jako wspom.: a czas. odwrot. wspom. jako poj. now. w pierw. raz.: rozważ.: je jako kopię, w drug. raz. jak. wzór. Kon. stwy. rozd. I.

Pam. jest to obecn. w duszy obra. jako kop. przedm. któr. jest obraz. a należ. do tej strefy duszy, któr. przeniknie. czucia. przez któr. tak. ~~obecn~~ mocny poję. cza-

11) Przypomin. nie jest ani nabyw. pamię: ani nabyw. wiedz. Nie jest pierwsz. bo (W chwi. gdy widzi. coś, natych. wraż. powsta. nikt wted. nie mówi, że pamięt. potrze: na to, aby ona jak. wystąp. po pierw. percep:

12) Ale nie jest pierw. bo przypomin. sob. nie jest tyl. pamięt. że niegd. odczuli. takie. wrażen. lecz w przypomi. chodz. o odzyskan. wiedz. lub percep. które już zapom. się w pami: tak. iż po przypomin. dzie. przych: one pam. W przypomin. tyl. jed. części dawn. wraż. lub dawniejszy się odtwa: a za pomo. tej cz: odzyskuj. [illegible]

13) Przypomin. dziej. się zwyk. w ten spos. że po jedn: wraż: któr. nam przycho. na pam: koniecz. lub przy przyzwycz. przycho. drug. Jeśli to następ. jest konie. wted. jed: chwila sprowa. drug: jeżeli nie jest konie. lecz tyl. habitual: wted. jest tyl. prawdopod. że pierw. chwi. sprowa. drug.

14) Jedn: wystar. jedn. wrażen. aby przypom. sob. wiele inn: jedn. więc pamięt. lep. dow. je zastępować. od inn. któr. widzi. coraz razy. Gdy więc przypomi. sob: dopiero na nowo pierw. wraż. mimo po któr. nareszcie następ: habitual. ta któr. uczuł. Dla tego chwa. sob. przypom. jak. więc zawsze już to od jak. chwi. już to więc podob. już to wiele. od wiel.

61

§ <u>O pamięci</u>

14/ przeciw. lub podob. od poprzed. złożon. a to wielow. stano. treści przypomni.

15/ Punkt. wyjśc. jest, aby odpo. się w ~~Tem~~ szereg. wspom. tak. dale. jak. być może, bo związ. międ. rzecza. są zwyk. te zw. które zachodz. międ. wrażen. przez nie wywołan. Dla tego wszystko. pamięt. rzeczy, które nast. po sob. w pewn. porząd. n. p. uczen.

16/ Nie zaw. udaj. się przypomni. od razu, ale wszys. może zaw. pomoc. mieć. rzeczy, od wszel. dojd. do rzeczy szukan. Czas. przypomina. sob. rzecz przez inn. rzeczy wyzna. podob. n. p. zaczyn. od mle: – do biało. od biało. – do powiet. od powiet. do wilgo. od wilgo. do jesie. –

17/ Najlep. zaczy. od środ. jak. szere. rzeczy, bo wte. może wszys. posuw. się albo w jed. albo w drug. kier. n. p. w lin. A – G, gdy zaczyn. od G trzeb. dost. się albo do A albo do G

18/ Źródł. przypomni. nie uda. się, to stąd pocho. że bard. szyb. przeskaku. do rzeczy, o któr. wyp. myśli. a że międ. temi rzecz. wyp. nie zna porząd. Jak. w wzgl. czasu, nie zna porząd.

19) Najważ. rzeczą jest w przypom. jak w pam. poj. cza. Uwzg. ocen. długo. cza. i wielko. rzeczy. Wielko przedstaw. się z różn. swe. proporcyą. a tak. samo dni. ubieg. przedstaw. się w pam. propor. Jeżeli te propor. w umyś. zos. zacho. wtedy rzeczy pam. Wtedy to pam. nie schodz. się z pam. cza. Ale gdy brak. jedn. z dwóch czynni. wtedy przypom. sob. n.p. że zroli. coś, ale nie wie. kied. lub odwrot. że –

20) Pam. przystęp. wszyst. zwierz. które mają poj. cza. przypom. jest wyjąt. przywil. człow. bo do niej potrz. woli i reflek.

21) Że pam. i przypom. zale. od cz. od ciała. widz. w tem, że niektó. osob. miesz. się, gdy sob. nie przyp. rzeczy. przypom.
Pomyś. uwag. Arys. o melancho. o tych. któr. mają humo. w siedzib. am. i t. d. o karł. i dzie. któr. dla przyzw. fizy. wyglą. wiele pam. i t. d.

22) reprodukcy. wraż. i poj. wedł. kryter. ogól. praw. Zob. Hagem. Psych. 67. –
mnemoni. tamże p. 71.

§ Assocyacya – co dzyc. o niej

1) Od czas: Arystot: ~~jest~~ powszech. przyjm. filoz: że poręcz. naprz: lub obra: zapisc: w pam: wraża: grupe: i że kiedy: grup: międ. sob: powiąz. jest stałe. prze: Trwac te, daj. się sprowadz. do jedn: ~~wspólu~~ ogólu. formuł: Która ułoży. Hamilt: Znajdz. się, jest. nie w tych sam. słow: to w wieny sam: w stym: dział. Arystot: de memorie et reminiscentia

2) Wedł. H: Dzk: myśli, któ. w tym sam. cza: bliżk. lub dalek: były w stosun: jako wrażen: czy współist. czy następ: bezpośred: mają skłon: do reprodukowa. się raz: –

Przykła: współist: Drog: i bez:
Ewa: i Jabł.
Xq: i Ksiąz

Przykła: następ: nakrywa. stołu – obiad
listono: – gaze:
świst – lokomoty –

W pierw: raz: przejść: od a do b lub na odw. wiąz. Tato. i wszystk: w drug. raz: przejś. od a do b Tatwiej niż na odwr.

3) Te pra: i na nich oper: assos: odtwor: mel. sol. w pamięt. i przypomin: – memo: reminis: wszt. nich rozpozna: obr: lub poje: wraż: niemożeb. lub też z wola zar:

4) Te pra: obra. sob. pam. szko: psychol: ze funda. now. teor: Tomisa: pam. jej stad: wyjaśn: w psycho, Lock. i Hobb: mów. Hum. uważ. ze pam. jej twór. a ostate: pozyt. ang. Mill'a i Spenc: ze podstaw. rzi komplety:

5) Angiel: psychol. tej szko: we wyjaśn: dziata. -assocy. do zas. pamię: – chcie: ze jej pomo. wytłum. powst. wrod. ludz: Owi, zwł. Mill, dział. wszyst. to jest, nie duchy i rzecz: – rz: = możn: wyjątk. wraż. duchy = możn: obrież: wraż: lecz w pam. ani w drug. nie ma wsch. subst: bo subst: rz: = przynios: a te = wraże: subst: ducha = włas: = wraż: rzdem =

6) Każd. obra: = ~~kopo~~ możt: połąty: ze sob: wraż. prez assocy: wraż: a kaz. wraż: wiród: = kwiżtp. wraż. niewiród = a kaz. wraż. niewiród = możb. obra: nowow:

63

1

§ Chorob. pamię: — Ribot —

1) Choro: pam: dwie strefy: przez leke: mało przez filoz: przez obu zrow. w ciel. zapet. sięg. das. się podzie. na dwie wiel. Klas:

a) utra: pam: zapet: amnezye Kompl:

b) utra. " częś. " " częściow.

2) Amnez: ogół: mogą być:

a) chwilo:

b) periody.

c) wzrastaj:

d) wrodzo.

3) Niepam: Amnez: Kompl. chwilo: naczas: w połącz. z epilep: O przyczy. i natu. tej chor: mało wied. zam. lek: wyjaś: rozwój. przy form: wiel: choro: mała chor. i zawr. głó: — w każd. z tych stan. towarzy. zaw. niepam. Kompl.

4) Chor. u lek: dost. zawr. epil: po kt. chwil. wra: do przyto: ale zapom. że przed napad. zapła. Uręd. poder. pra: w biu: dwa tuzi. ciężi głow. gdy wra. do sib: przypomi. sob. że zamów. obiad w

zostaw. Idz. więc do ~~[illegible]~~ tem: tam doniesł. się że przed 3 kwad: zgod. obie: zaczyna. i uważ. się był wtrysk: Wszyst. to wyped. im z pam.

5) c) epilep: nie wspo: w mojej: gdy. coś kapo: gdy min. ustaj. [illegible]: zostaw. kapel. z pugil. Tak. półkilom. od tego miej: upewni. się ale zapom. nie mieli. ~~[illegible]~~ się stało: z jego zgub: Wogól. epileptyk. nie wiedz. co się dzieje z nim podcz. wspo: tak: zapom: nawet chwil. poprzed. bezpośred. wsp.

6) d) ~~Sądz~~ Umysł.: ~~[illegible]~~ uchyl: w pośród: jak: stwierdz: wspo: ściśl: pośród. wyprow. z gotow. gdyż az nad Sekw. wszedł, dyskut: a nie pamięt. wcale: że był wspo.

7) Wśród: tego ~~wspo~~ stanu: mogą być poprzed: czyny, które zupeł. nie pam: obok: niem w chwili śl. ... zeli. swoi: tożsam a po kilk. dni. wrócił. do normal. stan. nic o tem nie wiedz.

Widzi. więc że pam. chwil. tak wyprzeda: jak gdyby. mózg: nie były w pam:

Jak. jest teraz?

§. Chorob. pam.

8/ Zdaje tył: dwa sposo: tłum:

albo ow. wypad. nie dostaje do świad. pełn:

albo dostaje, ale jako stab. że w niej nie pozost. siła:

Rib: woli drug. tłum: że uważ. ~~[illegible]~~ ze ~~[illegible]~~ możl: bo analog: podob. zjawi. ze tem premed. We śnie rob. wiele rzeczy, o któr. nie mam. świad: ale są zas: ~~[illegible]~~: w któr. mamy jak. stab. przyjm. pam: coś pośred. międ. snem a jaw.

9/ Podobn. zdarz. się w ow. epilep. wypad: że chory coś słyszy, rozum. odpow. a jedn. pot. nic nie pamięt: Jeśli ow. świad. zazd. ~~[illegible]~~ z pozorn. połącz. ze sob. Jedn. świad. i po dłuż. wyjaśn: pozor. i przebudz: nie świad. do końca: że rob. to przytom. bo przyj. podobn: – lub coś, co wcześ. dział.

10) Moż. jak: porówny. się, któr. zazn. zapomni. pot. wypad. ośmio. czas. jak po niedł. czas:

Pyt. dla czego przy med. lub żad. świad. mogą być doskon: siła. zach. mechanicz. nie przedst. świad: bo one nie koniecz. zależ. od świad: lecz zaś od woli lub mog. od ow. wład. dawn., któr. wyzw: lokomocy

11) Sługa . drugiej wiary . tych stan . zaczyn . automatyzm . wszystk.
automatisme mental (Hughlings Jackson), tylk.
stąd . wykon . czynn . świadomo . –

Jedna : ta wypad : się po wiek . ucz : prze pam : lub
raz . do niej nie wracał – one tyl . tam : jak mogą
być przem –

wszyst : w przed . pamięt . dosk . pozost . wielki .

Ale mog . się zdar : że wsz : pam : ginie . niepozn.
czas : po niej . czas . wsz :

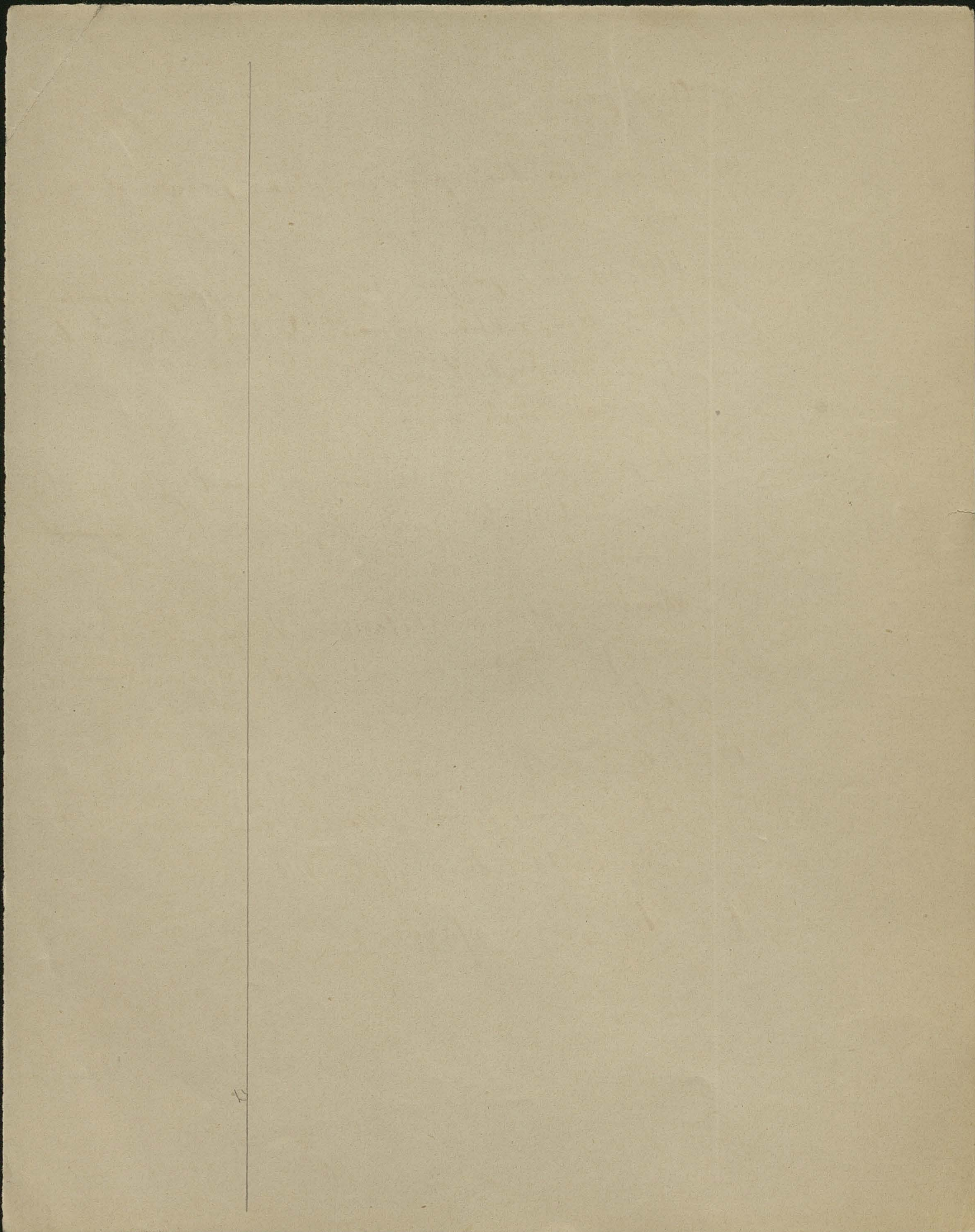
12) Przykł : młod . kob : przeż : w mały . rok bez .
uwagi . gdy podr : pośr : ~~wartała~~ ile . i długo . omdlen.
Gdy wróci . do przytom : stwier . była pam : całej . ciem
ktoś . upłyn . od mały . aż do tej chwi : Wszystk .
dawniej . pamięt . dosk : Z wszystk . zgrzy : wszystk
węg . iść : – nie znikł . zwróć się życie : – wkrót .
wszystko : wróci . stwierd . że od razu nie wróci : a zast .
zdaje, ale pam : przeżyt . wsk : zgin . niepowr.
Tutaj pam : sięg . w tył – Ribot . stwier . przy
zaniku : ślad . a niemoż : wypadek :

§. Chor. pem.

15) Niektó. chor. tra. pen. im. wlesz. porzyw. od swe. włam. – te zwen. zapom. się nasprzed.
Któr nie mu: przypom. sobie nazwis. przyjac: – mam prow: tego, z któr. rozmaw. do dzis. gdy. niezyt. przyjac. odrzyst. tam jego nazwis.
(porząt. roz. miek mózg.)
Drugi zapom. nazwis. wszyst. swoich przyjac. ale pam. ich wiek i wedł tego oznacz – (~~nazwisk~~ po apozycie słów.)
Aleksander: pam. w Petersb. odl. więź. i nie umie stwi. powied. swe. nazwis. – pyta: powiedz mi, kto jestem –

16) Utra: księg = po wielk. mroz.
utra: pam. form. – stan. u mej: żony – 116 –
Stanem po lekni – Bib. 116.

17 – utra. języ – afazya?

4

§ Chor. pami

1) N.epam. progresyw. ~~wład jest~~ wzmaga się przec. od zapad. zmian. pam. Rozwój tej chor. ciąg. ale powol. – bard. powoli bo pokaz. prawdz. isto. pam.

2) Powa. chor.: uwzgl. mózg. – leniwy. mózg. apopl. mięśkre. atrof. w staro. i t. d. Z począ. tyl. nowe. wspom. Chor. zapomi. inaczej: to, co niedawn. zaszł. To wob. stycz postawio. przed chor. zar. zapomi. W dni. wczy. za tacy, który już pierw dawn zesześ. że tam żył od wiele lat a tyl. wob. niezupe. przypomi. że zapomi dni swoj. i rodzi. Ale dawniej. wspom. trzyma się jeszcz.

3) W tem zaniku pam. jest pew. sta. pra.:

a) zrazu ust. najśwież. wspomn. – pozost. dawn. kapit. nagromad. przed chor.

b) pot. ten dawn. kapit. zacz. znik. – wszedn. naab. abstrakt.: techni. język. Wspom. osob.: znik. albo cofa się w tył. Ale trwaj. jeszcz. wspom. pierw. młodś.: język, gim.: pozost. czas. mniej słów.

c) Na trzec. miej. gim. władz. umrze. – one jeszcz. trwaj. gdy już ustr. władz. umysł.

4) Dź. Wszystk. twor. wszystk. organi. Chor. jesz. ostęp.
ubić się jedn i gra w kor. wszy. z wiel. zgrabno.
Są to autom. wszystk.: najdawniej. do któr. nie potrz.
sądu ani woli ani uwagi

Tak więc pam.: zacz. począ.: od swoich najśwież. i
najmniej utw. częś. aż do coraz dawniej. i stałn.

5) Czas. pam. utrac. wszy.: a wtc. odby. się powr. drog.
przeciw. – Napoi. wracz. wydaw. wspom. pot. cor. śwież.
Fakt. powr. obrzew. meto
Taine: o autom. wszyst.

6) Lepiej Konst. fakt wostęp: przyczy. bard. wszęgól.
Ribot p. 96 –

7) Niepam. przypadk. w częst. kretę: – ówc tyl.
częściow. w wyjąt. raz. kied: przy niepam: wspom. w
jedn. nerw.: wszystk. się dob. pam. w drug.: tak jak w
miłt. wszy. jed. innych: wytwor. inn. wspom. ostat.
Zdarz. się w miłt. pam. tonów, kolo. form. i.t.d.
przy wspom. niepam. jaw. przedmio. zwraj.
Tyż: jed. przypom. wb Dzieci Który. – pogrz. w swoj
paraf. od 35 lat – umi. powt. nazwi. i wiek i
i nazwi.: Krew. któr. towarzy. tinn. Po ze to

§. Cho. pam.

Niepam. u dzieci.

7) nie umi. u żad. pyt. odpow: naw. nie umi. się karm. Niektó. dzieci umie. nie pam. tabli. mnoż. lub całe stronni. choć ich nie rozum. lub nawet w język. nieznan.

§. Niepam. rzeczy.

8) Aby rozum. dziw. ~~zjawi.~~ tej kateg: należ. ~~pam.~~ uważ. że pam. jest wielora. i że w rozw. ludz. róż. form. jej bywa. gór. Inn. jest pam. muzyk: inna mal: lub język: lub lokal:

9) Przykł: Moz: widzi 2 razy Miser:
Malar. Vernet. Rysow. dobr: wpatruje się w mod: potraf. go pot. wier. odtwor.
Gustav Doré — Hor. Vernet
Pew. Mal: z pam: skopiow: ingresi. św. Piotr przy Rub: a kop. była bard. podob.

10) Przykł: Szachowi: Morphy 8 part. Zuckertort 12 par.
słow. cytow. przez Lew. który przebieg. długi uli. umiał powtó: Kar. mozaj: w calej inn. — Mezzofante

11) Taka pam. specyal. zależ. organ. w pierw. rzęd. od dobr. zmysł: i śmiało. uwagi: pot. od innych.
Według. Taka pam: istni. po ust. niezale: od innych. może jedn. stać. lub zniknąć: c drug. pozost.
Jedn. nie studjow. drugi" dzięki rodz. amnez.
Mamy dzięki. specy. stud. nad pam. języ.

12.) Niekto. osob. stracą więc powtarz. pam. tonu lub koloru. muszą. zawsz. muzy. lub mala. Inna. tra. cały pam. liczb, fig. języ. ole. imion włas.

13) Holland zwrócił. ch Kapala. w Herze stra: przy wrzo: jęz. niem. - dzieci: po niejak. czas. i dobr. pozysk. mów.
Przyp. dr. Beattie przy uder. w głow: zapom po grec: - reszt. pam. pozost. - podob. utra. pam. jak: języ. po wyzn. febr.
Dla mnie: pam. do samo - dzieci. uderzenia w głow. lecz. 3 dni bez przytom. potem stracił. wszyst. co wiedz. z muzy - reszta pam. pozost.
więc: skomplikow.

14) Chirurg zraniony w głow - Rib. 115 -
chory um. grać ale zapom. nuty
drugi przeciw. zachow. pam. nut, ale wiedz. nut grać zapom.

68

Przedmiot Psycho: 8447   a Psych.   1

Co do przedmio. któr. zajmu. się ta nau. istniej. dwa głów. a
zob. przeciw. poglad zdan.

. Jedni są z góry przekon: że dusza nie jest samodz. jestest.
~~odziel.~~ i różn. od ciała a stąd ogranicz. się do badan. pewn. liczb.
zjaw. zwan. psychi; wykluez. zaś jako przbe. sensu a przy-
mym. podstaw. nauko. wszelk. dochodz. poorząd. duszy, stosun.
jej do ciał; możno. istnie. po zaciszt; nieśmiert. i t.d.

Drudz. przeciw. mają istnien. duszy samodziel. za rzecz najpew.
bo bezpośred. przystęp. dla obserwc. wewn. w swoich akt. myślen.
i woli osobist. Stąd zajmuj. się głów. i przedewszystk. isto.
duszy a z niej wyprowad. różn. jej władz. i objaw.

Ci nazyw. się metafizy.; tamci zaś wykl. empiryk. choć oni
także mogą być metafizy. w pewn. znacz. gdy hołdu. z góry
materyaliz: W traktow. jedn. tej nauki zaś empiry: bo mało
wychodz. od jakiej. materyi: podpadz. pod zmysł. bo ten tyl.
mają za godny ~~przedm~~ badań nauko. Które zat. ich różni. tak.

określ. że Metafiz: za punkt wyjś. obierają pojęc. subst.

ducho: i będ. subtel. zwięz. wyprowadz. wniosk; empiry.

bez takt. pojęć: zawsz. od fakt.

Metafizy. zat. wyj. duchem a zaniedb. ogs. fakta empi,

empiry. obieraj. bogat. zasób fakt. a ignoru. pojęć. duszy, chyb.

że który wyraz ten w znacz. ogólny. zamie: sumy pewn. liczb.

fakt. Błęd. metafizy. jednak. dzisiaj nie ma, bo już

od czas. Wolffa zawsz. materj. dostarczał. tej nauki prze-

każyw. tak. zw. psych. ~~empiryc~~ empiryczn. a owe kwest. które

po za emozj. o który wspomn. wyżś. przekracz. dla metafi.

Wspomn. że dla wzgl. pedago. i ten podz. się ustalił,

zwłaszcz. w podręcz. gimnaz.

Przytocz. kil. przykład.

a Psych.

2

Lindner, Lehrb. der empir. Psych. als inductiv. Wissensch.
Wien 88 (wyd. 9e,)

Lindner, wykład psycho. empirycznej = wedł.
wyd. 10 i 11e opracow. Dr. Leon Kulczyński-
Kraków 95 r.

Wstęp o psycho. w ogóle

§. 1. Świadomo.

gdz. ont. zastana. się nad zewn. i wewnę. stan. naszym:
Zewnętrz. jest bezpośred. przystę. nasz. zmysł. percep:
wewn: tyl. pośred. za pomo. wrażeń: zgadnię. być może =
ale jest pewn. grupa stanów wewnętrz. = nasze własne
wewnętrz: (p. 2) który. tyl. występu. w oczach. o stany ducho.
albo wyobrażeń; których ogół tworzy świadomość - a wszech-
stronne przeniknię. się ich wzajemn. i ścisłe zjednocze.
w nasz. ja nazyw. świadomo. sieb. same. =

§. 2. Dusza

p. 2. Rozróżnia. istoty (substancye) i stany ich. Dusza jako isto. zostaj. trwale, jakkolwi. zmieniają się jej stany. Istotę, w której tkwią nasze wyobrażenia i wszelkie od nich wyprowadzo. stany wewnętrz. nazywamy duszą. Wyobrażenie zaś stanem duszy – dusza jest podmiot. i podścielisk. wyobraż. ich właściciel. –

p. 3: rozwod. się nad przymio. duszy, któr. są inne od przymio. ciełes. i konklud. że ona jest isto. pojedyn. różną od ciała, o której dalszych przymiot. i wewnęt. charakte: drogą doświadczal. nic stwierd. się nie da.

Uwag. Dalsze wytłumaczeni. tego przedmio. nie należy już do empiryczn. psycholo. lecz do metafizy. która tworzy najtrud. i najsporniej. dział filozo.

a Psych. 3

Lindner (ciąg dalszy)

str. 4 = Następ. § 3 Ciało i dusza:

Ciało i dusza są to dwie róż. istot. jedna zewn. druga wewnęt.; jedna rozciągło. i złożo.; dru. nierozciągło. i pojedyn. Mimo tego przeciwstawien. jest międ. niemi istot. związ. i wzajem. zależno. Gdzie jest żyją. ciało, i przypuszcz. duszę, i gdzie dusza, przypuszcz. ciało. Ciało bez duszy nazyw. zwłok. dusza bez ciała duch.

Pogl. rozmaity. się według tego, jak się tę dwoistość. natu. ludzk. tłum. powst. monizm alb. dualizm

Dualiz. uważ. ciało i duszę za dwie zasadniczo różne isto., któr. się nie dad. sprowad. do wspóln. pierwiast. Monizm jest alb. materyaliz. albo spirytualiz. czyli idealiz. – wedł. tego, czy duchow. objawy stara się wytłu. cielesne. czy cielesne – duchow.

str. 5 = idzie § 4: psycho. empiry.

Zadan. psycho. w ogólno. jest zbad. prawa życia ducho. i przez nie wytłum. rozmaitość. objaw. umysło. Dla spełnien. tego zadan. może obrać dwoj. drog: dedukc. która od ogółu przechod. do szczegół. albo indukc. wiodąc. przeciw. od szczegół. do ogółu. Pierw. droga jest spekulacyj. postępuje nią umiejętno. filozoficzne; druga empiry. której się trzymaj. umiejętno. doświadczal.

Stosow. do tego rozróżni. psychol. racyonal. czyli spekulacyjn. jako część filozo: i empiryczn. jako umiejętno. na doświadcz. oparta

str. 7. odkąd Herb. utorow. drogę. metod. indukcyj. także na polu wewnę. doświad. – nie może psycho. odmów. już prawa do zajęc. stanowis. międ. ścisł. umiejętno.

= Będz. więc psycho. bad. praw życ: ducho = a psycho. empiry. będz. tem badan. za pomo. meto. doświadczal.

a Psychol. 4.

Dřbal, Lehrb. der empir. Psycho. Wien 92 = 5te wyd.

§1. Pojęc. i zadan. psycho:

Pojęc. psycho: poleg. na pojęc. antropo. Antropo. jest to wiedza o człow. o ile jest przedmio. wewn. lub zewn. doświadcz. Antropol. rozpa. się na 1° somatologię 2° psychol. Tamta zajmuj. się człow. o ile jest przedmio. zewn. doświad, a ta, o ile jest przedmio. wewnęt.

Somatolo. rozpa. się na 1° anato i 2° fizjo.

Psycho: czyli druga część antropo. jest nauką o duszy ludz. będą. nieoczywist. podst. życ. ducho. Zadan. jej zbiór. zjawis. czyli wewnę. stany duszy uporząd. opis; odkryc. prawa psychi. a wreszcie wyjaśn. ze wzglę na istot. duszy.

X. Pechnik – Zarys psycholo: = Lwów 95 = str. 2 = Psy. zajmu. się badan. zjawisk duchow. i praw którym one podleg.

Róż. defini:

Psychologie
Psych. Anthropol.
Seelenlehre
Naturlehre der menschl. Seele
Lehre von d. Thatsachen des Bewusssts
Phaenomenol. des Geistes
Wissensch. des inn. Menschen
Menschl. Subjectivitätslehre
Philos. des Menschen

Clark Murray = Zasady psycho: Podręcz. przeł. przy Henr. Wernic i Dawid – Warsz. 87 =

Str. 1: psychol. nazywamy dziś powszechn. naukę badają. zjawiska umysłu. Zamiast wyra. umysł względnie wyr. wyraż dawn – a wiele w najnow. czas. za jego równoważniki bierzemy pewn. wyrażen. ~~zjawisk~~ pochodz. od ~~zaim.~~ pierw. osoby, nadając im pod. nazwami: jak jaźń, ego, das Ich

Str. 2: w nowsz. czasach, dla odróżnien. umysło. zjawisk od fizycz. zaczę. je nazyw. psychicz.

Ber. wyraź. cecho. różni. pomięd. zjawis. jaźni alb. umysłu a zjawisk. materyi – nawet materyal. organi. i nieorgani ... w zupełno. nie mamy wiedz. tak o rzeczy. jak i o stan. w jak. pozost. Zupeł. inacz. dzieje się ze mną ... o tem, co sam czuję lub czego doznaję, mam bezwarunkow. wiedz. gdyż inacz. nie możnab. twierdzi że ja to czuję i dozn

x)

Str. 3
x) Wyraźną więc cechą umys. jest to, iż jest on świado. swoich zjawisk, i dla tego też zwykle zjawiska te nazywamy zjawiskami świadomości, i t. d.

<u>Rozmaite defini. życia.</u> C. Psychol: 1

Cztow. jest przedewszyst. istot. żyj. organiz. Jakiekolw. mieli filozo. poję. o duszy, na jedno zaw. się zgadz. że pewn. doni funkcyi duszy uczestni. połowicz. z funk. żyj. organiz.

Już Plat. przypomin. że duszy nie moż. oddziel. od życi. ani życia nie ma bez duszy. Ta przedst. się jemu, jako źród. jedy. życia, a dziś. wpół nie inacz. sądzi, mając za jedno, być pozbawio. duszy i utraci. życie.

Jeże. tak blisk. jest pokrewieńst. obu poję: pytan. <u>Co to życie</u> nie tyl: fizyo. się tyczy, lecz także jeszcze psycho. bo jeże. życ: jest w ~~pew.~~ dosłow. znacze. skutk: duszy, a w przenoś. znacze. takż. własno: odrębn. duszy, to określ. życia tem sam. określ. jest. nie odd. duszy, to w każd. raz. najważ. przymiot. jej istot. Nie moż. zaś defin. życ: poleg. jedyn. na ludzk. natu. bo jeż. nikt dziś z których nie uwa. nie naszą zwierz. ani roślin za jakieś nieżyw. mechanizmy; jeże. przeciw. ni takż. przypisuj. życ: należ. również ich funk. wziąć pod uwag: gdy mamy definiow. życ: z jak: przymiot. wzięłt

Zapew. życ. w człow. ma sob. właści. przymio. i funk. któr. nie napoty. w królest. roślin i zwierz., ale ma także cechy nie- któr. wspól. i to tak. właśn. któr. wyróżn. pojęc. życia w znacze. najogól. od poj. inn. pokrew.

Co to życie? Dla poczu. wewnę: i badc. tyl. przez indu. bezpośr. ~~[illegible]~~ życ. jest rzeczą bez. prost. i zrozum. Każ. każ. wie z właśn. doświad. wewn.; co to głód, pragn. zimno lub ból ~~[illegible]~~ któryś ból. tak. każ. czuje się bezpośr. żyw. jestest. i wie bar. dobrze, że żyje. Jest to fakt pierwo; odczuwaj. się w ~~[illegible]~~ każd. czuc. lub akcie naszej świado. Tak. jedn. fakt. najtru. zdefi.

Defin. Spencera: „Kombinac. określo. zmian różnorod. tak. obok. sieb. jako po sob. idących." Do #

Do tej sztucz. i ciągł. defin. któ. filoz. ang. jeszcz. testo. „w związ. ze współbytami i następstwami zewn."

(ibid. p. 75: The continuous adjustment of internal relations to external relations

H. Spencer: Biology. Part I Ch. IV § 25 = Ch. V. § 27

The principles of biology cf. An epitome of the Synthetic Philosophy by Howard Collins. London 90 – 2e éd.

Z przedm. Herb. Spencera #

p. 73 = Life is the definite combination of heterogeneous changes, both simultaneous and successive. =

Defin. życia. ciąż: Spencer po skrytyko: rozmait. dawniej: O Psychol. 2

On sam dawniej w r. 52 w Westminst. Review takie poprow:

„koordynacya czynności" który. czynnoś. nie pryd. bo zbyt ogólnikowo.

Carelles, tłum. i zwolenn. Sp.: tak obrzś. jego defin:

„Ciągł. restaurowyw. się stosunk. wewnęt. do stosun. zewn."

Tak pojęc. defin. jest zbyt rozo. zat. bez warto.

Dotab. się zastoso. do mięś: gotuj. się w garn.

do każ. proces. chemicz. dokonyw. się w ciel. nierzyw. pod wpływ. stosun. zewn.

Zwyczaj. mi przypod: raz tak. mi udziel. defini:

„osobny ruch subst:"

ale brakuj: określe: bliższ. subst: — mamy rodz. bez różni. specyf.

Jeśli subst. w znacz. materyalist. się bierz. jest niewątpli. fałszy:

jeśli w ducho. to zbyt nieokreślo. bo myśle; akty woli

i t. d. są takż. rodz. ruchu —

Bichat – stwór. lek. i fizjo. z począt. tego stul.

„Życie jest sumą funkcyj, które opierają się śmierci."

Ta defin. zyskał. wielk. powodz. w Fran. choć jest tyl. parafra: dawniej: Encyklop:

Le vie est le contraire de la mort

Claude Bernard o niej taką robi uwagę:

Pelletan poprawił Bichat'a defin:

Życie jest to opór stawiany przez mater. organizow. przyczynom pracującym nad jej zniszczeniem.

Pomijam wiele innych =

Zatrzymam się przy Claude Bernard =

Leçons sur les phenomènes de la vie" I. Leçon, la odrzuca mnóst. defin. dawniej. podaw. je odr. krytyki:

Claude Bernard docho. do swoj. defin. życ: ze pomo. indukc: wylicz. napoz. znamio. wspól. jest. żyw. Wymien: 1° organiza; 2° genera: 3° aliment. 4° ewolu. 5° śmier. poprzedz. upadk. sił lub choro.

O każd. z tych zjawis. twierd. że żadn. z nich nie jest spowod. przez jak. pierwia. wewnę: niezależ. od warun. fizykalno-chemi. wśród któr. żyj. organiz.

Pod. dział: wszyst. zjawis. życ: na dwie klas: a/ organizu. b/ destrukcyj.

Pierwsz. celem jest rozw. i utrzym. organiz. stąd moż. powied: życie jest tworzeniem = Drug. prowadz. ciąg. nad zniszcz. organiz: a nie moż. być żad. objaw. życ. bez współcz. zniszcz. pewn. częś. organiz. W tem znacz: życ. jest śmierć (I. 41) Każ. zat. zjawis. żyw. obejm. pewn. organ. organizacyjn. i dezorganiza.

Poza tych dwóch rodz. zjawis. wszyst ludz. nie chcie. nic zatrzym. (I. 43), lecz szuk. sam. przyczy. zjawisk,

stąd dwie szko: witalistyczna i mechani.
Pierw. uważ. wszystk. owe zjawis. za skutki osob. pierwiast.
życ.; druga za skut. mechani. dział. ogól. sił przyro.
Wedł. Claud. Ber.: fizyo. powin. odrzuc. jedn. i drug.
hipo. Zapew. jest przyczy.: przez któr. wili. i zwierz.
powstaj. rozwij. się, utrzym. czas jak. w swej przyrz.
form. a pot. umier.; tę przyczy. moż. b. uważ. duszą
fizyol. lub siła żywot. Ale nie wol. jej personifi.
ani mieć za coś osob. istnia. samodziel. i działal. w
organiz.; jeżeli nie chce: popaść w błąd witalist.:

Hipo: mateczycli. tak. nale. odrzu.: bo jakkol.
zależ. od warun. fizyko-chemi. stud. jedn. organ. praw
nie. odmienn. Jest jakiś plan ogól. i szczegół. przeprow.
w każd. organiz. a choć zjawi. każd. tego organiz. wzglę.
dla sieb. i z osob. zależ. od sił ogól. przyro.; jest jedn. coś
odrębn.: aliquid propriu, kieruj. sił. przyro. wedł. pla. organiz.

<u>Claude Bernard</u> w kwest. życ. dośw. do tak. konkl.: C Psych. 4

I. 57: „Doświad. pokazu. nam, że jest plan organi. w ist. żyw.; ale nie pokazu. że jakiś pierw. życia organ. występ. w tym plan. Jedy. siła żywot.; któr. moż. przypu. jest to rodz. siły prawodaw.; ale któr. nig. nie jest wykonaw."

Tamże nieco dalej:

„Siła żywot. kieru. zjawis. któr. nie wywołu. a organi. fizykal. wywołu. zjawis. które. nie kieruj.

To jest już dosyć dziw.; jednak dziwniejsz. co następ.:

I. 52: „Siła żywot. nie jest siłą czyn. ani wykonaw.; ona nic nie robi sama z sieb. bo wszystk. objaw. życ. dziej. się przez odz. warun. fizykal. i chemi.; zat. tak rozważ. istota owa nie moż. ~~zająć~~ miejs. w fizyo. doświadcz. Gdy fizjol. będz. chcia. pozn. zjawis. życ.; wywoły. je; działa. na nie, zmien. je, nie powin. odwo. się do siły żywot. któr. jest isto. nie dając. się ująć, lecz powin. się zwróc.

do warun. fizyko-chemicz. któr. poprzedz. za sob. i wskazu. objaw. życia.

Jakiż zat. rezult. tych reflex.?

Niewątpl. ten, że fizyo. nigd. nie dojdz. do życ. sam.; on moż. tyl. bad. zmia. fizyko-chemi. które towarzy. życiu. Tyl. warun. materyal. i fizyko-chemi. są dla nas przystę.; istot. wewn. życ. pozost. nie zaw. ukry.: Mamy zaw. do czynie. z objaw. materyal; przyczy. pierw. tych objaw. i siła wiecz. kieruj. są niezbad. – Ignorabimus – jak Dubois Reymond w przytocz. mowie. –

Claude Bernard uczy. ten przyst. swój na świat determinicz. wedł. któr. świat. żyw. bad. się, jak gdyb. nie było żywot. siły, lecz tyl. zmiany i ruchy mate. Poję. życia, now. przyję. siły fizyk. należ. do metafi. a ta nie powin. wkracz. do dziedzi. fizyo. Zamia. kusić się o nową defini. życ. poprzestaj. fizyo. na uznan. dwóch prawd:

Claude Bernard (Ciąg dal.) ć Psych. 5°

1° W każd. organiz. żyw. warun. materyal. zdano. o zjawis. życia;

2° są pewn. prawa, ustanowio. z góry, któr. rząd. i porządk. i form. tych zjawis.

W ziel. defini. życ. jest złudzen. (I. 63)

Zat. Claud. Ber. nie daj. nam żad. defin. życ. mogąc. ni na coś przyd. w psycho.

Uwaga Krytyc!

Determi. Claud. Ber. jest błędny.

bo 1° bo siła, któ. kieru. zjawis. ostatecz. je wytwa.

Przykł: Kamień spada.

Kula wystrzeło.

Karmię. i rozmnaż. się roślin

2° organi. które wytwarz. zjawis: ale są pobudz. i kierow. skąd inąd, nie są przyę. jasn. – one przyłącz. się, ale nie wytwo

3° Meto-da w nau: ogól. przeprow: prowad. do rezult. niedorzecz. i dla tego nie moż. ost. się wobec krytyc. skraj. czy materyalisty. czy idealisty.

4° Że fizyo. w badan. zjawisk życ. może tyl. posługi. się siła: fizyko-chemi. jest oczywist. ale dowo. do tyl. że experym. nie sięg. do isto. wewn. zjawis; tę moż. tyl. zbad. przez rozumow. Tem. niepotrzeb. wytłacz. przez siłę życ. samej, bez uwzględ. sił fizyko-chemi. które się posług. byłob. takie. grub. błęd. =

Defini. Arysto. życia. D. Psych. 1.

W księg. o duszy (Περὶ ψυχῆς, de anim. libb. III), spotyk. się ciąg. z duszą (ψυχή), któr. ma znacz. dale. szersz. niż u nas. Mśimy odmykli od obdarz. roślin i zwierząt duszami, przyznaj. im tyl. pierw. życ: lub coś podob. Mówi. zwyk. o duszy ludz: a tyl. wyjątk. o duszy zwierz; o duszy roślin. mało się mówi.

Ogranicz. się w tej chwil. do rośl. i zwierz: i do ogólne. określ. ich życ: należy. przedewszystk.: że Aryst. nie oddz. życ. od duszy, lecz pierw. ma ze koniecz. skut. drugiej.

II. c. 1 (p. 412 a) zaczn. przyrod:

jestest. (οὐσίαι) zdaj. się że nader. zaś ciała a z tych znow przyrodz: (τὰ φυσικά), bo one są składni. wszystk. inn. Z przyrodz. jedn. mają życ. inne go nie maj. Przez życ. zaś rozumie. te trzy rzeczy: karmić się, rosnąć, ginąć = ζωὴν δὲ λέγομεν τὴν δι' αὑτοῦ τροφήν τε καὶ αὔξησιν καὶ φθίσιν. Tak więc kaz. ciało mają. udział w

życia, jest rzecz. jestest. (οὐσία) ale jakaś: tym zrozum. złoż.
ὥστε πᾶν σῶμα φυσικὸν μετέχον ζωῆς, οὐσία ἂν εἴη, οὐσία δ' οὕτως ὡς συνθέτῃ

Ponieważ ciało żyw. (organ. dalej bezpośr.) nie może być duszą, ponieważ zatem dusza byłaby jego pierwszą i urzecz. [illegible], jego εἶδος = ~~Stąd~~ dalej pierw. organ. jest ἐντελέχεια ciała = w tem znaczeniu: dusza jest akt. ciała – σώματος ἐντελέχεια =

p. 415 b.
II. c. 4 = Dusza jest ~~przyczyną~~ i począt. ciała żyw.

ἔστι δὲ ἡ ψυχὴ τοῦ ζῶντος σώματος (αἰτία καὶ) ἀρχή

Te zdan. daje się tak pojąć: żyjące.

Dla jestest. żyjąc. życie jest jego bytem: przyczyną pierw. zaś życia jest dusza

Pierw. potom. tego zdan. jest same przez się jas: zoli. i zaraz. gdy przest. ~~żyje~~ przest. tak. istnieć. Mojem zd. uważ. mart. pozost. (ale ~~[illegible]~~ ciałe) będzie. ony pojm. wolno. nie na całość. wierzyć. lub nieorgani. a które. nikt nie pow. że żyje życie. wola i lub zarazem:

Defin. Arystot. (Ciąg dal.)

Druga połow. zdan. że dusza jest przycz. i pierwiast. życ. (αἰτία καὶ ἀρχή) Życie – przedsta. pew. trudno. Materyaliści przyjmu. osob. pierw. życ. a determi. ze zkło. Claude Ber. powied. że jeśli dusza jakaś (fizyolo.) jest pierwiast. życ. to tak., jak gdyb. go nie było, bo nie moż. go pozn.

Spór do tego. się sprowa. czy siły fizyko-chemi. potraf. wytłum. zjawis. życ. Jeśli potraf. to kżd. dusza miał. tyl. znacz. przenoś. bo oznaczytab. pewn. kombi. owych sił; jeśli nie potraf. to należ. przyj. pierwia. jakiś, różn. od owy. sił, któr. wedł. Claud. Ber. dyryge. zjawis. życ. chocia. ich nie sprawiaj.

Przypatrz. się raz jeszcz. defin. Aryst.:

Nie mówi wprost, że dusza jest przycz. i pierw. życ.: na to w pewn. mie. zgodz.b się i Claud. Ber. zastrzeg. się jedn. że owe. pierw. nigd. pozn. nie moż.

Aryst. zaw. mówi, że dusza jest przycz. i pierwi. żyjącego ciała = to różni. wiel.:

Uwaga! Życi. jest abstr.: w rzeczywisto. znacz. tyl. jest życia: indywidualiz: Nie wol. mów. o życiu w tem znacze: jak się mówi o elektry: magnetyz. i t. d. Te siły wyd. się nie indywiduali.

Z tego punkt. widzę: powszech. znan. defi.: pełniej:

ψυχή ἐστιν ἐντελέχεια ἡ πρώτη σώματος φυσικοῦ δυνάμει ζωὴν ἔχοντος· τοιοῦτο δὲ ὃ ἂν ᾖ ὀργανικόν.

dusza jest pierw. urzecz. (= pierwiast.) ciała fizycz. mając. w sob. możno. życ.; takie zaś cia. jest organi. (de ani. II. 1)

Zazwy. znana się defi. ta w for. skróco.:

ἐντελέχεια ἡ πρώτη σώματος φυσικοῦ ὀργανικοῦ

W tej krót. form. używ. defi. tej powszech. schol:
Est autem anima actus corporis organici (S. Tho. Sum. adv. gent. II. 57) lub forma corporis animati lub forma et actus corporis etc.

Zob. nasz. Psych. litogr: str. 28 – 38.

<u>Życie rośliny</u>

Jeśli defin. Arysto. jest prawdzi. - powin. odb. prób. swoj. na życ. rośli; jeśli zaś mater. nie wszyst. powi. znalez. potwierd. swoj. w tej sam. dziedzi. życia.

Rośli. powst. z komór. i z komór. jest złożo, karmi się przez wsiąg. i przyswaj. sob. substan. nieorgani; rośn. do pewn. wysoko. przybie. pewn. form. któr. następ. powta. się mniej więc. w jednost. tej. sam. rodz.; nareszc. wyd. osob. szy. komór. z któr. mog. now. powst. osobni. podob. do rodzi; nareszc. spełniw. posłan. swoj. zad. dowcz. obumie. Zwyk. pięć grup zjaw. odróż. w jej życ: organiza. karmie-się, rozraz. w pew. kształt. wydaw. nasion, starze. się, któr. kończ. się śmierć.

Claud. Ber. choć nie chce być materj. tłum. wszyst. te funk. za pomo. sam. sił mechani. i fizy.-chemi. Nie było wedł. nieg. żadn. różni. międ. sił. rządz. świat. nieorgani. a organi. Jedn. ta różni. jest przeci. widocz. już przy kiełkow. Do nieg. potrzeb. bow. pewn. warun. zewnę: ciepła. wody, tlenu, ciepło. Że trzy te warun. koniecz. za potrzeb. stwierdzo. liczn. experym. Ber. wid. moż. wier. przechowy. się dłu. ale nie będ.

kiełkow; pod wodą leżąc, także nie kiełku. bo dział. tlenu albo niedostat. albo za przed. Bez tlenu także nie może. kiełko; nareszcie potrzeb. odpowied. tempera. Ale potrze. jeszcz. czegoś więc. Claud. Bern. nazy. to zapas. karmiąc. (le reserve nutritive) w sam. ziarn. Ten zap. stano. materyj. chemicz. wchodz. w skład ziarna a któr. żyą jakob. zapas. zużyw. przez pierw. manifest. życia.

Tymi. tego jeszcz. nie dost. czegoś. i to rzecz. najważ. Może być obecn. wszystk. warun. zewn. i zap. wewn. a jedn. ziarn. nie kiełku. jeśli zamarło. Materyali: twier. że tak. zmodyfiko. zapas. pożyw. już nie jest takim, jak był pierw. ale pominąw. fakt, że mikroskopi. dot. nie odkry. żadn. różni. pomię. ziarn. żyw. a zamarł. nie znajduj. w tem żadn. stanu. dla czeg. życ. ustąpi. Zapas ten stanow. tylk. dla czeg. kiełek żyw. się może. gdy się wychyl. na zewn. ziar. ale nie stanow. dla czeg. rozwij. się w pew. kształt, według. pewn. stad. przez

Claud. Ber. przypu. że w ziarn. jest życ. ukry. (vie latente), któr. może. utrzy. się przez lat. całe bez zużyw. swego zapa. a któr. zamie. się w życ. otwar. skoro tyl. znaj. się

warun. odporn. zewn. Aryst. były. powied. życ. możeb. (poten-cyalne) lub rzecz. w potędze (δυνάμει), któr. przecho. w życ. rzeczyw. (ἐνέργεια) – co oznacz. po łaci. przez potentia–actu.

Ale co to jest życ. ukry?

Clau. Bern. powia: że dla nas ono nie przystę. a wiem. tyl. tyle, że ono rozwij. się, gdy zaczy. się warun. zewn. wedł. pewn. praw który. nie daj. zewn. otocze. a któr. stano. o rozwoj. woli., jej kształt. długo. życ. i t. d. Te praw. są wedł. stym. fizyo. dla nas takż. nieprzyst. – one są stanem poprzednim, atawizmem, który spraw. że już w nasien. jest zawarte. kształt. woli. przyszłej. Dodaj. Claud. Bern. piękn. fra: że nasie. zdaj. się przechow. pam. organiz. z któr. pochod. (I. 66). Przed nim powied. już inni, że życ. jest przypomnie.

Ale to wszyst. nas. nie stanow. głów. rzeczy. W życiu woli. jest stro. morfolo. i biolog. Pierw. stano. o kształt. woli. druga o funkc. za pomo. któr. rozwij. się

Kształt pew. [organi.] przez assymilow. wb. subst. nieorgani. Z pięc. przedt. wymienio. rodzaj. funk: (organi. karmie. rozwój, owo. śmierć) dwie oznacz. głów. char. i wyzn. niej. [karmie:] ~~rozwój~~. t.j. rozwój i owo. i śmierć zaś, poprzed. wychow. jest rag. ukryw. odkr. Moż. zat. wszyst. funk. sprow. do dwóch, organi. i karmie. Pierw. przeds. funk. morfolo. drug. biolog.

Otóż Clau. Ber. pierw. funk. uważ. nie tłum. bo dla niej. organi. jest czemś danem: przekaz. każd. rośli. od poprzedz. pokol. — jest atawiz. przypom. — jest une cause première, któr. tłum. nie moż. ani nie wzd. Drug. zaś funk. biolo: jest przyswaj: rośli. now. [orgsl:] ~~subst~~. Przypuść. że ta wytłum. się daje przez same siły fizy. chemi. n.p. że płyny wciąg. są do rośli. proces. czyst. mechani. a pod wpły. ciep. i świa. zmien. się w sub. organi. to jedn. cała to dział. zależ. jest od uczęst. komór. w któr. się odby. —

Zob. Psych. moj. litogr. str. 39

Bibl. do ~~fiz~~ fizjol. rośli. do począt. życ. i t. d. e Psych. 3

Opisała począt. życ. i organiz. mni. porów. Wundt, System der Philos. Band V rozd. IV biolog. Probleme, gdz. rodzi mow. o samorodzt. =

Denys Cochin, l'Évolution et la vie. Paris 88 = 2e éd.

Chap. V: la matière organique

Chap. VIII. Théorie des germes. ~~Travaux~~ de M. Pasteur

Że rośli. żyją nie alez. wątpli: że nie maj. czucia, edy. się wynik.: z braku wszelk. ruch. samodziel:

Że w roślin. nikt nie napotyk. ~~działań~~ oddziaływ. dla drażn. mechani. fizyk. chemicz. jest pomiędz. zacz. Objaw. się to oddziały. przez ruchy odrot: (Reflex-beweg)

Linné uwzgl. tez fenom. drażliwo: irritabilitas =

Dziś. bad. nad tym fenom. urosł. i dostarcz. mnóst. fakt. podob. nie tyl. u rośl. lecz u zwierz. zostaj. na sam. krawędz. królest. zwierz. tam gdz. nie mo. ukaz. odróżn. organiz. zwierz. od roślin.

Należą do tych:

(Objawów te ~~m~~ n. p. drażliw. pewn. liści, zwrac. się kwiat. do słoń. i świat., z niezm. predław. zypadek – Heliotropizm – kieru. korzen. i potor. z ich rozmai. ruchy

Wedł. Claud. Bern. (I. 241 sq) drażliw. jest przymiot. protoplazmy i poleg. na tem, że ona moż. wykony. pewn. ruchy i odczuły. na pewn. pobud. zewn: Claud. Ber. rozróżn. wrażliwo: (sensibilité) do drażliwo. (irritabilité) a tą uważ. za jedyn. własno. żywotn. pierwo. któr. wspól. jest obu królest. Sama wrażliwo. była by tyl. rodz. skomplik. drażliwo. protopl. (I. 243)

W każd. tkan. żyj. przety. można odczuły. na wpływ pewn. pobud. zewn. Gdz. jej niema, tam tkan. nie żyj.

W każ. tkan. żywa dwa istn: własciw. organicz: czyli można reagowan: w spos. poszczegól. i samodz. (I. 250)

Obie te własciw. znajd. Clau. Ber. w protopl; obie przez rozwój organiz. specyali. się i t. d.

Protopl. jest źródł. wszyst. i jest jedyn. mat. żyj. wszelk., ona ożyw. wszyst. inn.

Pobud. działaj. na drażliw. protopl. są to ogół. wzmi. ając: woda, ciepło, tlen, i pewn. subst. karmią.

Anestezya – unieczulen.: woli.

Claud. Bern. rob. stud. i doświad. spostrzeż.

Subst. unieczulaj. = eter, chloroform. i t. d. mog. zatrzym. naw. zmian. drażliw. protopl.; one mog. jed. tyl. zawiesz. zasad. drażliwo. żywotn. ale nie moż. wpływ. na zjawis. wyp. chemi. które rozwij. się bez przeszko. (I. 253). Stąd moż. odróżnia. zjawis. życ. od tak. które do niego nie należ.

Cl. Bern. przeko. się, że eter lub chloroform. nie tyl. znosi wrażliw. i uczuć. bólu w zwierz. ale także zawie. wszel. drażli. protopl. a tem sam. wszelk. obj. życ.

Dział. subst. unieczul. rozw. się kolej.: do wszyst. tkan. Organi. w ogól. one dosięg. tyl. protopl. w środ. nerw.; gdyby stano. tak. protopl. wszyst. nerw. i mięś. i t. d. musiałb by ogól. umrz. Zat. to unieczulen. nie uspok.(?) (I. 254)

Ale w roślin. i zwierz. może unieczul. być przeprow. komplet.

Ograni. się do przytocz. doświad. na kt. roślin.:

Mimosa pudica – ona na każd. gałązce. po obu. liści. stron. pierzast.: pod dział. pobudz. zewn. wspól. gałązki się opuszcz. obie drugo rzędn. rzędy(?) zbliż. się do sieb. a osadzo. na nich listko.

zemyk. się pawami, tuląc się do nieb. Wszystk. wolnd. dział. na drażliw: subst. organi. w zmysł. tak. na niej dział. choć z ocz. ich dział. się stał. =

Claud. Ber: ocedz. pod klosz.: gdz. była gab: uczęszcz. eter. 1) ptaka 2) mysz 3) żab. 4) sensytyw.

Pierw. po pięć. minu., druga po 10 mi. trzecia po dwu. godz. przeszł. ocz. pada. bez omu.: i wydob. nie ożyj:

Sensytywa dopie. po 25 minu. = oczyści w nalezyj. warun. nie powin. być za ozp. nie powin. być wystaw. na słońc.: i t.d. mój. w t.d. dotyk. się liści, on. nie odwieływ.:

po niej. ocz: jak ow. zwierz. i sensyty. na ~~[illegible]~~ świeżi. powietr. wszystko nie. drażliw: (I-257 sq =

Darwin: Charles u. Francis = Das Bewegungsvermögen der Pflanzen - deutsch v. Carus Stuttg. 81

Darwin Charles: Insektenfress. Pflanzen - deutsch v. Carus Stuttg. 76 =

Fechner, Nanc od. üb das Seelenleben der Pflanze

Cohn Ferd: Die Pflanze - Vorträge aus dem Gebiete der Botanik - Breslau 82 =

Fischer Engelb. Lor: Ueber das Princip der Organisation u. die Pflanzenseele Mainz 83

Verworn Max, Die Bewegung der lebend. Substanz Jena 92

f. Psycho. 1

Nerwy:

Psychol: w ścisł. znacze. dopie: przy organiz. zewn. się zmien.: a za warun. takiego. uważ: jak. dowiod. mało wrażenie. czuć: W czuciu zaś odróżn. dwie stro: przedmiot. i podmiot: pierw. odno. się do pozna. zewn: czyli do poznaw. przedmio: a drug. do ~~sposob~~ osoby: w któr. znajd. się istot. czuj:

Przypuśćmy - że najmniej. rozwin. organiz. zmysł. ma tyl. jed. zmysł dotyk: to ile raz. dotkn. się ciag: odbie: jak. niewyraź. uważ. przedmio: a wedł. tego. czy uraz. to będz. przyj. lub nieprzyj: będz. miał. uczuć: subjekty. rozko. lub bolu.

Ale dwie te funk. nie wypełn. całeg. życi. psychi: Naw. mało rozwin. zmysł. nie tyl. pozna. przedmio. zewn: lecz także wedł. sposob. chodzą do nich zdąż. lub ich unik: inn. stron: odruchy. na otocz. swoj. Ponieważ to odruchy. polączo. z jak. ruch. organiz. mniej lub więc. celow: a w ostat. ruch też w swoj. wszystk. form. uważ. się wola. przyjść dwie poznać. dziś. podział cz zjawisk. psychiczn. na trzy klasy: poznaw. uczucia, wola.

Gdzie jest zwier. tam są i nerwy, a choć przy najniż.
twor. zwierz: nie moż. wykaz. żad. syst. nerw; wol. jed. przypu.
że subst: nerw. rozla. po całł. organiz. nie twor. żad. ośrod.
od któr. b. zależ. bytem. Ta hipot. stwier. takż. dla naj. niż.
polipy i in. zoofity rozm. lub rozdzie. we wszyst.
kierł: a z każd. ziarna. po niej. czas. powst. now: organ.
komplet. podob. do pierw.

Krót. opis syste. nerwo. u zwie. wyż. i ośrod.
zob. w moich prelek[x]: p. 50 rys.

x) 2 v. 1892

Funkcye nerwów.

f. Psycho - 2

Odruchy są wsprost. objaw. funk. nerwo. - ruchy odrzut. lub mimowol.

Zob. Litogr. p. 58

Czy ruchy odrzo. są zjawisk. czysto mechani. czy też psychi. a jeśli ta druga wers. im się należ. czy są zjawisk. świado?

Odpow: Ruchy te nie są ani mechani. ani świado.

Zob. str. 60

Pyt. to mieści się w drug. obszerniejszem: czy nerw. działaj. mechani. i czy skut. ruchu nerwo. są tego sam. porząd. co pomor. mechani?

Podług. zewn. dział. na organ. zmysł. są to róż. form. ruchu kosmicz: światło, dźwięk, ciężk. mechani; ciepło i t. d.

Zob. Litogr. 61 =

Cybulski, Fizyologiia I. 141.

Chocia. ani natu. tego ruchu ani też tego stanu czyn. dotychcz. nie znamy, możn. jedn. oznacz. jego szybkość a nawet pięk. stop. ora

Wundt, physiol. Psych. I. 190 sq.

Ruchy automaty: Lit. 62

Wundt I. 129 sq.
u. Essays: Gehirn u. Seele

Funkcye nerw. mięśn. i wypoczęt. w mózgu –

Psycho. 3

Mózg a funk. nerwów

Badan. Flour. wed. któr. mózg wzięty w całości jest siedzi. świado. i objaw. wszyst. zost. znacz. zmodyfiko. Mózg im lep. go poznaw. tem więc. zadziw. wstręt. bada. swoj. rozmaito. swoi. kontakt. poszczegół. ; delikatno. swej. układ. które bynajm. nie zas dostatecz. zbad. Nerwy wszyst. n. p. zachow. zamodz. bieg swój poprzez massę mózg. a kończ. się kups. komór. lub nerw. gangl. z któr. znowu wycho. nie licz. pęki włók. ku najrozmait. stron. massy szaręj, stanow. powierzch. móz. Też taki. zbad. osob. i odkryw. nowś. zadziw. wraegó, Ona niewątp. jest narząd. służ. do wykonyw. skompliko. funk. psychi. jako to pamięć, kojarze. pojęć, układ. zamierz. o ile tył zależ. są od danej. doświad. i t. d.

Lokaliz. niektór. funk. psych. w pierw. częś. mózgu narz. mózg. tak się przedst: że należ.

1) oddzie. okoli. sensory. od motoryczn.

b) oddzi. w jed. i drug. okoli. osob. ośrod. już to do pomocz. pewn. mięśn. już to do odbier. pewn. wraż.

c) zachod. związ. pomię. pewn. okolic. móz-u wiadz. mówie.

Wszystk. te nerw. mają swoj. odręb. funk. i nie mog. zastęp. sieb. nawzaj. Ubyt. ich sprow: ustan. funk.

W tej lokaliz: Munk posz-ze daleko; osob. z psiemi. móz. wszkn. istot. nawzaj.

bo 1) symmetry. rozdziel. częś. móz. mogą się zastęp. nawzaj.

2) że w każ. częś. ośrod. nied. w dział. zlew. się w społ. działan.

3) pewn. pertarb. lokal. móz. nie zaw. sprowadz. bryt. zaw. skutk.

Ogół. w móz. wszk. należ. przyjmo. podz. pracy.

Munk, Functionen der Grosshirnrinde Berl. 90 2 wyd.

Wundt, zur Frage der Localisation der Grosshirnfunctionen (Philos. Stud. VI. 1 –

Thom. Huxley, Grundzüge der Physiol. Deutsch von Rosenthal Leipz Hamburg 93 3e wyd.

<u>Czucie</u>, jak się rzek: ma stron: objekty. i subjekty. Któr. w mowie potocz. częs. rozumien. g Psycho. 1

Objekty. rozyw. wyst. wrażen: (Empfindg) a subjekty. uczuć: (Gefühl)

Jest zat. każd. akt świado. ono: czemś złożo. Litogr. 82

Trzeb. odkry. składni. a ten sam. przedzi. ist. jego odsłon. w każd. wrażen:

a) jakość czyli treść — świat. czerw. lub żółto.

b) intensyw. czy. siłę = n. p. światł. czerw. może być silniej. lub słab.

c) uczu. subjekty: — przyjem. lub nieprzyj. lub oboję.

Oprócz tego

d) wraż. dotyk. i widzen. mają rzecz. dodc: jakieś mien. przestrzen.

Gdy pyt. o przyczy. najbliż. bezpośred. należ. odpow. że jest nią jakieś podrażnie. nerwu — pobud. podniet. Reiz i to nerw. sensoryczn. — moż. pocho. z zewn. lub wewn.

Lito. 83   Podnie. wraż. w organiz. zdro. i norm. wzrusz. nie docho. do świad. – chyba że nabiorą pewn. siły. Wszystk. te wraże. obejmu. zwyk. nazw. ogól. ~~czucia~~ lub zwykł. ogól. sensus communis – za pomo. któr. i t. d. Lito. 83 =

Pobudze. zenw. na zew. ruch. – pomię. eter. lub inn. ich. siły i dział. na końc. przyrza. nerw. zmysł.

Nie każ. ruch zewn. zdol. jest pobud. zmys. nerwe, aby poczuł: wraż. ani też każ. ruch dział. woź. na koń. przyrz. nerw: Stąd odróż.

I Ogól. pobudze:

1) ciśnie. lub uder. mecha.

2) elektrycz.

3) zmia. tempera.

4) wpły. i dział. chemi

Każd. z tych eter. gatun. musi mieć pewn. intensy. i pewn. szybko. jeśli ma pobud. nerwe czuć. a pobud. to odby. się w ten spos: że w nerw. wywoł. to co nazy: ruch. nerwo: i t. d.

A Psychol. a

W drug. poło. tego wie: Fechner, Helmholtz, Wundt bardzo przyczy. się baden. nad stosunk. psychi. objaw. do fizycz. (stąd psychofizyka) do ustalen. pewn. naukow. meto. mając. umożeb. zbadowan. umiejętno. psycholog. Zasługa Wundt różn. w tym kierun. używ. meto. i pogl. na szczeg. otrzym. wyłoż. w dzieł. znako. Grundzüge der physiol. Psychol. Zy= któr. spotk. się z bar. silu. niechę. filozof. i psychol. Byli przekon. że meto. W. niwe. samo poję. duszy a prowad. do grub. materyali. Po czę. mieli rac. jak pokaz. wszystk. bo prawdz. nawe. każd. teor. staj. się dopie. jasnem wyłoż. uczniów, wyciągaj. ostat. konsekw.

Że to przyczyn. przyję. książ. W. i wszystk. do niej podob. objaw. z żyw. uplesz. ~~Metodat~~ Uważ. ten nowy kierun. jako zwycięst. nauk. przyrodz. i przydane im całego obszar. życ. duch. do któr. przedt. nie miały ich metod. istnieć zbad. przystę. W pierw. czas. now. ten kier. zasil. się gło.

zwolennik. z obo. naturalis. zutano. fizyol. medyk. i t. p.

W ciąg. lat ten stosun. się gruntow. odmien., większo. filoz: powzn. swoj. nieufno. do meto. W. a wiele przyrodni. cofnę. się ~~oskarżej.~~ go o powrót do poj. metafiz. Ubolew. że bawi się w spekul. filozofi. W isto: im głęb. wnik. W. w dziedzi. zjawisk psychi: tem więc: przekonyw. się, że to odręb. ~~dziedzi.~~ graniczac: z fizyol. do nie daje. się do niej wciel. To też zaw. występow. przeciw tym usi.. i ~~stronnik.~~ któr. którzy zbyt jednostron. wyciąg. wniosk. z jego Zarys. psycho: fizyol. ~~postu~~lowali psychol. przerob. na fizyol. Z niektór. wspr. jego później w. = Psychi. Kausalität = D. Princip des psychophysischen Parallelismus = Definition der Psychol. = wsrem. z ~~jego~~ Zarys. Psychol. = Grundriss der Psychol = przebija wszędz. tenden. uwer: żeby ~~uwagę.~~ odznacz. odzieb. ~~się z zarzut.~~ nawet cień materyali. oraz wykaz. tę wielk. prawd: jako po ~~zdob~~dobycz. fundam. fizyologii pod zjawis. psychol. prawdz. praca psychol. dopiero się zaczyn. bynajm. zaś nie jest skończo. –

Psych. A 6

Oba kierun. zaw. się psycho: doświadczal. ale wiedz. się wnet kwest. - Kwest. spor. (jak. świad. prof. Stumpf na Kongr. psycho. przem. ro.[x] w Monach.) jest to. stosun. duszy do ciała. Była to zaw. kwest. najtrudn: Może ją tak. sformuło: Dla czego pewn: draśn. nerw. ~~[illegible]~~ wywoła w dusz. odpowied. wraże.? Dla czego pew. zmia. duszy pociąg. za sob. zmia. w ciele. ~~Stopna~~ mechani. tych zjawi. nie przedst. nadzwy. trudn: chodzi chodzi o przeb. nerw: idące od narządów ~~zmysł.~~ ~~[illegible]~~ mózg. lub od tego do mięśn. Ale jak. sposob. Tow. się zjawi. mózg. z pewn. dan. zjawis. psychi; Musza zostaw. do ciel. w stosun. przyczy. do skut. a to wydaj. się niemoż.

1) więcej zmian fizykal. musiałb. urwać się w móz. aby przejść pot. w dziedzi. zjaw. psychi, - ale żad. energ. w ciele nie przepa; tak samo wywołan mech. w ciel. przez dusz. musiałob. stwarza. ruch. bez poprzedzaj. przyczy. fizy. Zatem i drug. sprzeciw. się pozor. praw. przyro.

x) 1896

2) Poniew. nie moż. b. stosun. kauzal: tak. zw. „naukowe psychol:" współczes. przyjmu. obok. sieb. równoległ. dwa porząd. zjawisk. każdy swoj. przyczyno: oto; wszystk. zjawi. fizyo. w organ. zat. i drgan. molekul. w móz. stano. jed. szereg, złożo. z następ. po sob. przyc. i skut. fizy: ale obok tej. porząd. istniej. drug. psychi. złoż. z regul. ~~następuj.~~ się zjawisk psychi. odpowiad. pierw. liczb. owych zjaw. fizy.

Jednakże i co do tej równoległo. obu porząd. nie panuj. zgod. Poniew. jed. porząd. nie oddziały. na drug. a każd. ma swoj. regul. przyczynowo: powstaj. pyt. czy ona inna jest dla porząd. fizyol. inna dla psychi.?

Tu wycho. się zdan.

a) radyk. lewica psychol: powiad: że dla ~~w~~ dziedzi. psychi. nie istniej. praw. odrębn. lecz każd. zdarzen. psychi. — nawet najwyższe. odpowi. zaw. pew. drażnie. w móz. Potrzeb. tyl. wiedz. ~~jakie~~ które zjawis. fizyol: odpowiad. któr. zjawis. psych. = aby z ~~innych~~ drgań odczytaj.

A Psych
C

się w mózg. ~~[illegible]~~ zdołan. odrzyt. wszyst. co się dziej. w duszy. Wtedy o podwój: przyczyno: fizycz. i psychicz. mogą być w mózg., to właśnie tyl. jedn. f-j. fizjologii. pozostaj. a tak zwan. zjawis. psych. nie są wcal. jakimś udziel. szereg. wedł. praw przyczynow. powiąz. lecz tyl: odzwierciedlen. lub rzucan. cien. (Schattentheor) wypad. fizyol. któr. się same: nieprzerw. Tak. w następ. przycz. i skutk. Zwolenn. tej teor. nazyw. ją psychofizycz. materyaliz. wieb. ją odróżn. od star. powszechn. metafizy. materyaliz. —

Ten uważ. fakt. psych. za wydzieli. fizyol. organiz lub za cienie, ~~[illegible]~~ przez swój organiz.

6) <u>Stanowis. Wundta</u> zwraca się wież. od od psychofizy. materyaliz. Przyjmu. równoległo. bezwzględ. dla element. składn. życ. duch.; dla wszyst. zmysło; dla wyższ. zaś objaw. psych. tyl. wted. i w tym stopn., w któr. do ~~[illegible]~~ przyłącz. się owe ~~zjawisk~~ zmysło.

Gdy n.p. mówi: ziem. wyk. od księż.: a stoł. wyk. od obrazu: dane zmysłowej wrażliwo: któr. w pewn. miejsc. czas. ledw. dostrzegal. odbyw. się w każd. pozost. ogóln. odczuw. i t. d. jedn. tego rodz. kombinacyi: w żad. sposób nie dzieje się tłum. fizyol:

Ale nawet przy wszystk. wraż. zmysło. ~~po~~ powstaj. twory i wios.
któr. żad. fizyologi. ~~korelo~~ ekwiwalen. nie posiad.

N. p. wrażen. przedmio. w przestrze.

rozmiary · ~~iitdł~~ · część · ~~od~~ z mnogie:

niezw. wraż. twa: mierzaj. stosow. a tak. które

po raz pierw. wyprowad. wrażeniu, ale o któr. dano z[illegible]

Podobn. Wundt przeczy, aby wszyst. pojęc. wartości. na polu ~~wraż~~ uczuć hedonicz. ~~przyjemn~~: etycz. estetycz. i t. d. dały się wytłumacz. fizyo: Psychofizycz. zasada tyl. daj. się zastosow. do pierw. grub. element. do dan. wraż. zmysło. ale przy wyższ. twor. psychi. nie wol. już mów. o równoległo. dwóch objaw. – istn. tyl. jedna stro. psychi. —

Istnieją zat. dla świa. psychi. osob. prawa, różn. od fizycz.; te w swoim zarys. psych.: wprowad. do trzech głów.

1° praw. psychicz. wynik. = Gesetz der psychi. Resultanten = n. p. odczu. przestrze. do wraż. zmysło.

2° prawo psychicz. stosunk.+ Ges. der psych. Relationen

3° " " przeciwieńst.++ " " " Contraste

+ Każd. wzór widzim. zaw. w związ. z czemś drug. i wedł. teg. go cenimy

++ przeciw. ~~[illegible]~~ sob. stany duszy: wielkiej [illegible] = exalt. i wpad. na duch. wzajem. odczu. rob. siły.

Wykłady „Psychologii" w półroczu letniem

r. szk. 1903/4.

Są litografowane [BJ. II 3789. II i - - - -], ale

szkic różni się znacznie od wydania (z wyjątkiem tego, że nie było wykładu

§§ 17–20)

25.4.904.

91
a

Psychol.

Już wiel. lat nie wykład. Psych. Teor. na żądz. kt. pan. poświęc. jej
poświę. ten lat. sem. ucz. przed ukończ. gimnazjum, mogli także u mnie wysłu.
tej nau. Życz. uprawnio.: bo więcej. z tych pan.: podcz. kursu swoj. przyszł.
w nauczyci.: gim. będz. moi. naucz.: propedeut. filoz.: z któr. jak wszędz.
więc 2e przyp.: w psycho.: mniejsz. mniej. swoj. wykszt. w 8 klas.

Ale naw. bez tej specyal. fachow. wykszt.: nauka ta każd. jakieg. jest nad. pożyte-
~~Przez~~ dyktow. stworzyć. lub ocen.: całość: psycho. wiel. wyjaśn. Od poc.: domag.
się prawd. psycholo.: Osoby przez nią stworzo.: muszą: dział. i postępo. według
nadan. im charakt.: Warto.: utw. dram. lub roman.: nie tyl. zależ. od logicz.
konsekw. z któr. ~~fabuła~~ ~~powieś~~ zdarzeń ~~się~~ rozwija, lecz także od prawdopod. psycholo.:
któr. utrzym. jest do koń. A prawdopod. psychol. ucz. zgadz. się z pewn.
praw.: życi.: duchow.: któr. objawi. w każd. jednost.: cokol. się różni, bo
indywidualiza. ale w głów. rys.: we wszyst. sam. się objaw.: Tym. nawet
wszr. wrażeń: a utwierd. nt w tem codzien. doświad., że w pewn. wypad. koło-
sow. potrz. się wznos.; mat. ciężk. się gr. Są chwile, gdy serc.: żołn. ciężko
zadrga. więc u kup. chłod. obl. liczą: możeb. zysk lub stra.; gdy artyst. zapali
się w twórczo.: produc.: postacie ~~ważne~~ obrazy. naw. mniej: spektakle.

Jeżel. wreś. ocen. nie korzys. dostat. z lekcyi propedeu. filoz.:
psycho.: to stąd, że nie widzi bezpośred. pożyt. jaki z niej płyn. dla inn. nauk
i dla ost. wykształ. ducho.: a jeż. uczniowie ~~także~~ nie umie do niej zapal. uczn.

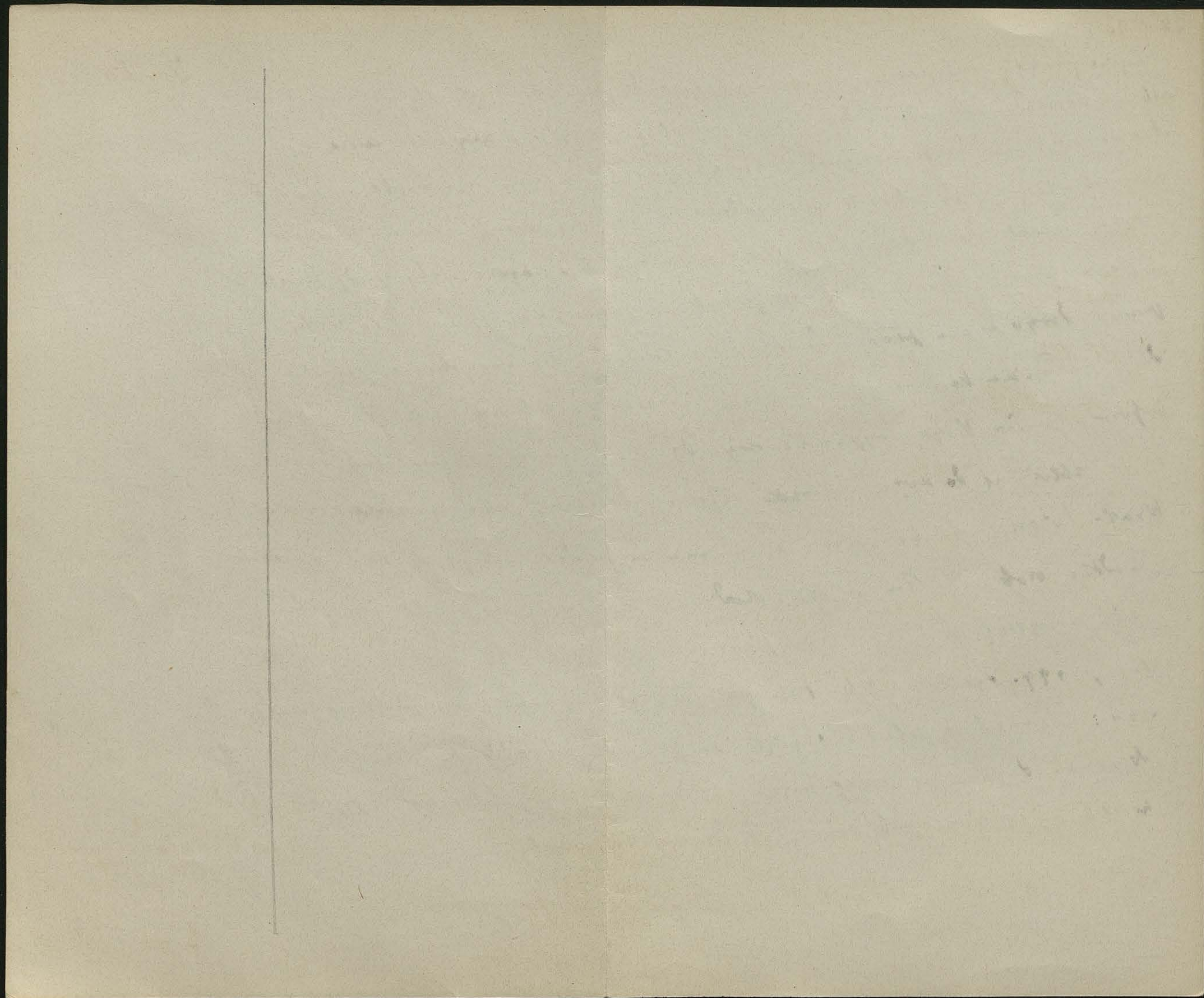
to główn. dla tegº że był. mimocho. nau. ta zajmu. się ani należy. jej
nie ocen.

A przecież Psych. ~~[illegible]~~ jest być szkoł. latów. któr. każd. ustawicz. pielęg.
powin. i wychodow. w piękn. ~~dzie. w któr. [illegible] [illegible]~~ organiz. forował aby z nieg. wyjść ciepz. wzdł. do
~~[illegible]~~ zrozum. siebie się i sieb. sam. Karaktorów wykształć. jak w życ. prakty. usta-
wicz. sob. dział. człowiek. tak w uczuc. swoim rozważ. zdaj. sob. jakby
jakiegoś kompl. systemu w któr. b. ład. ujmował. na wszystk. waż. kwest.
życ. codzien. Taki syst. mo. być być apert. na ~~[illegible]~~ psycho.
Bo jes. napis na świąt. delfi. Poznaj sieb. sam. poznał dot. wew-
nętrzn. do urzeczywistn. w sob. idei ostatecznej. a któr. nie chcemy
być dobr. ostatecz. stanu. to wewn. tej. nierozp. sił. nie może bez
badań psycho. nad sob. i nad innymi. Czy bow. oddz. się któr. stąd.
czysto teoret. ten porząd. ale któr. był. nat. lizyb. dotyczą się w wybór
czy też uprzew. nasi. wzdł. praktyki. a właściw. metod. po którą.
stąd. unię. jest w ten potrzeb. — sam. spotk. się zmysł. rzeczyw.
psycholo. w któr. rozważ. zależ. jej powołania i tak w życ. nauko.
jak praktyczn. Tak. jest nasz. psych. dla nauk. teoret. zobacz. później
że w życ. prakty. dzisiej. społecz. odgryw. rolę dominuj. niczego
choć ta uwag. ro[z]wij..

25. 4. 904 92 6

Psycho.

Życie praktyczne jest przedewszyst. życ. społecz. Czyny nasze speł. alb. na swój koszt
alb. na kosz. inn. W jedn. i drug. raz.: potrzebuj. wzajemno. albo bierne albo czyn-
Ale ta wzajemno. czyn. nas zawod.: najprzy. przez. nas. wiem, bo nie obliczy. dostat.
ani sił własn.: ani obrych. ani gotowo. u inn. czy pomocy nam czy szkodze
Zwykł. potrzeb. drug. doświadcz.; tak zwan. wzajemno. życia: aby módz dzieł.
z pewn. powod. Ale bardz. jeszcze potrzeb. wzajemno. sob. sam. I tę nabyw-
dożyć wśród. na które liczyliś. Nasze doświadcz. robimy ustawi. Zewnąt.
inform.: za nim tego przypusz.: drog. do bliż. znamy obraz. lub zamiast
samy zbliż. się do niego. W braku inform.: badamy, zbieramy: wszelkie spostrz.
wraż. twarzy, ruchu, słów służ. nam za podstaw. do pewn. zad. o wiarze
przedtem osob.: W tem wszystk. chod. nam o dowiedz. się, jakie jego char.
jakie uczynki; jak. złe i dobr. przymio. a wszystk. te czynn. uważ. za
stał. przyczy. dzieła. Gdzb. tak nie było, gdzb. prawo przyczyno.: nie rządz.
czyn.: uważ. ich z pobud.: i gdzb. te pobud. nie odpowiedały. na danej i
do pewn. dojrz.: nie mógłb. wszy. obliczy. nie przewidz. czyn.: przed. i t. d.
nikt b. nie zrobi. sob. przez badan. drug. ani zdob.

25. 4. 904!

93

Psych:

Co: now. podręczni: przydat. do orjentow. się w stud. psycho.:

Clark Murray:

Zasady Psychologii. Podręcznik. Przełożyli Henr. Wernic i W. Dawid. Warsz.: 87 Paprocki –

2) Mercier, Psycholo: Warsz. nakład. Przegl. Filozof.

3) Bjegański, Psycholo: Warsza: 1903.

4) Höffding, Psycholo: " " moje jest wyczerp.

5) Jerusalem: Psychologie in Umrissen auf Grundlage der Erfahrung. Leip. 87 czeszt. wyd.

2) podręczni: opracow: dla gimn. austr. wymien.

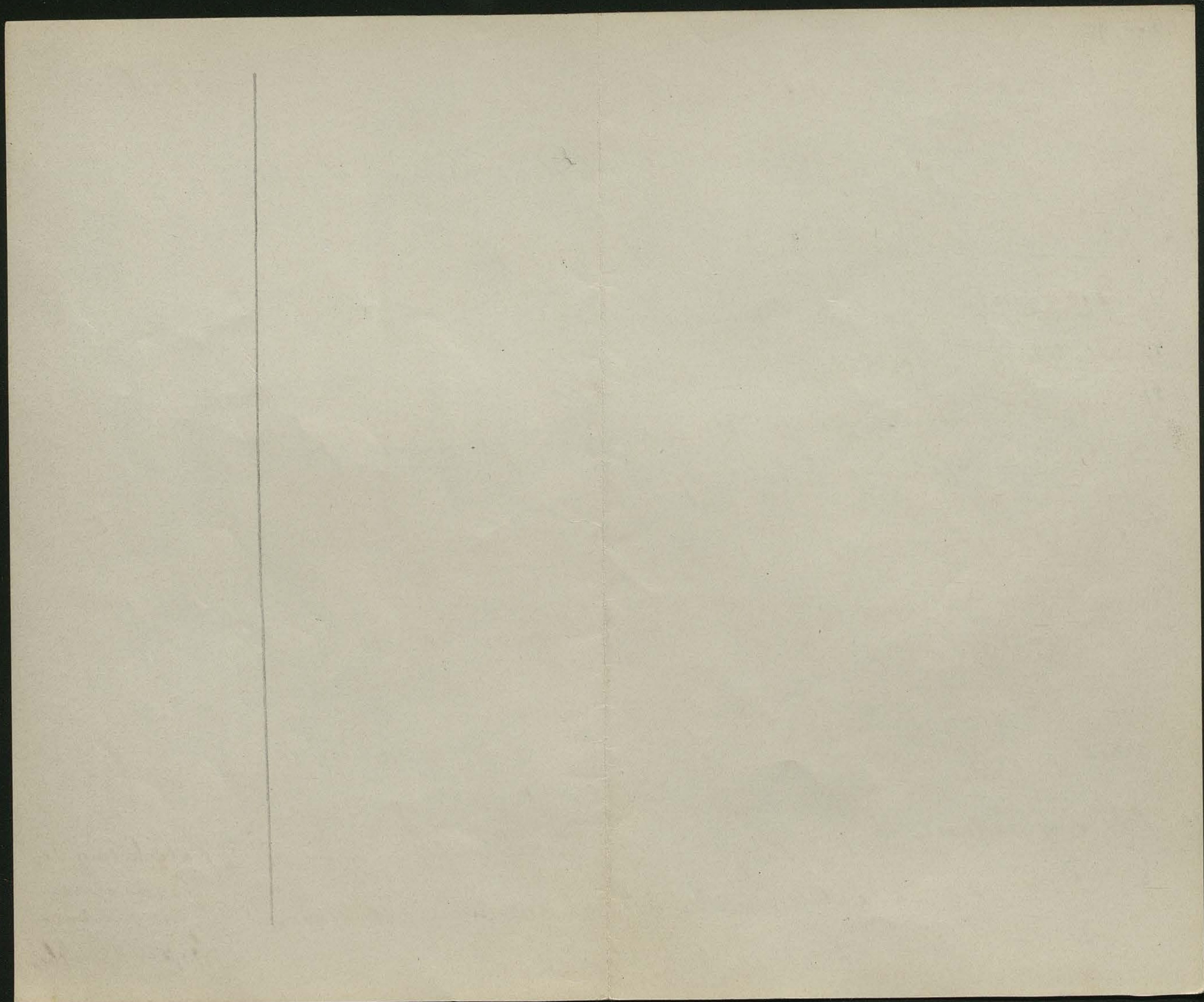
6) Lindner. Wykład Psycho. empirycz. według wyd. 10 i 11° opracow. Dr. Leon Kulczyński

Później wyszło now. wyd. Lindnera sporządz. przez sym.... od układ sporządz. układ. uczon. różni. się od poprzedz. wydan.

7) Kurzgefasste empir. Psycholo. von Jos. Schachter. Wien 901

8) Philos. Propädeutik von D. Otto Willmann. 2ter Thl. Empir. Psycholo. Wien – Freiburg 903 Herder =

9) Katechismus der Psycholo. von Fried. Kirchner Leipz. 83 Weber

26-4-904. 94a

Psycho.

A

A I. Część wsstępna.

Zanim podzieli- poredmio- na cz: powiedz- parę słów o nazwie, pot. o treści tej nau. którą mamy się zajmo.

§ 1. O nazwie. Wyr. ψυχολογία t.j. nau. o duszy powst. dopie: w XVI wie. Po raz pierw. napotyk. u Melanchth. w jego psycho: ale nie na tytu- lecz w tekście: Tyt: Comentarius de anima 1540. Jako tyt. ~~~~ obrał- go pierw. Otto Casmann dla swoj. Psycholo. anthropologica s. animae doctrina w styczn. 1594. W tymż ro. ukaz. się Rudolphi Goclenii ψυχολογία h. e. de hominis perfectione, animae et imprimis ortu hujus comentationes ac disputationes Theologorum et Philosophorum nostrae aetatis 1594.

Tok. wyraz "psycholo." jedn. po drug: Fabiani Hippii Psychologia physica 1600. Fortun. Liceti ψυχολογία ἀνθρωπίνη s. de ortu animae hum. ~~~~ i t. d. Odt. wyr. się przyj. i nazw. przez tych uczon. któr. żad. duszy nie przyjmu.

W w. XVII i następ. ukazy. się także Pneumatologie, jedna Meier'a 1666, Ange Scharfa 1670, Donat'a 1691, Zeidler'a 1699 i t. d. Bowiem πνεῦμα za równoznaczn. z ψυχή. Jedn. i drug. znacz. pierwo. dech, tchnienie (u Herod. wiatr II. 113. IV. 152) u Hom. tyl. słowo πνεῖν = ψύχειν –

Dla czego tu wyr. obrano? przedtem: pod uwagi. Now. Test. gdz. πνεῦμα oznacz. coś wyż. niż ψυχή =

Wg Vul. S. Jana ev. III. 34 mówi Chrzciciel o Chrystu: quē enim misit Deus, verba Dei loquitur: nō enī ad mensurā dat Deus spiritū = οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν τὸ πνεῦμα –

Wujek: Albowiem, którego Bóg posłał, słowa Boże powiada. Bo nie pod miarą Bóg dawa ducha. –

1 Kor. XV. 44. Seminatur corpus animale, surget corpus spiritale. Si est corpus animale, est et spiritale, sicut scriptū ē

45: Factus ē primus homo Adā in animā viventē, novissimus Adā in spiritū vivificantē

Wuj: 44: Bywa wsiane ciało cielesne a powstanie ciało duchowne. Jeśli jest ciało cielesne, jest i duchowne –

45 Jako napisano: Stał się pierw. człow. Adam w duszę żywiącą; ostatni Adam w ducha ożywiającego –

44: σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν, εἰ ἔστιν σῶμα ψυχικόν, ἔστιν καὶ πνευματικόν ~~ἐγείρεται σῶμα πνευμ.~~

45. οὕτως καὶ γέγραπται: ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν. –

Luther: natürlicher Leib geistl. Leib

Ponieważ w grec. przez. wiel. duszę nazyw. ψυχή dzieli ες μία: duszę wyższa. rodz. oznacz. nazwą πνεῦμα =

26.4.904.

95 6

Psycho.

ψυχή (od ψύχειν dać, tchnąć) już u Hom. oznacz. pierw. życie w ośc. ludz. Jak Arys. i później nazywa o duszy περὶ ψυχῆς - tak bohat. u Hom. walcz. o życie - περὶ ψυχῆς Od. XXII. 245 = albo też bieg. w zawody περὶ ψυχῆς Il. XX. 161 - o Hektor. i Achill. = Od. IX. 423 =

zob. Il. XX. 440

Dusza uchodz. z ciała przez usta lub ranę =, pot. ocien. w świe. podziem. nazyw. się ψυχαί - dusza Agam. i inn. któr. spotk. Odyss. - tak i mat. chce tego zar. objąć tę, ręce się usuwa, Od XI. 204 sq

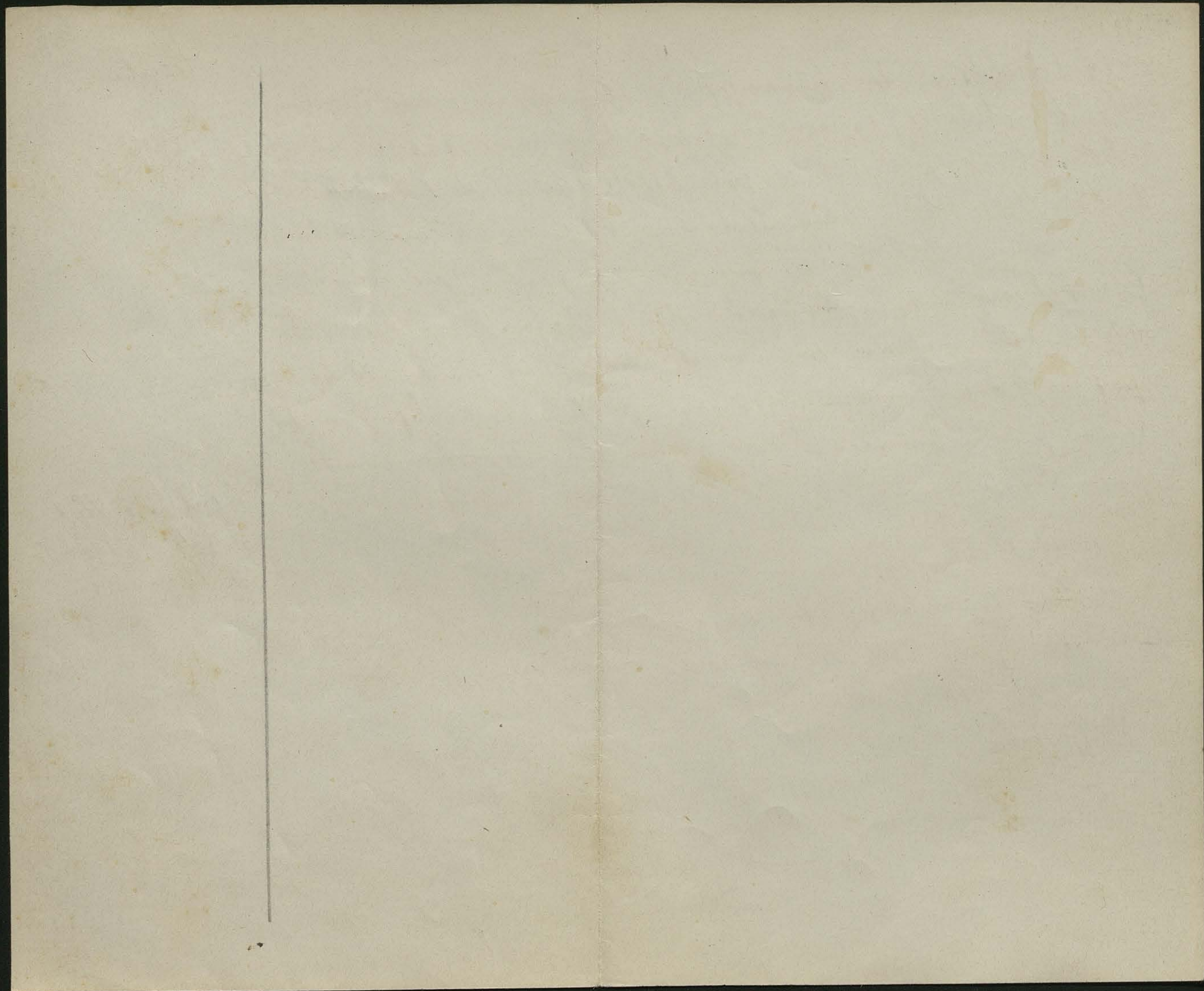
pot. u Grek. pomn.: kai. duszy = u Hebr. Esch. Sof. = przezn. ruchu pod. u Parmen.

u Xenof.

u Plat.

u Arystot. on napi. tego ks. περὶ ψυχῆς = któr. komento. w wiek. śred. jako libb. de anima. -

Felsch, die Hpt-punkte der Psycholo. Cöthen 904

Psycho:

§2. Czem zajmuj. się Psychologie. Narazie: psycho = dale. powszech- dziś. panuj: nie tyl. na tydz: podrzęd. lecz i w Klasyfi: nauk, że stało. się jakoś. wszędo: wyr. któr. nikt zmien. nie może. Ale nie wiel. on mówi o treści nauki, któr. nim jest oznaczo. Bo wedł. etymol. ma ona zajmo. się duszą, ~~że wiel. auto: nie~~ a przez duszę rozum. jakaś isto. przebyw. w naszem ciele i mającą lub wszę: samodz. specjal. razem. funk: któr. nazyw. duchow: umysłow. rozum. itd. Ale wiele auto: nie wierz. w żad. duszę a wielu, choć przyjmu. duszę, nie mówi o niej, lecz kwest. do niej odnosz. się, odsył. do metafizy. Stąd powst. pojęc: „Psycholo. bez duszy", jak przezw. niedaw. ten badać Lange w swoj. Histo. Materyaliz. Może jednak badan: któr. nas. zajmu. się nau. podziel. na dwa obozy.

Jedni są z góry przekon. że dusza nie jest samodz. jestest. więc od ciała. Nie mog. jedn. zaprzecz. że istni. jakieś zjaw. zwane psychicz. Do nich ograni. swoj. badan., wyklucz. zaś, jako pozbaw. sensu lub przynajmn. nie maj. podstaw. naukow. wszelk. dochodzen. począt. duszy stosun. jej do ciała, możno. istnien. po za ciał, nieśmiertelno. itd.

Drudz. przeciw. mają istnie. duszy samodziel. za rzecz. najpewn. bo bezpośred. przystęp. dla obserwa. wewnętrz. w objaw. myślen. i woli osobist. Zajmuj. się tedy głów. i przedewszyst. istotą duszy a z niej wyprowadz. różn. jej władz. i objaw: Ci nazyw. się metafi; tamci zaś empiryk. Empiry. jeśli są materyalist. mog. bo muszą być metafizy.

bo isto. materyi nie podpa. pod zmysł. ani pod doświadcz. lecz jest dedukt. metafizy. Różnica więc obu kierun: sprowa. się do tego, że metafi. za punkt wyjść. obier. pojęc. substan. ducho. i z niej subtel. wyciąg. wnios; empiry. bez tak. pojęć zaczynaj. od fakt. psychi. Metafizy. częst. nie dosyć uwzględn. fakt. empiry; empiry. zaś, choć zbieraj. bogat. zasob. faktó. starann. unikaj. rozpraw. o pojęc. duszy, dążą. że je biorą. za jakąś ogól. sum. fakt. psychi. Atoli częst. metafi. dziś przew. się nie, bo już od czas. Wolffa przekazy. pew. mater. doświadczal. Tak zwan. psycho. empiry. w tyl. kwest. leżąc. po za empir. zachow. dla psycholo. racyon.

Ażeb. pogodz. dwa te kierun. i uczyn. zado. stawszy. ich wymagan. bo tak jed. jako drugi częściow. prawd. w sob. mieści, przyzwycza. się oddziel. psycho. empir. od racyon. czy metafizy. Podz. ten wprowadz. Wolff, głosiw. uczeń Leib. wyd. osob. Psycholo. empirica metho. scientifico pertractata, qua ea, quae de anima hum. indubia experientiae fide constant, continentur Francof. 1732 – pot. wyd. Psycholo. rational. metho. scientif. pertract. qua ea, quae de ani. hum. indub. experien. fide innotescunt, per essentiā et naturā animae explicantur et ad intimiorē naturae ejus ejusque auctoris cognitionē profutura proponuntur. Francof. 1734 –

28.4.904

Psycho.

Podział ten ustalił się na dobre, odk. Kant porzucił rozumow. wielk. metafi-
zyky a Herbart i jego zwolen. wprowadz. do niem. tyl. wykł. zasady psychi. dla
uniw. rezerwuj. części metafizy. Podz. ten może dla prakty. względ. być dogodn.
ale choruje na wewnęt. wadę, że oddziel. lub przynajmniej oddziel. anali. poznanie
od obserw. fakt. Nau. zaś powin. w wszel. nieozn. postęp. iść synte. i anali. o
Wszak już Aryst. przypomi.: ἔοικε δὲ ὅ τε λόγος τοῖς φαινομένοις μαρ-
τυρεῖν καὶ τὰ φαινόμενα τῷ λόγῳ. De coelo I. 3. –

A pot. upaj. w młod. niej. nie wszystk. wiary (raz. przeciwnej), że
moż. zjawis. zbad. nie pyt. się, czego właściw. są zjawis. Otóż zjawis. jest
zewn. czemś, t. j. jakimś byt. Każdy byt zaś alb. jest w sob. (in se) alb.
w czemś drug. (in alio). Drzew jest byt. w sob. Kolor drzew. jest byt.
przymiotn.: czyli przeby. w drzew. – objek. z tego: widzen. barw. nie
tyczy się tej rzeczy: bo chodz. tu jedy. o to, jak cob. duch myśl. wyobr.
przymiot wobec przedmio. Otóż każd. zjawis. psychi. przeby. w
duszy. dla tej. wiar. psychi. wszystk. są zjawisk. duszy, byt. jej.

Jeże. wszy. kto dziś. podziel. dzie Psycho. dla względ. prakty. =
na empir. i racyon. – a przez pierw. rozum. jak n. p. Lotze – Grund-
züge der Psych. p. 5 (Leipz. 89) = zbadan. za pomo. obserw. wszystk.
składni. życi. duchow. oraz formy ogóln. ich powiąz. – przez racyon. zaś
(stąd także opisowa) lub metafizy. (Lotze także: mechaniczną) zgłębienia natu. tego podmio. w któr.
owe życ. psychi. przeby. oraz zdol. i warunk. owo życ. jest wyrażeniem i utrzymywan.

w ow. form. któ. opiso. Psych. wykaz: nió przeciw tcki. podciat. a wiel.
na Korzy. jęz. porząd. moż. Gdyb. zai kto przeciw. chciał poprzest. na empir.
czyli opiso. Psych. pod pretekst. że nigd. do duszy dojść nie moż. uczeń to
bezwzględnie potęp. jako postępo. niezrozumi: poraż. zdro. rozsąd.

Zob. George Trumbull Ladd = Psychology descriptive and Explanatory – New York 96 = p. 6 :

Nie mam zamiar. rozbier. kwest. czy taka rzecz, jak nau: psycho. bez duszy – jest wogól. możeb. w tem rozum. jak. Ribot i inni ją nau. upraw. Ale znacze. słow.: ja i ty i on – oraz proces przez któ. pozn. odpowied. tym wyraz. rzecz. utworzo. – to rozważ. należ. do psycho. ile jest nau. opiso. i wyjaśn. (explanatory) A jeśli przejdz. że jakieś przypadk. faktu: realn. a jednostk. wchod. do tych skompli. kon. pojęć i pozn. tak. przypadk. być zanotow. a jeśli być moż. wyjaśnion. Tak. przypadk. jest w sob. i sam. przez się fakt. psychol. wielki. wagi przy określ. praw i form ducho. życi. Ani nie moż. się zgod. z tymi, któr. uważ. hypot. za koniecz. niewiryde. lub nawet. imag: zwodz. przy zamie. nauko. tłum. Przeciw. uważ. tak. hypot. za mog. się porzą. rozwij. pod przedmiot. wiedz. psychol. Równocześ. mam jedn. zamiar pozost. wiem. ile to być moż. rozważ. naukow: psycho. co wykluz. zat.

28.4.901

98 6

Psycho.

Dyskus. metafizy: tycz. się realn. egzysten. duszy (mind), jego istnien. jednostko. i jednolit (its unitary being), jego miejsc. współczes. fizyki. jestes., jego rzeczywist. związ. z ciał.; jego nieśmiert. itd. Tow wyklucz. metafizy nie moż. być jedn. tak dale. posunięt. itd. zatrzym. przypuszcz. w zwykł. sposob. mówien. o świadomo. „Tak przedt. że jest. ja i ty jest. dy == słow. te nie. (500) prośd. przesad. poetycz... lecz wyraż. dwie rzeczy: i ogół. odróżnien. i powszech.: przez uogólnien. i zjednoczen.: czyli metafizy. przypuszcze. (assumption) na którego podsta. tylko pozwol. na rozwąt. wiedz. psycholo."

Aut. śmiej. się (p. 6 w. 1) z Höffdinga, któr. na wstęp. wyrzek. się metafizy. tak materyalisty. jak spirytualist. = oraz prod. mówi. wprowadz. choć twierdz. że żadn. metafizy. nie pozw. wejść do psycholo: element.

Tymczas. defini. Ladd'a p. 1: psycho. jest nau. któr. opisu. i wyjaśn. zjawis. świadomości jako takie. —

Aut. jest prof. etyki i metafi. w Yale Univ. (New Haven Connecticut) a metafizy. psycho. ogłosił pod tyt.: Philosophy of Mind. An Essay in the Metaphysics of Psych. New York Scribners Sons.

W podobn. sposób ówiad Maher S. J. – Psychology empirical and rational London 903 – Longmans, Green and Co – że zwar na wstęp definiu. psycho. jako naukę o ludzk. duszy lub duchu (mind or soul) ale że poprzez ten wyr. rozum. tyl. źródł. czy korzeń zesp. świadom. stanów – Na począt. nie robi żadn. przypu. co do natu. tego pierwia. czy nim jest mózg czy syst. nerwo. czy cały organizm. czy też duch oryst. tego. w ogól. nie probuj. rostrzyg. Ale uważ. się za uspraw. do używ. wyraz. potoczn. mind and soul – aby oznacz. wdobn. zwar. z poprz. fakt oczyw. oczyw. że nasz. świa. ducho. stany sam. okazu. się jako rotaczo. zaz. w pewn. jedności.

Tak postępuje: aut. w pierw. poło. swej książ. przedsta. prze. opisow. zdo. wszystkie. i t. d. a w drug. metafizy.

W pierw. opisuj. zjawi. życia ducho; w drug. wyprow. z nich wniosk. co do natu. pierw. które one są zjawiska. –

28.4.904.

99

Psycho.

Konklud. zat. że dla wzgl. prakty. życia: metodologi. wolno wprowadz. rozdział. Psych. na empir. i racyon. ale nie wol: pomin. żadn. z dwóch częś. bo obie win. zapełnić i skład. się na cało. nauki, która zajmuj. się duszą i wszystk. jej funkc.

Czy tę nau. zwać bedz. a wszystko. raczej nie. nomenklatur. mogą być zaraz. defini: czy wsza nazwa jak Psycholo. czy psychol. Anthropolog. czy Naturlehre der menschl. Seele czy Lehre von den Thatsachen des Bewusstseins czy Phaenomenolog. des Geistes czy Wissensch. des innern Mensch. czy menschl. Subjectivitätslehre lub wreszcie Philos. des Menschen, to wskutek tych okresl. (wyjąt. że niektó. za zbyt obszerne, zat. nieprzydat.) da się przetoż. znaczy: nic ino nie wyra: jak nauka o duszy. - że ta nau.: jeśli ma być w ogól. nau. bedz. zajmo. się wszystk. objaw. duszy, świado. lub nieświado; zatem przez zat. rozum. bo ta nau.: beda wszyst. funk.: opisywać. tej rzeczy, którą zajmu. się. - Ale bedz. musie. taki staw. się rozum. jak zamy. to mat. ito: i prawa, wedł. któr. tak. a nie inacz. działa.

Teraz. wspomni: że niektór. z wszyst. defin. są zbyt szero: lub nie dość ścisł. zrobił. to nie w celu. jakiejś zasadni. krytyk: stanowis. autor: który sposob. defin. wszystkich. stawiaj. aby nie było później kollizy. międ. duszą, która pozost. zaw. głów. przedmio. psychol: choć musi być traktow. na kon. a ich zwyk. któr. albo wyklu.: przys. osobli. duszy, bo

im. w ludz. nie napotyk. – albo też lubi zostaw. pierw. pozn. osobist.
dany w jakiejś pomysłow poety: któr. cał. do żadn. jasn. twierdz.
metafizy. nie obowiązu. Tę krytyk. nieś. pomoc w histo. psychol: teraz
tyl. tak. defin: łatwo dotyk: któr. mog. być przen. dla psych. źródł.
nieporozum.

N. p. w jedn. z nowsz. psychol: Lipps'a – Leitfaden der Psych.
Leipz. 903 – w. 1 = czyt: d. Psycholo. ist d. Lehre von d. Bewusst-
seinsinhalt. od. Bewusstseinserlebnissen als solchen. Es ist das-
selb. wen ich sage: Sie ist d. Lehre von d. Bewusstseinserscheinun-
gen od Bewusstseinsphänomenen. Doch ist dabei zu bedenken: Erschei-
nungen setzen jedesmal etwas voraus, das in ihnen erscheint –

Potem dodaj: Bewusstseinsinhalte lassen sich nicht definieren etc

28.4.904 § 3. Sąd Wundta o psycho: empiryi. A

§ 3. Podwójne doświadczenie Psych. wedle Wundta

Psychol. empir. chciała w zasad. bada zjawis. i stara się z nich w (i poprzez nie) odkrywa. pewn. ogólniej. prawa, przedmiot do których wszystk. zjaw. wchod. się w różn. kierun. już to wedł. stosun. zachodz: pomię. doświadcz. wewnęt. i zewn. już to wedł. fakt. od któr. się wycho. przy badan. zjawis.

A) Wedł. poglą. na doświad. psychol: istn. dwa kierun:

1° albo Psychol. posług. się zmysł. wewn. Die Psychol. des inneren Sinnes = Wundt. Grundr. str. 9

Char: Zjawis. psychi. są przedmiot. osobn. dziedzi., uprzedz. za pomo. zmysł. wewn: – różn. od dziedzi. wewn. przyrodzo. które posług. się zmysł. zewn. i przez nie nabyt. doświadczen.

2° Psychol. jako wied. bezpośred. doświadczen. Psychol. als Wissensch. der unmittelbar. Erfahrung =

Char: Nie uzna. istot. różni. pomię. doświadcz. wewn. a zewnęt. – tyl. różni. poglad. na jedno i to samo doświad.

Pierw. forma psych. empiry. jest dawniej

Wundt zarzuca jej (str. 10), że podnosi. dla tej. ob. obserwa. psychol. aby zachow. samodziel. swoj. wobec nauk przyrodzo. Skutk. tego one

a) uważ. naukę przyrod. i psychol. za dwie dzied. oddziel. i ob. równoległ.

b) obie dziedzin. porząd. ~~postęp.~~ ~~się~~ odmienn. przedmio. i odmienn. sposob. zajmow. się niemi

c) Psychol. powinn. używ. metod empir. ale te zas. wszys. różnic. od metod przyrodn.

d) Pośrednicz. ta psychol. stwor. jak. pomost międ. jedn. dzied. a drug. ludz. wiedzy

e) Posługuj. się metod. wyż. obserwacji sieb. same. (Methode der rein. Selbstbeobachtg.

f) odróżniaj. treść doświadcz. fizycz. od treści doświad. psych. powodu. ta psycho. do formy metafizy. x

x) powiedz. o stosun. wzaj. doświadcz. do zewn. - lub wewn. do duszy mówi. tyl. za pomo. metafizy. czy stosow.

29.04.2007

Zwłaszcza. Psycho: jako wiedzy bezpośred. doświadcz., Wiss. der unmittelb. Erfahrung = wydaje się, że uwolnia wszystk. błęd. przeszł. stąd: ogół. Psych. zmysł. wewnętrz. des innern Sinnes = bo

1° jak np. Wundt dowodzi (Grundr. p. 11), dwa rodzaj. doświadczeń nie za to różn. ogól. – lecz różn. strony jed. i tego sam. doświad.

2° nie ma różni. międ. metod. psycho. a metod. przyrod.

3° Ta meto. w obu wiedz. musi być doświadcz.

4° Powszechn. nauk. o duchu ludzk. stoją na tym sam. grun.: bezpośred. doświad.; stąd jedno.

5° Anali: ogóln. wyrob. ducha ludzk. jak mowy, ~~mi~~ tolo: mnogi, obyczaj: przydat. jest do tłumacz.: trudniej. zrozumienia. utworzonych. objaw. psychicz.

6° ~~nawzaj~~: tak pojęt. psychol.: zostaj. w ścisł. zw[iązku] z wszystk. inn. nauk.: – do przyrodn. jako psych. experym.

z nauk. (Duch. ludzk. jako Psychol. narod. i t. d.

7° Co wyraża: że na tem stanowis.: kwest. stosun. wzajem. pomięd. psych. a fizycz. przedmio. nie istn.

Psychol.

~~1~~ 6

101
a

tez jedna i ta sama tkań rzeczy. jest jako oderwc.
od podmiot: drugi raz w stosun. i ~~[illegible]~~ względu. do niej.

Uprzed. zał. wszystk. hypoteze. o stosun. psych. i fizy.
obiekt: a cała kwest. ta ile jest stosu:

Wundt. (p. 12) się zdaje: że przedmiot: gdy ma stan. zważ.
psychicz. zjaw. nie potrz. uciek. się do hypo. metafi. – moż.
jedn. gdz. dotrzeć. luki – posługiw. się dziedzin. fizy:
tych sam. wyprzedz. ~~atak~~ sposób ~~[illegible]~~ się nie uda z tej. drug.
prakt. wzgl. przyjść. przemy w ciąg. zjawisk psychi.
Tą samą przyda. może. psychol. badan. wśród fizyo. i t. d.
Tym sposo. psycho. zmie. się w prawdzie: nau. experym.
a przyd: w prawdzie: tej pomocnicą: Ne odwrót psycho.
może. zost. pomocniczą. przydat. fizyol:

Pocz. Wundt: i jego pogląd. i usposob. może b.
wiel. pomocą:

29.4.1904 102 6

Przeciw Wundt: ~~dt~~ Psychol. ~~7~~

1° Nieprawda jest, żeb. kwest. wzajem. stosun. międ. psychi. a fizycz. przedmiot: istnieć przestała. Verhältn. der psychi. zu dem physi. Object: – (str. 11 Grund. Wundta) Ma to być jedna i ta sama treść – raz oderw: od podmiot: (wtedy mamy badan. przyrodn. drugi raz w swoim stosun. do podmio: (badan. psycho.) Pierw. nazyw. pośredn. drug. bezpośred. badan.

Odróżn. pojęć: drzewa od ~~poj~~ drzew. jednostko:
Pierw: mieści się w żadnym. zam: i tyl. w niej przeby:
Drug. takż. " " " " albo równocześ. przeby. zew. niej =
Ta różni. powst: wtedy gdy się niego. świat zewn:
bo w pierw. raz: mamy a (= pojęcie drzewa) w drug:
mamy a + b (= pojęć: ~~wiary~~ istniej. zew. niego)
a w obu raz. mamy jeszcze w dodat. towarzysz: pojęć:
niego ja świadomo: któr. w sob. pocz: jed. i drug
Jeżel. zaś: drzewo położ. one wzam. ciało – mamy w całej jaskrawo. pyt: o stosun. niego ja świado. do ciała niego które mi się przedst. jako przedmiot, pojmowanie czuły i t. d.

Jodl, Lehrb. der Psychol.
Stuttg. 96 =
Harald Höffding, Psychol.
in Umrissen, auf Grundl.
der Erfahr. Uebersetz.
von Bendixen – Leip.
93 – 2e wyd.
Wyjęto także polsk.
Külpe, Grundriss
der Psych. Leip. 93.
Volkmann, Lehrb.
der Psychol. vom
Standpkt. des Realism.
u. nach genet. Methode
4. Aufl. Cöthen 75
4e po jego śmi. 95
w 2 tom. przez Cornelius
Aristoteles De anima
– deutsch von Kirchmann

2° Nieprawd. jest, żeb. dośw. bezpośred. i pośred. były
dwie strony tego sam. doświad: (Porów. Grundriss p. 11 – ed. 7a)
jest prawdą ma być to samo, co wewnęt. a drugie równ. też zewn.
Wundt – Wundt twier. że przedmiot psych. i fizyo. nie są dla psycho: wewnętrz.
tylko ta sama treść przy bada: przyrodn: jest roz-
waż. bez uwzględn. subiektu; drugi raz, przy bad. psychol:
w swoi. bezpośredn. jakości i w swoich stosun. do subiektu.

3° Nieprawd. jest, żeb. psycho. była ~~nauką~~ lub wied.
dośw. bezpośredn: = ona zajmu. się prawami zjawisk.
świadomo: to znaczy bada formy ogól. tych zjawisk
i usiłuj. oznacz. praw. wedł. któr. one ~~się~~ za po wstaj.
bo żad. zjawis. nie zjawia osob: lecz zaw. w towarz.
innych =

Nie jest przeto psycho: jakoś wiedza ogól: pod
pretextem: że wszyst. mieści się w świado:

—

Ebbinghaus (prof. wrocław.): Grundzüge der
Psychol. I.1 Leip. 97
Das Leben der Seele von W. Switalski = Braunsbg
Einführung in die Psychologie von Dyroff – Leipz 1907 = 1908 Quelle
Meyer (Wissenschaft u. Bildg.)

29.4.907.

103

A

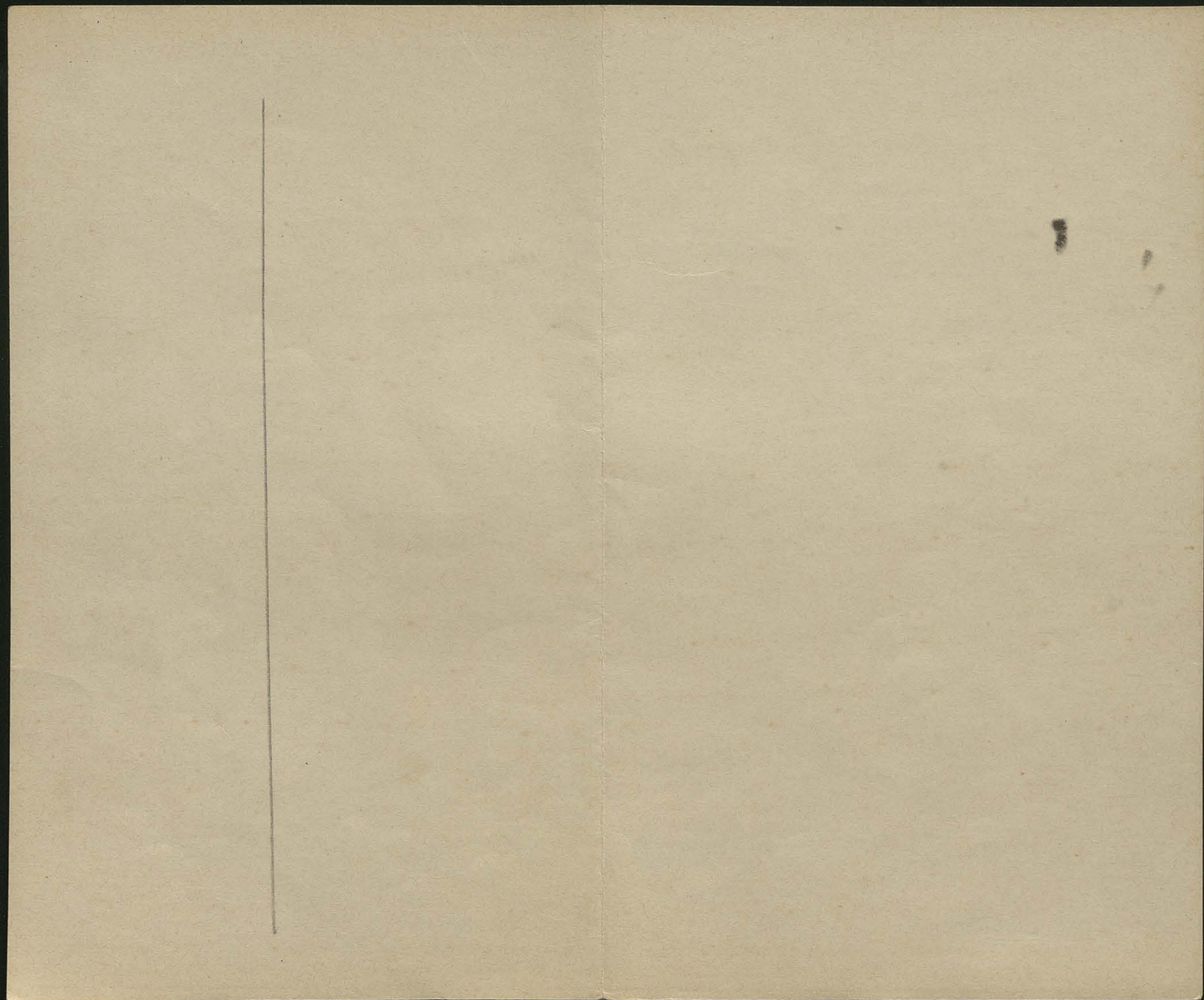
Psych.

A

§ 4. O metodzie psycholo: wogóle | Jeż. psycho. ludz. bada przedewszyst. w swoj częś. opisów. i doświadczal. stwardz. [illegible] i przemie. życia świado. duszy. naleź. je zebr. w porządek. objaw. związ. uporządko. według rodz. i gatun. pod. określ. prawa, któr. niemi rządzą, i nareszc. przyczy. wytłu. któryem zawdzięcz. powstan. swoj., rozwój swój, wzajem. oddziały. na sieb. i zmian. Te wszystk. zadan. powin. psycho. speł. jeżeli ma być nau. a tez. nie potrze. bez meto.

Z poprzed. § o uwag. Wundt. co do psych. doświadczal. możliwości. nalr. przeświadcz. że różn. psycho. nie zadan. i char. psycho. pochodz. w częś. od różni. metod, któr. ona posług. się. Now. nazwy, zadan. też nau. wiel. głów. zarówn. różni. metod. Chciał. bowi. już w nazwie pokaz. że doświadcz. psycho. używa. inn. metod niż racjonal. lub dogmat. Jeż. ta ostat. była znat. swoj. dedukcyj. tak. orzeczy. meto. nowe stwierdzić by być indukcyjn. Jakiejś tedy metod. [illegible]

Jeżeli. psychol. bada przedewszyst. zjawis. mego współ. charakter świadomo; musi je zebr. uporządko: rozgatunko; określ. prawa, którym podleg; nareszc. wytłum. przyczy. którym zawdzięczaj. powstan. swoj. rozwój, wzajem. oddział. na sieb.

29.4.907

104

Psychol.

Metoda

Jeżeli psychol. ludz: bo tą zajmow. się mamy w tych wykład. bada przedewszystk. zjawis. dające się objąć wspól. nazwą świadomo, musi ona je zebr: uporządko. wedł. gatunk. i rodzaj. do któr. należ; określ. prawa, któr. niemi rządzą, nareszc. wytłum. przyczy: którym zawdzięcz. swoj. powstan. rozwój, wzajem. oddziaływ. na sieb. i zniknen. Te zadan. rozlicz. musi psycho. spełn. jeś. ma być nauk: a nie potra. tego bez meto.

Widzieliś. że różn. poglą: na zadan. i charakt. psycho: sprowad. się w znacz. częśc. do różni. metod, któr. psycho: się posługiw. Nowe nazwy, nadaw. psycho: miały głów. zaznacz. nowo. metody. Chcia: jedn. w nazw. pokaz: że psycho: doświadczal: używ. inn. meto. od dawn. meto. racyonal. lub dogmat: Jeżeli ta zasta. wiary była dedukcyj: to nowa miała być indukcyj. i t.d.

Jakiej więc będz. używ. meto?

29.4.904

Moga tyl. być trzy meto: stosow. w tłumacz: fakt. psycho:

a) dedukcyj: której uzyw. z wierzytel. mistrzost. szkoła Hegla = zaczyn. od kstk. ogól. pojęć o ista. ducy, jej stan. i ista. ~~dedukcon~~ a isto. stąd wyprowad. i tłumacz. poszczegól. zjawis: Najświet. a najgeneral. przykład. tej meto. jest Hegl. Fenomenologia ducha ludzk:

Duch ogólny w rozwoj. dialekty. przeby: trzy epo: ollrzy = an sich — ausser sich = an und für sich — Ta trzecia epoka przecho. znowu trzy fazy: wyraź: gdy duch absolut. jest duch. subjekty = pot. objekty: — wewn: bezwzgled: W pierw. stadium: (jako duch subjekty) jest przedmio. psycho: i logi — w drugiej duch objekt. przeszw. się w moralno. polity. sztuk religi. wied. — wreszc. w trzec: stwo. stwo:

Na tem stanowis. stoi: psycho: Dauba, Micheleta, Rosenkranza,

2.5.901.

105 a

b) Metoda indukcyj. czy. dświad.

b/ Psychol. 2

Dr. Kazi. Twardowski

Psychol. wobec Fizyolo

i Filozofii Lwów 97

Odbit. z Przegl. nauko.

Ponieważ materyał psychol. musi być zbiér. - odgwiś. za pomo. spostrzeż. cz. obserwa: zacho. obaw. że zost. przeinacza. dowol. gdy go ułoży. wedł. pewn. pojęć a priori już przygoto. Stąd już w pierw. połó. tego wiek: a będ. jesz. w jego drug. chcie. trakto. psychol. w ten sam spo. jak nau: przyrod. a że w tych experym: przeważ. indukcyj z-myśle. dopro. do świet. rezult. mnieman. że to samo da się zastós. do duch. ludzk. Niektó. nau. ogłosi. psycho: nauka przyrodni. i experyment: Już w XVIII. wiek. tak utrzym. Priestley (1733-1804) wypowiedz. tezę = wszyst. associacye pojęć, postano. woli i czyny są zależ. od ustroju mózg. Istot. różni. między zjawis. psychi. i fizy. nie uznaw. Psycho. ma być częś. fizyolo; zaś uważ. fakt. psychi. należ. uprowa. fizy. system. nerwo. Ten sam zwalcz. matery. w dziedzi. metafi; przyjmo. Bog. i nieśmier. duszy Przytem wierz. w najzupełn. determinizm.

Jego uczeń. Hartley (1704-1757) - twór. teor. assocya:
skłon. się jedn. bard. do materya: na polu psycho: Wprow.
zjawis. psycho. i fizyo: nie są identy ale ścisł. powiąz.
Każde. zjawis. psychicz. odpowi. wibr. móz. i nerw; porządzi.
porządkowan, złożo. złożonym i t. d. Skutk. tego zjęc. dusho.
zupeł. zależ. od mechaniz. porusz. człeka. składni. i t. d.
Z drugi. stro. przez anali. psychi. ~~pierw~~ zjawis. moż. zew. tyl.
dosto. do pierw. psychi; niezd. do człek; ani owszem nie moż.
stwier. przez nich człeka - zresz. paraleli. przeprowa. zupeł.

Podobn. Aug. Comte nie uznaw. żadn. psycho. zewn.
lecz tyl. fizyol. (tymczasowo) frenologiczn - Cours de philosophie positive
III. 535 - ~~klór~~ dopóki nie będz. udoskonalo. a także obod. fizyol: ~~zmysł~~ organi. i zwier. miała stanow.
kied. trzeci dział fizyol. udoskonal.

Do takie: identyfiko: psycho. z fizyo: przyczy. się
głów. meto.

Rozumow. oni, jak. wielu współcze: w ten sposó: pierw.
meto. doświadcz: nie daj. się zastos. do zjawis. wewnę. ergo
badaj. doświadczal. zapol. zjawisk zewnę: któr. są przedmio. fizyo:

2.5.904 106 6

Metoda

Psycho.

Wielu jeszcz. dzis. (n.p. Exner) uznaw. fizjol: za ~~id~~ urojon. cel, żeb. do każd. zjawis. psych: wykaz. odpow. proces fizyczny = bytab. wted. psychol. dodat. do fizjol:

Wobec tej. dobrz. przypom: zdan: Du Bois-Reymonde, że gdyb. nawet fizjo: odkryt. kied. zuped. astrono. wiedzę

Ueber die Grenzen des Naturerkennens, mowa miał w r. 72 na zjeździe przyrodn. niem. w Lips.

Reden von Emil Du Bois-Reymond Tom I Leip. 86 p. 105 sq

p. 121 bardz. malowniczo przedstaw. tryumf wiedz: gdyb. zna: wszystk. wibr. móz. i t. d. i mogł. dokład. oznacz. każd. zmianę atom. =

122: die astrono. Kenntniss des Gehirns, die höchste, die wir davon erlangen können, enthüllt uns darin nichts als bewegte Materie. Durch keine zu ersinnende Anordnung d. Bewegg. materieller Theilchen aber lässt sich eine Brücke in's Reich des Bewusstseins schlagen –

p. 122. Bewegg kann nur Bewegg erzeugen od. in potentielle Energie zurück sich verwandeln. Potentielle Energie kann nur Bewegg erzeugen, statisches Gleichgewicht erhalten, Druck od. Zug üben. Die Summe der Energie bleibt dabei stets dieselbe. Mehr als dies Gesetz bestimmt, kann in der Körperwelt nicht geschehen, auch nicht weniger; die mechan. Ursache geht rein auf in der mechan. Wirkg. Die neben den materiellen Vorgängen im Gehirn einhergehend. geistig. Vorgänge entbehren also für unsern Verstand des zureichend. Grundes. Sie stehen ausserhalb des Causalgesetzes u. schon darum sind sie nicht zu verstehen, so wenig, wie ein Mobile perpetuum es wäre. Aber auch sonst sind sie unbegreiflich.

2.5.904

107

Psych.

(Die sieben Welträthsel

Energi-występ. Du Bois-Reymondo było ai nadto usprawiedli: W dzięg: poło. XIX stul. materyalist. pogl:: ie zjawis. psychi. wyprow. ogie niebyw. ewen. w imię [illegible] . [illegible] . i [illegible] przyrodni. w ogół. Karl Vogt w swoich wykł. [illegible]: [illegible] - chłop. [illegible] - [illegible] przyrodni - że mózg wydziela myśli, jak nerki swój płyn [illegible]: a

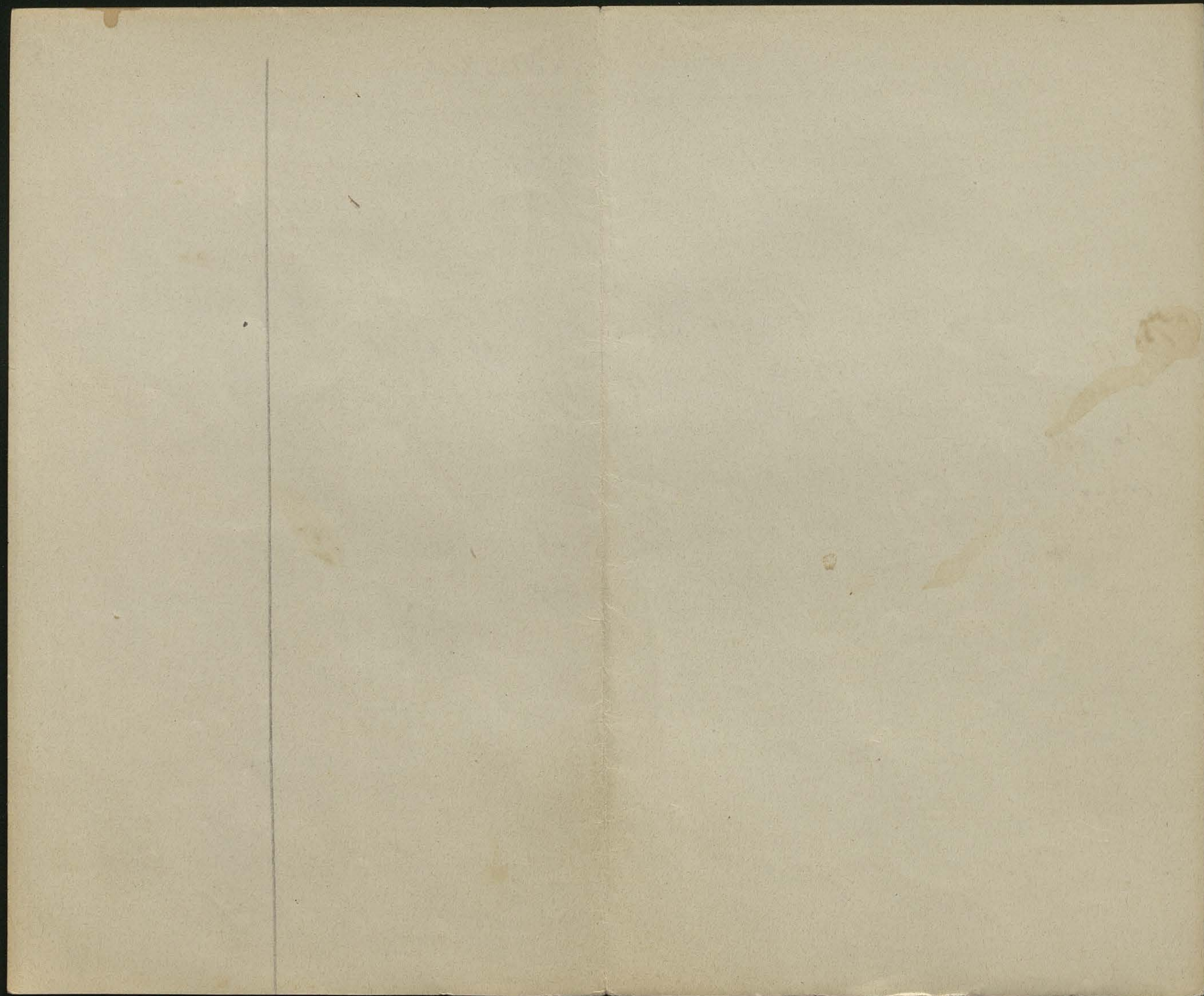
auto - /Stoff u. Kraft = i [illegible] - protesto: ale [illegible] - [illegible] nowi. nowi. wykrzy. z nowi. jedn. ogni drug po drugiej - Häckel

(die Welträthsel) zrob. się panpsychist: jak [illegible] filoso. przyro: Ile [illegible]: [illegible] atom [illegible] - a jeś w atom. [illegible] - wydaj. twor. uder. to [illegible] - [illegible] . [illegible] . [illegible].

Moleschott

Die Grenzwissenschaften der Psychologie von Hellpach - Leipz. 902

Hitzig, Broca - Flechsig

3.5.904 108

§5 Metoda psychol: wedł. Wundta przedst. się nieco odmien. od meto. któr. używ. nau: przyrodn:

Te postęp. się meto. podwój: a) experym. b) obserw: (spostrzeż.)

Experym: cz. sztucz. wywoływ. jakieg. wypad: stosow. jest przeważ. do zjawi: w naurze ścisłe: n. p. światł: elektry. i t. d.

Obserw: do przedmio: względ. trwał. i niezmien:

Fizy. lub chem: postęp. się przeważ: experym; zool. lub miner: oglądacz. i spostrzeg. ~~zwierząt~~ lub minerał; do nich tyl. w pewn. razi: stosuj: experym: gdy chce: zbad. ich powst; przemia: obiecuj. się pewn. przynio.

Co do psycho. zad. W: że ona moż. tyl. obserw: za pomo: experym: ale nie moż. postęp. się czyst. obserw: bo ona nie tyl. do czyn: z wypadk. i nigd. z trwał. przedmio: Aczkol. możn. o nich coś niecoś pewn: nalez. sztucz. je sprowad. i t. d. a czyst. obserw: zieb. sam. jest zupeł. nie przydat. !!

Byłab. tylk. wted. możeb. gdyb. w psych. mieli do czynie: z przedmio. względ. trwał. a niezmienny się uskut. nauce. obserw:

Są jedn. pewn. takk. przedmio. ale nie w życi. indyw. lecz w życi: dotko. narod: w ich język. mitol. obyczaj. i t. d.

Psychol.

Wundt, Grundr. der Psych. str. 22 nast:

§ 3 Wstępu: Methoden der Psych:

p. 24: Den Inhalt d. Psych. bild. ausschliessl. Vorgänge, nicht dauernde Objekte. –

Twier. zat. W. że właści. są dwie psycho: jedna indywid: cz. - experym.
p. 28. druga narodo: odpowia: meto. czystej obserw:

Tedwie psychol: są dot. rozłaczo. ale właściw. nie są to dwie dziedzi - oddziel. lecz jedn. uprawia. wedł. dwóch róż. metod

Konklud: W: że psychol. (jak nau. - przyrod.) posia. dwie meto. ściste, zwei exacte Methoden; jedn. experym. do anali. prostsz: zjawis. psychi; drug: obserwacyja. do badan. twor. duchowospołeczn. a przez nie wyjaśn. rdzen. i rozwoj. psychi.

p. 29 Protestu. naresz. W. przeciw oddziel: fizyolo. psycho. od ogólu. bo moż. być tyl. jedn. psycho: tłumacz: wedł. jedn: względ. przyczyno: wszystk: zjawis. psychi: a to tym zwłaszcza: że wszys: skomplikow: tłumacz. za pomo. prostsz. - a tyl. wyjątkowo przyzywaj: na pomoc jak. zjawis. fizyolo.

Karł. ~~przeczenie~~ negowanie osobn. fizyologiczno. psych. prowad. do materyali. wedł. W. bo zmu. tłumacz. zjawis. psych: przez. fizyolo. mózgu

Tyle W. o metod. psych: w swoim Grundr. der Psychol.

z czem należ. porówny: art. jego w Selbstbeobachtg u. innere Wahrnehmung (Phil. Stud. IV.) i jego Essays z r. 1885 Leipz. gdz. znajdu. się wspr: Die Aufgabe der experimentell. Psychol. pp. 127 sq.

3.5.904.

109 6

Psychol.

Przeciw Wundtowi oderw. się bar. poważ. głosy w obron. stateczno: metod. obserwacyj: w badan. wewn. jaźn.

Höffding, Psych: p. 20 sq.

Münsterberg, Aufg. u. Metho. der Psychol. Leipz. 91 – jest to 2 zesz: Schriften der Gesellsch. für psych. Forschg,

Jodl, Lehrb. der Psychol p. 10 sq.

—

Możn. przeciw W: przypom.

1) Że bez obserwa: wewn: nie moż. wcal. stosow. owych metod zachwal: przez W: Wszystk. fundam. pojęc. psych: bez któr. ani experym. rob. nie moż: zosta. znalez. za pomo. obserw. wewn: Jeśli W. żąd. żeby i experym. ucz stanu: i zjawis. psychi: to przypu: przecież, że ten, który zabie. się do tej pracy, przez obserw. wewn. wie dob. co to wrażen, wola, pam. uwag. myśl. i t. d.

2) To co W. przytac. na korzy: i za konieczno: metod. experym. sprowad. się do wsz. zmysłd. któr. moż. wywoływ. ale dziedzi: zmysłd: jest tyl. wstęp: do psych. jako: Przypuści: że

Każd. wraż. wygląd. moż. być zbad. dokład: to ustal. ich wywoły
mog. wyjść lep. i dokła. gener. wyobra: ale kombin. wyobr. za
pomo. experym. nie jest w nasz. mocy, bo nie zaw. dopisu.
pam: Odtąd wyjś. zjawis. ducha i w gene. i w dalsz. przebie.
zupeł. usuwaj. się z pod kontr. experym.

3° Tend. uczon. dla nauk. nie obejm. wsz. być dowol.
w tak. razie: twórczych ducha społecz: u wyższ. istot. i t. d.
a być odnosz: twor. ~~ducha~~ i nd gwiazd: Zapew. stany dany
wyżej: ale zost. po nich pam. i t. d.

4° Nawet: wielk. zakło. pyt: czy obejm. wsz: dzieje
nam typ: chwilej: zjawis. a wygl. nie stąd. Tu psychol.
uwarz. ~~a do~~ w szko. uczniów: wielk. odwo: odpadać się
moż. bezwzgl. pierwsz. kłams: πρῶτον ψεῦδος – które może
zniszcz: cał. rozwij. bad. nast:

Mówi. że nie możemy wyjś. do zjaw. z zewn. trwa. lecz tyl. z
zjawisk. psychi: To podyspozycja. wszyst. z wnętrz. pokol. i wiem.
ale nikt tego nie zdoła: w każd. zjawis. świadomo. odczuwa. się
naszą jaźń =

5.5.907. §6. O metodzie genetycznej - i konklur. ogól. o metodach w psycho.

Tak zwana Metoda genetyczna, ~~jak którą~~ zwie Ribot bard: popie: jest przedewszystk. nau: obserwacyj: i ma do opracowan. materyał nieporówn. Moż. być cenn. dopeł. Psychol. normal: ale nie moż. jej zastąp. = Wundt jej przypisu. mało znacze; inni, jak Volkmann ją wyso. cenią.

Meto. genety: obserwuj: objawy życ. ducho: jak się z ciała. drastaj. rozwij. się z początk. niernacz. do pełn. czyn. i regular. funk. One śled. rozwój zarodo. w dzieci: pierw. obja. ich nowo. wyszli przegu rzeli a tak. ducho. do pełn. wnios. co do istot. tajemni. jestest. którego wiedz. i naśla. niernar: z drzemiąc. możliwo. zamiecn. się w czyn. rzeczywisto.

Ten rozwój ducho: dzieck. moż. uzupeł. przez obser. podob. rozwoj. w zwierzę. młod. a także porówn. (choć dziś. wzr. trud. o takie okazy) objaw. ducho: lud. całkowit. lub niż. mało rozwinię. warstw naw. lud. europej.

Lite: Preyer, die Seele des Kindes. Beobachtgen üb. die geist. Entwickelg des Mensch. in den erst. Lebensjahren. 82.
Perez = (trzy prace w Bibl. de phil. contemp.
les trois premières années. + któr. późn.
de l'enfant = Sikorsky d. Seele des Kindes Leipz. 902

Psychol.

Th. Ribot L'hérédité
étude psychologique
etc. 1873
La psychol. anglaise - 75
2e wyd.
La psych. allemande 79
Les maladies de la mémoire 81
" " de la volonté 83
" " de la personalité 85
La psych. de l'attention
ur. 39 r.
od 76 wydaj: Rev. philos:
w 84 zał: Tow. psycho. fizyol.
od 88 prof. psych. fizyo. w
Collège de France =
W 89 przewod. I Kongr:
psychol. w Pary: który
miał nazwę: „fizyolo."

Lit. co do psychol. zwierz:

Wundt'a Essays:
VII die Thierpsychol.
Id: Vorlesung. über die Mensch. u. Thierseele - 2 Aufl. 92 = Vorles. 24a =

Romanes: Rozwój umysłu w zwierzęt. (po ang. Mental Evolution in Animals - Lond. 83 = W 85 r. wyszło tłum. niem.

Id. Mental evolution in man - 93 niem. przekł.: Die geist. Entwick. beim Mensch. etc. 93 = także po pol: Umysłu rozwój człow. itd. przez Hertza War. 93 =

Achelis, die Theorie der Seele auf ethnol. Basis (VJSchr. IX. 85)
D. philo. Bedtg der Ethnolo. für Psycho: (VJSchr. XVII 93

Oczywiście ta meto. genety. tyl.: w pierw. epo.: tworzą: się świad. stosow. być może.-

Gdy przechod. do normal. wykonywa. człow. i bad. jego życ. ducho: będz. jakoś używ. meto. experym.: gdy chodz. o wyjście wraż. umysłow. i modyfi. wrażeń. w normal. - będz. wyż. skompliko. objaw. ducha będz. stoso. obserw. wewnętr. czyli introspekcyj: a jej rezult. będz. już to uzupeł. lub kontrol. przez rezult.: meto. genet. i meto. experym. już to przez rezult. badań nad antropo. i psycho. narod. itd.

Trzeb. jedn. przypom. co pow. Lipps, Leitf. der Psycho. Leipz 903 - p. 13: nie ma fizjolog. metod. aby wedł. niej uprawi. psycho. Jedyn. meto. dla psycho. jest metoda psychologi. t. j. obserwa. wypadko. wznosz. się w nasz. świadomo. (Betrachtg der Bewusstseins-erlebnisse) i wnioski zaś wyprowadz. (u. der Schluss daraus)

Ta zaś obserw.: alb. się wprost odno.: do zjawisk świadomo. nad które: zastan. się. gdy płyną są obecn.: lub też odtwarz.: je z nasz. przeszło. Mnie się zdaj że to też zależy, kto bada siebie samego.

Zob. jesz. Lipps'a p. 13-14.

Porówn. psycho. także przydat. aby uzupeł. luki, porost. po zbadan. psycho indywidual. = Tamże p. 15.

§7. Podział zjawisk psychicznych

Metoda w każd. nau: służ. do opracow: materyi i włożen. go w system-
cało. Materyą tą najw: dany jest w nieor. meto. uporządko. go. Od tego
trzeb. zacz: Jest to więc pierw: zadan: empiry. części badań psycholo. Najp.
mów. to przeprowadz: porówny: uwzgląd. cech: szukaj. na uporządko. mater.
Poniew. psycho: ma do czyn. zaw. z jestes. żyw. więcej. każd. objaw życ:
podpa: pod baden. psycho: bo życ to samo, co mieć duszę. Gdy nie
ma objaw. życ. ten nie ma duszy. Dopó. dział. oddy: dusza w nim
przeby i zostaje. Odkąd. dusza go opuści: z tak. ogól. punktu widzen:
podział. wszyst. co jest objaw: życ: do objaw: psychicz: bo dusza sprow.
że odżyw. oddycha, krąży, rośnie i t.d. tak jak ona to sprawia
że odczu. czuje, wyobra. sob. myśli, ma popę: prag. dział. Wted. pierw.
podz: zjawis. psychi. któr. się nazyw. będz. na a) świado. b) nieświado. Tak dzień
i noc po kolei panuj: na powierzch. ziemi i ~~moż~~ wywier: wszędzie odmienn: na
wszyst: co się dotycz: pod ich panow: tak i życ: ludz: rozpad. się na dwa
kolejn. po sob. następu: stany snu i jawu. Sen i towarzysz. mu objaw:
należ. do kręgu nieświadomo: stan jawu do połowy złożon. z funk:
świadom: jak wyobraż. ..., myślen. mówie. i t.d. ~~do~~ poło: z bezwied.
odbywaj. się funk: organicz. i niektór. ruch. mimowol. Któr. mogą zas.

życiow. się na wysokość. świadom. oraz: rozwoj: w ...

Gdy zaś przechodzę do zjawis. ... wyższ. lub mniej ja-
świadom: któr. najbard. interesuj. psychol. już od niepam: razów jak świad.
wszyst. jego, dzieło. że na pewnie grupy, najpierw każd. właściw. chadz.. Odrzu. swoich
pewn. wszystk. porywów: i towarzysz. im wszystk. popęd: któr. folgu. sobie
bez zastan.; potem. zastanow. się nad tem, co wszystk. nasze uderza i stosowa.
do nasz: potrzeb. Pot. wzrasta konsek: myślen(ia), kieruj: poryw. woli,
nareszcie: oderwan: rozprzestrz.: najwyżs. prawd i kamie.: się ziemi w
obręb. życ: duchow: stworzen: niejak. now. świa: któr. wiele ma wspólne.
z świat. zewn: A ponieważ te funk. tak różnorod. nie przedstaw. jedna-
warto. od niepam. oraz. dzieło. wiedz. dusz. na wyż. rzecz. Wszyst. funk.
wszystk. wspól. nam z zwierz: nazw. gdy im towarz. jakaś reflex. oznacz.
przez wyr: dusza – anima – ψυχή – Seele = przeciw: rozum.
zast: się nad świat. widział: lub niewidz. rzeczy: któr. zdaj. się prze-
wyższ. jej: rozwój: nazyw. duchem – animus – νοῦς alb. λόγος.
Traf. podz: jestest. żyj: na ζῶα λογικά i ἄλογα = nasyłep. to
wyraż. bo człow: jest żyj. stwor. animal = jak każ. zwierz. i ma
wszystk. – wszel. rzeczy z niemi wspól.. ale dodat: λογικόν – oznacz:
now: przymio: któr. ma podnosi. mocą i że funk: rozum: zw tyl. człowi
właści: – zwierz. zaw. rozwój. ἄλογον = 2° że owe wyż. zwierz: funkc:
życ: rozum. być podporządko: i uwolnił. przez λόγος = jeśli człow. nie ma

spadł do zwierz. nierozum.
istot.

Psycho-

Taki podz. jedn. ma przedewszystk. margi. etycz: Jeż. Pitagorej:
a za ich przykł. Plat. i Cycer. mów. o dwóch część. duszy, z któr. jed. jest bez-
rozum: (rationis expers) drug. rozum. (rationis particeps) – w pierw.
umieszcz. gniew. i pożądliw. – w drug. pogod. i spokój zasięgili i podpo-
rządkowani pierw. cz. do drug: – jeż. Pitagorej: przez symbol. figu. grec. Y
oznacz. rozwój duszy od pierw. półwiecz. naszych lat aż do owe: punktu gdz.
postępow. tem. rozchod. się w dwa ramion. przez wybór życia – symbol później rozpow-
sz. przypowie: (Herakl: na rozstaju. drog. przez sofi. Prodika, gdy młod.
bohat. wybier. ma między: drogą twar: wiod. do cnot. i sławy a drug. zapew.
wygodn. rozkosz – (Xen. Mem. II. 1 – §. 21 sqq) – jeż. Plat. w Fedro.
ukazu. nam duszę na wzór. zaprzęż. w dwa rumak: z któr. jed. piękn.
dobr. zbud: biały, o czarn. ocz: Tatar daj. się kierow. a drugi ciężki
siln. ale brzyd. zbud: czarne kolo. o dzik. wzro: niechętn. słuch:
woźni. a wszystkiej. przeciw bata – i tłum. nam, że woźni to rozum
(νοῦς), rydwan. koń to dzielna odwaga (θυμός), lichy koń to grube
pożądli. (ἐπιθυμία) – to tej. rodz. reflex: mają wrzekę wartości.
etyczn. bo i cała przeds. grec. rozwij. się na tle etycz. – powszech-
nie także: przykład. być wyjaśnione i przeniesio. do etyk. gdz. jest
ich miejsc. właściw: tem bardz. że w wszystk. i met. dzieł. dość nam mat-
ział. przy. o cnotach i dobr: istniej już drogą życ. psycholo:

Podczas zjawis. psychi. gdy nie uwzględ. ich stron. ob złeg.-i dobr:
sprow. usiłow. do podz. na prostsz. i więcej złoż: a że prostsze najpierw zja-
wiaj. się a złożon. odnajdu. się, mówi. jes. uczn. że pierwo: istniejąc. skład. życie
duszy, z któr. wyższ. dopiero rozwijają się. Najpierwot. zaś obja: w każd. jest.
żyw: zapodwoj. lub raczej rozdwoj: jestest. żyw: dopóki żyj: porusz. się i czuje.

Arystot. de ani. I. 2. §2. żyw jest. od nieżyw. odróż. się głów.
tem wyróżn. że porusz. się i czuj. (κινήσει καὶ τῷ αἰσθάνεσθαι)

W istoc: każd. najprzynaj. rozwin. stwor. dopóki żyj. także czuje i porusz. się.
A dwom tym funk: wśród. i zewn. organiz: stoi. dwie rodz. nerw:
sensory. i motory. któr. pier. to odbier. drażnie. przekazu. do ośrodz:
drugi to wywoł. ruchy na zewn. Jak. stow: rozdwoj: nerw: każd. wyższ.
rozwin. organiz. wiedzi. odbi. się w dwoch zjawis. pierw: wrażen. któr. jest
skut: drażni. nerw. sensoryc. a ruch. zaś: komunik: przez nerw.
motory: naraz. ruchu. Oba zjawis. są psychi: bo wraż: są nierozdziel.
porusz. i naraz. wszędzie: a ruchy na zew: wykon: za takż. wszędzie
z zamiar. zwróc. się do czeg. lub odwróc. od niego.

To też każd. psycho: rozróż. zaraz. od ancli. wraż. ale zazwy.
biorą tyl. wraż. pod rozwag. któr. towarzy. wrażen. Tak Wundt u. p. (Grundr.
p. 34) odróżn. Empfindungen (wrażen. = Empfindungselemente) od Gefühlsele-
mente 2 einfache Gefühle) - pierwsz: u. p. wraż: tonu, ciepł. zimn. ciepł.
a drug. u. p. uczu. któr. towarzy: owym wrażen: i jest przyj. lub nieprzyj.=

Może się zdaj: że
należ. 6 obok wraż
towarzy. wrażen: także
uwzględ. uczu: towarzy.
ruchom. mające swój
ośrod. w dążen.
woli. upodo - intellektualizm.

6.5.904;

Psycho:

Będzie więc owe i je wywołuj. wrażeń. zmysło. i pierwot. zmysło. popędy i ruchy niejako pierw. orgi. Psycholo: ~~empiry~~ te, ~~mogac.~~ schodz. się niekiedy z fizyolo. ~~się ... empiry~~ a prócz wspomn. funk: obejmuj: takż. pierwot. wyobraż. i pamięć - moż i musi także porówny. te zjawis: z podob: w inn. zwierz. bo zaczn. tak. zwierzęta. ~~w wyższ:~~ należ. do organizm. poczęd: pięć zmysł. poczęd. ruchy i popęd: a jedn. i drug: tworzy. jej. wraż i wzruszeń: zwierz. także. na podst. wyobraż. i pamięci: asocyac: wyobraż. i pamięci: = słowem. zat. ich wedł. wzorów. postępow. się także psycho. porównaw. –

a)

Potem jest druga grupa zjawisk, wyłącz. w człow. napotyk: Jest to myślen: i pod jego wpływ. dokonyw. czyny czyli inn: słowy: rozum i wola, z któr. dziecko przedsta: pierwiast. poznawcz: te zaś pierwiast: dziecięcej: będą treść drugiej cz: owej psycho: empiry. Że tak myśleni jak woli tworzy: zasad. wraż: najwyższ. w odpowiedn. ter. rozwij: człow: przecież jest przedewszyst: jestest. potrzebnej. się i czyna: A zat. ruch i czuc: we wszyst. naw. najwyż. objaw. jego osobisto. napotyk:

b)

Nareszc. ~~w krecę... wyż.~~ i otwier. się przed nami dziedzina tak zw. lub nieświado: ~~będzie~~ ~~nowotw~~ zjawisk: półświado. i ~~sen~~ do nich należą i widzeń. senne, hypnotyz: i chorob: umysło. i nienormal: stan. umysłow. Także do nich ~~nimi~~ będzie ~~te owe~~ na to pozwoli.

c)

§ 8 §

Ten podz. jest naturel. i nie potrzebu. usprawiedliw: Już Aryst. podziel. zjawis: psychicz: na pięć wielk. grup: 1° życ. roślinn. głów. manifestuj. się w karmie. się (θρεπτικόν) i co za tem idz: Te grup. zjaw. wspól. roślin. zwierz. i ludzk. organiz. 2) pożąd.-appetitus = (τὸ ὀρεκτικόν) zdarzaj. do tego. co pożąd; unikaj. tego. co niepożądane = 3) wrażeń za pomocą zmysł: (τὸ αἰσθητικόν). Któr. zaopatr. jestest. żyw. do pomocy: ~~wrażeń za pomoc~~ wrażeń: zmysłow. i odnosz. ich do zewnąt. przedmiot. przez któr. zost. wywoł:
4) możno. przenosz. się (τὸ κινητικόν) i to z = (z miejsc. na miejsce):
5) Nareszcie rozum (τὸ διανοητικόν) który ~~γνῶσις~~ ~~właści~~ przysługuje: człowie.

§ 8. Kilka przykładów dzielenia materyału psychicznego

Od tego podzia: mało odstępow: aż do nowo. czas: Scholastyk: komento. Księgi de anima a jeś. odstępo: od Aryst. to jakieś drob. znaczeni.-rol. to ważni. w jedn. punk: Ponieważ: Arysto. oprócz: pozyr: oprócz ruchu samodziel: wrażeń za pomo. zmysł: i władzo. pożąd-appetitus - a za wyjątk: pozostawi ostatn. wraz. duch. myśl.: scholastyk. dla względ. etycz. i teologi. wydziel: pożądy na dwie: któr. pod nazw: appetitus sensitivus wspól. życ. zwierz. i ludz. a pożąd: niejak wyż. na rozum wyższ. i powiedz. nazyw. voluntas = Skutek. psycho. scholasty: w podręcz: np. Goudin'a z XVII wi: któr. należ. do najpopularniejsz: taki mamy układ:

Philosophia juxta inconcussa tutissimaque D. Thomae dogmata quatuor tomis comprehensa auctore P. Antonio Goudin O.P. Urbe Veteri 59.

Z czterech tomów pierwszy obejmuje Logikę, drugi i trzeci fizykę, czwar. Etykę, metafi.

9.5.904.

114 a

Przykł.- stanow: czwarta część fizy: ta zaś obejmo: mniej wsz: - wszyst. co wiedzia: podstaw: z natur. przyrod: Poleg. zaś wied: de głów. na pism. Arysto: przyrodz: z wyjąt. astro: któr. powstał. wyjaśn. wed. Ptolem.

Pierw. część fizy: de ente mobili in commun =

Ogóln.-zasc: ~~pocz~~ i składn. stworz: doznaw:

de materia prima, de forma substantiali de composito naturali

potem de quatuor causis =

następnie: de motu, actione - passione

de infinito de tempore de loco et vacuo

de continuo de conditionibus motus

II Pars Physicae de ente loco mobili

de mundo in commun - de mundo coelesti (astronomii, dwie astrol.

o sfer: niebi. - o elementach

o syst: świata - Kopernika Tychona Ptolemeusze =

III Pars Physicae =

de ente generabili =

de generatione et corruptione - de alteratione, mixtione de quatuor elementis de calore et frigore = potem mineralogii i o meteora:

Psycho:

~~Wspomn~~: Goudin'a dzieło między bardzo orig. w ostoi i zakorzenił przez nowe wyd - X. Roux Lavergne - filozof francuski wydawany je w 3 tomowym druk. w r. 51 w Paryżu - niestety opuściw. tej cz. fizyki, czego później bardzo żałowano. tyl. część czwarta, trakta. o przyrodzie. Inne części. podtrzy niezmiennie. Podręcz. Goudin'a dziś jeszcze bardzo przydatny -

IV Pars de ente mobili motu vitali =

disput. intr. de anima

1 de anima in comuni

co jest porządz. - ile ma władz - czy ma części : itd

qu. 2 : de anima et vita vegetativa

de facultate nutritiva

" " augmentativa

de generatione viventium

Appendix

quid est planta = ogólna botanika

qu. 3 de anima sentiente

de sensibus in genere

de " externis in genere

" sensu visus

" quatuor aliis sensibus externis

" " internis

de appetitu sensitivo

potem w formie dodatku wykładam ogólną zoologię.

9.5.907 115 6

Psychol.

Narazie quae: IV de anima rationali :

a. 1 de anima rationali ser. se -

a. 2. de intellectu

a. 3. de voluntate

a 4: quaed. circa hominē quaestiunculae

w zakonie: Machinae Pneumaticae schema et explicatio

—

Teraz zostaw: na boku kwest: części roślin. która ter: wprawdz. jest raczej fizjologii. botan. [oraz kwest. zoolo:] to należ. dzisiaj do osob. nau: wspól. dzisiejszej: psycholo: i Goudinowi ogół. sprowadz. się do dwóch, jedna de anima sensitiva = czyli teor: zmysłów i teor: popęd: zmysło: de appetitu sensitivo i druga część de anima rationali - która jest bardzo krót: i rozpad. się na dwa rozdz: de intellectu - de voluntate = w popularn: dzisiej. wyraż: czyli: że przedm: zajmu. się trzema kwest: umysłu, rozum. i woli =

Nowsz. psycho: wiew. taki. tyg. podział. uczucia. przestrzeg.:
nie mów. już o częśc. empiry: przerazajo: dla game:

1) u. Willmann. w ogól. wstęp:

a) Sinn u. Trieb

b) Vorstellungs- u. Interessenkreis

Verstand u. Wille

Vernunft u. Gemüth.

Lindnera w przerobieniu Vulozyńskiego:

w ogóln. wstęp:

część pierwsza wyobrażenie { I jako wyobrażenia postaci (teor. zmysłów)
II Odnawianie wyobraż: (nam: reprodukt. wyobr. i t.d.)
III inteligencja
IV Sumienie. rzeb. rzeczy

Höffding powin. wydz. wstępu: trzy główne działy:
Die Psycho. der Erkenntnis
" " der Gefühls
" " " Willens

część II a uczucie
część III a dążenie
a) porządek. b) rzeczywisto. postaci. powiąz.
c) wolą — dodat: o chorob. duszy

10.5.904

116 a

Psychol.

Wundt. Grundriss der Psychologie
in diverse ... :

I D. psychisch. Elemente (Empfind. u. Gefühle)

II D. psychi. Gebilde ((a) Vorstellungen = (b) Gemüthsbeweg:
qui ... b) tratto: Affecte - Willensvorgänge

III. Zusammenhang der psychi. Gebilde
Aufmerksamkeit - Associationen etc
Erinnerung - Apperceptionsverbindungen
Psychische Zustände: Schlaf - Hypnose. Hellsehen

IV Die psychi. Entwickelungen
a) Psych. Eigenschaft. der Thiere
b) " Entwickelg des Kindes
c) Entwickelg geistig. Gemeinschaften
Sprache, Mythg, Sitte -

V Die psychi. Causalität u. ihre Gesetze
a) Begriff der Seele
b) psychologi. Beziehungsgesetze = Die Principien des psych. Geschehens ed. 7 = 905
c) Die allgem. psychischen Entwickelgsgesetze =

Heinzelmann
d. Begr. der
Seele u. d. Idee
der Unsterblich
kt bei Wilh
Wundt Tübing
910 Mohr

Fr. Jodl: Lehrb. der Psychol: 3e Aufl. Stuttg. Berlin 908
2 tomy:
Po ogól. uwag. o zadan. i metod. tej nauki o ciele i duszy i podziale zjawisk świadomo:
w części specyal:
IV rozd: die Empfindungen
V d. einzeln. Sinnesgebiete
Tom drugi:
VI rozd: d. Gefühle der primären Stufe
VII u. d. Willenserscheinungen der primären Stufe.
VIII u. d. sekundären Phänomene =
a) Gedächtn. u. Reproduction.
b) Association
c) Repräsentative Aufmerksamkeit
IX u. Wichtigste psychische Gebilde der Reproduction
a) d. Zeit b) d. Raum
c) Aussenwelt u. Innenwelt X rozd: Sprechen u. Denken XI u. Gefühle der sekundär. u. tertiären Stufe
XII rozd: d. Willenserscheinungen der sekundären u. tertiären Stufe

Lipps, Leitfaden der Psycho: 906 2 Aufl. Leipz

Po ogólnym wstępie:

II Die Apperception – III Die Erkenntniss IV der Wille
V Die Gefühle VI Besondere psychi. Zustände.

Maher Psychology – empirical and rational –
w Lond. 903 już 5e wyd. – otóż 4e ukaz. się w 900
i było druku: w 3000 exem. – piąta w 903 = to nało[?] znaczy.

Po ogól. wstępie.

Book I Empirical or Phenomenal Psycho:
I Sensuous Life –
o zmysł. wzroku: zmysłu: apetity i ruch=
owe – bole i zadowole:
II Rational Life –
intellekt – origin of ideas – sądy rozumow. itd
świadomo = ciało. zmysł: rozum. pojęć. wola wolna itd.

Book II Rational Psycholo =
o istot. rzeczywistości – nieśmiertelno = dusze itd.
dodatki o psycho. fenomenach = hypnoty. itd. –

10.5. 904

117 6

Psycho:

Alex. Bain prof w Aberdeen (Szkocye) - uczpis. dobr. Mental Science
a compendium of Psychology - wżyw. w szkoł. ameryk. i angiel.
U nas zna: z dwutomo. Logiki (tłum. wypol.) i z dziełka: Umysł i Ciało - Warsz.
[illegible] = (Mind i Ciało. W przedmo. polsk. Pisan: trochę wzdomo:
o jego pism: i stanowis. filozo:

Nas tu obchod. jego psycho: w któr. wżyw. szero: rozgląd: nabyt.
przez dwa dzieła: Zmysły i Rozum - the Senses and the Intellect
a drugie: Wzruszenie i Wola - the emotions and the will =

Kompend. zaś jego psycho: tak ułożo. że w org: wstęp: wyłoż. defini.
i inn. podob. kwest: oraz zarys syste. nerwow:

Powiadaj. się, że psycho: rozpzna. się przedewszyst. trzema funk: ducha
(mind): uczucia, wola i myślen. = prócz tego. podzu. jest potrzeb. jak
najdokładn. zbadan: wpływu ciałes: ponieważ duch nie moż. być bez ciała -
W zarys: tkor. nerwow. uwzględ: uwidk. rozpozn. szczegó. anato. i fizjolo.

Właściwa zaś treść psycho. traktow. w ~~kilku~~ księg:

I. Ruch, zmysły i instynkt = przez też ostat. rozum. [illegible] wrodz. popęd. = appetity i stosowan. się ciałesn. powtórki do poruszeń duszy

II. Umysł = III Emocye. IV ks. Wola =

Wspomn. jui Psychology descriptive and explanatory prof.
George Trumbull Ladd = w Yale Univ. = New York 96
poświęc. wytaq. tak zw. psycho. empiry = rozpraw. w częśc.
pierwszej o ogólne form. życia ducho: = świadomość i zmysł.
o władz. umysło. i t.d.
pot. w drugiej częś: o pierwiast. życia duchow.
wraz z zapom: zmysł; pot. o tak zw. wrażeniach o poped.
i ruchach, o powst: wyobraż. i pojęć. Nareszc: w trzeciej kś.
o rozwoj: życia ducho: najprzód o rozwoj: pamię. wyobraź. myśle.
i mowie. O prostsz. rzecz. i przyczyno; o zasadn. świat. rzecz.
i sieb. samego -.

Pot. uczuciow. rozdz:
O emocyach i namiętno; o uczuciach, o poped. instynkt. i pragn.
ienia: o woli i charakterze.

=

B Część ~~pierwsza~~ druga:

O życiu zmysłowem

W tej części zwykły traktować się funk. uczuć zmysł. i towarzy-
im ruchów. Od nich wszyscy psychol. zaczynaj. Ale prawdopodobniej mów.
także o poped. lub pragn. pierwot. – appetitus, jeśli piszą po łaci. Triebe,
jeśli po niem. Wytłum. w §7 cz. wstęp. dla czeg. to uważ. za końcu:
bo w pierwsz. chwil. zjawie. się isto. żyw. zmysł. zewn. przew. żad. nie
dostarcz. wraż. a jedn. ona czuj. i czuc. to ruch. objaw. Głód i pragn.
ciepło i zim. są przykr. uczuc. a równ. przyczyn. za ruch. któremi isto.
nowo narodzo. daj. im wyr. i stara się je usun. wnikaj. pokarm. i ciepł.
W tych doznan. i towarzy. im ruch. objaw. się pierw. życ. owej isto. ponieważ.
czuj. i rusz. się, mówi. że żyj. Jan. kryter. do poznan. życ. i odróżn. isto.
żyw. od nieżyw. nie mamy. Ale i to pewn. że te obja. ruchu i czuc. pierw.
nie mniej od późniejsz. ~~lub~~ i ~~nast~~
Część. już rozwini. funk. zmysł. należ. do dziedz. i za psychi.
zjawis. powin. być uważ. Kto czuj.? oczywiś. dusza. Bierz. ter. hypotety.
wyr. ten ze stan. psychi. objaw. Kto poru. ciał.? znowu dusza. Tere-
raźnie szkodzi za wspólność obj. psychi: także ruch będz. czemś psychi-
oczywiś. ~~nie~~ ruch komplet. (już wykon. przez ciało, bez poped do nieg. któr. go wywoła.

A nie tyl: ruch, któr. ciał. zmi. się naprzód i przeno. z miejs. na miejs.
lecz każd. ruch wital: w obręb. organiz. jako oddych. obieg krwi i
t. p. w zwierz: oddycha: i cyrkul: sok. w roślin. i t. p. Nie mamy
powod: uważ. ten ruch. za mniej psychi. od owego, odwrot. uważ: myśl.
i inn. wyż. objaw. tegoż życ. Jedna jest różn.: że ten to ~~się~~ odbyw. się wszyst.
nieświad. jak czynnika: pokarm. i t. d. a tyl. w wyjątko. raz. częścio
nieświadomie lub niezupełnie
świad. Któr. dotr. do świad. To też filozo. i fizyolo. naw: następuj.
maj. pojęc. o duszy ludzk. zgadz. się ~~nie~~ tam, że uważ. je za objaw:
życ. organiz. i tyl. w nim i przezeń mogąc. się urzeczywist. Kto
wszyst. ~~nie~~ chce ich uważ. objaw. psychi. rozumi. też naz. dla zjawi.
świad. i udowadn.: nie waha się jedn. nazyw. ich zjawisk. witaln.
(życiow.) Ci zaś którzy wielk. życ. uważ. za wpływ duszy, zmuszeni objaw.
życ. powod. objaw: duszy. Tym pewna, że objaw. życi. ciała: nie moż.
oddziel. od życ. duszy w wszyst. i dotych. znane: bo dusza jest tam,
co ożyw. ciało: Tak jak na odwr. życi. duszy, dopó. przeby. w
pewn. ciele, podleg. wszyst. zmianom. życ. ciała. Wszyst. co w ciele
się wydarza, odbija się także na duszy. Należ. więc przedewszyst. wyjaś.
co to życ.

13. 5. 904 119 a

Psycho.

§ 1. Różn. defin. życia: Pyt. co to życie? choć zwykł. pomij. w psycho. a najważ.: rzeczywiś. dla fizyolo. jest pierwsz. jedn. z najważniej. któr. filozo. a w szczegól. psycho. staw. sob. może. W każd. raz. powinna je sob. staw. Omin. go nie wolno, choćb. dla tego, że w potoczn. ~~sposob~~ mówien. często wspomina się o ~~mówi się~~ życiu duszy, niejako dla siebi. odbywaj. się, bez ~~[illegible]~~ udzia.: ciał. a zwyk. wbrew jego popęd.: miłuj. znaczn.: życie duszy. Tak zw. Platoniczny. a w ogólnych zaś. wszyst. wszystkie religii. artysty. ideal. i t. p. stawiaj. życ. duszy lub życ. ducha nie najwyż. niebi. rozwij. ludzk. Cóż wkońc. życ.? jeśli bow. dane nie same życ. oddziel. je zdefinio. A jeśże ciało ma swoj. życie odrębn.: takie wart. je określ. A jeśli są dwa rodzaje: życia, jedno ducho. drug. ciele. jeśli wyklucz. zdrowo potrzeb. defin. życia, bo d[illegible] rozum.: dwóch gatun. życ.: trzeba znać przedewszystk. rodzaj życ. pod które one subsumuj. się. Gdy dwa gatunk. mają wiele wspól. w pewn. wspóln. [illegible] [illegible] będz. od rodzaj najbliż.: genus ~~proximum~~ [illegible]. A także dla lepsz. zrozum. duszy także defini. jest potrzeb. bo jeśli: i zwierz.: i rośli.: mają swoj. pierw. życ., swoje dusze, o czem dzięki z drug. zapomin. pod wpływ. filozo. Kartezyu. to ostatni. dusza ludzk. będz. miała wiel. funkcye

wspólną z dusz. zwierz. i rośl. a lep. wted. pozn. jej istot.: jej przypom.
właść. i sposob. dział.

Na pozór jest życ. bard. prost. i zrozum. zjawis. Każ. je zna bezpośred.
od dziecińs. przez włas. swoj. pozna. Jak każ. wie, co to zna. głodu, zimna,
bólu, bo ciągl. sam doświad. tych stan. Tak każ. dobr. wie, co to życ, bo
ciąg. żyje jestest. Życ. jest fakt. pierw. do że któr. jednost. cofać się
nie może. Ale fakt. pierw. z któr. ciąg. mamy do czynien. najtrud. zdefi-
niow. To też nic dziw, że defini. życia nie bardz. się udaw.: Wedłu. defi-
Herber. Spencera: „Kombina: określona zmian różnego rodzaju,
któr. równocze. razem i współczes. 302 i po sob. następuj:“ (Princip. de psy-
cholo: p. 300 trad. Ribot et Cazelles). Pozna. te defin. bardz. sztucz. i
bard. ciem. nie bez. jest zrozum. wszyst. ja filoz. angiel. następ-
przez dodat: „w związku ze współbyt. i następstwem zewnętrz.“
Obie części tej defin. znajduj się w jego Principles of biologie
Part I Ch. IV § 25 Ch. V § 26 =

Według zwolenni. Spen. drug. poło: tej defin: niedośw. potrzeb.
a wych: na to, co wyra: krótsze formuł. „ciągłe zestosowyw. się
warunk. wewnętrz. do warunk. zewn.“ zob. Claude Bernard, Leçons
sur les phénomènes de la vie I p. 28 –

13.5.904.

120

Psycho:

Jest ta defini. w tej form. a trud. jej streść. inacz: zbyt szero. a tem samem nie przydat. Mięso, gdy się gotuj. w garnku, także stosuj. się do warunk. zewn. bo jeg: układ materyal. się zmien. Każ. proces chemicz. dokonyw. się w jak. ciel. nieżyw. pod wpły. warunk. zewn. będz. podpad. pod defi. owa i jako zastosow. się warunk. wewnętrz. do zewn. Każd. zmian. tempera- wody lub metalu, pod wpływ. zewn. temper: byłab. wtedy życ. —

Zapyt. raz przyrodni. o jaką dobr. defin. życia. Odpow- bez zawahan. się: „jest to osobn. ruch subst." Ale na wiele się nie zdała, bo nie określa bliż. ruchu ani subst: Jeśli przez subst: rozum. jestest. materyal. jest ona niewątpli. fałszy. Nie dowiedzio. dot. że ruch materyi może być życ. A jeśli chodzi o subst. ducha. także defin. pozost. niejas: bo nie wiemy, jaki ruch ducha ~~wytworz.~~ życie w ciele A znowu ~~Znowu~~ ruch w znacze. ducho: właści. nie jest ruch. tylko przenośnie, tak jak myślen. objaw. woli i t.p. mogą być uważ. za ruchy.

Bichat (1771-1802) głośn. anatom i fizyol. um. bard. młod. i przedsta: kierun. antymateryalist: w badan. przyrodn. Najważ. jego prace: Recherches physiologiques sur la vie et la mort 1800 i ogł. wyd = odróżn. la vie animale et la vie organique w każd. żyw. jestest.

tak definiuje: Życie jest sumą funkcyj, które opierają się śmierci: La vie est l'ensemble des fonctions qui résistent à la mort – Defin. ta miała wielk. powodz. chociaż była tylk. parafraz. dawniejsz. którą czyt. w Encyklop: La vie est le contraire de la mort – Życie jest przeciwieństw. śmierci.

Jakkolw. prawd. jest, że nie moż. życ. oddziel. od śmierc. bo jedno drug. wyjaś. jedn. obie te defin. dwie i krótsz. są błęd. Nie wolno rzeczy nieznan. określ. przez drug. taką nieznan. Defin. każ. ma przecież bliż. określ. jakieś poję. nieznan. przez inn. poję. lepiej znan. i dostat. już określ. Kto jedn. nie zna ani defin. życ. ani defin. śmierc. nie moż. się niczeg. nauczy: przez fraz: że pierwsze jest przeciwień. drugieg.

Owyj. te niedostat. wymyśl. dok. Pelletan dałaś formuł. nową: Życie jest to opór, któr. stawia materya organizow. przyczynom, pracuj. ciągł. nad jej zniszczen. Ale nie wiemy, coś co to materya organizowana ani jakie siły pracują nad jej zniszczen. Mamy zno. przykł.: tłumacz. jednej rzeczy nieznan. przez drug. taki nieznan.

Dodajm: defin. wielk. filozo. a zarazem jasno piszą. Schopenhauera: Stan ciała, w którym przy ciągł. zmianie materyi zachowano swoj. form. istot. substancyalną (Parer. II. 172)

Isto: wszelk. życia jest tylko ciągł. zmia. mater. przy trwan. formy (Wille II. 335 Parer. II. 143

13.5.904 121.

Psycho:

Trud. przecho: wszystk. defin. życia. Zestaw. ich kupę Mercier w dobr. rozpra: Le définition philos. de la Vie. 2e wyd. Louvain 98 Charpentier = Ale jest ich dale. więc: Przez zacz: należ. się wielk. Jędrz. Śniadeckiemu taki. jeg. defin. która: Wyd. w r. 1804 w Warsz. Teor. jestest. organicz: która zrobi. go sławn. w Euro. Podówcz: fizjolo. i chemia organi: były jeszc. w dzieciństw. swoj: a Śnied. niewątpli. posun. je znacz. naprzód. To też ukaz. się zar. tłumacz. niem. a wiedzi. pot. francus. bard. staran. zrobio. przez pp. Bellard i Deraix, któr. umieli. ro pols: znali osobi. auto. i cenili wysoko jego niepospoli. przymio. serca i rozu: Sam auto. wiel. póź. przygoto. wyd. 2ie, przedruko. w r. 61 w Wiln. uchwał. zakład. księg. Zawadzkiego (aut. + 11 maj. 38) Czyt. na str. 5: życie w najogólniejsz. znacz. będz. wypadk. pewn. stosunk. fizycznych jakie międ. mater. martw. a ożywio. zachodz. Będzie pewn. exystowan. materyi sposobem i w niej tyl. miejsce mieć może.

Do słów tych zrob. przypis: „Ta uwaga należy tyl. do życia fizycz. w ścisłem znacz: i nie spodziew. się, ażeb. był kto tak mało rozsąd. iżb. to i jakikol. inny wyniosek, następujac. nauki mógł do tego stosow. co nam relig. o życiu duchowem objawia.

Dod. na str. 13: Poniew. w żyjących indywid. siła organi. zawsze się wywier. musi a każd. wyped. jej czynno.; każd. jej wywarcie, jest nadaniem lub przyczynie. dalem. do nadania materyi postaci organi. więc wszystk. ożywio. jestest. żyjąc organiza. się bezprzestannie czyli co jedno jest, iżte życie jest ciągł. i nigd. nieustaj. procesem organiz. alb. nigd. nie ustaj. assymilacyą. Najważniejsz. prawda, do jakk. w nau. życia przyjść było możn. a która nauki naszej teraźniejsz. całej będz. zasadą. –

Narzucać temu. oświad. że życie indywiduów organizow. jest pośredn. przyczyn. do dwóch warun.: 1° by jestest. ożywion. musi siła indywidual. ciągl. się wywier. bez przerwy; 2° musi to jestest. zostaw. w bezprzestann. związ.: z ciał. zewnętrz.: odżywiającemi. Bez obu tych warun. życ. jest niemożeb.

Naraz: że siły organiczny nie znamy ani wiemy, jakim się sposob. w indywiduach żyjących rozpoczy; nie umiemy przeto bezpośredn. ani jej wzniecić ani powstrzym. lub odnowić. Z tego punkt. nie mamy żadn. wpływ. na życ. indywidual. Przeciw. co do władz odżywiaj. moż. rob. doświad. dowolnie. a przez ich znajdow. możem. się każd. czynno. organiczn. a pośred. życ. zen. –

16.5.904

Psycho.

Sprowadz. się zat. pogl. Swiede. na życ. do następ. idei:

a) Życ. jest pewn. sposob. exystow. materyi to jest wypadk: stosunk. fizy: warunkowan przez jakie zachodz. międ. mater. martw. a ożywio:

b) Początk. życia jest wieczna: ani skąd się bierze siła organizacyjna; znamy tyl: istniej. już organizm. który ciągl. musi być odżywia: przez materyą i siły zewn. niego zasilające się. Te zaś siły są to wszystkie siły przyrody.

c) Życie jest ciągł. nigdy nie ustaj. proces. organiz. międ. nie ustaj. asymilacya. Te słow. ściśley określ. poprzedn: życ. jest pewn. sposob. exystow. materyi.

Podob. defin. napotyk. u współczesn. dawniej. fizyolo: francu.

Béclard nam powie: życie jest organiz. w swoj. funkcyi (t. j. suma organu. który. sprawi. organiz. póki istniej.)

Littré: życie jest to stan czynny substan: organizowanej.

la vie est l'état d'activité de la substance organisée.

Lamarck: życie jest stan rzeczy, który dozwala ruchu (umożebnia) organizowanego pod wpływ. excytuj. pobudek.

Wiele inn. pomij: wszystk. są dość ciemn. albo ogólnikow. alb. opisowj.

Tylko pewn. funk: napoty. w organiz. lub też wyłącznie. postrzega pojęć. organiz: który. przeciw. potrzebu. takiej. defin.

§ 2. Co mówi Claude Bernard? Sławn. prof. fizyolog: prócz wiel. innych kurs: któr. miew. dla uczn. medy. w Collège de France – o fizyolo. i patolo. syste. nerwowe., o patolo. experymental. i t. d. ogłosił także

Leçons sur les phénomènes de la vie, communes aux animaux et aux végétaux. 2 voll. Paris 85 2e wyd. = Lekcye były wygłosz. w 78–79 w Muz. histor. natural. Nie ma kompetentniejsz. badacza dziś bardz. nowoczesn. do pouczan. nas co do jej tendencyi. sprawie.

Zaraz w 1ej lek. I° toma przechodz. mnóstw. defin. z któr. niektór. nam już znan. Odrzu. wszystk. jako błędn. bo ułożo: a priori, gdy fizyolo. powinn. a posteriori szukać każd. defin. której potrzebu. Zamiast małe defin. życia wylicz. wszystk. znamio. życia: 1° organiza. 2° genera. 3° nutrycya, 4° ewolu. 5° śmierć. poprzedz. wyczerpan. sił lub choro.

Omów. wszyst. te zjawis. konklud. że żadn. z nich nie jest objaw. jakiejś. pierwiast. wewn. niezależ. od warunk. fizyko-chemi. wśród któr. życie jestest. Ale ostrzeg. że nie chce być materyalis. (zupeł. jak Śniadeck!)

Radzi więc sob. w ten spos: Zjawis. życ. są alb. organizuj. alb. destrukcyj: Pierw. zdążaj. do tego, ab. organizm. rozwij. się i utrzym. się jak najdłużej. Z tej. punkt. patrząc na życie, moż. powied: że jest kreacyą.

opuszczone ruch i czucie bo defin. nie obejmo. także roślin oprócz zwierz.

//

16.5.904 123 Psych.

Drug. przeciw. nad zmienne. organiz: bo nie może być objaw. życia bez zmian. jakichkolwiek części organiz: W tem znacz. życie jest śmierć. (I p. 41) Każd. przeto jestest. żyw. objaw. pewn. rzeczno. organiz. a drug. dezorganizj.

Ale wszyst ludz. (I. p. 42 sq) nie mógł się zatrzym. przy tej klasyfikc. Chciał taki. wyjaśn. sama przyczyn. zjawis. A stąd wzięły począt. dwie szko: witalistyczna i mechaniczna. Pierwsz. tłumacz: oba rodz. zjawisk przez osob. pierwiast. życ; druga przez mechaniz. działan. ogólu. i znan. sił przyro: W rozum. auto. powinna fizyolo. odrzuc. jedn. i drug. hipot. Zapew. być musi jak. przyczy. która sprew. że rośli. i zwier. powst: rozwij. się (utrzymuj przez czas jakiś w swej form. a wd. umier (Sniader. powied. że jej nie znamy ani znać nie będ.) Tę przycz. (dodaj. Claude Ber.) może b. nazw. dusza fizyolo. lub siła żywotn. Nic wolu. jedn. jej uporczów. ani uważ. że coś, cob. istn. samodz. i w organiz. dział. bo wted. wpad. w błąd witalist. Z drug. stro. hipote. materyalisty. taki. ~~błęd.~~ fałszy. bo choć organiz. zależ. jest od warunk. fizyko-chemi. kieruj. się jedn. inn. prawami. W każd. organiz. urzeczywist. się jakiś plan ogól. i szczegóło; każd. zjawis. tego organiz. zależ. niewątpli. od sił ogólu. przyro. ale oprócz teg. jest jednak coś specyal: jakieś quid proprium, co kieruj. sił. przyro. wedł. owe. planu przebijaj. w organiz. o wnim przeprowadzon.

Ogól. Konklu. Vaka (I. 51):

„Doświadcz. poka. nam plan organi. w jestestw. żyw. ale nie pokazu. żeb. jaki pierwiast. życ. występo. czynn. w tym planie. Tedy. siła żywot. któr. moż. przypuś. jest jakiś rodz. siły prawodawcz. ale która nigd. nie jest wykonaw."

Jeszcz. jaśn. wyraż. ten sam pogląd w słow: (Vami.):

„Siła żywot. kieru. zjawisk. których nie wywoła. a czynni. fizyk. wywoła. zjawis. którem. nie kieruj."

Wszyst. to bard. dziw. do zdziwień. nawet jeszcz. rosną. gdy niedłu. pot. czyt: (I. 52)

„Siła żywot. nie jest siłą czynną, wykonaw.; nic robi nic sama z sieb. bo wszyst. objaw. życ. dzieją się z udział. warun. fizykal. i chemi.; zat. z tego punktu widzen. taka isto. nie moż. w fizjolo. doświadczal. znaleźć dla sieb. miejsca. gdy fizjo. będ. chcia.: poznaw. zjawis. życia, wywoły. je, działa. na nie, zmien. je, nie powinna udaw. się do siły żywot. bo ta jest isto. nie daj. się ująć — lecz powinn. zwrac. się do warun. fizyk.-chemi. któr. pociągaj. za sob. objawy życ. i rządz. niemi."

gdzie pozorn. czucie

Wyni. z tych ustęp. wyraź. że fizjol. nigd. nie docho. do życ. samo. lecz moż. tyl. bad. i pozna. zmia. fizyk. i chemi. towarzy. życiu. Tyl. warun. materyal. i fizy.-chemi. są nam przyst.; wewnętrz. zaś isto. życia pozost. ukryta. Mamy zaw. do czynie. z mater., nigd. z przyczy. pierwszemi ani z siłą kieruj. żywot. która z nich wypły. Te są zupeł. niepoznal.

16.5. 907.

124

Psycho.

Taki pogl. na świat wedł. aut. zow. się determiniz. Traktu. zawsze jestest. żywe kształt jak gdyb. w nich nie było siły żywot. lecz zam. tyl. podlegały zwicz. materyal. Należ. tak. poj. jak życie, siła i t. d. pozost. metafi; fizyolo. zaś, zam. kusić się o now. defin. życ. pozost. na dwóch prawd:

1° W każd. organiz. żyw. warun. materyal. stano. o zjawis. życ.

2° Są praw. zgóry ustano. któr. rządz. i porząd. i form. tych zjawis.

Wszelk. zaś defin. życ. jest złudz: (I. 63); Claud. Bern. żad. nie daj. którab. mogła się na coś przyd. w Psycho.

Taki jedn. determi: umysł. ludz. zadowol. nie potrze: bo ten będz. zaw. szuk. przyczyn: do zjawis. któr. widzi: W spadan. kamie: rozróżn. np. trzy zjawis: a) przyczy: któr. go rzuci: np. ręka ludz; b) spuszcze. się kamie: do ziemi wedł. stał. praw mater: tak zw. prawo grawit: c) uderz. kamie: o ziem. i zatrzym. się na niej. Że do a) i c) szuk. przycz: jest zrozum: tyt: dla czeg. kam: zostal w ruch wprawio? pot: dla czeg. się zatrzym? To się odno. do pierw. i ostatn. z trzech zjawis. Ale pozost: drug: środko. dla czeg. nie szuk. do niego. przyczy: z ręka ludz: ta nie jest — ona moż. tyl. być pierw. pobud: moż. nadaw: kierow: biegu: kami. rzuci. go w pew. przedmio. Ale następ. chwila, gdz. ręka traci swój wpływ — gdy np. kam: minąw. cel w koń. schylacie ku ziemi

i wedł. pewn. stał. praw pada: Dla czeg. nie mamy bad. tych praw lub przyczy. któr. w nich się objaw.?

W każd. razi. widzi. skut. tej siły, dla czeg. nie mamy śledzić jej istot. Gdyb. naw. w tem był. nie zdoł. jej obj.: lub zrozum. pozost. fakt, że jej skut. z pewno. widzi. a wted. po skut. wol. sądz. o przyczy. Gdy kam. wrzuc. do stud. a po kil. sekund. słyszy plusk. ~~uderzaj.~~ o wody, ktoś wnosi. że stud. mieć wyżs. tyle a tyl. stóp głębo: powied. kam. spad. z rozn. szybko: dziś się matematy. wyraz. Wedł. błend. Bern. nie wol. jedn. rob. żadn. wnios. co do siły, któr. kieruj. wedł. stałeg. praw: spadan. kamie: bo one tyl. kieruj. zjawis. ale ich nie wytwa: któż więc wytwarz: spadanie kamie. wedł. stał. praw geome: czyż nie te same, któr. niemi kieruj. Podob. rzecz się ma w ~~przyrodzie~~ organiz. żyw. Widzi. w nim zmia. któr. kieru. ani porząd. nie mog. być przypis. sił. mater. Czyż wolu. poprzest. wted. na scepty. oświadcz. że zapew. jest jak. siła żywot. która dyryg. temi zmia. ale która ich nie wytwa? Zapew. wielu ~~tak~~ em się zadowal. ~~postęp~~ prawiąc o potrzeb. ~~jak~~ psycho. bez duszy. Tak rob. z obaw. przed metafi. lub z niechęc. do niej, nie przewidu. że bez niej do żadn. jasn. defi. dojść nie moż.

Tegoż autora: La science expérimentale. Paris 78. zawiera szereg artykuł. bardzo ciekaw. n.p. La définition de la Vie, la physiologie du coeur i t. d.

Tegoż autora ... 78 2 edi. Jest to zbiór artykuł. n.p. Définition de la Vie etc. – Physiologie du Coeur

16.5.901

125

§ 3. Defin. życia wedł. Arystot. Czyt. de anim. II c. 1 p. 412 a 26 (Teub. p. 31 ed. Biehl) διὸ ἡ ψυχή ἐστιν ἐντελέχεια ἡ πρώτη σώματος φυσικοῦ δυνάμει ζωὴν ἔχοντος. τοιοῦτο δέ, ὃ ἂν ᾖ ὀργανικόν. — Psycho- wprow. rozd.

Dla tego dusza jest urzeczywistnieniem pierwszem ciała fizycznego, mającego w sob. możno. życia. Takiem zaś jest ciało organiczne.

Propterea anima est actus primus corporis physici potentia vitam habentis. Tale autem est organicum.

Ażeby dokład. zrozum. defin. trzeb. dod. a) że Arys: stosuj. ją zarów. do roślin, jak do zwierz. i ludzi, bo także rośliny posiad. organa (nieraz tylko) przeć, że bard. prost. jak się wyra: Powtó. b) że zaw. tą sam. defin. nieco skra: aby, jak mówi, mogł. stosow. się do każ. duszy. W krótsze formie tak ona brzmi: εἴη ἂν ἐντελέχεια ἡ πρώτη σώματος φυσικοῦ ὀργανικοῦ (ibid.). Będzie zat. pierwsz. urzeczywisto. ciała fizycz. organicz.

c) To znaczę: w formie więcej do nas: zrozu: można zastosow. może defini. także wyrażo: dusza jest źródł. i przyczyn. bytu dla każd. jestest. organicz. póki żyje. Aryst sam mówi tamże: p. 412 a 13 — „Z ciał fizycz. jedn. za życ. drug. nie mają. Przez życ. zaś rozum. samo karmi- się (τὴν δι' αὑτοῦ τροφήν τε καὶ αὔξησιν καὶ φθίσιν) rośnięcie i zamieran. Tak iż każ. ciał. fizycz. mają. udział w życiu będzie substan. (οὐσία = jestestw.) ale subst. złożo: (jak wyż. powie: t. j. z materii i formy)

Poniew. zaś ciało jest na pewn. sposób (τοιόνδε), bo mające: (t. j. = żywe) nie może być ciało duszą, poniew. ciało nie należ. do rzędu przymiot. bądź w ciele, lecz racz. jest podmiot. i mater: ~~Tkw~~ Wypada zat. koniecz. iżb. dusza była bytem [substan.] (οὐσία) jestestwowem, jako forma (εἶδος) ciała fizycz. mając: w możno. życie. Ale subst. jest urzeczywisto: (ἐντελέχεια) i jest zat. urzeczywist: (urzeczywist.) pewn. danego ciała (τοιούτου ἄρα σώματος ἐντελέχεια). Ale ἐντελέχεια ma sens podwójny: n. p. jako wiedza i jako badan. (ἡ μὲν ὡς ἐπιστήμη, ἡ δ' ὡς τὸ θεωρεῖν = poniew. wiedz. jest dawniej. o badan. podobnie jak sen dawniejszym jawa = przeto w ten rodzaj. dusza jest pierw: urzeczywistn: [życia] funk. zaś życia za drug. urzeczywistn.

2. Krótsza formuł. zwyk. używ. u scholas. Est autē anime actꝰ corporis organici – S. Tho. adv. Gentil. II. 57 =
Ibid: Corpꝰ [autē] pr animā actu fit ens de potentia existente –
Równozna. formułki także Est igitur anime forme corporis animati
alb. krócej: Est igitur anime forme corporis – lub: Ergo anime ē forme ē actꝰ corporis = (ibid.)

16.5.904

Psycho.

Defin. Arist. raz. z ini. pogardli odrzu. błąd. Bern. mój. jż że niewystar-
Twierd. naw. że ało żo. rozt. a priori, bynajmn. zaś nie opier. się na doświad.
(Leçons sur les phenomènes de la vie I p. 32. Zoba. czy ona nie istot-
zasług. na lekceważni.

Najprzód pierwo. poto. defin. ma ber. jeu. i zrozum. brzmiec. Actg primg corporis physici organici skład. się z kil. pojęć. Najpr. dodat. physici ma wykaz. różni. międ. ciał. jednorod. żyw. a ciał. zbior. sztuczn. któ. tyl. w przenoś. moż. uchodz. za ciało żyw. organi. W rzeczywis. nie jest ani jed. ani drug.

Powtó. i do takie. zrozum: że organiz. każd. przyrod. ma w sob. możno. życia bo na to, żeb. stać się organiz. potrzeb. przecie żeby żył. Ani dodat. vitam habentis in potentia – nie jest zbytk. bo wyklu. sztucz- wyrob. ludzk. n.p. posągi zwierz. i ludzi, któr. w dosłow. znacz. mogą naz. się corpora organica a za takie ciała fizyc. ale nigd. nie będ. żyw. żad. z nich habet vitā in potentia.

Co jest corpus organicū? Dzięki postęp. bad. fizyolo. mamy dziś o wiel. szersz. i dokładniejsz. pojęc. od starożyt. Najdrob. ziarn. każ. komór. ledw. pod mikrosk. dając. się ostrzedz – żyj. życ. swoj. własn. czyli jest organiz. Międ. niem a mater. nieżyw. taka sama przepaść jak międ. tąż materyą i doskon. postęp. zwierz. Komórki najdrob.

spełniaj. rzeczywiś. funk. żywot. Karm. się, przeżywaj. sob odpowie. cząstecz. z materyi otaczaj. rosną, rozmnaż. się wedł. stał. z góry obmyśl. planu. Ile razy jesteśm. spełn. te funk. choćb. w spos. najprost. mówim. że jest żyw. organiz. czyli że ma narząd. potrzeb. do speł. tych funk. Naw. najniż. jestes. żyj. - amoeby - w swoj. galarecto. na pozór mało ukształto. protoplaz. obzew. pewn. różni. międz. drobin. i pew. układ tychż: zat. pewn. organiz. za pomo. któr. spełn. swoj. funk. żywot. Zob. Cybulski, Fizyolo. człow. Warsz. 91 Tom I. str. 7 =

Najwięks. trudno. sprew. w owej defin. wyr. entelechia. Trzeb. przypom. że Aryst. do metafi. wprowadz. dwa now. poję. lub raczej dla dwóch kategor. fakt. przed nim już znan. obmyśl. nazwy, określ. ich treść. Primo: wspóln. i tożsamo. materyi w jestest.; secundo: siła kształtuj. która spraw. że ta sama mater. raz takiem, drug. raz inn. przyjmuj. kształty. Pierw. fakt nazw. materyą, drugi forma - μορφή, εἶδος = Znaczen. tych słów bard. jasn. dopóki używ. się w codzienn. mowie; bard. ciem. gdy przenosi. je do metafi. to znacz. do pozaempir. dziedzi. istnien. i myśle. W życ. codzienn. ten sam. mater. znajdu. się w różn. przedmio; ten sam met. w różn. posąg. naczyn. sprzęt. i t. p. Mówim. że w nich ta sama mater. jest czemś wspólne i że dla niej obojęt. czy ma ten lub inn. kształt. To żaś co sprew. że posąg różni się od posąg: naczyn. od naczyn. nie jest mat. lecz forma

Ale w twor. natu. kwest. ta bard. skomplik.: Posąg ma kształt pewn. który ma zost. nadan. przez proced. mechani. – odlewan. rzeźbien. it.p. i który skład. się z przyczy: (w rozum. Arysto.) na jeg. powstan.: a) artyst. noszący w głow. swoj. niejak. pierwowzór (formę) posągu; b) ~~kształt (forma)~~ cel, do któr. służy utwór przez nieg. wykon.; c) mater.: n.p. metal lub kam.; d) akt nadan. mater.: pewn. formy przez odlew. rzeźb. it.d. Inn. słowy: może przy posąg. zapyt.: a) z czego się składa – odpow. z mater. i formy = causa materialis et formalis; b) do czego służ.: causa finalis – c) kto go zrob. causa efficiens.

Ale w roślin. i zwierz. choć widzi. mater. i kształt pewn.: nie widzi. artys. któr. mater. ułoż. w form. wedł. pewn. pierwowzor. Inn. słowy: nie wiem. skąd roślin. lub zwierz. musi mieć taki kształt, nie inny – ani kto zrob. pierw. roślin. pierw. zwierz. O tem zaw. ludz. dysputo. Arystot. pierw. wpadł na pomysł, że owe cztery przyczy: potrzeb. do ~~[illegible]~~ utwor. twor. ludzk.: causa mater. formal. finalis i efficiens w istot. żywych sprowad. się do dwóch = material. i formal. Materyalna przycz.: jest sama zasadn. chemicz. któr. w organiz. rośl. lub zwier. wchodz. – a formal. jest dusza, któr. nam. złoż. mat. układ. w pew. organiz. roślin. lub zwierz. Dusza jest czynna, mater. bierna

W tem znacz. rośl. mater: będz. δύναμις - potentia – dusza zaś będz. ἐνέργεια, ἐντελέχεια, actus życ. organiz. Nazy. się dusza ἐντελέχεια πρώτη, aby oznacz., że nie ma skądin. lecz od sieb. żywot. Działan. Oczyw. to nie wykłu: potrzeb. że ostatecz. ruch jej pochodz. od Boga: ale przez wzgląd na funk. organiz. nazy. się pierwsz. urzeczywistn. czyli ruch. pierwsz. lub pierw. przyc. wszelk. ruch. w ciele.

Nie należ. wyobr. sob. że dusza rośl. jest jakoś. oddzieln. isto. któr. sied. w ciel. i przez nie wypełn. funk. karmie. wzrost. i t. d. Dusza rośl. lub zwierz. jest połączo. zczał. swoj. w jedn. nierozdz. subst. która raz. zniszcz. posił. swoj. się, ginie. Ona bierz. począt. swój z nasien. a przelew. energ. swoj. w now. nasien. któr. znam jest δύναμις i poten się urzeczywistn. w now. rośl. i t. d. w now. ἐντελέχεια =

Tyl. dusza ludz. i d. Litogr. 33 =

Jest z defin. Arysto: porówn:

Béclard: życ. jest organizm. w swoj. czynno.

Dugès: życ. jest czynno. specyalna jestestw organiczn.

Dezeimeris: życ. jest sposob istnien. jestest. organicz ów

to wszystk. te defini. wszystk. wyw. od arystotelesa – bo – Lit. 33

Ale defini. Claude Bernarda nie ciele lepsza = ibid. Lit. 34.

26.5.2014. 128 6

Psycho.

Uwaga: Życie w swoj. najprost. form. n. p. w roślin. mikroskop: złożo. z jedn. lub kil. komor. posia. dwie cechy, któr. i w najdoskon. twor. żyw. zawsz. się uchodz. a któr. wyróżn. je od twor. nie żyw. 1°/ ciągło. ruchu życiow: które w tem się objaw. że nigd. nie ustaj. aż do śmier. jednost. Twory nieorg. zdąż. do stat. spoczyn: czy pod praw. ciężko. ruchem. miejs. na któr. twór mog. uszczu. jeśli ich siła zewn. z miejs. nie ruszy - czy do równow. molekular. która jest trwał. zakończ. proces. chemiczn. = komór. karmi się przez assymilowa: zewn: subst. nieorgani. i robi to ciąg. dopó. istni. Przest. to rob. gdy przest. być żyw. komór; wted. zar. rozkła. się w nieorg. pierwiast:

2°/ Ruch życiowy zamyk. się w sob. - actio immanens. Przeciwieńst. jej jest actio transiens.

Zob. S. Thom. Suma theol. 1a q. 18 a. 3 ad 1um

prima actio (quae transit) non est perfectio agentis qui movet, sed ipsius moti; secunda actio est perfectio agentis =

w pierw. - razie n. p. kula bilard. uderza w drug. i w ruch ją wprow. = pierw. uczyło: komunik. swoj. częścio. prędkość. zewn. więcej. bed: w drug. razie. akcya odby. się wewn. organiz. i jego korzy = stano. jego istoty: Jakieś działan. przechodz. na świat zewn: zaw. być musi, bo

życ. jest. wydz. się w przestrz. wiód ino. jestes. i nie może odbyw. w sob. żadn. funkc: by nie wywrzeć jakiejś akcyi na przedmio. zewn: pier w który się peli - lokomoty. -

~~Podob.~~ organiz. wydziel. ciepł. elektry. magne: i t. p. ale to za skutk: zewn. wpływ: z przemia: mater. które w nim przebyw: że to przez karmie. się, rośnię: mnoże. się przez siecien. jest przemia: wyłącz. na dobr. organiz. i po za nim żad. nie ma ich -

§ 4. O życiu rośliny. Defin. Arysto: i dodatko: wnios. z niej wyprow. że życ. jest przedewszyst. actio continua i actio immanens - nie actio intermissa - et transiens - powin. ~~sprawdzić~~ sprawdz. się na rośli. bo ta jest objaw. życia dosyć prost. wzorem. w rodz. organiz:

Z fizyo: rośli wiedz: że każd. złożo. z ~~komór~~ (?) i z komor. się rodzi, że karm. się wciąga. w sieb. subst. nie organi. i rob. je assymi. wydziela: tak. ~~w~~ zepsute czyli dyssymilow. Przez to rośn. do pewn. wzro. przybier. pew. kształt ~~stąd rośnie~~ który w ~~...~~ i w (każd. ~~...~~ rodzaj. roślina) stale powtarz. się; nareszcie wyd. owoce czyli komór. z któr. nowe, podob. do rośli. mat. powst. mogą jednost. Po tem spełnie. zadan. swoj: umiera. Zwykle pięć grup rozwoju. w objaw. życia rośli: organiz. karmien. się, rozwija. w pewien kształt, wytwarza nasion - starze. się zakoń. umierając -

27.5.904 129

Psycho..

Claud-Ber. stan. wszyst. te funk. za pomo. sam. sił mechani. i fizyko-chemi. zob. Lit. p. 35

nie ma wedł. niego żadn. różni. pomię. sił. nadz. świa. anorg. a organi.

Czy to sprawdz. się na komórkowe: p. 35 = Lito.

Czego potrzeb. do komórk.?

zapas pokar: u Claud. Bern. 36 =

Potrzeb. przy zapa: pokar. jeszcze czegoś!

Skąd bierz. się komór? p. 36

Claud. Bern. o życiu ukoszt. p. 37

Wedł. nieg. prawa, kiedy. życ: w organiz. są jakob. stworz. i p. 37

Napotka: wypad. w istnie. rośli: nie kończą. wcale. 37

bo co inn. morfolo. a co inn. biologie. 38

Funk: morfolo: układ. kształt rośli; biologi. utrzyman. go w trwa. i rozwij. ze pomo. essymil.

Pięć rodz. funk: życ. roślin: a) organiza. b) karmie; c) rozwój (ewolu.) d) wytwarzan. owo: e) obumier. Ostat. kategor. pod e) obejmuj: stany sprawdzo. brak. nutry i organi niemalej. karmie. lub niemożno. karmić. się na stero: u zwierz: i rośl. Dwie przedostat. katego. pod c) i d) = rozwój i wydaw: nasien. na organiz. rezult. dobr. karmie. Szczegóły o tem wznowi

A uczień: jest stworz. przygoto. pokarm. dla przyrośli. jak gorzy. wrzeli

rośli: ta która lepiej karmio, bujniej się rozwija. Identyfikując tych dwóch funk. z karmien.

Pozorn.: funk. a) i b) t. j. organiza. i karmien. wogól. Te dwie funk. nie daj. się sprowad. do jedn. wieczo; bo organiz. jest akcyą morfol. a karmien. biologiczą. Otóż pierwszy wziął Claude Ber. nie tam. bo dla niego organiz.; jako szyszki; jest czemś dawniejsz. od rośli. i t. d. — p. 38.

Przypuś. tedy, że drug. funk. to karmien. za pomo. czynnik. da się wytłum. przez same siły fizyko-chemicz.; że n. p. substi. nieorgani. otaczającego absorbo. są przez organiz. rośli. a pod wpły. ciepł. i światł. zamien. się w mater. organ. — to przecie dzieł. to zależ. jest od actu. komór. i t. d. p. 39 —

Przychod. nowa tendenc.: co do powsta. pierw. rośli.: Materyali. od czas. Lukre. wierz. w genera. aequivoca ale wierzy i niematerye: aż do wiedzu: Pierw. Bakterye odkrył Leeuwenhoek (1695) udoskonalo. mikroskop. rob.: stwarz. potwierdz.: pot. Spallanzani (1776) experym. dowiódł, że generatio aequivoca nie istn.: nareszcie wielki Pasteur (od r. 1858) gruntow. wzru. w niwz zburzył, wykazaw. że wszelki ferment, psucie, gnicie dokony. się przez rozradzan. się mikroskopi. mat. gnębi.: a te tam. osobo. z rzeki. ucieczn.

27.5.904 130 6

Experym. Past. w trzech Kier. p. 40 Psycho.

Stwierdz. zat. Virchow: omnis cellula e cellula – wm. starze. Preyer: omne vivum e vivo. Na jez. krzyszt. prelo: omnis actus ex actu sizyli że materia i siły jej wchodz. w skład organiz. dają tyl. nowo. do postaci ciał. żyw. przeto dawniejsz. od nich być musi pierw. życie itd. 40

Ożyw. posąg. marmuro. wed. Diderota – p. 41 –

Czy nie tworzą materyaliz. w kwest. życ. przema. fakt, że dzisiaj wielkie. subst. organi. fabrykuje się w laborato. chemi.? p. 41.

W skład organiz. rośli. wchod. tem. pierwia. nieorga.: wodór, tlen, azot, węgiel, fosfor, żelazo itp. Mylili się zat. dawni fizyo: p. 41 =

Nie wątpli. te same elem. znajdu. się w ciał. organi. co nieorgan. i może tylko części roślin. składu w pierwo. chemi. Ale nie udaw. się sztuc. odtwo. czego przyczyną Berzelius, Liebig i inni chemi. sławni upatryw. w nieobecno. siły życio. której chemik w laborat. swoj. nie rozpor.

Gdy jedn. Wöhler zdoł. produko. głów. składn. moczu, któr. znajdu. się tyl. w organiz. zwierz. a Berthelot róż. gatun. cukru, eteru, alkoho. itp. któr. wchod. sem. za najznak. produk. organiz. roślin. zdaw. się, że wszelk. różni. zachodz. między jedn. a zakt. a drug. – p. 42 =

Co mów. o tych rubit: Claud. Bern. i sam Berthelot p. 42
Zad. chemik nie wier. że moż. w labor. stwor. jakąkol. żyw. komór.
Wzwórcb ostat. teki:
Porrat. rośli. a przedewszyst. jej nasio. za dział. jakiejś pierw. daj. życie. Jest to owa entelechia pierw. jak ją nazy. Aryst. p. 43
Będz. teki. tejże siły dział: dalszy rozwój organiz; jego kształt i układ i t. p. Siły zaś fizyko-chemi. i mater. są materyał. z któr. pierwiast. życiodaj. i kształtodaj. buduj. i utrzym. organ. rośl. p. 43
Co jest prawd. a co błąd. w twierd. Claud. Ber. i powyższ.?
p. 43 –

Psycho.

§ 5. O życiu zwierzęcem. Jeżeli powst. organiz. roślinn., dalszy rozwój jego w kształt określon. i zdolno. produkow. ze pomo. nasion lub inn. sposob. (n. p. latorośl. i t. p. – parthenogenesis) now. jestes. podobn. do sieb. i do typu rodzajowe. przeprowadz. w rośli. matce – jeśli te wszyst. zjawis. nie daj. się wytłum. przez sam. siły fizyk. chemi: to mniej jeszcz. te sam. siły wydaj. się dostat. gdy chodz. o wytłum. owy. sam. zjawis. w organi. zwierz.

Bo zaraz na wstęp. powst. pyt: czy prawd. że rośli. i zwierz. różn. się zasadni. od sieb.? a jeśli się różn. to w jak. funk.? Oczywiś przy wyż. organiz. oba król. nikt nie wątp. że zachodz. różni. głębo. istot. ogól. zupełn. now. któr. znajd. się w zwierz. a w niej. nie za podob. do napotyk. w orga. roślinn. –

Że międ. wierzb. a kon. sa zasadn. różni; że sposób karmi. się konia jest inny, niż u wierzb; że w tej nie ma śląd. nawe: ruchów autono. i towarzysz. im czuć i wrażeń zmysł. i jakiejś sposob. porozumie. się z jeźdź. któr. to zjawis. podziw. znajd. w koniu – i wszyst. wyżn. zwierz. nasi: o tem nie warto wspom. – to powsz. pojęś. –

Ale kwest. przedsta. się inacz. na niższ. szczebl. życia zwierz. Tam niekie. panuj. brak ruchu a czucie tak słab: że ledw. dostrz. go moż. Na odwrot znaj. się rośline. organiz. posiad. coś na kształt ruchu i czucia. Nasion. alg obdarzo. są jak. ruch. samowol. dla tej. zoospor. się zow. Pływaj. powodz. mniej. porzekód, mniej. komór. zeusk. Pringsheim obserwow. to w nasion. Oedogonium.

Gdy zaś przechodzi do wyż. zorgani. rośl. odkryw. ores. ruchy, któr. zdają się odpow. jak. ownie. Zapew. niektó. z tych ruch. mogły być wywoł. wpływem. jak dotyku. świati. ciepł., inn. niektór. jedn. zdaj. się wywołan. być wewn. wpływ. Spostrzeżo. tak. obja. przy Hedysarum gyrans, Smithia aeschynomene, Robinie, Oxalis sensitiva, przedewszyst. przy Mimosa pudica. Ma ona zwykl. u końc. wspóln. gałązeczki cztery listki, a każd. z tych listeczk. pierzas. Pod dziełan. zewn. pobud. gałązecz. się opuszcz., cztery szypułki zbliż. się do sieb. a na każd. szypułce siedz. listeczk. pierzas. zamyk. się zupeł. Wszyst. podnie. powoduj. ruch jakiś w organiz. zwierz. takż. tut. skutkuj., jako to: ostrzenie, uderzenie, ogień, subst. kaustyc. elektryczno. i t. p. a jak organiz. zwierz. tak i listeczki Mimozy mog. wszyst. do pewn. drażn. przest. się poruszaj.

Moż. naw. takie rośli. uśpić jak zwierz. i ludz. Gdy wprowadz. Mimo. pod klosz, gdzie znajdu. się gąbka nasyco. eterem. po dwudziestu minu. traci ona w listecz. i gałązeczk. wszelk. czułość podob. jak zwierz. Wted. wobec siła nie działaj. podnie.: liście pozost. nieruch. otwar. gałązecz. nie obniż. się. Dopiero po jakimś czasie rośli. także na śwież. powietrz. odzysku. dawn. czuło.

Działan. uśmierzaj. etera, chlorof. i t. p. subst. trzeba przypisać przez czynno. ściąg. wywierającą na komór. i naczyn. a przedewszystk.

30.5.904 132 6

Psycho.

na protoplaz. Która jest niejā. podstā. materyi. żyw. zorganizo. A wnios. stąd fizyol. wyprowad. taki, że dwa przymio. ~~życia~~ organiz. zwierz: drażliwo: (irritabilité) i poruszalno. (motilité), znajdu. się także w organiz. roślinn. A że wrażliwo. czyli zdolno. oddziaływa. na zewn. drażnie. i poruszalno. uważ. za głów. przymio. zwierz. przeto nie należ. (tak twierd.) uznaw. różni. istot. pomiędz. rośli. a zwierz.

Jeżeli za czasów Linneu: przyrodni. uważ. jeszcz. uważ. za przymio. wyłącz. zwierz. (vegetalia vivunt, animalia sentiunt) to dzisiejsz. fizyo: zaś. przechyl. się na zdanie, że czuło. w ścisł. znacze: (la sensibilité) jest niewąt. objaw. życia zwierz. ale objaw. skomplikow. któr. daje się rozłoż. na kilk. pierwiast. Czucie w ścisł znacze. jest to wiad. doznaw. wraż. przyjem. lub nieprzyjem. i jest natu. psychi. Ale czu. poleg. na dwoch fakt. bardz. pierwot: na drażnien. nerw. pot. na przesył. tego draż. drogą nerwów do ośrodków nerwo; zwierzn. do mózg. gdzi. do świadomo. duszy doch. lub jak materya. mówi. zamien. się w percepc: psychi. Pierwsz. to drug. jest niemożliw. bo ruch mechani. nie moż. nigd. stać się fakt. psychicz. Świat materyal: nie moż. nigd. sieb. sam. odczuć.

Otóż fizyo. nowsi po części zostaw. (percep. ~~psychi.~~ świadomo.) na boku a uważa. tyl. zjawis. czyst. fizy. t. j. możno. wrażliwo. (la sensibilité)

i twier. że ona moż. uchw. za funk. organicz. któr. punkt. wyjśc.
jest drażnie. wykona. przez rzecz. przyczy. a w jego następst. powst. ją
jakiś ruch, jaka sekre. i t. p. Przytab. wted. wrażliwo. reak.
materyal. na drażnie. takż. materyal. Ta reakc. główn. jako
ruch objaw. się; gdzie ruchu nie ma, tam ani wrażliwo. nie
ma. Ten ruch jedn. nie dochod. koniecz. do świado. jak pokazu.
ruchy odwrot. (reflexes) a także wrażliwo. (w ich rozumieni.) przypa.
takż. roślin. bo ona moż. nietyl. przebyw. w system. nerwo. lecz
w cał. ciele organiz. lub w jedn. jego części, naw. w prost. ko-
mór. Wted. moż. świado. wrażliwość uważ. za wyż. tyl. stop. ogól.
wrażliwo. nieświado. przebywaj. we wszystk. części żyw. organi.
naw. najniż.

Docho. Claude Ber. wreszcie do tak. konklu. (I. 289)
Międ. rośli. a zwierz. nie ma essenzyal. różni. co do wrażliwo.
jest tyl. w zwierz. mechaniz. więc. skomplikow. a stąd i wraż. więc.
skomplikow. skoro mog. docho. aż do świado. Na sposób. zaś każd.
mechaniz. czy zwierz. czy roślinn. jest jeden i tenże. przymio.
wrażliwo. (l'irritabilité) a ta jest w grun. identy. z wrażl.
czu. (la sensibilité).

Może b. wszyst. te przyjąć wywo. a odrzuć. konklu. lub
wytłum. ją inacz. bo sam fizyol. franc. odbier. jej znacz. część warto.

Psycho.

przez ścisładnie, że nie można nigd. experym. dosięgn. czucia lecz tyl. wrażliwo. bo czucie jest funk. a wrażliwo. jest przymio. Nawet tej drug. w gran. nie dosięg. (jak mówił), lecz tyl. protoplaz. która jest podst. materyal. i czucia i wrażliwo.

Czyż więc wol. twierd. że pomięd. zwierz. a rośli. nie ma różni. essencyo.? 2 Będz. one i nadal przyjmow. : abedwa ją mieścić w ruchu samowol. i w czuciu, że istn. stwórz. któr. nie moż. na pewno zalicz. ani do roślin ani do zwierz. nic nie stano. w tej spra.: ani to drug. że w niektór. rośli. istniej. można poruszan. liści pod wpływ. modyfik. zewn. — ani to trzecie = że nawet w organiz. zwierz. i ludz. wydarz. się częst. ruchy mimowol. sprowadz. przez drażnien. i nie dochodz. do świado. jednostek. Moż. wszyst. te obja. przyj. a mimo to zwierz. uważ. że coś essency. różn. od rośli. Bo zwie. ma przedewszyst. nerwy, któr. dot. nie odkry. w rośli.; zwierz. ma osob. narzą. za pomo. któr. odbier. wraż. świado. i zapisu. je w pamię. Pod wpły. tych wraż. i wspomn. wykony. zwie. ruchy samowol. Na rośli. świat zewn. działa tyl. bezpośred. i mechani.: Ale na zwierz. moż. świat zewn. dział. także ideal. i pośred. za pomo. obra. któr. powst. w ich percep. i daj. im możno. kombino. różn. środk. ku osiąg. pewn. celów. Wprawd. w niektór. rodz. zwierz. zostaj. na najniż. stop. życia, nie dostrzeż. nerw. Ale im doskonal. stworzen. zwierz. tym wyższ. nerwo. tem grunto. odróż. się

od przyr. (oczywiś. w pewn. zakresie i w pewn. mierze); ten samodziel-
nuka w niej środk. do życia. Wszyst. to dla teg. że nie tyl. bezpośred.
pod jej działan. rost. jak rośli. lecz takż. pośred. ideał. Że zaś zwie-
rzę może. porost. pod tak. wpływ. świat. zewn. od któr. rośli. są wyklucz. na
zaw.; że zwierz. może mieć stwor. sob. świat osob. wej. swój środ-
i punkt ciężko. w sob. raczej zwierz. wyjątk. zewn. Ten doskona-
ustrój jej wewn.: ten życ. zupeł. zwierz. większe ma znacz. ewolu-
cyjnowego —

31.5.904.

§ 6. O syste. nerwowym. Musze ogranicz. się do kil. uwag niezbędn. potrzeb. dla naszy. przedmio. Po szczegó. odsył. do jak. dobr. fizyolo: np. prof. Cybuls. Psycho.

Ponieważ. organizm. zwierz. wyższ. opatrzo. jest w komplet. syst. nerwo. który w nim rozpięt. jak struny w fortepi.: wystar.: na mapie anatomicz. odrzut. ponarysł. jego części, aby mieć dokład. wyobraż. o tej przedziw. instrum. Skład. on się zasadn. z trzech rodz. formacyi: a) z komór. ganglion.: (nerwo. Ganglienzellen) i b) z rurek lub włókien nerwo.: (Nervenfasern): c) z tkanki łącz. (Zwischensubst.), któr. ... siedz. się na kształt. czas. złożo. z włók. Komór. nerwo. znajduj. się obfi. w ośrodk. nerwo. (w centrach) = w mózg. (w rdzen. kości pacierz. i t.d. i są koło. szarego. Rurki lub włókn. są koloru biał. i doko. do narząd. ośrodkow: jako przedłuż. nerw. obwodo; a także międ. sob. różn. grupy komór. nerwo. Ład masa szara przetyk: owe biał. włók. Różn. międ. włókn. nerwo. a komórk. głów. w tem uwidoczni. że pierw. wogól. się znajdu. w syst. nerwo drug. tyl. w pewn. miejsc. Pierw. zaś i drug. siedz. w osobn. ~~subst.~~ masie; owej trzeciej subst. któr. nazwali. tkanka łącząca (Zwischensubst.), a siedz. w niej, jak w galare. któr. zewsząd są oblan. Ta galereta na kształt pow... przezroczys. otacz. większ. części włókien nerwo. a także wszyst. nerwy obwodo. w kształc. siatkowat. tkani.

a
b
c

Elements d' Embryologie par Foster et Balfour - traduit par Rochefort Paris ?? Reinwald

Szczegół. opisu ~~?~~ dać nie mog. odsył. do ktor. z dobr. podręczn. Zatrzy. się tył. oraz krót. nad funkcy. syste. ~~?~~ a tych dokład. objaś. nie można nie wspomn. o powstan. i rozwic. syst. nerwo. Dzięki gener. kurczę. śledzimy, już w ciągu drug. dnia inkub. formuj. się serce, któr. ma być impuls. centrał. dla obieg. krwi i formuj. się rdzeń pacierzowy, w kształ. rurecz~~ki~~, która w górn. częś. swoj. rozkwit. się w trzy drob. pęcherzyczki, odpowiadaj. trzem głów. częś. później. cz. mózgu przedniej, środko. i tyln. Trzy owe komóreczki rozrastaj. się szybko z pierw. i trzeci wydziel. ze sieb. każd. jeszcze mniejsz. komórkę. W ten sposób już w pierw. dniach inkuba. wszystko jest w embryon. pięć części mózgu, któr. w ~~doroś~~ wylęgł. pisklę. przedstaw. się w tym sam. porządku co w dorosł. ptaku

a/ mózg przedni, złożo. z dwóch półkuli

b/ ~~wzgórki~~ widzenia, thalami optici Sehhügel

c/ wzgórki czworacze - Vierhügel

d/ móżdżek (Kleines Gehirn)

e/ rdzeń przedłuż. - verlängertes Rückenmark

Z mózg. wycho. 12 par nerwów obwodo. (peripherische Nerven) któr. przedost. się przez czaszkę, obsługuj. narządy powonie. widzen. słysze. i t. d. Podobn. z rdzenia pacierzow. wychod. 31 par (względnie) nerwów obwodo. któr. rozchod. się szyi, plecach, krzyżu lędźw. i t. d.

3.6.904. 135 a

Psycho.

Obok tego wielk. układu nerwo. rozwin. się mózgo-pacierzo- (Cerebro-Spinalsyst.) istn. inn. syst. pomniej. tak zw. sympaty. lub gangliowe. Któr. opatruj. w ruch i czucie wszystk. wewn. narząd. czyli zwan. wła-wnętrzności. Najważ. zwoi nerw. sympaty.; któr. z mnóst. pęków nerwo. któr. jedn. zost. w pew. związ. z rdzen. ~~pacierzo~~. Tych są mniej. syste. w jelit. w sercu przy tętnicach, oczach i t. d.

Nerwy są alb. sensory. alb. motory. alb. hamuj.: Pierw. są zew. dośrodko. czyli prowa. odebra. drażnie. od powierzch. ciała do organ. środko.; drug. i trze. są odśrodko. czyli prowadz. ruch nerwo. od środk. do powierzch. cia.: lub też w tym. kier. hamuj. go. Wedł. prawa Bella każd. włók. nerwo. tyl. w jedn. zaw. kierun. przewo. swoje organ., czy od zewnąt. ku wewn. czy też odwrot. Należ. także w każd. nerw. odróżn. jego dwa końce: jeden obwodo.; któr. rozcho. się w jakiś aparat mniej lub więc. złoż.: a czy nim będą muszk. alb. gruczoł. – jak przy nerw. motory. – czy też org. recepcyj. jakiegoś zmysł. – jak przy nerw. sensorycz. Drugi zaś kon. jest przyśrodko. i mieści się w jak. komór. czy rdzenia pacierzo. czy mózgu.

Nerwy sensory. i motory. maj. korzen. swoj. alb. w rdzen. pacierzo. drug. zaw. w tyl. za pierw. – albo w rdzen. przedłużo. i różn. częśc. mózgu alb. nerwow. w owych wiąz. – splot. współczuj. i t. d. któr. są końc. niezależ. od rdzen. pacierzo. i mózg. – otrzym. nie zupeł.–

7

a chociaż nerw. te wszyst. w przeró. sposób krzyżu. się i schodzą, można jedn. za prawdopod. uważ. że jedn. zaw. służ. przewodzę. ruch. a drug. przewodz. wraż.

Zob. parę jeszcz. uwag o nerw. czuciu i ruchu Lato. 56–57.

3.6.a.E004

136

Psycho-

§. 7. Funkcye nerwów, a najpierw w kształ. odruchów. Najprostsz. ich objaw. jest ruch odwrot. (Reflex-bewegung), czyli mimowol. lub odruch. zwany. Powst. gdy nerw który sensor. podrażnio. odraża pobud. najbliż. nerw. motor. do skurczu lub ściągn. muszku. W pewn. mierz. ruch taki powst. i s zależ. od organ. central. to dosz. powst. w najbliż. węzełk. nerwo.: ten zaw. mniej lub więc. pośred. złożo. jest z mózg. lub rdzen. pacierzo. Pierw. i drug. wpływ. zwalnia. na ruch ów bo i drug. droga. W żab. pozbawio. mózg. ruchy odwrot. wypływ. z podrażnie. rdzen. pacierzo. za szybko.

Ruchy odwrot. za najprost. wśród objaw. nerw. i mog. powst. w kord. węzełk. (ganglionie) nerwo. gdy motory. i sensory. komór. za blisk. sieb. położo. Najczęś. jedn. powst. w rdzen. pacierzo. i rdzen. przedłużo. Od nich zależ. Tyk. w organiz. a wszystkie. z nich now. wszęd. się wydarz. gdy zwar. odnosi. nerw. sensor. z rdzeń. pacierzo. przerwa. jest. Dowod. to, że jeszcz. od [illegible] wpływ. za zależ. jak to wid. przy oddych. i kichaniu. Ale Tykanie [illegible]: po przerwa. zwar. sensoryczn. pomię. rdzen. pacierzo. a muszkuł. wykonyw. ruchy jego, nie gdy zost. zwar. motory. Stąd Tyk. [illegible] moż. że część. ruch odwrot. = wywoła. ruch. odwrot. muszku: – zob. Lito. 59.

Z podniet zmysło. przedewszyst. te który dział. na smak i czuje.

Praw. wszyst. ruchy odwrot. mają char. celowy – Wundt, Grundzüge der physiol. Psycho. I. 189 – jeżeli drażnić skórę [illegible] i t. d. – Litogr. 59. – – o kurczu i t. p. !!

Czy ruchy odwro: są czysto mechani. natu. czy też psychicz? Str. 60.

Co to są ruchy automatyczne? Str. 62.

§ 8 ~~Stanowisk~~ mózgu do funk. nerwowych. Jeśli przechodz. do nerw. mając. swój począt. w móz. to należ. zw. na aktyw. mózg, cz tor. głów. organ. środko. cał. syste. nerwo. a badan. ówcz. takiego fizyo. jak Flourens'a, potwierdz. przez Longet'a, sprostow. w niejed. szczególe przez Rud. Wagnera, pot. zaw. w dziele francus. fizyol. podjęt. i wzbogaco. przez Schiffa a wreszcie streszczo. raz. z późniejsz. odkryciami przez Wundta (Grundzüge der physiol. Psycho. I p. 177 sq) daj. nam jeśli nie komplet. to zaw. dostate. obraz stosun. w który. zostaj. mózg do funk. nerwów tak zmysłow. jak motory.

6.6.904

Psycho-

Zaczyn. od <u>wzgórka poczwórnego</u> - Vierhügel = Zdaje się porosta. w zwierz. bard. ścisł. ze zmysł. widzen. Dwie jego częś. przedn. odpowiad. spełniaj. funk. sensoryczn. a dwie tyl. motoryczn. przy organ. widzen. Zwierz. o silnie rozwin. wzroku np. ptaki i ryby maj. silnie rozwin. wzgór. poczwórn. (u wyższ. zwierz. kręgo. jest on tyl. podwójn. – lobi optici) – u zwierz. zaś pozbawio. wzro: (niektór. gatun. ryb = Amblyopsis, Myxine) maj. to wzgór. mało rozwin.

Gdy się wyjmie częś. mózg. leżąc. przed wzgór. czworacz. musku-ow.a i źreni. odbyw. dalej ruchy odwrot. pod wpływ. światł. a naw. całe ciało porusz. się ku niemu. Ptak tak skaleczo. porusz. zaw. głow. w stro. palącej się świec; królik przez szczyp. zmuszo. do uciecz.: omij. przeszko. napotyk. w drodz. Woln. zat. przypuszcz. że dopier. za pośred. wzgórek poczwór. odbier. wrażen. światł. i ku nim się porusz. Jest jedn. wielk. różni. międz. zwierz. które. wyjęt. mózg przedni a zwierz. któr. ma mózg nienaru. To drug. dzięki istnien. mózgo. zdrow.: ma percepcye, odwrac. się do wszyst. przedmio. podpadaj. pod oczy a że ich pomo. dochodz. do wraż. bard. skomplików. Prócz tego posiad. większ. wiedz. pamięc. i może now. wraże. kombino. ze star. zachow. w pamięc. Zwierz. zaś z wyjęt. mózg. przedni. zachow. tyl. możno. wykonyw. ruch. odwrot. ze pomo. oczu; stąd Wundt nie bez słuszno. nazw. ów wzgór. poczwór. <u>Reflexcentren des Gesichtssinns</u>.

Do [illegible] stop. zwierz. tak. trac. także. wład. umysło. zobacz. później

2)

Z pozostałych części mózgu sąsiednich — bo tuż przed niemi umieszczone — tak zw. wzgórki wzrokowe — Sehhügel — thalami optici — które też widzieć nie mają wspólnego, jak wskazuje ich nazwa — Zato mają wpływ na inne poruszenia. Jeżeli n. p. przetniemy jeden z owych dwóch wzgórków zwierzę zaczyna biedz naprzód przed siebie, biega w kółko i wykonuje ruchy po skosie. Niektórzy przeto uważają te wzgórki nie za narz. wzrokowe, ale za rodzaj zbiorników uczuć (Luys, Meynert), inni za źródło ruchu dla ośrodków ciała wogóle (Longet, Schiff)

3)

Podobny wpływ na ruchy ciała mają tak zw. wzgórki prążkowate, Streifenhügel — gdy je uszkodzimy, zwierzę doznaje przeszkód w poruszaniu się, n. p. nogi mu słabną i to przedewszystkiem gdy mózg ma bardziej rozwinięty, jak n. p. niż królik z mniej rozwiniętym mózgiem. U człowieka każde uszkodzenie wzgórków prążkowatych pociąga za sobą paraliż nóg i rąk. Wolno przypuszczać, że wzgórki prążkowate jest centrum motorycznym, mało zależnym od mózgu wielkiego a ściśle połączonym z mózgiem małym.

Mózg mały (cerebellum) jest głównym organem motorycznym, jest pośrednikiem przypuszczalnie, bo po jego usunięciu następują zupełne perturbacje ruchu.

Zob. Lit. p. 66

Zdanie Wundta p. 67

Psycho.

§ 9 - Funkcye wielk. mózgu są naj ściśl. związ. z objaw. życia umysło-

Skład. się z dwóch półkul, któr. częścio. uszkodze. nie pociąg. ze sob. żadn.
zmia. widocz. w czyn. systemie nerw. Gdy jedn. wyjmie się wielka część
tych półkul. zwierzę. głębo. wyższej. zwierz. głupi. i ~~[illegible]~~ robi się dziw.
osięg. Wprawdz. zwierz. o mózg. mało rozwin. po operac: powoli odzyska.
dawn. ~~[illegible]~~ można. prowadz. ~~[illegible]~~ dawn. tyl. życ. Goltz. który wyjmow.
jedn. półkul. lub znacz. część obu. po kil. tygodn. powró. do stan normal.

Ale zwierz. także, któr. mózg. stosunk. rozwinięto. tego nie potr.
Po tak. operac: następ. wspomn. ogłupie. i osięg.

Zob. o ptac. Lito. p. 68.

U człow. podob. uszkodz. lub przemia. w mózg. nie pociąg. za sob.
żadn. widocz. sympto, dopiero przy znacz. uszkodz. powst. pewn. niere-
gularno. w nast. choć inn. funk. jak. percep. umysło. zostaj. nie-
zmienio. Nawet zupeł. zniszcz. jedn. półkul. nie sprow. perturb.
umysło. dopier. po zniszcz. wielk. częś: tak zw. masy szar. zupeł.
ona wszystko.

Zupeł. wyjęc. obu półkul. znosi. tyl. zwierz. z niższymi mózg. i
p. ptaki a jak raz. i króli. Co dziej. się po dokon. operac.? Lito p. 69
Co robi zwie. pozba. mózg. wskutek? — ib. p. 69 — o żabie ib. p. 69 —

Konklu. ogól. taka, że móżdż. potrzeb. do odbyw. ruchu a mózg wiel. do odbier. wraż. i objaw. jakiejś inicyaty. Wyp. rozgonizo. zwier. po wyjściu wie. wiekor. najrzy. [illegible] zaś trzeba tyl. [illegible] ener. oba półku, wszyst. ich funk. żywot. zwiana. percep. ~~zmysło~~: Dorwe. mania obniż. a wszyst. ich ruchy, któr. za wypty. woli i umysł. stają się niezgrab. i ciężej. Że mózg. wiel. tąży się fizyologiczn. z ~~stanu~~ objaw. psychi. i stąd wid. że zwier. o wyż. rozwin. zdolno. umysło. mają i mózg większ. i/ wszystk. powierzch. skutk. większ. lub fałd. i zwoj. i obfitej znachodz. się w niem tak zw. masy szarej. Że zwier. wszystk. mają owadożern. najmn. fałdów, roślinożern. najwięks. a mięsożer. środ. liczyn. Także międ. jednost. tej. sam. rodzaj. Szczegóło. jedn. rad. wyprowad. stąd nie może co do większ. lub mniejsz. zdolno. umysł. w każd. jednost. Znalezio. więk. mózg. w głow. wielk. myśli. ale także w głow. niezn. mniej nie przyjaci. [illegible] a obiak. gdz. wed. teor. materyalis. rozkła. dow. więcej był powin. już nastap.

+ sądzi. po czaszce, był największ. choć szczeg. jeno była czaszka Schopenhauera.

Neumann psychiat. nie widz. międ. piękniejsz. ani baw. wykon. mózgu, jak u pewn. ~~wariata~~ paryżant. któr. bop. w zapeł. ogłupi. i w tym stan. umarł. Mózg Cuviera waż. prawie 4 funt., poety Lenau'a który umarł w obłąkan. ważył tyl. 2 fun. 8 uncyj a mózg Szyll. jeśli +

7.6.904 — i Georga Galla — 139

§10. O lokaliza. władz umysło. w mózgu. Tak po fizjognom: ciałów od najdaw: czas. wielow. zgadyw: władz. i zdolno. z charakt. ciałow. Tak w szczegól. zwła. w ciąg. XIX stul. próbo. w pew. częś. mózg. umieszcz. pew. stał. funk. duszo. tych części stanow. o sile i karto funk. przez niezużytkowywać

Najprzód z początk. stule. zjaw. się frenologja (Kraniologie, Kranioskopia) stworzo. przez Dr. Józ. Gall'a, udoskon. przez Spurzheima. – Żeby umieszcz. władz. rozum. w mózg. nie był to pomysł nowy – już Plat. a po nim inni to uczyni – Dekart tam także przeniósł siedzib. duszy całej – w małej tak zw. wszystkowładny, glandula pinealis gruczoł: Gall domyśl. się, że pew. zwój mózgo. podczas zaniech. w sob. warunki potrzebne do mowy a gdy przechorow. wiwnej. ...

To był domysł – nie ... oparł pomysł ... części: ze powierzch. mózgu rozpo: się na 26 okręgów z któr. każd. miał być organ. jakiej władz. psychi. Spurzheim uzupeł. liczb. prowi. podniós. do 35: Pot. przyj: za rzecz najpewniej. że masa mózgo. w rozwoj. swobod wpływa na rozwarstw. i ukształtow: czaszk: tak iż każd. wypukło. miękk. masy mózgo. wytwarzo. w czaszce tward. odpowied. wypukło: kość. naturalnie Teor: to nie ma: anatomi. potwierdzo. bo wiemy. pod wypukło. czaszki nie znajduje się żadnej. częś. masy mózgo. lecz kość czasz. tam zgrub. i t.p. to jemu był niedostępniejsza. psycholo: Bo każd. zgodz. jak pewn. część lub zwój jaki masy mózgo. nie był siedzib. lub organ. zmysł. pobudzo. inna część przechow. w sob. zmysł. doświadczeno; trzecia zmysł pracowito. i t.d.

Psycho. i po wielko.

Porów. także: Die Grenzwissensch. der Psychologie. von Dr. Willy Hellpach Leipz. 902

w ogóle jego mózgu anato. była bar niedostateczna

Ale dla wszyst. populer. psycho-[illegible] metod. bar. pozyt. Gall robił liczne spostrzeż. po więzien. gdzie obmierzał i badał topogra: każd. głowy i porównyw. te spostrzeże. z celarz: więdz sądo: odkryw: różne wypukłości obrazuj: skłonno. do zabójst. kradzieży. podejrzliwo. i t. d.

Teor. jego zost. wyznał. przyj: nie tyl. przez szerok. publiczno. lecz nawet przez wielk. filo. Aug. Comte, któr. w r. 1842 wydał pierw. tom swoje: Cour. de philo. posit. i uzna frenol. za najpiększ: owoc badań psycholo. Ale wiel. później jesz: w Niemczech dr. Gwinner: odkr. czaszk. Schopenhauera (+1860) kaz. frenolog. zbad. a Dr. Scheve określił wedł. miary kranoskopicz. róż. jego przymio: Popędy miłosne bar. siln. samopoważ. dosyć siln. zmysł ~~[illegible]~~ skrytości bar. siln: zmysł prawości: bar. silna; zmysł nazw. barw. wiel. i t. d.

Schopenhauers Leben von Wilh. Gwinner – Leip. 78 2te wyd.

Tenże wyd. z r. 62 zawier. nawet tablicz. [illegible] różnic czasz: porów. z czaszk. Napol. Schill. Kanta, Talleyrand. –

Nie uleg. wątpli. że teor: Galla jest błędn: nie tyl. dla tej że obrał błędn. punkt wyjśc. Konfigur. powierzchn. czaszki nie upraw. do żadn. wniosk. o konfigu. powierzch. mózgu = lecz i dla zmienio. dzisiaj poglą. fizjolo. wedł. któr. nie grubo: lub obszer. jakieś swoje stano: o jego wzgl. stop. doskonało. w kieru. mózgów, lecz większa ilość ‡

‡ powierzch. spowodo: większa ilość fałd. i zwojów. Ta zaś w formowa. czaszki żad. sposob. odbić się nie może.

Ale najgorzej my się [illegible] z jej. erudy. psycho. to jest poprost. dzisiaj. Fakt. mamy z rob. wyobr. że pew. zwój jest siedzi. dobro. lub [illegible] sprawie. dliwo. lub gospodarn.?

Gall w r. 802 wypędzo. z Austr. wynosi się do Niem. gdz. znalaz. bard. oddan. ucz. Spurzheima (1776–1832) któr. jedn. później odst. się wład. drogą. w r. 807 bawi w Pary. gdz. były. znajdu. adherent. Broussais, Blainville, Geoffroy St Hilaire – a zwłasz. George Combe: któr. został jego zapało. ucz. – Bard. jedn. Spurzh. głosił i rozw. jego nau. w Angl. i Amery. W Angl. około r. 32 istn. 26 stowarzy. frenolog. i wiu. czasopis. późniejszo nowo. nau. tak w Angl. jak w Amery. N.p. „towarzystwy Pitagorejczyk" wychodz. od 23 do 47 w 20 tom. – Oczywi. było dużo opozy. i stworz.: –

Gall, Recherches sur le système nerveux Paris 809
" Anatomie et Physiologie du système nerveux ib. 810
najobszerniejsze
" sur les fonctions du cerveau 6 voll. Paris 25
Pomij. bogat. literat. polemi. fran. niem. angiel. praw. 805–830
Broussais – Cours de Phrénologie Paris 36
Noël Grundzüge der Phrenologie Leip. 36
Carus Grundzüge einer neuen u. wissenschaftl. begründ. Phrenologie
Stuttg. 41
Struve, Gesch. der Phrenologie. Heidelb. 43
Struve u. Hirschfeld. Zschr. für Phrenol. 43–45

Zasad. Gall'a sprowadz. się do czter. twierdz.:

1/ Mózg jest organem ducha

2/ ducho. władz. człow. daj. się rozłoż. na pewn. liczb. określo. władz niezależn.

3/ Władze te są (prz) wrodzo. (nie nabyte) a każd. z nich ma miejsce określo. w mózgu

4/ Położen. każd. z tych miejsc jest miarą siły, z któr. obja. się władza z nią połączo.

Tak więc frenolo. jest z jedn. stro. system. psycholo. a z drug. sztu. prakty. aby pozn. charakt. i sposob. każd. jednost.

Oczywiś. moż. teor.: być prawdzi. a nie umieć. jej zastosow. praktycz.: ale teź moż. być w prakty. można. odgadyw. 3/4 części właściw. charakt. a moż. zawa. teor. być fałszy.

9.6.904 § 11. Teorye różniące się od teoryi Galla.

Psycho.

Przeciw teor. Galla występ. głów. szkoła fizyolo. we Fran: Flourens zwłaszcz. który przeczył, żeby była jakakol. lokalizc. dla więc. cały mózg jest siedzibą władz psychi. Powag. Flourens'a długo panow.: aż do r. 1861 kied. Broca wyst. z swoją lokaliz. Fizyolo. wszak. rob. dowcza. wszak. potęg. tak przez wszystek. jak badan. mózg po niebarwn. który przebieg. droż. (umysłowej) był mózg.

Munk, Functionen der Grosshirnrinde. Berlin 90
Wundt – zur Localisation der Grosshirnfunctionen
Philos. Studien VI. 1 = (przeciw Munkowi)

Thom. Huxley = Grundzüge der Physiol. deutsch von Rosenthal
Leipz 93 – 3e wyd.

Flourens, Examen de la Phrénologie Paris 42

Otóż Broca robił pew. wyłom w teor. Flourens'a = dowiódł, że trzeci zwój tak zwany ~~[illegible]~~ lobus frontalis = płat przedniego wolny, gdy jest uszkodz. powag. ze sob. trudno. w mowie – stąd zwój ten na cześć fran. anato. nazy. się zwój Brocki – To się stało już w r. 1861. Pot. coraz now. badan. nad mózg. już to na podstaw. porówn. anato. już to patolo. doprowadz. do konstatow. liczn. inn. ośrodków na powierzch. mózg. zwłaszcz. pewn. oznacz. funk. Ferrier przyjmu. jak. 12 takich ośrodk.: Pot. przybyw. ich cor. więc. W tych n. p. pisanie wielk. mózgu.

(lob) lobus praefrontalis
11 occipitalis

w lobus occipitalis – umieszcz. dziedzinę optycz. projekcyi – gdzie niejako obrazy rzeczy widzieć – przechowa. się – uszk. tej płata pociąg. za sob. Seelenblindheit – podob. umieszcz. dziedzi. wraż. akusty. w górn. zwoju płata przyskroniowego – temporalis lobus – jego uszkodz. pociąg. za sob. Worttaubheit – chociaż pozost. sfera mechani. Inn. zmysł. ośrodki nie zdołan. jeszcze z pewno. umieścić w powierzch. mózgu – Wielu jedn. fizjol.: usiłuje w niektórych miejsc. znaleźć siedzib „wyższ. intellig." co jest wyraź. bard. ciemne –

O lokaliz. Św. Tom. pamięć. imagin. i jeszcze kt. władz niższ. umysłu – uważ.: zob. Maher, Psychology – p. 768 sq.

+ De potentiis animae c. 4: Est ergo sensus communis a quo omnes sensus proprii derivantur et ad quem omnis impressio eorum renuntiatur et in quo omnes conjunguntur. Ejus enim organum est prima concavitas cerebri a quo nervi sensuum particularium oriuntur – Sec. vis interior est phantasia ... et hujus organi est post organum sensus communis .... Tertia vis sensitiva est aestimativa (v. cogitativa) – organum hujus potentiae ponitur in brutis in posteriori parte mediae partis cerebri. In hominibus autem ejus organum ponitur in media cellula cerebri quae syllogistica appellatur ....

Flechsig – Gehirn u. Seele – 96

+ Quarta vis sensitiva interior est memorativa ... organum autem hujus potentiae est in posteriori concavitate cerebri

Psycholo.

Teraz. rodzamy kt. im podob. lokaliz. z zob. Hellpach p. 70.
i pewn. lokaliz. ruchów zmysł. wykonyw. przez jednost. zob. ib. p. 71
zostały mniej więc. wyczerp. lokaliz. tak ważna jak ruch. Ale
nerbyt ~~Jaw~~ (tj. wydat) ~~wytwór~~ Flechsig głosi bowiem: Gehirn u. Seele
Ψ = środ. któr. za obrębem sfery ~~szarej~~ masy mózgo. itd. kojarzeniu się
pojęć. Takich ośrodków assoc. odróż. trzy: przedni, środkowy
tylny — W swojej przyrodz. ~~Der~~ siedziba świadomo. ludzk. jest czyli
Sitz des Persönlichkeitsbewusstseins, przy tej. zad. moraln. i estety.
W płacie zaś przyskroniow. odrob. potrzeb. myślen. pojęcio. i logi.
Zat. ośrodki ow. ~~assocyacyi~~ (Associationscentren) za to owe
organa myślenia (Denkorgane), któr. ludz. znika tak dla uczeniem.
Tak autor.

W szczególno. wielki takie: Przedni centrum assocyacyi:
obejmu. drugi (zwój) przedn. części pierwsz. swojej przyrodz: — β) środko.
centr. assocyacyjne obejmu: tak zw. wyspę; γ) tyln. centr. nerwow. obejmu:
den Vorzwickel, den ganzen Scheitellappen (lobus parietalis) = 2^ie
i 3^i zwój przyskroniow: płata = 2^e u. 3^e Schläfenwindg = i zwoje
tyl. płata (lobus occipitalis — Hinterhauptswindungen. Warstwy
ogrom. białej masy wpółkow. wszędzie. są pod szarą masą w tych strefach

ciemię

skronie

rozbu. zewn. zew. Stabkranzleitungen, lecz same nitki (włókna) assocyacyjne — Assoziationsfasern

Hellpach 73 cf. 25 — Odkryć: Flechsiga podać do dawniejsz. przedstaw. powierzch. mózgu jako podziel. na jak. 50 poszcz. i trzy ośrod. assocyacyj., zmęczony niby tak dokład. że choroby się ja zewn. mieć przyczyn. a ale anatomicznie po wszyst. dziś: ja odwrotnie: pochodz. pośredni różni. międz. Assoziationsfasern u. Projektionsfasern = inni mowa twierd. że anato. dla tego nie można być uważ. za podstaw: Flechsig pozwal. o wiel. włókn. włókna nerw. czy należ. do włókien assocyac. lub też do projekcyjn. =

Grosshirnrinde — Atrob. to wszystko nie pozost. ciemn. należ. dodać, że tak zw. włókna w mózgu nie były z osobna pilno badan. a Flechsig tyl. stoso. jest z komór. lecz przecin. ich zwłaszcz. włókn. Jedne wszystko może rozpowszech. się, gdy w niej się skończyć — są to promienn. włókna — Radiärfasern — inn. rozgałęziają się równoleg. poprzecz masą tworząc regular: ze sobą równoleg. idące warstwy. Wśród nich za komór. umieszczo. — wyrostkowych układów i nieustannie przerwane.

9.6-904

143 C

Psyche.

Nic inn. jak część jestest. żyw: która żyje jego życiem i spełn. pewne czynno. na jego korzy: Jednakże to spełnien. czynno. nie jest samodziel; ono zależ. od cał. organiz. choćb. dla teg. że organiz. karmi swoj. organa. Właśnie nie liście oddych. lecz rośl. przez liście - może rośli. do czasu obejść się bez liści.

Bard. to widocz. w organiz. zwierz. gdzie pewn. organ. funkcyo. mimowol. inne wted. tylk. gdy zwier. chce. Co do drug. tej klas. nikt nie powątpię: że organ zostaj. w zależno. od woli zwierz: tak jak narząd. wszelk. ruch. lub mięśn. nerwowo. zwier. przez sił. zewnęt. to oczywist. stan. poruszan. się nóg; nie narządy lata, lecz ptak, posługuje się narząd. Co jedno. być. miało być wszy. z narząd. któr. funkcyon. niezależ. od zwierz.? Pod pewn. względ. funkcyo. niezależ. bo gdyb. zwier. miało zagł. oczyści się na cał funk: nie mogłob by iść. W tem mamy oddy; ciąg: trawi; rośnie - spełn. niezawodn. narząd. funkc: biolog. a gdz. funk. tam organ. Ale te funkcy. ustaj. gdy zwier. kończ. swoj. życ. a w tem najbard. objaw. się zależ. organ. wew. taknit na pozór niezależ. od woli zwier. jak serce, płuca, jelita itd.

Nie zapomin. więc, że organ ostatec: zależ: czy świado. czy nieświado.
od ich. znacz: a wiecz. Tyl. póty jest znacz. póki żyj. czyli póki ma [illegible]
Kto organ bezwzgled. robi niezależ. od nich. więcej. istniej. rzecz. i mie
ni dział. popeł. błąd grubo!

A drugi błąd jest logiczn.: Nie wolno rzeczy przypisy. czego w
niej nie ma, ani czeg. w niej być nie może. Nerw ani mózg. organ.
w niej. nie podob. do inn. ruch. w przestrze: Te organ. niczadem. się
w ruchu, ale nie są ruchem, tak jak w inn. drzew: obrzuc. się jako
pośród ruchu pospolitem. ale sam nie za ruch. uważał.
Teraz: to stosuj: do owych róż. prób lokalizo. w mózg. pewn. czynn.
ducho. od razu widocz. jest, w czem tkwi. mój. stanow. w czem błąd.
Organ. mowy jest język, ale ten nie może poruszać się, gdy jego nerwy
motoryczne: przerwa związ: z mózg. Wid. to w paraliż. języ. Ale może
zachow. język ten wszel. związ.: z mózg: a mimo to człow. nie może mówić,
bo ma brak słów. Nerw. w stan. normal. brak nam słów, które co dzień
były na wzkotrzy: nas. istotnie. Gdyb. się pokaz.: że tych słów zaw.
brak. tle zarazy zmieniono. Treść swoj. wszelk. podat. osadow. w mózg. wszelk.
to cóż z tego. zakonkluzi? Warto się nad tem zastanow. —

10.6.904 144 a

Psycho.

Naczyn: białe masę szpiku na którą wiara spoczywa, przedstaw. dziurkowaną ilość włókien i węzłów, które jakob. dłuż. lub krótsz. drogi, pomosty, łączniki albo wiążące ze sobą obie połowy wielk. mózg. — tak zw. kommisury = (Kommissuren), albo jako przejście tych wielki mózg z ... części wielk. mózgu narządu centralnego nerwo = Projektionen = narzędzie jako wiązki asocyacyjne (Associationsbündel) wobrębie jedn. półkul. się rozmieszcz.

Kończy się koronatą z włóknami rozchodzącymi się promieniście: Stabkranz.

Te ostat. zwłaszcza Flechsig podstaw. swego syste: jakob. w szarej masie mózgu istn. trzy ogniska asocyacyjne = przedn. środko. i tylne które nie wysył. żadn. projekcyjn. włókn. dystalnych części syst. nerwo. — a tak podzielone się pracą, że w części przedniej (pod czoł.) wyrab. się świadomo. osobist. i sądy moral. i estety = w środko: (pod ciemien.) myślen. przeżyw. i logicz. = tylne zaś obejmujące ... [illegible]

Biała masa na dole nie wysyła do tych ośrodk. asocyacyj. żadn. promienist. włókien — asocyacyj. tworz. trzy prowin. dla sieb.

Wspom. że anato. dziś mierzyli przyjś. ten argu: poczem. nie wszyst. są takie włókn. projekcyj. nie mają jakiejś udział w asocyacyjnych — wchod. niby w ten spos. mózg. A bez. względ. a dla samodz. zalet. ducho. źle wspomo: Hellpach (73) tak streszcza sąd swój, że anatomicz. ani dowieść

nie może. ~~Kövster~~. Flechsig'a coś zbij. Tez uczitegość: rząd jakichś ~~pocz~~ pocz.

za sob. tez niektyb. wnios: że utrzymuj. się publiczno. szerz: w lekkomyśln.

studze: jeżeli Flechsig odkrył organ myślen. w mózgu. Jeśli bow. anatomi.

tej. dowieść nie może, — a Flechsig jest tylko anatom. to nie jest to żad. odkry:

Ale ~~większ~~ ważniejszą stanow. jest żąd. Hellpach -ły odkry. Flechsig'a

było dyskuto. psychologią: (74) a wtedy. poznan. się wedł. niej. czysty-

go dla tej. że jest i lekar. i kroś. nie się na psycho: a z psycho: wykła.

wnosk. ~~krążył~~ substancyaln. dwoj. -zet. żąd tej. w tym przyped. bardzo

bezstronny — otóż dostach. Hellp. do wnios. że psycholo. szer. bior: trzeb.

teor: Flechsig narw. psychologią: okropności = eine psychologi:

Ungeheuerlichkeit = jedyn. porozd. kolosal. niedorzeczność: —

Nad tem nie warto się ~~rozchodzić~~ rozwodzić. Akt myślen. jednolity ani nikt

prócz nas -ja spędz. go nie może. Jeograf. mózgu, jak jej układ. chcą zwolenn:

lokaliza: nie tylk. u każd. anato. inn. postać przybier; nie tyl. żadn. experym.

nie rozt. sprawdzo; nie tyl. przy opera. lub sekcya. patologi: sprawił. zawód

bo nie znalez. śladu wskaźnik. w mózg. przy wielk. perturb. umysłd. za życia,

ale jest tyl. możeb. przy wielk. wiernejo. organiz. duchowe. A ta wiernejo.

sprowadz. błąd podwój. który. uczucho. jest nowoż. teor. lokaliz.

Najpierw błąd fizolo: Czy bowiem zmar. umysł. lub organowa?

13. 6. 904

Psycho.

§ 12. O czuciu w znaczeniu najogólniejszem. Wyłożyw. pokrót. przedtem mechaniz. nerw. i narząd. środko.: z któr. bior. począt. wszelk. się poruszen. ciele, powinni. słów parę powiedz. o czuciu, któr. towarz. wszystk. funk. nerwo. Każ. bow. ruch dowol. zwierz. organiz. jest wyr. jakiejś czuc.; a na odwrót każ. ruch przedz. się póź. wywołu. jakieś czucie. Nie moż. atom wysta. zob. funk. nerwo.: dochodz. do pewn. siły, któryb. nie towarz. pewn. czucie, ani czuc., któreby nie odbi. się w nerw.: osob. ruchu. — A prócz tego towarzyszy tym poszczególnym faktom ciągłe niezróżnicowane, że czujemy siebie samych, nasze istnienie.

(o ciągłości istnienia) ~~ciągłości~~

Czemż. jed. czucie? Jest to stan pierwot. duszy, któr. bliż. określić nie moż., bo nie podpa. pod żad. pojęc. szersz. lub lepiej znan. Wogól. czucie określ. jako rodz. „wiedzy", nie myśl. oczywiś. o żadn. opera. umysł. Lecz biór. wyraz ten w tak ogól. znacze.: jak w tem zdan.: Skąd wiem, że będz. burza? Bo czuj. niepok. w sob.; Skąd wiem, że będz. się pogniewał?! Skąd wiem, że będz. zmierz. gorącz.? bo czuj. i t. d. Tak. ogól. znacz. odnosi się do świadomo., jaką mamy o wszystk., co się w nas dziej. Dopó. nie chodz. o specyalizo. teg. stanu, w któr. się kto znajdz. — N. p. czuję się ciepło, czuj. się gorzej, czuj. się w wesoł. usposob. Z reszt. towarzysz. nam, gdy tyl. zwrócim. na to uwag.; jako ogól. czuc., że jestem. — W każdej chwili, czuje się, nawet gdy nie myślę o tem, istota żyjąca, wypełniająca część przestrzeni i wpływająca na wszystko, co w niej jest. + Takie jest czucie w najogólniejszem znaczeniu.

\+ Nie przecz. że wyr.: „uczucie" używ. jest w najrozmait. znacz.: Mówi. o
uczuc. wstrętu, o uczuć. religijn. patryoty. ale także o egoizmy. piesk. i t.d.
To są bez. skomplikow. poj. – jak i uczucio lub mow. w życ. praktycz. uczu- [sama]
byw. odróżn. od rozu. i t.d.

Ale tak. rozlicz. znacz. znajd. się w wszyst. język.: Gefühl,
sentiment, sensus i t.d. mnog. oznacz. rzeczy niejednorodnej.

! Jedn.: w tem oznacz. najogól. nieokreśl. moż. zaw.: odróżn. trzy
skład.: a) (subj. który czuj; b) przedmio. który się czuj, [jest do] c) pew.: war-
tość względ. do subj.: gdy to czuc.: jest przyjem. lub nieprzyj.; a moż. i obojęt.
to znacz.: tak nisko umieszczo na skali uczuć, że nie interesu. subj.:
Obojęt. w wiel. ocz.: zdrow. stan także należy i przecho. w uczu. nieprzyj.

\+ Wundt (Grundriss p. 39 sq) jak wspom.: zazw. = przeki.
pierwia.: dzieli na Empfind.: (wrażen.:) i na uczu.: (Gefühle); pierw. oznacz.
przedmioto. stron. drug.: subjekty. (podmiotow.: tak zw. doświadcz. bezpośred.
Poniew. wid. jedn. z jeg. polemi. uwag (p. 43 sq) że podział ten
a) wynajmn. nie jest powszech. przyjęt. ani przez fizyolo. ani przez psycho-
b) poniew. dalej Empfindung ma w zie 9. znacz. nie tyl. wraż. zmysł.
w ściślejsz. znacz.: lecz także do stanów wewnęt. wywołan. przez
c) ogól. czynności biologi = poniew. dalej przyzn. że uczucia może przy uczu-

Psycho.

wrażeń być tak minimal. że praw. znikaj. a praw. żadn. roli nie odgry: u
Wundt. przyzna. na porząd. pierw. najważ: to jest zmysł subj. oruj:
przeto lepiej moż. zdan: ~~przeto lepiej~~ mów: że w oruci „prymitywn:
są trzy pierw: a) subj. oruj: b) przedmio. (obj.) odoru: c) pierw. subjekty.
stan wartości: które. się ciągl. zmien. a oraz. tak małej: że tyl. dwa
pierw. pierwsz: zostaj. na horyzon. świado. oraz. tak pobyśn. że tamte
zupeł. rugu. uwierst: gdy sub. traci i świado: sieb. sam. i tego co oruj.

Zostaw. ter. na boku ~~kwest~~ wartości. stron: emocja, czyli
ten trzeci, ciąg. zmieniaj. się organik nar. najprost. psychol. objaw.
wypad. zastano: się nad pierw. i drug: organ. t.j. nad subj: emocja
i nad objekt. oruc. - Musi być kto, co oruje, i musi być coś, co jest
odorut: Ale nad subjektem oruc ter. rozwodz. się niepotrze; bo rola jego
w prymityw. oruci sprowadz. się do tego. że ma świadomo: tego, co oruj: powst.
świado: sieb. same: że w tej chwili oruj. żadnej te świado. nie zmien.
się a nie wyty: (w jed. sposob. na objekty. oruc: Świadomo. w mój. najpierw.
formie zachowuj. się wobec tyg. objekty. oruci być bierne. Porost. wtedy
do anali: tyl. objekty. oruc: czyli przedmiot (dochodz. do świado: subjekt:)
Tym przedmiot. zaś będz. w swoj. pierwot. najprost. formie jakieś oruc:

a/b

!

odbiór: że pomo. nerw od. Bo wypływ. że nerw. że dana rzecz i oraz je dzięki jest w połącz. z ośrod. i z syst. nerwow. Poniew. zaś funk. nerw. w swoj. części sensoryj. głów. zasad. są przekazan. wraż. ludzk. świado. przeto moż. powiedz. że najprost. forma owej jest wraż. zmysło. Prz. zwyk. zaś rozum. osob. nawiąz. nerwo. połącz. z ośrod. central. mózgu. i tem podleg. do ośrod. ruchy, któr. im. podleg. wskut. wpływu siły. zew.:

1

† pomimo tego z uwz-

przestrzennego

Ale ~~wraż.~~ nerwo. jest czemś bardz. złożo. N. p. wraż. koloru czerw. zależ. z wraż. światła i z wraż. koloru specyal. Chcąc więc dotrzeć do zem. czysto wraż. zmysło. powinniś. je porównywa. mię. sob. i pot. wydziel. co tyl. niektór. jest właści., natomi. zachow. to, co wszystk. jest wspól. jako prawdz. treść ich natu. czyli ich czysto. Tak postępu. odróżni. najprzód w każd. wrażen. jego jakość (n. p. światło czerwo. lub zielo.) – potem jego intensywność (napręż.) (n. p. światło czerwo. może być silniej. lub słab.) po treść pewn. ~~wraż.~~ ton (barwę = ~~subjektyw.~~ czucia), któr. może być przyjem. lub nieprzyj. gdy wraż. obojęt. oznacz. tyl. niski stop. intensywno; po owem. przyjemność wrażen. wzrok. dotyk. i słuch. ~~odbiór~~ doznaje: powinien pewn. przestrzen. ale ten ~~wraż.~~ przedmiot dodatko. nie wszystk. wraż. właści. może być tam zaznacz.

treść

14.6.904

147 a

Psycho.

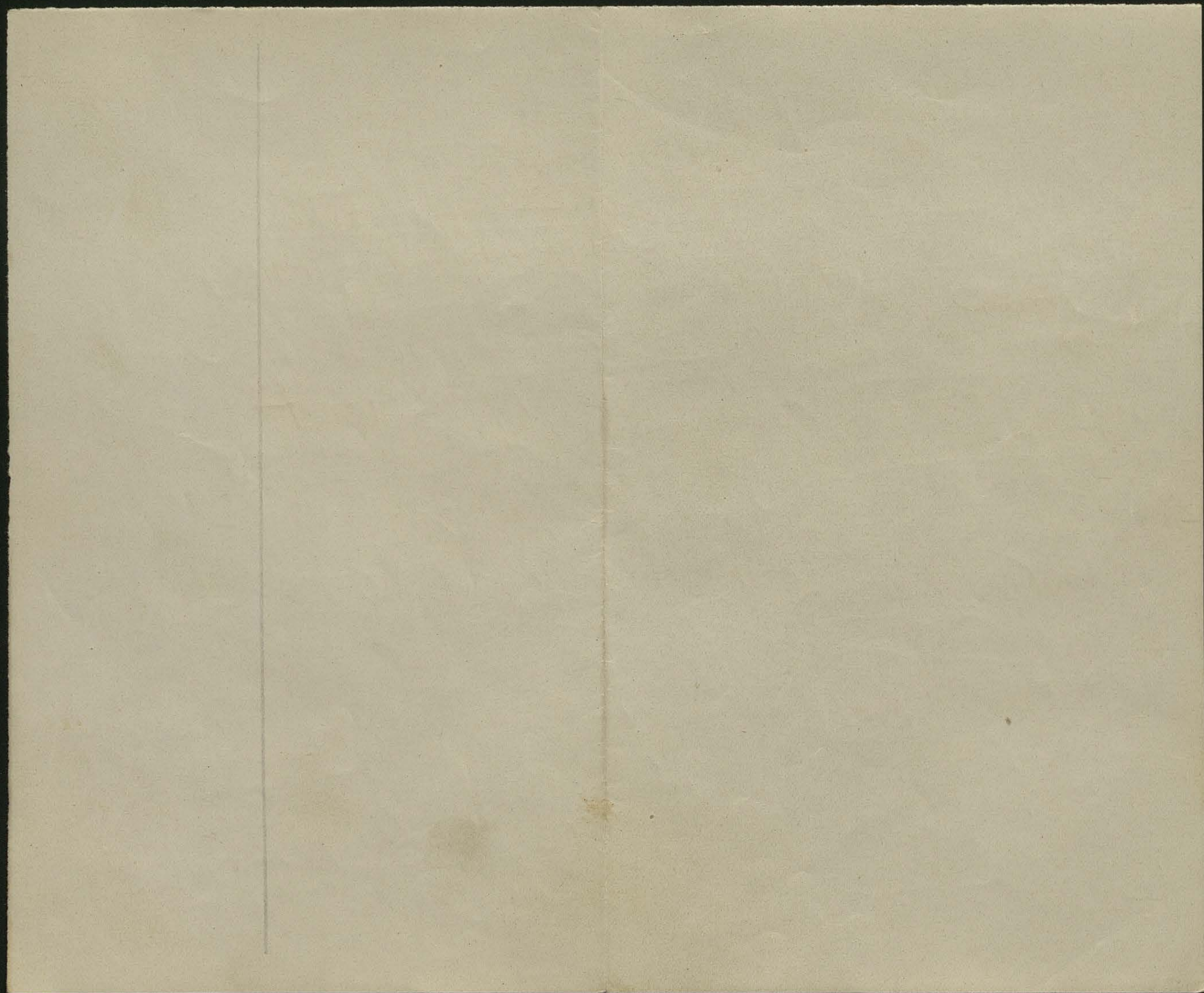
Streszcz. w kilk. słow: wyni: owej części. ocucze.

a) Czu. jest pierwo. zjawisk. nie daj. się dygod. okreś.

b) Że w tem zjawis. moż. odróż. trzy składni: 1) ~~[illegible]~~ oznaj. subj; 2) jakiś obiekt ocuty, który. moż. być choćb. sem subj; 3) pewi: stan wartości. (przyj: lub nieprzyj.) który. stwarzy. tej funk:

c) Jeż. ~~[illegible]~~ na chwil. uwag. od ja czuj: - to sam przedm. ocucz. moż. być osob. bad: w ten spos: że porówn: go z inn. przedmiot: tej sam. ~~funk:~~ czynno. czuj: a wted. różn. się lub za podob. do sieb: co do 1) jako: 2° intensywno. 3° ton lub barwy przyjemno. lub nieprzyj. który. sprzw: w różn. stopn. czuj: subjekt. 4° niektór. z nich wej. także przymiot. mam. przestrzenno o-

Te punk. domag. się obszerniej. wyjaśn. ale przedt. należ. zająć się pyt: jak powst. te poszczegól. zjawisk: ocucz. -

14.6.904 148 b.

§ 12 - Jak powstają uczucia? Pytan. może mieć sens podwój.: albo chcemy się dowiedz. skąd zjawił się wogóle organizm czujący, a wtedy musielibyś przystąp. do zagadk.: ~~życia~~ jak powst. pierw. komór. żywe i jak rozwinęł. się później na roślin. i zwierz. Tej zagad. psycholo. się nie zajmu. Albo ściślej pyt. [illegible] niektórych [illegible] ale nie mniej ciekawe: jak w organiz. żyw. i ~~żyjących~~ czujących powstaje jakieś uczucie poszczegól. Psycho. bierze przyjmuj. organi. zwier. i ludz. jako dany a usiłuj. wytłuma.: jak w ~~nim~~ powst. uczucia poszczegól. Wted. nazyw. się odpow. prost. że najbliż. bezpośredn. przyczy. ich powstan. jest drażnien. lub pobudzen. (Erregung-Reiz) jakiegoś nerw.: sensoryczn.; warunk. zaś, żeb. takie pobudz. mogło nastąp. jest albo zajście jak. zewn. organiz. albo jak. modyfik.: jeg. wewn.: Wewn. pobudz. nerw. w normal. stan. organiz. najczęś. są świado. nie dostrz.; tyl. w ~~nie~~ zapew. normal. stan. gdy n.p. przyspieszo. jest obieg krwi, serce szybciej bije i t.p. pobudki te wywoł. uświado. uczu. przykr. alb. przyjem. Wszyst. te wraż. powstaj. przez wewnę. modyfi. organiz. moż. obj. współ. nazw. uczucz lub zmysł. ogól., zresztą rozumie, za pomo. któr. czuj. istnie. narz. [illegible] i jakiś nastrój mniej lub więc. regular. jeg. funk. żywotn. Jak. wraż. wewnęt. alb. pochodz. od funk. wegetacyj. n.p. od uczu. głodu lub pragnie. lub zmę. uczu. ~~[illegible]~~ ruchu w mięśn., narz. lub czu-cie

1)

2)

zmys. narz. funkcyon. n. p. że widz. słys. i d. p. Takie wraż. są właści. wywoł. w organ. central. a pot. przenos. się do końc. owych nerw. któr. obstu. specyal. organ. zmysłó.

Podniety zewn. są zaw. jakimś ruch. (powiet. eter. i d. p.) a działa. na pogran. zmysł. narz. wywołu. w nich ruch osobli. im. rodz. Nie każdy jedn. ruch zewn. zdol. jest pobudz. zmys. narz. aby w nich powst. wraż. zmysło. Musi być zastos. Prócz tego. tyl. pewn. gatun. ruchu zewn. mog. tyl. pewn. pobudz. poszcz. zmysło. Dlatego odróżn. podniety ogól. od podniet szczegóło. (specyfi.)

Podniety (pobudzenia) ogólne dzielą się na cztery klasy:

1, tarcie. lub uderze. mechani.

2/ elektryczno.

3) zmiany temperatu.

4/ wpływy chemicz.

Każdy z tych czter. gatun. ruchu zewn. musi mieć pewn. intenzyw. i pewn. szybko. jeśli ma wz pobudz. jak. owe a pobudz. to odby. się w ten spos. że wywołu. w nitk. i włókn. nerwo: organ. któr. należ. nerwo.

16.6.2014

149 | § 14 a

Psycho

II Pobudze. specyfi. dział. tyl. na pew. przyrz. zmysł.

tony na zmysł słuchu, światło na zmysł wzroku.

Na tony inne zmys. dział. owe pobudz. ogóln. ale

i wtkd. potrzeb. przyrząd. bez. delikat.

a) błona nosowa b) język c) brodaw. czucia

wszcie. pod skór.

Ale ogólne podnie: wzrusz. dotkn. w org. zmysło. pew.

specyal. wraż. n. p. silne ciśnien. lub uderzen. wywoła. w oku

wrażeń świat. i t. d. Lito. 84 na języ: wonj. smer: wzroku i t. d.

Mimo to specyal. organ. zmysł. przypisuj. pew. specy. wraż.

Że jed. skóra i t. d. Lit: 84.

obdarzo. ucz. wielo czuł. ołkry: a wraz. jej w pew. niezr.

towarzy. dotkn. wraż. specyaln. inn. zmysł. przeto moż. zmysł

dotyk. uważ. za zmysł jakiś ogól. a ośtr. inn. za specyal.

Już Aryst. (Met. I. c. 1) powied. dało. zdan. omnes alios sensus

per tactu sentire a S. Tom. podobn: omnes alii sensus fundantur

supra tactu – (Summa theol. I qu. 76 a 5 in corp.)

§ 17a Intenzy. ~~czucia~~ o prawie Webera i Fechnera. Lato. 85

na czem poleg. intenzyw.? Lato gr. 85

Odróżniliś. w § 11 intenzywno. czuc. od jej jakko. czyli treści i od pewn. ustroju lub napręż. któr sprow. że wrażen. w ogól. zaczem jest przyjem. lub nieprzyj. lub siła podnie. a siła wraż. [wrażenie dojśl. dla umysł. ludz. [Intensität. Grad.]

płomień lampy wyż. lub niż. podwarzo.

Jaki stosun. międ. siła podnie. a siła wraże.?

Trzy składn. a) podnie. objekty. b) nich nerw. c) subjekt. wraże.

Jak mierz. te trzy skład.? Lato. 85.

Mierzen. wrażen. Lato 86

minimaln. podnie. – Reizschwelle – maxym. Reizhöhe.

Co znaczy próg podnie.? – Fechner – Herb: (próg świado. Schwelle des Bewusststs.)

Fechnera Minimalempf. Maximalempf.

16.6 904. 150 6

Czy siła wrażeń rośnie w tym sam. stosun. co siła podniet?

Ern. Heinr. Weber odkrył: Litogr. 87

różni. drob. linii przez różn. jenn. dostrzeg. $\frac{1}{50}$ lin. krótsz.

" " ciężar. " " " " $\frac{1}{30}$ – $\frac{1}{50}$ cięż. mniejsz.

Odkr. także: że międ. ton. różn. wysoko. najmniej. różni. dostrzegalna jest zaw. ułamk. tymsam. tonu niższ. bez wzgl. na wysoko. tonu = Lito. 87 =

Prawo Webera:

Siła wrażen. (Empfindg) zwiększ. się o różn. bezwzględ. ilości jeśli wzgląd. przyrost podnie. pozost. ten sam lub:

różni. dość podniet wzd. nam się różn. wielk. jeśli stosun. ich wrażen pozost. niezmienio.

n. p. 1 funt : 1⅓ f, 2 : 2⅔, 3 : 3⅓ f.

Ten przyro. (podniety) potrzeb. aby dało się uczuć zwiększ. wraże. nazw. Fechner stopniem lub progiem różnicz. podniety

Unterschiedsschwelle des Reizes

Weber sprawdzał prawo przez ciąg. odkry. tyl. na ciężkości; ciśnien. i długo. podnie.; Fechner także na wraż. świat., głosu i odległ. =

Psycho. 3

Weber, der Tastsinn u. das Gemeingefühl w Wagner's Handb. der Physiol. III. 2.

Lilo - 88

Prawo psychofizy. Webera zedał Fechnera (Gust. Teod.) prof. w Lip: takie formułki w dwóch nast. p. zdan:

1) Im wyż. stoi wraż. na skali ucznuć, tem wyższ. potrze. przyrostu w podnieciu (mierzy się) aby ono podzio. się na najbliż. stop. wyż. er.

Zob. przykł. przyjemnie. Lilo. 88.

N. p. skala termometru:

2) różni. dwóch wraż. przyrost. ta sama jeśli względ. różni. podniet rost. ta sama

Przykł. na str. 89 _ 1 f : 1 1/3 f = 2 f : 2 2/3 f =

W najogól. form. brzmi prawo Webera:

Siła podnie. musi wzrast. w stosun. geometr. jeże. siła odbieć. wraż. ma wzrasć. się w stosun. arytmet.

Gdy wraże. rosnące w porząd.: 1. 2. 3. 4. 5.

musi podnieta rosn. jak 1 2 4 8 16

lub 1 3 9 27 81

lub 1 4 16 64 256

Ponieważ logaryt.: 1 2 3 4 5 6 twor. szereg aryt. a liczb. do nich należ. 10 100 1000 10000 100000 1.000.000 stano. szereg geom. a minimum podnie.: musi być = 0 = log. 1.

+

+ przeto Fechner: (tak wzgl. topiewo:) wraże. rosnące jest proporcyo. wzgl. rost. w stosun. nie tylko wielko. podnie. lecz do loga. podnie.

Psycho.

§15 Objaśnień badań psychofizycznych.
~~Badania~~ Webera i Fechnera polegają ~~się~~ (bez. w badan. swoich subtel. metod.

a) Oznacz. progu wrażliwo. = Reizschwelle da się osiągn. meto. podwój.: albo

α) zaczynaj. od podniet. niższej od minimum wrażliwo. ~~omijało było~~ pot. się wzmag. ją powoli, dopó. nie ~~dojrzy się~~ zjawia się pierw. odczucie wrażen. — alb.

β) zacz. się od podnie. wyższ.: i zmniejsz. się ją nieznacz. do minimum wrażliwo. W pierw. raz. warto. trud. za wiel. w drug. trud. za mała Dla tego naleź. tak. obie metod. i poprzest. na średn. dwóch tło. maler.

b) Aby oznacz. max. podnie. czyli szczyt — Reizhöhe moż. tyl. skorzyst. z pierw. owych dwóch metod tj. zwiększ. powoli podnietę, dopó. już dostrzegamy, że dalsze ~~nie dają się wrażeń~~ ~~żad~~ powiększ. wraże. zatrzym się. Odwrot. meto. byłab. zbyt niepew. ale i tylko pierw. (dalsze) zmiana nie jest wykluczo. stąd ~~oznacz.~~ maxymum wrażliwo. zaw. pozost. niepew. i wymag. licz. rektyfik.

Ale także oznaczen. minim. wrażliw. dozyć niepew. przy niektór. zmysł. bo te zwykl. znajd. się w rozbudz. ponad zerem.

c) Mierzen. zmian odbyczy. się pomię: kresa. obieme wyższ. i wyższ. podniet ma ten cel, aby wyznacz. propor. zachod. międz. przyrost[em] drażn. a przyrost[em] wrażeń.

Im więcej. zmie. w podniet. wymag. ze zob. zmia. w wrażen. tem wszk. różnicko-wrażliw. (Unterschiedsempfindlichkeit) oraz a podniecień. Mierzy się ją za pomo. ilości podniety, potrzeb. do wywoł. zmian w podmiot. wrażeń.

Do tego służ. cztery dosyć subt. metody

a) meto. ledwo dostrzegal. różnic lub różnic minimal.

b) meto. średn. stopniowań lub różnic niedostrzeżon.

der mittler. Abstufungen od. übermerklich. Unterschied.

c) meto. średn. błędów der mittleren Fehler

d) „ prawdzi. i fałsz. przypadków

der richtig. u. falschen Fälle =

Lato 91

Zob. Fechner, Elemente der Psychophysik rozd. VII

Külpe, Psychol. § 7. i 8.

Jodl Psychol.

Zob. Wundt Physio. Psychol. I. 345 i n. / 5 wyd.

Philos. Stud. I.

Szczegółowo tych metod rozbierać nie mogę dla braku czasu – osobom tej dziedzinie psycho-fizycz. będzie warto przeczyt: Grundriss der Psychophysik pr 31 [illegible] von Dr. Lipps – Samlung Göschen

Polecam także: Elsenhans, Psychologie u. Logik z tej samej kolekcyi =

20-6-2011 152

§ 15. ~~Właściwe znaczenie praw psychofizycznych.~~

Znaczen. prawo Webera uleg. i rozprawa z róż. tłuma.   Psycho. 5 9

Tłumacz: daj. się sprowad. do trzech rodz:

1° Według znacz. czysto fizyolo: Wrażliwo. pobudli. substan. nerwo. nie wzmaga się w tym sam. stosun. co siła rośnięc podnie. lecz wolniej. Gdy ta [zaś to] wzmag. się wedł. progres: geometr. tamta tyl. rośnie wedł. progres: arytm: Wrażen. zaś psychi. rost. w prost. stosu. do napręż. nerw.

2° Prawo jest w rozum. psychofizy.

Jest to pogl. Fechnera [Wedł. nieg. jest nieprawdopo. żeby prawo Web. odnosi. się bezpośred. do ruch. cielesn. lub] do zjawis. psychi. lecz oznacz. stosun. wzaj. mię. podnie. fizy. a wraż. psychi.

3° Tłumacz. psycholo.

Wedł. Wundta nie odno. się to prawo ani do właściwo. fizyolo. subst. nerwo. ani do wzajemn. dział. [na siebie] czynni. fizycz. i psychi lecz objaw. się przy zdarzen. [czysto] psychologi. które miały miejs. podczas mierzen. i porównyw. wraż.

Wundt nie stosu. tego praw. do sam. wraż. lecz do zjawisk. percepcji. tworzy: [konieczn.] ocenian. siły poszczegól. wraż.

Zakończ: !!

Za tem. Wundta przemaw. podob: względn: w ocenie: siły uważ, doznaw: wobec wypad. przypom lub niepryj.

Elsass - die Deutg der psychophy. Gesetze (Philos. Monatsh. V. 88 =

Opróćz praw Webera i Fechnera przy wymien. także arty. Fechnera, über die psychi. Maassprincipien u. das Webersche Gesetz - w IV to. Wundta: Philos. Stud. - wadz. Wundta największ. wystąp. treści. pogl. Fech.

Wted. prawo Web. zgod. się z ogól. doświadcz. jako świado. nasze nie ma bezwzględ. miary, lecz tyl. względ. do ocenia ówczesnego. swoich stan. świadom. czyli że jed. stan mierzy. za pomo. drug. z któr. go porówny.

Wundt podcza. prawo Web. jako wypad. szczegól. pod praw. ogóln. że nasze stany wewn. roztaj. do sieb. w stosun. tyl. względ. Praw Web. tym sposob. zamien. się w prawo apercepcyi (Apperceptionsgesetz) ~~a nie być~~ zam. być praw. oceni i wrażeń (Empfindungsges.) - percepcyi -

Zob. Wundt'a physiol. Psycho. I. ~~378~~ 538 sq.

Za pogl. Wundta przemaw. doświad. któr. we wszystk. dziedzi. życi. ludz. ukazu. nam coś podob. do prawa Web.

Zob. Lito. 98. -

Grotenfelt, das Webersche Gesetz u. die psychi. Relativität = Helsingfors 88

Tannery, Critique de la loi de Weber - Revue philos. 84 = Także Ribot'a - la psychol. allem. Wahle, das Ganze der Philos. u. ihr Ende - Wien Leipz. 94 =

153

nie było wytłumaczone!!

nie było wykł.

Psychol.

§ 17. Wartość bad. psychofizycznych. Jakkolw. badania, z ogromn. entuzyaz. międz. ~~rozpoczęte~~ a z równ. wielk. Tatarowaniem stósow. do dziedzin, które mimo wszelk. wysileń pozost. im nieprzystęp., nie należ. lekceważ. ich rezult. ani zaniech. ich uprawy; bo rozjaśni. i rozjaśn. będą tajemni. pogran. gdz. nerw. organiz. żyw. styk. się z wpływ. świat. zewn. lub gdz. doznaw. wpływ. wywoł. wewnętrz. zajści. psychicz.

Co do pierw. dobrz. przypomn. że badan. te konstatu. znaczn. różni. wrażliwości w różn. jednost. czy w tej sam. jednost. ale w różn. badan. czas. Zapew. wiedzia. to od dawn. sposob. ogólni. i nieścisł. ale naukowo dopie. psychofizy. to wykaz. Przy wrażen. świata. n. p. oznaczo. przeciętn. różni. podnietę na $\frac{1}{100}$ ale różni. ta zmien. się wedł. tego. czy chodz. o wrażen. świat. lub cien.

Wedł. Bonguer'a znika cień, gdy świat. rzucaj. go zmalej. w intenzywności do $\frac{1}{64}$ intenzywno. drug. światła; Wedł. Volkmanna średn. różni. podniety cien. wynosił. zaledw. $\frac{1}{100}$ i później przekon. się, że przy słab. oświetl. $= \frac{1}{85}$; przy bard. silnem $\frac{1}{195}$

Przy badan. bezpośredn. wraż. światła. Masson oznacz. wrażli. różnicową (Unterschiedsschwelle) na $\frac{1}{100}$ – $\frac{1}{120}$, Helmholtz na $\frac{1}{133}$. Później przekon. się, że ta wartość różnico. zmienia się już to z powo. oświetlen. które. raz było bardz. silne ~~mocn.~~ raz bard. słab., już to z powo. woln. ekonomii. się siatków. do gwiazd. mniej. lub słabsz; już to przez nadwrażliwość pobudze. siatków. przez własn. jej światło. (Eigenlicht der Netzhaut) Wundt, Grundzüg. der physiol. Psycho: I. 362 sq

Wrażen. dotyk. najlep. potwierd. praw Webera. Badan. prowad. przez Volkmanna, Wolfa, Fischera i t. d. wykaz. że przeciętn. różni. podniet (~~Reizschwelle~~ = 1/3 i minimum zaś podnie. (Reizschwelle) oznacz. Nörr w ten spos: że róż. się wrażeń. kuleczki żelaz. któr. waży 1500 milligrammillimetrów a spad. na płyt. żelaz. w odległ. 50 centym. od ucha badan. osoby. Ale i tut. napot. na wielk. różni. indywid.

Zob Wundt I. p. 365 =

Różni. w ciśnien. oznacz. Weber już to przez równoczes. obciąż. oba rąk ciężarami. już to wkład. je kolej. na tę sam. rękę. W pierw. zaś. przeciętn. różni. podnie. = $\frac{1}{3}$, w drug. = $\frac{1}{14}$ – $\frac{1}{30}$. Pokaz. się wted. że praw. więks. ludz. któr. trzym. równocześ. w oba ręk. rów. cięż. uważ. je za równ. bo regul. cięż. lew. ręk. trzym. wyd. się większym.

Dokładniejsz. rezult. osiąg. Web. gdy kaz. podno. cięż. Wted. różnic. wrażliwości okaz. się być $\frac{1}{15}$ – $\frac{1}{20}$, a nawet $\frac{1}{40}$, gdy kolej. jedn. ręk. podno. dwa cięż. Jednakże liczyć się trzeb. z fakt. że zmęczen. mięśni, ciepło ramien. i t. p. warun. wpływ. na rezult. ogól. Absolu. zaś minim. ciśnien. oznacz. Aubert i Kammler na czole, skron. wierzch. stron. przednich ramion i rąk. na 0,002 gr., na wewnęt. stro. przednich ramion na 0,003 gr. na nosie, warg. podbrzeb. i brzuchu na 0,005 gr., na dłon. powierzch. palców na 0,005–0,015 gr. na paznok. dłon. części pięty nawet na 1 gr. Oznacz. różni. te chroni się nadt. wysoko lub niezgrab. grubo. Który na wspomn. +

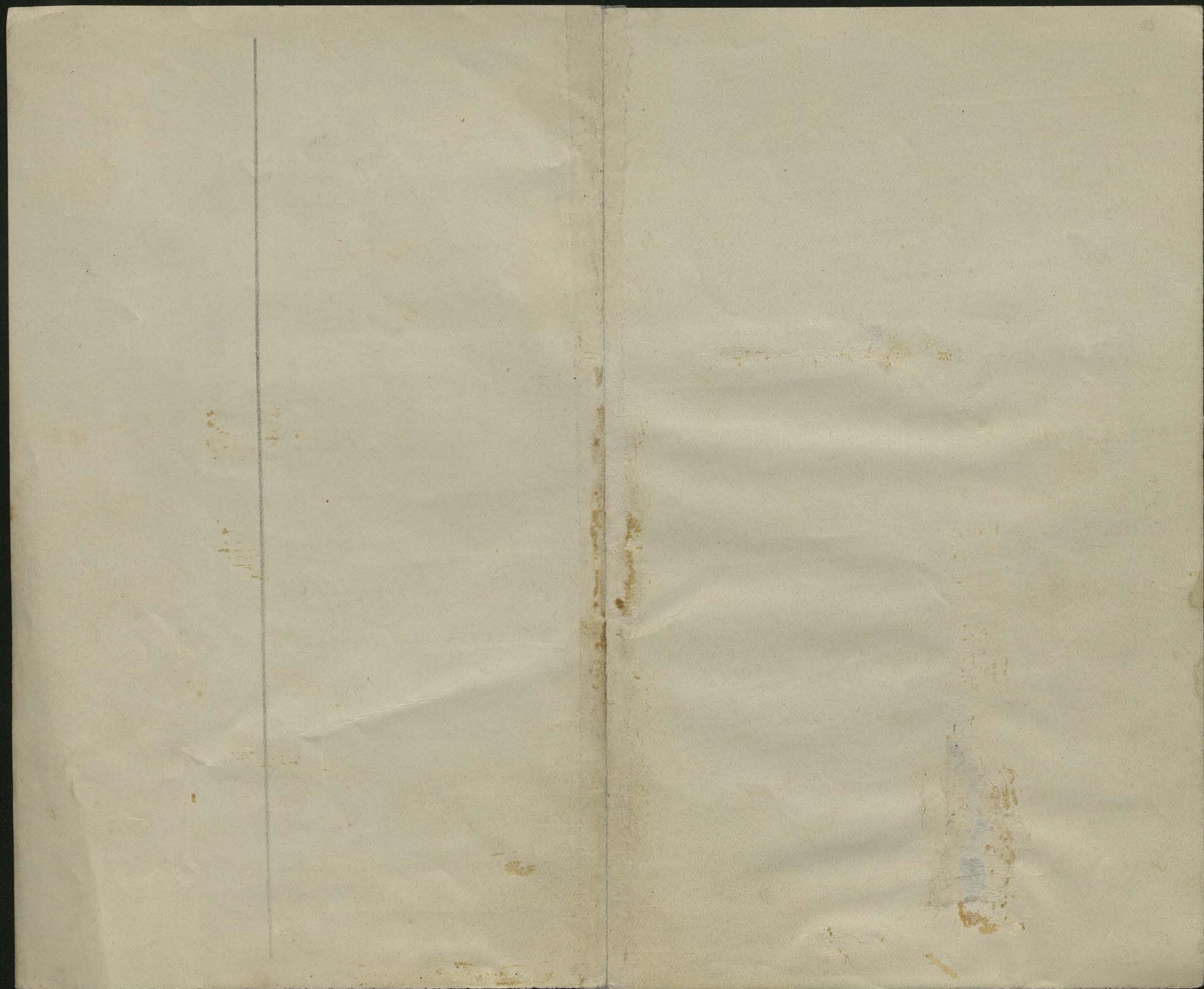
+ części ciała.

Psycho.

Wrażen. ciepł. i zimna najtrud. daj. się oznacz. co do siły lub intenzywnoś.: Ani
wzrast. tempera. nie sprow. nam wraż. ciepła ani jej obniż. wraż. zim.
Punkt. wyjś. dla oceny tych wraż. jest tempera. włas. skóry. Moż. normal.
jej stan uważ. za fizyolo. zero a wted. będz. każ. rozgrzew. jej po wyż. tego
zera sprawiać. nam wraż. ciepł.; każd. ochładz. poniż. tego punk. będ. nas
wydaw. wrażen. zim.. Ale to zero fizyolo. temperat. naw. skóry ciągł.
się zmien. pod wpływ. tempera. zewn.; raz z nią podno. się lub opad. Naj-
wrażliw. zaś jest skóra na tak. zmia. temperat. któr. zbliż. się do owej
fikcyjn. zera. Przy czem jedn. indywiduał. nastrój organiz. sprowadz.
wszelk. różni. w rezult.. Fechner znal. najdelikat. wrażliwo. różnico:
skóry na palc. międ. 12 – 25° C.. Poczynając wted. palc. różni. ciepła praw.
tak dokła. jak termom.. Lindemann znal. szczyt wrażliwo. pomię. 28–39° C.
Nothnagel pomię. 27–38° C, Alsberg pomię. 35–39° C.

Pot. jest wrażliwo. na zmianę tempera. różn. w różn. częśc.
powierzch. ciała.. co w wszelk. częśc. zależ. od grubo. lub cien. skóry. Zauważ.
także Weber, że wraż. ciepł. i zim. wzrast. z rozszerzen. ciał. na ich
działan. wystawio. a zost. także w pewn. stosun. do wraż. ciężaru. Zimn.
ciał. wydaj. się cięż. od ciepł. tej sam. wagi co niestych. utrud. oznacz.
minim. podnieb. i minim. wrażliwo. Fechn. za punkt wyjś. do swoich badań
w tym kierun. obiera. tempera. średn. pomię. zimn. zamarzaj. wody a ciepłoty *

*krwi ludz. ale to było zupeł. dowol. przyjęcie

§ 16a Jakość lub treść wrażeń a najpierw o zmyśle dotykowym — Wrażenia dochodz. od świata zewn. albo od podmiot. wewn. a wtedy treść ich nazyw. wrażeniem lub zmysł. ogóln. Zmysł wewn. lub ogólny — Gemeinsinn Vitalsinn —   Psycho.

zob. o nim Lito. 99 — albo też biorą swój początek w podmiot. zewn.; Oznaczen. treści wraż. ogóln. jest bard. trud. i zostaw. zaw. niepew. bo — Lito. 99

Za to są bard. jasne wrażenia powstaj. pod wpływ. zmysł. zewn. czyli pośrednicz. międ. nami a świat. zewn.

Zmysł dotyku: trzym. środ. międ. wraż. ogóln. a resztą zmysł.

Opis jego nerw. — Lito. 99

b) Zmysł dotykania

Kosteldt Koźmi. zesz. które. postęp. się zmysł ten, podróż
Lito. 99.

Wundt physiol. Psycho. I. 309 sq. – 3e wyd.

Wrażen. dotyku (Tastempfindungen) dzielą się pospolicie na
α) wrażen. nacisku (Druckempfindungen) i wrażen. tempera.
(Temperaturempfs
Mówmy najprzód o wrażen. nacisku
podob. do sieb. ale podł. miejs. skór. gdzie powst.: ukazu. pew.
różni. lokal. jakości. – L. Logr. 100
(wedł. poszczeg. części który. dotyk.)
przez tego. podłoża. gład. od szorst; ostr. od tęp. twar. od miękk. i t. d.
nacisk. wyty. powiet.

wraż. temperatu.

czyst. przedst. ciepłej. stopni. od zim. (Lito. 100)

ale te wraż. czyst. lub zim. są trwałe, jeż. odbier. przez jedn.
ag. czas. nie przez czuła powierzch.

Przy ber. wysok. lub nisk. tempe. powst. ból a gdy ta zmniej.
się, znik. wraż. tempera.

Psychol.

Zmysł dotyk. ciąg dal.

wraż. nacis. i temper. nie maj. przyz. swoj. w podniec. jakościo. róż. działaj. na te zm. końc. nerwo. lecz w róż. narząd. skórn. – Lito . p. 101 –

norm. zaś ból. rozmaito. po rozd. skó. nie tylko wedł. Wund. od drażn. końc. nerwo. lecz od sam włók. zensoryc. To też ból pow. wszel. podniec. zaw. taki sam –

Experym. co do wraż. zimna i odpowiad. im punkt. pod skó. – Lito. 101 –

Experym. co do punkt. ciepł. twardej:

Goldscheider: zmysł ciepła stał. rozróż. od zmysł. zimn. i od wszyst. intensy. i extensy. – zmysł zaś nacis. obu przewyż. bo jego punk. wszystki. rozsiew. po powierz. ciał.

We wszystk. tkank. zaś. rozło. się punkt. promien. w końc. nerw.

Wrażli. temper. wyższ.: na powiek. pot. na czole, policzk. podnieb. niższ. na pier. s. brzuchu ramion. rąk, najm. na golen. i nog.

Punk. wraż. tam najwyższ. gdzie potrzeb. delikat. poczucia prze-
strzenno. (Ortssinn) – przy koń. pal. – tam oddal. od sieb. ~~od~~ o
1 milli. gdy na plec. oddal. ocz. o 62 milli.

Wed. Godscheid. rząd wraż. osob. zmys. róż. od zmys.
ow. (Gefühlssinn), wrażeno. po czcz. ski.
przyp. Wundt przeciw. że punk. wraż. odpow. pecz. narząd.
pomocni. Któr. nerw. doty. dej. wszk. wraż.

Jan. zmow. dot. nie wyjaśnio. ani wykaz. osobnie. narząd.
w mózch. ski; dowiedzio. sposob. chemi. przez wpły. ~~temp~~ tempera.
nej. przewod. wraż. zim. ciepł.; podcie. zaś wraż. przewod.
tam gdzie dział. na włók. nerwo. wywoł. w niej ruch, dochodz.
do mózgu. jako wraż. wraż. itd.

Lito. 102.

Wraż. towarzysz. mchow własnowol. może wzmoc. nabu.
zalicz. się do wraż. doty.

Lito. 102 – 103

§ 19   157

§ ~~15~~. Uczucie znuże. muszku – i tak zw. zmysł muszkularny.   Psycho. ~~8~~

uczu. znużen. muszkul.

~~który~~ może. dojść – aż do bolu, a wtc. jak inn. bole w mięśn.

nalez. do uczuć ogólne. podmioto.

Fizyolo. odnosz. wszystk. wraż. muszku. do jedn. źródł.

twierd. że są

a) albo wywoła. przez nacisk na skórę

b) albo że to są osob. wraż. muszku. odpow. osob. zmysł.

tak zw. Muskelsinn =

c) albo że to są wraże. innerwacyj. (Innervationsempfind.)

powst. w ośrod. organ. ruchow.

Wundt odrzu. wszyst. trzy hipo. ale znajdu. w każ. część

prawdy, bo

α) wraże. nacisku skóry. mogą być wraż. czynni. w uczu. ruchu

β) wrażen. kontrak. muszkular. (skurczów)

γ) pew. uczuć. powstaj. w inner. ośrodk. nerwo.

raz. skład. się na ~~wraże~~ uczucie znuże.. muszku.

ale jakościo. wszyst. są tej sam. natu. Lito. 104.

Anatomy and Philosophy of Expression Lond. 72

Der Tastsin u. d. Gemeingefühl –

Goldscheider Neue Thatsach. über d. Hautsinnesnerven (Archiv f. Anatomie u. Physiol. 85 Untersuchungen üb. d. Muskelsin. ib. 89

Log. Untersuch. I p. 242 – 2e wyd.

Hering der Temperatursin (Hermans Handb. der Physiol. III. 2. p. 415 sq.

+ d) że moż. dla wraż. tempe. przyjmo. inn. końcówce opera. niż dla wraż. dotyk: choć te sam. nerw. przewod. je do ośrod.

e) że nie potrzeb. odmien. przyjmo. punkt. dla zimne niż dla ciepła

Fakt. jest tyl. że wszędz. wraż. ciepł. potrzeb. 2 razy więc. czasu od wraż. zimne.

Osob. zmysł muskular. przyjmo. Bell

a zwłaszcz. osob. E. H. Weber osob. zmysł siły (Kraftsinn), różn. od zmys. dotyk.

Jan Müller: innerwa. ośrodko. może tak mieć miejs. w tych wraż.

Trendelenburg: może mieć świado. nerw. ruch. bez żadn. wraż.

Inni odrzu. zmys. muskul. powiedz. iże ma nerw. sensory. w mięś. aż do ośrodka:

Ale C. Sachs odkr. takow. – wtedy nowe zmys. wraż. innerw. za niepotrzeb. i tyl. w nerw. sensor. Sachs upatry. źródł. wraż. muskul. że to wszystko niedost. wyśw.

Zob. Wundt, Physiol. Psycho. I. 405 sq.

Za pew. moż. przyj.:

a) że świadomo. nasza odróż. jako: wraż. doty. od wraż. temperat.

b) że ogól. narząd. obu rodz. wraż. jest skóra;

c) że punkt. wrażli. na tempera. inne są rozmieszczo. pod wzgl. od punkt. dotyk: +

20 Psycho.

§ 16. Wrażenia ogólne (Gemeinempfindungen) zwykł. się odróżn. od zmysł. ogóln. Gemeinsinn, Vitalsinn, któr. dostar. wewn. wraż. ogóln. wewn: zob. Lito. 99 -

Tut. mówi. o wraż. ogóln. któr. zost. w blisk. związ. ze zmysł. dotyku lub inn. zmysł. szczegół. i pocho. od ścisz. zewn. i mog. w każd. zmyśle powst. ale także w każd. narząd. wewn.: gdy oparatowo jest w nerw. sensory. Cecha wspól. tych wraż. ogóln. jest wybit. subjektywno, bez któr. nie może być owo z ogóln. (Gemeingefühl) a ta odnajdu. się w ścisł. wrażen. dotyku i w owniach muskul. n.p. w uczuciu łechtan. obrzydzen. świerzbienia i w tem specyal. uczu. gdy mrówie nas pozacho. - Różn. się one od zwykł. dotyku, że nie są ścisł. zlokalizo. lecz rozszerz. się po większ. przestrzen. skóry. Mog. być wywołan. przez różn. głosy. lub wido. a towarzy. im zwykł. wrażen. muskul.; n.p. trzęsien. się pod wpływ. nagłe. uczu. zimna. lub inn. niepokój. podniet.

Wundt sądzi, że podob. wrażen. rozszerz. się za pomo. ruch. odwrot. czyli odruch. które już to wprost z jedn. włók. nerwo. do drug. przecho. już to pośred. za pomo. ruch. odwrot. do skąd. dochodz. z któr. Tacz. się wraż. muskul. Zat. uczu. ogól. (Gemeinempfind.) maj. pierw. pobud. swoj. w końcowy. obwodo. splot. nerwo. ale głów. źródł. znajdu. się w ośrodk. nerwo. Tych ~~stan~~ ustroj chwilo. stanow. na nie wpływ. jak wid. przy siln. zmęcze. któr. wytwarz. się przez zużyw. siły

muszkul. jedn. człon. ale później z ośrod. nerwo. dotknię. tym ubytk. siły, rozcho. się zwęcze. po inn. członk. –

Wśród uczuć ogóln. zajmu. więzy. przedz. uczu. bolu. Każd. wraże. ogól. czy specyal. gdy docho. do pewn. siły, ból spra. Zat. tyl. gatun. bolu ile jest form wraż.

Są boles. wraż. doty. i słu.; ale są bole wewnętrz. narząd. które palą, kłują, rwą, wiercą i t. p.

Z drug. stro. ból zaw. jedn. składnik. pocho.

Traf. uwa. Wundta: wraże. zmysł. specyal. tem bard. stają się podob. do sieb. im stawaj. się bolesn. –

Na czem poleg. różni. bolów? Lit. 106.

Gdzie jest właści. siedzi. bolu? u 106–107.

nie potrze. z Richet'em przyjmo. osob. ośrod. bolów – Lit. 107 =

§21 Analiza ~~Uwagi ogól. o~~ 24.6.2017

§17a ~~zmysł~~ smaku i powonienia, wspólnie się nazywaj. ponieważ oba zmysły (zost. w blizk. związ. z ogól. zmysł. wewn. i ze zmysł. dotyk. Smak głów. swą rol. odgry. przy funk. karmien. się, a powon: przy funk. oddych.

Psycho.

Sa to jakob. dwa stróż. zabraniaj. przystęp. wpływ. szkodl. Rzeczy wstręt. dla smak: są szkodli. dla żołąd:
Tak samo wonie nieprzyjem. są zazwyczaj: szkodli. dla odd.

Na odwro. przyjem. wraż. smak. i powon: wywiera. wpływ dodat. na siły żywot. organiz. – jak. tam wstręt, mdłości i t.d. wstrząs: orzd. tak tut. przyjem. wzmoc. cał. ustr. W tych obupól. stosunk. powon: ma związ. ściślejsz. z powon: życ. i z osrodo. niż smak, bo bo wonie silne mogą odurz. pozbaw. przytom. i t.d.
Te same silne wonie mogą: przywod. na powr: do przytom. i t.d.
Wogól. wonie wpływ. na funk. żywot: n.p. oddych. siła muskul. i t.d.

Z drug. stro. ogól. usposob. zmysł. wewnę: i całe orzd. i stan zdrow. wpływ. na wraże. smaku i powonie.

Chory żołąd. sprzw. że pokar. w inn. raz. bar. przyjem. stają się wstręt. – niektó. potr. nabiorą nagle inny smak

Nazyw. się także chemicz.
Lito. p. 107

Litera: niebog:
Vintschgau, Physiologie des Geschmacksinns (Hermanns Handb. der Physiol III. 2 p. 225 sq
Tenże: Physiologie des Geruchsinns p. 145 sq
Wolff, die Mechanik des Riechens. (~~Samml~~ Sg gemeinverstandl. wissensch. Vorträge XIII Ser. H. 289 Berlin 78
Zwaardemaker, Physiologie des Geruches Lepz. 95

Heinrich, George i wszystk. przy tyt. skład. a inny przy czystym. –

badań psychologicznych

Warsz. 902. Badania

zapachów p. 206 sq. Bada-

nie smaków p. 221 sq.

Tak samo chorobli. usposob. cał. organiz. wpływ. na powonie.

Wyjąt. może. nie dosyć.

Niektó. twierdz. mej. woń przyjem. – lub smak przyj.

§ 22 b

§ ~~17~~. Poszczegól. anali. smaku

Psychologie von Höfler

Wien 97 p. 121 sq.

~~2.~~ Narząd. ~~Ucz~~ zmysł. smaku jest język i błonka okrywa. wewnę.

trzn. jamy ustn. Sam Środ. ~~(~~po wierzchu języka jest obojęt. na wrażen.

wrażen. smaku, pot. woń. wrażli. ku korzeniu, tak samo od środka ku przód.

języ. Przedn. części języ. dozncu. od niektór. subst. np. od róż

soli, wrażeń odmien. wrażeń. niż tył. części. U wielu lud.

sam koniuszek. języ. ~~jest~~ jest tyl. czuły ~~tyl.~~ na słody; inn. wraż.

zwiera. gorzk. nie odróżn.

~~3.~~ Język nie. sposob. chemicz.

Jodl p. 273 – n. 55

Skutk. Tego smak jest analityz. zmysł. i rozróżnia.

Jodl ibid. n. 56.

27.6.904

160

O różn. jakościach smaku –

i Psycho. 2

kwaśny, słod. gorz. słony +

Arystotelesa

alkalicz. metalo.

5) tłuste 6) ostre

7) korzenne, 8) cierpkie

de anim. 2,10

Wundt uważ. alkali. ze złoż. lub ze przejśc. od słon. do słod, a smak metalo. za pośredn. międz. kwaś. a słon.

Słod. i słon. są to przeciwień. które się zneutr. w pewnem miejscu –

Todt dodaj. jeszcz. smak ostry (pieprz. mięt. alkoh.)

Inni mają inny podz: Lito. 108 =

Todt. 274 no. 57 =

Czy te jakości są zasadn.?

Todt no. 58 =

Czy jedna jakość przechodzi w drugą?

Todt. no. 59

Słona. wraż. sma.:: do wraż. zmysł. ogól.

Lito. 108

Jak powstaj. wraż. smaku?

Lito. 109

Sztuka kuchar:

Brillat-Savarin 1755–1826

Physiologie du goût 1825

§ 17 Wrażenia ~~Narząd~~ powonienia odbieramy ze pomo. osob. narzadu.

regio olfactoria
" respiratoria
nerwy olfactorius
Riechlappen o.
zwój powonie.

Todt. 278 no. 64 - 65. niedokł. lokaliza.

Lito. 110

Zwaardemaker, Physiologie des Geruches Leipz. 95

Delikatno. powonie.

Todt 67

Klasyfika. zapach.

Lito. 110.

Todt no. 68 69.

Powonien. a dekad. i esteci = Huysmans: à rebours =

Konkluzye ogólne co do zmysł. dotyk. smaku. powon.

23 tego paragr. nie wykł. osobno

Psychol.

§ ~~18~~. Konkluzya ogólne co do trzech ~~zmysłów~~ zmysłów: dotyku, smaku, powonienia

Pierw. jest ta, że wraże. smaku i powonie. odbier. ze pomo. zmysł. bo róż. się i jakośc. międ. sob. i dotko. nas przez osob. narząd. nosa i języ.: któr. odpow. do tej funk. się ułoż.

Druga konklu.: Wraż. dochodz. nas przez skór. należ. do dwóch rodzaju: albo doty. alb. tempera. Jeśli przypuszcz. że dwa te rodzaju wraż. dochod. nas temi sam. nerw. ale u końc. swoich zaopatrzo. w dwojak.: specyfi. różn. drobniut. narzą. wyp. zgodz. się na teor.: dwóch specyfi. różn. zmysł. doty. i temper. bo tyl. wted. moż. być mow. o zmysł. osob. gdy posia. osob. oper.

Trzecia konklu. Gdy mow. wrażen. że pośrednio. zewn. nas zaw. maj. jak. tempe. tak jak maj. zew. kol. jakiś i rozprzestrzenno. a temper. tej dla teg. nie ouj. najprzód: że nie wiel. ona się róż. od temp. narz. skóry lub nerw. jest te same; gdy zważ. dalej, że o tempera. pośrednio. zewn. nas nie inacz. moż. się przeko. jak dotyk. się ich skórą naszą, n.p. ~~kożuch~~. — należ. przyj. że pew. że temper. czuć w ten sam sposob. porusz. jak inn. ich przymio. n.p. szorst. miękko. i d. p. Ale wted. będz. najpewn. wielk. wraż. nacis. i tempe. odno. do jedn. i teg. sam. zmys. dotyk. któreg. narząd. jest skór. i tej pod nią umieszczo. kończ. nerw. tak ostrożn. ukształto.: że jed. z tych końcówek zaw.

wulore ne cięp. lub zim; drug. raz na prost. ścisnę. nie zmien. to stan. srevy; że tyl. jed. jest dla nich zmysł wspól. doty. o kt. funk. a zpoda. nerw. Tym zaś jest skór. i wschodz. nie dni pod nią końcowy. nerw. W konzyst. zmys. temperat. będz. wiesdi. funk. zmys. dotyk. i będz. w tak. od niego zależ. w jak. zost. zmys. kolor. (Farbensinn) od zmysł. wzrok.

Czwar. Konklu. Inna funk. zmys. dotyk. będz. zmysł wraż. mięśnio. który. trud. brać za zmys. osob. w znacze. ścisło. tak jak. i wyprawy: Drucksinn, Kraftsinn, Raumsinn, Formensinn, Zahlensinn uważ. się tyl. w znacz. przenoś. Po tych wyjaśn. Tatar. wyd. sąd o teor. Duttenhofera, któr. wylicz. umie. cztery zmys: słuch, wzrok, powonie. smak a cztery inne w kedtab: Hautsinn, Tastsinn, Sympatisch. Sinn, Gattungssinn. Bo czter. te osta: ciby to zmys. są alb. funk. zmys. dotyk. alb. ogól. zmys. (Gemeinsinn. Sensus communis) któr. do świadomo. nasz. podaj. wrażen ogól. (Gemeinempfindungen)

Piąta Konklu. Jest koniecz. uznać mnoż. liczb. zmys. przyjmuj. raz. przyjmuj. osob. zmys. więc ludz. tak przedz. zorganizo. że mnoż. spełn. powinn. funk. wzro: tak w ciemno. jak w stan. ślepo. Zaś stwierdz. zachowuj. się mistan. badz: że (...) przypisuj. się wiel. postęp. i wiel. zdolno. kulk. Zob. koniec w Listo. 114.

28.6.2011 §24

Psychol. 3

Wrażenia słuchu dochod. nas przez ucho, któr. jest najczęściej z narzęd. zmysł. O ile smak i powonie. są zmysł. chemi. o tyl. ucho jest zmysł. mechani. co pozw. zbad. dokła. podnie. zewn. Są niemi zew. drga. powie.; obracaj. się w pew. grani. szybko. a wpływ. sposob. mechani. na przyrz. słuch.: a pośred. na nerw słuchu. Jednak. nie tyl. powie.: dowolnej. drgać drgaj. tekż. ciała elasty.: pod wpły. fal powietrz. zat. i części naszego narząd. któr. to drga. mogą dost. się aż do ner. słuch. Stąd ucho wszel. zatka. jeno. styka. mnóst. głos.

Przykła. u Todla p. 282 no. 72 =

Opis narzęd. słuch.

Lito. 114 – 115.

Brzmienie – Schall – wyraż. różn. od mech. wibra. przez któ. zost. wywoł. – Wibra. mog. być regul. lub nieregu.

Lito. 115. Todl no. 73

Dźwięk a szelest

Lito. 116 – Todl. no. 74. 75

Blaserna, die Theorie des Schalls in Beziehg zur Musik Leipz. 76

Helmholtz, die Lehre von den Tonempfindungen als physiol. Grundlage für die Theorie der Musik. Braunsch. 63 – 4e 77.

Stumpf, Tonpsychologie Leipz. 83 –

Czermak, das Ohr u. das Hören (Pop. physio. Vorträ. II)

Ton zar. z uczucie. zaws. zuadton:

Todt 284 no. 76

Lito. 117 = ;

Zto z. tonu pokazu. się na kole zęb. Savart'a a jeszcz.

Taine, de l'intelligence I. 180. lepiej za pomo. syreny – Cagniard-Latour = Seebeck.

Lito 118

Po nad klassyfikac. na uczuc. i tony rozciąg. się odróżniać.

siłę (intensywno.) od objęto. (volumen)

Objęto. zależ. od wielko. i rozciągło. brzmiąc. massy lub od ilości organi: = huk morza lub grzmota lub wrzaw =

szum wielkich zebrań lub.. grzmot armat = wielk. instru.

lub chóry lub orga. i t. d.

Tony z podob. objęto. róż. się od ton. mających

tę samą siłę ale mniejsz. objęto. lub oło.

Chociaż siła zależ. od ilo. odwin. jedn. głos. tony przez.

od wich. ton. petu.

Todt. no 77.

29.6.204 163

Psycho.

Granice, wśród któr. odby. się wraż. tonu

wrażen. słuchu nie jest zaw. wrażen. dźwięk. lub tonu

Ile potrzeb. wibra: aby powst. ton uczuć.

wedł. Preyera 16 wibr. podwój. na sek. daj. ton uczuć:

a 40,360 " pojedyń. aby powst. " uczuć.

zat. grani. od 40 – 40.000 wibr. na sek.

Savart za pomo. koła o 600 zęb: robiac. 40 obro. na sek. wywołuj. jed. ton bar. wyso = 24.000 drgań podwójn. czyli 48.000 pojedyń. =

za uczuć. ton może. uważ. ten, któr. powst. z 72.000 wibr.

Z nich wyt. pewn. ilo: skła. się na skal. muzy.

c	d	e	f	g	a	h	
ut	re	mi	fa	sol	la	si	ut
1	$\frac{9}{8}$	$\frac{5}{4}$	$\frac{4}{3}$	$\frac{3}{2}$	$\frac{5}{3}$	$\frac{15}{8}$	2
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
		maj.			maj.	maj.	

Z tego powstaj. oct. okta.

Lito, 119–120

Helmholtz, Lehre von d. Tonempfind.

Wundt physiol. Psycho. I

Katechism der Musik von <u>Lobe</u> - Leipz. 89 Web. 24 Aufl.

<u>Musiol</u>, Musikgesch. ib. 88 2 Aufl. –

Landois, die Ton u. Stimmapparate der Insekten Leip. 67

Merkel Karl, der Kehlkopf Leipz. 73

Id. Physiologie der menschl. Sprache Leipz. 66

Wolf, Oskar – Sprache u. Ohr Braunsch. 71

Techmer, Phonetik Leipz. 80

Hensen Physiol. des Gehörs Wagner Handb. III

W obrb. jedn. oktc. moż. odróż. do 1200 ton: półt. itd.
Jerzc: z Helmhol.

Za najniż. ton. uważ. 16 wibr. na sek. a za najwyż. 38000 to obejm. raz. jak. 11 okt: ale w muzyc. zwyczaj. użyt. od E_2 kontr. oktawy = 41 1/4 wibr. a kończy. na d^5 mał. flety = 4752 wibr.

Najczęś: ucho ludz. nie odróż. po nad 16000 albo tony po nad te wibr. za bar. niepozy. i męcz.

Jodl. 290 – no – 101.

Brücke, Grundzüge u. Systematik der Sprachlaute für Linguisten u. Taubstummenlehrer Wien 76 2 wy
– Bruchstücke aus der Theorie der bild. Künste – Inter. wis. Bibl. 28

Porów. także: Hanslick, vom Musikalisch-Schönen, Leipz. 96 9e Aufl.
Dr. Herm. Abert, die Lehre vom Ethos in der griech. Musik Leipz. 99 (Samml. musikwissenschaftl. Arbeiten von deutschen Hochschulen)
Artyk. „Musik" w Baumeister, Denkmäl. der klass. Alterth. II.

Psycho.

§25. Zmysł widzenia. Dostar. nam wraż. optycz. w któr odróżn. trzy znamio:

a) jakość czyli ton koloru: Farbenton

b) nasycen. czyli stopień kolo: Farbenstufe.

c) siła światła czyli siła subjektywn. wrażenia

Co rozum. przez nasyc. kolo? – Lito. 122

Objaśnien. Z trzech tych znamion

ton kolo. zależ. od długo. fal wibracyj.

stop. kolo. od ~~szerokości~~ przymieszania światła, mniej. odmienn. długo. fal.

siła świat. a więc i wraż. od szeroko fal.

Różni. międ. głos. a światł. co do tych trzech ~~z~~naman

ilo. wibr	długo. 10 milion. milim.
457 bil.	czerwo. 6848
472	pomarań. 6564
526	żółty 5888
589	zielo. 5260
640	błękit 4843
722	indygo-nieb 4291
790	fioleto. 3921

Barwy pojedyń. czyli nasyco. otrzym. może. przez rozkład. światł. białe.

Spektrum o siedm. kolo. Lito. 123.

Dla oczy. spektr. nie jest skalą 123

warto wspom. o promien. rotgenowskich !!

Kolo: główn. lub pośrednie – 124!

i kolo: przejściow:

stopień koloru

§ 26

§ 26 O kolorach fundamental. Lito. 126 sq.

Nazyw. się Grundfarben a pomięcz. w różn. stosun. mog. wytwarz. wszyst. inne. alb. też sprow. wraż. biał. kol. Takich kolo. musi być przynaj. trzy (wyni. to z teor. kolo. uzupeł.) =

Lit. 127

Tom Young: czerwo. zielo. fiolet. Za tą teor. przema:

1° że czerwo. i fiol: leż. na dwóch krań. spektr. – ich zaś uzupeł.: a) zielo. błękit. (do czerwo.), b) żółto zielo. (do fiol.) leża blisko sieb. po obu stron. zielo.

2° wszyst. tony koloro. ~~pomięd~~ czerwo. a zielo. moż. otrzym. przez stopnio. pomiesz. obu tych kolo; tak samo wszyst. przejścio. odcien. pomięd. zielo. a fiole. przez pomięsz. tychże;

3° czerwo. i fiole. kolo. daj. purpuro. a czerwo. zielo. i fiole. raz. dej. kolo. biały.

Przeciw hipote. tej moż. przytocz. że takż. inn. kolo: daj. te sam. wyni: n. p. czerwo. zielo. i błękit. = lub pomarańcz. zielo. i fiole.

Za Young: przema:

że obraw. trzy inn. kolo. fund. otrzym. wprawd. wszyst. inn. kolo. ale z mniejsz. nasycen. t. j. wszy. ~~biał~~ białawe.

Helmholtz przyjm. jak Young trzy kolo. fundam. ale inacz. tłum. fizjolo.

Young: każd. włók. nerwo. siatkow. skład. się z trzech drobniej. nit. któr. wszyst. trzy raz. przez każ. prom. kolo. mog. być pobudz. ale w różn. spos.

Helmholtz: każd. włók. nerwu opty. zaw. trzech nit. posiad. trzy formy pobudliwo. za pomo. któr. dozn. trzech wraż. pierwot. (Grundempfindungen) a te odpow. trzem fundam. kolo.: czerwo. zielo. fioleto.

uzupełn. complementär f.
{czerwo
zielo-błękit.

pomarańcz. }
błękitno }

żółty }
indygo-nieb. }

{żółto zielo
fioleto

czysto zielo: nie ma w spektr. żad. uzupeł. z wyjąt. purpur. który też za spektr.

1.7-204 §26 165 2

Taine (de l'intelligence I. 104) odrzu. trojst. włók. nerwo. a tak seno trojsto. pobudliwo. Nie zost. ani fizyolo. ani anatomi. udowod. Zemia. nit przyjmu. trzy wraż. pierwiast. (trois sensations élémentaires) powiedz. fakt ten daje się stwierd. psycholo.

Psycho.

Lito. 128

Wundt I. 459 sq. = restyt. teor. Young'a i Helmhol. przez prawo mięszan. się kolo. a według tej. prawo wszystk. fale opty. mało różn. się co do długo. zlewaj. się a wted. wywołuj. wraż. fal o pośredn. długo. Fale zaś też po obu stron. pewn. punkt. spektraln. przez zlewanie się wytwarz. odczu. białe lub kolo. biały.

Warto przytocz. mądr. słow. Taine'a = I. 194 = Lito. 128 =

Hering nen kolor. pierwot. bo trzech. afekt. substan. optycz. Sehsubstanz: Weiss–Schwarz Roth–Grün Blau–Gelb

Żółtość. Todd Psycho. 366 u. 183 sq. ~~Wrażliwo różnic: tak oznacz:~~

U Getego przymo. kolo. fizyolo. = fizycz. – psycholo. =

Choć nie wszes. ziele. kolo. pierwot. bo są tyl. trzy: czerw. nieb. żółt. = ziele. powstaw. z nieb. i żółt. jednak odtąd prawo antagonizmu = pierwo. – czarne = czerwo = zielo = nieb. żółt = czarno. odtąd. kontrast koloro.

Zob. Strassburger Göthevorträge – Strassbg. 99 Trübner. – VI: Ueb. Göthes Farbenlehre von Jacob Stilling =

Göthe, Sein Leben u. seine Werke von Dr. Alb. Bielschowsky 2 Bde Münch. 904 Beck. – II Bd: p. 15 Cap: Göthe als Naturforscher.

Kontrasty: Kolor:

Dwie świece rzucają dwa cienie tego samego przedmiotu:

gdy pierw. świec: szkło. zielo. wtedy: będz. drugi cień czerwo

〃 〃 〃 〃 niebiesk. 〃 〃 〃 〃 żółty –

zielo. dopełn. jest czerwo. kolo.

czerwo. dopełn. 〃 zielon. 〃

nieb. 〃 〃 żółte.

żółte 〃 〃 nieb:

jasn. 〃 〃 ciemn.

ciemn. 〃 〃 jasn.

4.7.904.

§ ~~20~~ §27 O kolorach głównych, przejściowych, fundamentalnych. Psycho.

Göthe, Farbenlehre, didaktischer Thl.

Bähr, Vorträge über Newtons u. Göthe's Farbenlehre

Schopenhauer, über das Sehen u. die Farben

Hering, Lichtsinn u. Farbensinn = Mach. Analyse der Empfindgen –

Od dawien dawna odróżn. kolo. jakieś główne, inne niesa. i przejścio.
Dzisiaj w tej spraw: nie stan. jedn. zgoda, bo narosły są bezn. w
róż. znaczen: Stąd zamieszan: Tato. wrod. do niejst. nieporozu. jak
dowod. głoś. polemi. Göth. przeciw teor. Newton = polemi: która
toczy. się i przy udziale Schopenh: prze pierw. poło. 19° stul.
Newton twierd. że biał. świat. słone. złoż. z siedm kolo: Dowodz:
te teor: Że prom: słon: któr. jest wbr: etern, fale. siedm lub
tyle. raczej nierliczo. iloś promie = któr. wydziel się, gdy przechodz. przez
pryzm: rozdziel. się obok sieb. w przestrze = które kaź. osob. wywoł.
w oku specjal. wrażen – Oczyw. Newt. mówi o złożen. fizykalne

Göthe przeciw. utrzymy. że biały kolor jest niezłoż. – że w nim
śled. nie ma kolo. czerw. żółt. itd. Jednak. wzgl. racy: bo
myśl. o wraż: psychi = =

Zostaj. jesz. znacz. fizyolo: o czem później =

Od dawien dawn: odróżn. jako koło: fund: czerwo. żółt. nieb. i

pomarańcz: uważ. za złoż: z czerw. i żółte.

fioleto. za złoż. z czerw. i nieb.

Zielo: wielu drugich fizyo. uważ. za ~~pojedyncz.~~ pierwo=

tyle. jak czerw. żółt. nieb. (Mach, Hering)

Göth. i wielu innych za złoż. z żółt. i nieb.

Za kolor bez tonu uważ. szare = biał. + czarn =

—

Jest ter. pyt. o stosun. fizyk. podnie: do psychi. uważ: t. j. pyt. jaka liczb. wibr: eter: wywoła. taki lub in. kolo: odpowiednie

	dług. fali:	drgań w sekun.:	
fioleto:	0,000,390 mm.	769 bilion.	
(indygo-nieb.	[0.000.429 mm]	~~722~~	[722]
pierw. nieb.	0,000,477 mm	629 "	
" zielo.	0,000,501 "	599 "	
" żółt.	0,000,577 "	521 "	
[pomarańcz.]	[656]		~~655~~ (472)
" czerw.	0,000,760 "	395 "	

Höfler 115 →

Jest z temi liczb. porówny. zresztą: mię. zachodzi. pierwszo. w przyrodzie dotąd. podobień. międ. temi liczb. a skalą tonów =

28 167 3

§. Intensywno. wrażeń optycz: Lito. 129

Psychol:

Jodl, Psycho. 351 s

Wrażliwo. różnico. Tak ornego = że przyjmo. za ogół: granic: zupeł. ciemno. kied. oko nic nie widzi a tak zaraz jasno. że oko mimowol. się zamyka lub następ. także oślepien.

Odbij. jasno: na który. robią dowiodz. że zamyk. oka – zamyk. się międ. ~~przed~~: papier wprost oświecan. przez słon. a blado czarn. widzian. podczas zmro: Różni. tych świat. przedmio. miała się do sieb: jak 3700 : 1 =

Ale gdy oba przedmio. widzic. tak w świetl. rozlan: dzienn. ma się ich jasno. jak 60 : 1 Ale to odnosi się do wrażli. na światł. w ogół =

Wrażliwo zaś różnico: na podnie: światła. jest bez. delikat. Oko roz. wielkie. odróż. zmian. w oświe = drugich się międ. $\frac{1}{120}$ do $\frac{1}{190}$ pierw. podnie:

29

§. Ślepota Kolorów -

Psychol.

§ 38. Barwy dodatko- lub dopełniaj:

czerwo. = zielo. ~~błękit~~ dają białe

pomarańczowo – błękit

żółty – indygowiec.

zielo. – purpu:

29

§. Kontrasty kolorów.

Psycho.

Lito. 141

§ ~~28~~ Ton albo barwa uczucia. Oprócz jakości i pewn. intensywno. posiad. wraż. zwykło. jesz. treść, która zwykl. zowie się jej tonem lub barwą. Każd. bow. wrażen. ma dla nasz. subjektyw. świado. pewn. wartość: która wydaje się przyjem. lub nieprzyj. Oddziały. przeto bezpośred. na nasz. wzru. nasz. cieles. Tak zaś wraż. każd. przedst. się obdarzo. jakością i siłą pewn. tak ton treści jego przyjmo: posiad. swoj. osob. jako. i siłę, zależ. od ogół. owej jako. i siły.

Każd. wraże. zwykło. rozważ. z punkt. widze. przyjemno. lub nieprzyjem. ciąg. się zmien. nie tyl. w ten że występ. raz jed. raz drugi stan duszy, lecz nasz. w granic. tego sam. stan. występ. różni stopn. i odcien. Oba uczucia, stany schodz. się niejako w punk. bezbarw: obojęt. wraż: z tym punkt. schodz. się każd. obojęt. lub bezbarw. Lito. 142.

Zależno. barwy uczucia od jej. siły i jako. wraż. w określe. jej: 1° ta sama intensyw. i ta sama jakość wrażen. może w różn. okol. różn. stopn. przyjemno: lub nasz. nieprzyj. posiad. ze sob. 2° cieles. stanie nie jest zgod. z uspos. ogól: ogól jest zależ: od uczucia duszo: któr. obra. się w uspos. inn. dziedzi: Łatwo. przyjem. stan. się nieprzyj. gdy doświadczeli. się o nim czegoś niekorzyst. Tężen. rzeczy, zwykle pomocej nasz. afekt, może być obojęt. gdy jest to sposob. odmien. niż zwykle-

Inne zaś słowy: barw. uczu. zmysł. zależ. jest od życia umysł. Którego nie dot. nie rozpozn. się wcale. —

Porostaw. teraz: że wyłącz. uczuciowość. życia umysł. i tyl. nad sam. ~~wraż~~ czuciem zmysł. zastanow. się — pozna. że

1° zależ. jest od siły wraż. W miar. jak wraż. wzras. w siłę stawa. się uczu. bole. Chociaż z począt. wraż. było przyjem. Ale staw. się punkt neutral. gdy uczucie przestaj. być przyjemne a staj. się obojęt: Lito. 143 – Wundt I. 571 =

<u>Jaka zaś jest zależno. uczuć od jako. wrażeń</u>? Następ. ~~się~~ to daj. odpow: wraż. wsz. zmysł: — dotyku, powonie. smak. gdz. barwa (przyjem. lub nieprzyj.) barwie. się: dwa inn. składn.: (jako. i ilość.:) Wraż. n.p. powonie. i smak. dzieli. z góry na przyjem. i nieprzyj. — Słody. gorzy = przy kwaś: sobny różni. międ. stab. a siłą. Tamte uważ. za przyjem. te za nieprzyj.

Jedn. i słodycz moż. stać się nieprzyj. gdy jest bar. sil. i bar. dł. trwa — a znow. gorzyc moż. być dosyć przyje. gdy jest stab. ~~sub~~ a krót. trwa — Podobn. woń moż. być nieprzyj. gdy jest bar. sil. a być przyjem. gdy wnosz. na nas dział.

Lito. 144 — Stąd żad. jakość wraż. nie jest bezwzgl. przyjem. czy nieprzyj. lecz zale. ~~do~~ od siły wraż. któr. jed. przy stał. wraż. inacz. działa.

7.7.904 170 a

§32 Psycho.

Barwa wraż. akusty. bard. uderz: gdy się ją porów. z wysoko. tonów. Zapew: same wysoko. tony w muzyce. [illegible] dorzydu. o zjawia. się pewn. uczuć. Nisk. tonom towarz. ucz. powa; święto; i t. p. wysok. są wśród wesoło. i żartobliwe; pośredn. tonowy: radość spokoj. zrównoważo. W praktyc. jed. te ogól. twierdz: gdy do nich dodan. wzgląd na barw. ton.

Ta barwa ton. jest zaw. ocenią. złożo. Lito. 144. Wynik. z tego, że ton fundam.: gdy będz. u praw. pojedyń. lub tyl. z najbliż. nadton. (w organ.) i powstan. ucz. poważ. – gdy zaś przy ton. fund. oderw. się bard. sil. nadto: (na skrzyp. lub trąb.) będ: wywoł. usposo. miesz. pogod. lub nam. niemiesz. wzrusz.

Moż. powst. sprzeczno. międ. ucz. któr. odpow. barwie dźwięku a ucz. któr. odpow. wysoko. tonu. Wted. otrzym. kontrast ([illegible]) uczuć dochodz. do melancho. a naw. do rozdar. duszy.

Helmholtz i Wundt (Lehre von den Tonempfind. = Physiol. Psycholo[illegible]. zestawi. mnóst. przykł.:

a) Przy smyczkow. instrum. dźwię: średn. wysoko. raz. z swoj. barwą odpowiad. wiol. od[illegible]. melancho.

Lutto. 145

b) Tony dęt. instrum. tony tej sam. wysoko. – dlateg. częściejsze – mej. charakter. energiczna. barwy

c) Gdy przeważa ton fundam. (róg, waltornia), energia jeg. wyd. się powag. hamow; gdy zaś siła jego słabn. – będz. to smut. – poważ.

d) Dźwięk trąby wyraż. wszystkość. norm. siły – do czego. przyczyn. się tej brzmiące nadtony –

e) Puzon i fagot jedno. powag. z potęgą. siła –

f) Gdy zaś zmien. się siła dźwięk. zmien. się także jego barw. bo ze wzrastan. jego siły wzrast. także w sile jego nadto.

87 §33 171.6

§ 22. Barwa wraż. optycznych. zależ. już to od jakości: kolorów
już to od siły światł. i od nasycen. Dwom biegun. wrażeń światła
t. j. barwie czarn. i białej odpow. wrażen. przeciw. = czerw.:-
W pośród - leż. bar. czerw - wyrz. usposo. wahli. zawdzię
Uczu. towarzysz. porządn. czyst. kolo. następ. czer. gdy się patrzy
przez szkło jednokolo.
Słow. Göth: zur Farbenlehre - didakt. Thl. § 763 =
Zjawia się wted. w jedn. z barwą, jeżeli raz zmiesz umieszczono
usposob. - dostrzeg.:
Przykład o nieb. który miał Goeth. od pewn. Francuz = Lito. 146
rzemo. była inna, odkąd nieb. niebies. zastąp.: karmazyn.
Wedł. Göth. przyrz. kolo. na dwie pola:
dodat. - Plus-seite = ujem. minusseite =
Dod. mają char. pobudz. - ujemn.: char. osłabiaj.:
Temte idą od żółt. poprzez pomarańcz. aż do czerw.
te zaś od błękit. przez indygo. - nieb. do fiole =
Najwyż. = wśr. się żółt. (wzgl. dodat. poło.) od nieb. (wzgl. ujem. str.)
Między niemi leż. ziel. przejś. międz. dod. a ujem. stor. kolo.

Psycho.
Lito.
145
Die Farbenharmonie dargestellt von Jaennicke
Stuttg. 78
Hirth, Aufgaben der Kunstphysiologie
2 Bde
Münch. 91

Göth § 769:

Żółty u malci: — najwesel.
błękit — ze wszystkich.
ziel. — to spokoj. pogo.

Kolor żółt. = wsz. złoty = wesoł. łagod. powabnej.
Krajobr. zimą: w dniu pochmur. oglad. przez szkło czyst. żółt.
wyd. się czyst. i wesoły.

Za to brudno-żółt. = siarkow = robi wraż. nieprzyj: nieszlach.

Szyba błękit. = krajob. smutny
pokój z błękit. obici: = pusty, zim.

Trzy kolo. środkow. w przyrz. (żółt. ziel. błękit.) odpowi:
przez zasadn. usposob. Dwory = a) żyw. wesoło; b) spokoj:
rado. c) tęskno: — Gdy od nich przechod. ku krań. spektr.
to po str. dodat. przew. energ. — po wzm. smut.
Krańco. kolo. po str. dodat. (czerw.) = jeśli czyst. i silne. oświe.
posi. wiersz. energ. — Robi. niektó. wzm. a nawet lud. do wściekł.
Lubi. go w Szcz. i Rzym. — kolor krwi — wpędzi publi. w gniew.
Ale kolor czerwo. przyćmio. nabie. dziw. powa. — a gdy z fiole.
zlew. się w purpur. robi się wzn. majest.
Szcz. wyzn. — koło — herdyz. #

Szyba purpuro.
= krajobr. w przeraź.
świetle — Göth § 792 —
taki ton kolo. powin.
być zielo. w ziemi
w dniu sądu ostatn.

Dalsz. ciąg Lito. p. 147 =

